

Vincze Sándor:

A KISUJSZÁLLÁSI MÓRICZ ZSIGMOND GIMNÁZIUM ÉS KÖZGAZDASÁGI SZAKKÖZÉPISKOLA
SZERKEZETÉNEK, VONZÁSKÖRÉNEK, TOVÁBBTANULÁSI FUNKCIÓJA TELJESÍTÉSÉNEK VÁLTOZÁSA
AZ ISKOLAREFORM IDŐSZAKÁBAN /1958/59 - 1972/73/

Kisújszállás

1974.

2
Az iskola, melynek közelmultja bizonyos szempont szerinti áttekintésére és értékelésére vállalkoztam, egyike az Alföld kisvárosi települtségéhez képest nagy hagyományokkal rendelkező középfokú intézményeinek.

Gimnáziumi múltját hivatalosan a város újratelepülésének időpontjától, 1717-től számítják. Valós kialakulásáról azonban talán többet tárnak fel az alábbi sorok:

2
"... A vármegye keleti részében, a református lakosságú, népes, nagyhatáru városokban református latin iskolák keletkeztek. Ez iskolák eredete visszanyulik a XVII. sőt XVI. szd. világába, s a város lakosságának református hitre való térésével egyidősek. Múlt és tradíció szempontjából tehát messze tulszárnyalták a nyugati vidék iskoláit." /1/

1. ábra/

"Ez intézetek között legfejlettebb volt a több mint 400 éves multa visszatekintő mező-
turi református gimnázium... Körülbelül egyforma fejlődésen ment át a Nagykunság két
jelenleg fennálló középfokú intézete, a karcagi és kisujszállási református reálgimnázium. Mind a kettő csaknem két évszázadon keresztül partikulája volt a debreceni anyaintézetnek, ahonnan rektorait, majd praecceptorait is kapta." /2/

A kisujszállási gimnázium 1861-ig négy osztállyal, 1863-tól már hat osztállyal működött, míg 8 osztályos "főgimnáziummá" mai épületének éppen 80 évvel ezelőtti átadásával /1894. szeptember 12./ vált. Az iskolának - mely az új feltételek adta lehetőségeknek megfelelően az 1897/98-as tanévre népesült be - /amikor egyébként Móricz Zsigmond VII. osztályos diákja volt/ jelentős sulya lesz Jász-Nagykun-Szolnok és kisebb mértékben Bihar megye iskolarendszerében /2. ábra/.

A korabeli gazdasági-társadalmi rend által determinált művelődési viszonyok között sok is az adott területen ennyi középiskola, s a megfelelő szintű benépesítésért valóságos "létért folyó küzdelem" indul meg közöttük, amely lényeges tényezője további fejlődésüknek.

"E három, legutóbb tárgyalt református intézet főleg a XIX. szd. folyamán fejlődés tekintetében alig különbözött egymástól, földrajzi fekvésük következtében pedig szinte teljesen saját városuk tanulnivágyó szülőtteire voltak utalva, a vidék látogatottságára, egymáshoz való közelségük miatt nem számíthattak... Mindegyik város ragaszkodott intézetéhez, és bármilyen megerősítésbe került is, egyik sem tudott lemondani iskolájáról. Így történt, hogy aránylag közel egymáshoz, Mezőturon, Kisujszálláson és Karcagon /itt az első érettségit az 1907/8-as tanév után tartották - a szerző megjegyzése/ teljes 8 osztályos főgimnázium fejlődött ki, és áll fenn ma is." /3/

Nem csoda tehát, hogy az iskola számára az új épület birtokbavételétől kezdve alapvető kérdés, hogy mellette megfelelő méretű bentlakásos intézmény is kialakuljon, amit a korabeli bái meg-hívó is dokumentál /11. ábra/.

11
Ezek az erőfeszítések, amelyek mindig /ma is/ felerősödtek, ha a /3/ alatt említett helyi tanulói bázis meggyengült /pl. a századfordulót követő években, 1910/11 után, az 1929/30-at megelőző tanévekben, az 1940-es évek elején /12. ábra/, többszöri "elvetélés" után csak 1929-ben hoztak szerény eredményt.

"A gazdasági helyzet fokozatosan romlik, közeledik a nagy gazdasági világválság. Ennek tükröződéseként az iskola létszáma osökkenésnek indul. Az 1924/25-ös tanévi 311-es létszám az 1928/29-es tanévre egyenletesen 238-ra osökken." /4/ /12. ábra/

1
A helybeliek arányszámát a benépesülés tanévétől 1915/16-ig sikerült növelni. E tanévtől 1928/29-ig már csak a magas arányszám tartása sikerült /13. ábra/. /Egyébként az alacsony létszámmal működő algimnáziumi és annak a három tanévnek a kivételével, amikor általános iskolai osztályok is tanultak az iskolában /1945/46 - 1947/48/ sem előbb sem azóta sohasem volt ilyen magas ez az arányszám./ Nyilvánvalóvá lett, hogy a vidéki tanulói bázist kell erősíteni.

"Így - érthetően - az iskola kapacitása szempontjából létkérdéssé válik az internátus alapítása. Persze az adott kor gazdasági lehetőségei a megoldás módját is körvonalazták."

/5/

A korabeli forrásmunka szerint:

7
"Nem is gondolhattunk hatalmas, díszes középületnek emelésére, hanem megelégedtünk egy külsőre nézve egyszerű, földszintes, nem is új csak átalakított, de a nemes célt megfelelően szolgáló intézmény létesítésével." /6/

1931-ben omeletet húztak a földszintes épületre, 80 tanuló részére bővítették ki az internátust, aminek jelentős szerepe volt abban, hogy a megnövekedett vidéki bázisra alapozottan az iskola további népesedési korszaka következett, amit csak még fokozott, hogy a tömegesebb vonattal bejáró tanulói réteg is ezekben az években alakult ki /12. ábra/. Az iskola vidéki vonzása /főleg 1928/29-hez képesti/ így növekedett, s jobban koncentráldott a Kál-Kápolna-Déaványa vasutvonal mentére /4. ábra/. Ez utóbbi körülmény a leglényegesebb tényező abban, hogy az iskola 1933/34-ben már lényegesen koncentráltabb tanulói bázisterülettel rendelkezik mint 1898/99-ben /14. ábra/. /7/

1948-ban államosították a gimnáziumot. E tanévtől alakult ki a négyosztályos gimnázium /1948/49-ben még V-VIII., 1949/50-től kezdődően már I-IV. osztályokkal/, s az országosan kibontakozó kultúrforradalom hatására az iskola tanuló létszáma erőteljes növekedésnek indult. A növekedési folyamattal együttjárt az iskola szerkezetének átalakulása is; a "klasszikus" gimnázium 50 %-ban szakközépiskolává vált /19. ábra/. A kor, melyben e rendkívül jelentős struktúra módosulása az iskolának bekövetkezett, a magyar közoktatás nagy változásának nem kevés buktatót is tartalmazó időszaka, melynek határát két alapvető pártdokumentum, az 1958-ban kiadott művelődéspolitikai irányelvek és az 1972. júniusi oktatáspolitikai határozat alkotja.

A mennyiségi és minőségi változásnak az a rendkívüli mértékű dinamikája ragadott meg, mikor az 1958-1973-as évek által határolt másfél évtizedet vettem vizsgálat alá az iskola történetének, amely - úgy érzem - a kellő távlatu utókor mérlegén is méltónak találtatik a forradalmi jelzőre, s amely időszak - éppen ezért - szinte kínálta az adatoknak azt a variáltságát is, ami az egyes törvényszerűségek levonhatóságának nagyon kedvező feltétele.

Tudom, éppen a kellő távlat hiánya csökkentheti leginkább e munka értékét, ám az is célom volt, hogy a továbbtanulási funkció teljesítésének változására ható tényezők elemzésével operatív iskolavezetési célok meghatározásához nyújtsak segítséget.

Nem lényegtelen szubjektivitásra hajlamosító körülmény, hogy a vizsgált időszakban - egészen pontosan 1957. augusztus 15. és 1973. december 15. között - kezdő pedagógusként pályafutásom az iskolával kapcsolatos kollégiumhoz /1957-61 között nevelőtanárként, 1961-67 között kollégium igazgatóként/ majd az iskolához /1967-69 között középiskolai matematika szakfelügyelőként, 1969-73 között igazgatóként/ kapcsolódott, s az 1945-53-as években az iskola tanulója voltam.

Ezt a körülményt a matematikai statisztika egzakt módszereinek alkalmazásával igyekeztem oldani, s az eredmények interpretálásában is a lehető legmaximálisabb objektivitásra törekedtem.

Végül a kör kiválasztásában nem kevés szerepet játszott, hogy iskolánk az 1971-72-es években résztvevett a gimnáziumi alapidokumentumok, az iskolareform gimnáziumi megvalósulásának vizsgálatában, ami ösztönzött bennünket - s személyesen is - az elemző buvázkodásra.

1. Az iskolareform időszak a korábbi dokumentumok tükrében /1958-1973/

*Kiegészítendő a
közvetlen előző 2. sz. l.
mellet?*

1.1. Az iskolareform előkészítése

Ahhoz, hogy az iskolareform kezdeti időszakát s a reform idején nálunk bekövetkezett egész fejlődési folyamatot megalapozottan itélhessük meg, kissé visszább kell pillantalnunk, s időben és térben a rész és egész dialektikus viszonya alapján be kell illesztenünk a változásokat környezetünk, megyénk s egész hazai közoktatási strukturánknak abba a fejlődésrendszerbe, ami minőségileg új társadalmi rendünk kibontakozásának szerves velejárója volt.

Közoktatásunk forradalmi változásának első terméke - már 1945-ben - az egységes 8 osztályos általános iskola létrehozása volt, melyet tartalmában, szervezetében érdemben az iskolák államosítása erősített meg.

Az új középiskolai rendszer kiépítése elodázhatatlanná vált 1949. júniusára, amikor az általános iskola első ciklusa befejeződött.

"Még kellett keresni azt a középiskolai formát, amely szervesen és tervszerűen ráépül az általános iskolára. Indokolt volt művelődéspolitikánknak az a célkitűzése, hogy felszámolja a régi iskolarendszer sajátos hierarchiáját, s megszüntesse az eddigi gimnáziumok idejét múlt előjogait. A gimnázium a régi uralkodó osztály gyermekeinek volt a fellegvára, a régi vezető rétegeket készítette elő az egyetemi tanulmányok folytatására. A fellegvár falait le kellett bontani, s a gimnáziumot be kellett állítani az új magyar köznevelés rendszerébe." /8/

Ez több lépésben történt meg. Az új gimnázium alapját az Elnöki Tanács 1951-ben rakta le, ám ez még nem jelentette a végleges beillesztést. E vonatkozásban az érdemi lépést a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének 1955. évi szeptemberi határozata jelenti, mely a gimnáziumok célját a következőképpen határozta meg:

"a gimnázium egyrészt előkészít az egyetemekre és főiskolákra, másrészt alapot ad a termelőmunkára való gyors felkészülésre, valamint adminisztrációs és egyéb munkakörök betöltésére.

"Nyilvánvalóvá vált, hogy a gimnázium nem maradhat meg - szervezetében sem, tartalmában sem - a régi évszázados tradíciók mellett. Oly gimnázium tervét kellett tehát kidolgozni, amely - az általános műveltségi anyagot nem csorbitva - politechnikai műveltséget is nyújt tanulóinak." /9/

A képzési cél átalakítására elengedhetetlenül szükség volt ahhoz, hogy a középiskolai oktatás jelentősen szélesedhessen, s megfeleljen társadalmunk igényeinek:

"A középfokú oktatási rendszer a számottevő fejlődés ellenére sem elégíti ki társadalmunk új igényeit. A tovább nem tanuló, általános gimnáziumot végzett tanulók az érettség vizsga letétele után nem léphetnek közvetlenül gyakorlati pályára, ezt megelőzően valamilyen szakképesítést kell szerezniük. Ugyanakkor a szakközépiskolákból kikerülő fiatalok gyakorlati tudása sem mindig éri el a kívánt szintet." /10/

A problémák megoldásában azonban lényeges előrelépés csak 1956. után történhetett.

A Magyar Szocialista Munkáspárt figyelme az 1956-ot követő konszolidáció első éve után azonnal oktatási rendszerünk továbbfejlesztésének sürgető teendőire irányult.

Az 1958-ban elfogadott művelődéspolitikai irányelvekben szabták meg további feladatainkat a kulturális munkában, ezen belül a közoktatásban:

"Az általános és középfokú oktatásban mielőbb felül kell vizsgálni és a követelményeknek megfelelően átalakítani, kiegészíteni az általános műveltség hagyományos tartalmát, különös tekintettel az ifjúság életre való felkészítése szempontjából oly nagy jelentőségű gyakorlati-műszaki oktatás bevezetésére és kiszélesítésére. Folyamatosan, ahogy gazdasági helyzetünk engedi, el kell látni valamennyi iskolát a természettudományos oktatáshoz, a technikai és technológiai ismeretek elsajátításához szükséges kísérleti és szemléltető

eszközökkel, felszerelésekkel és szerszámokkal. Meg kell szervezni az iskolák eleven kapcsolatát a szocialista ipar és mezőgazdaság üzemivel. Biztosítani kell, hogy a törvény előírásainak megfelelően minden tanköteles koru gyermek elvégezze az általános iskola nyolc osztályát, és lehetőség szerint minél előbb szakrendszerű oktatásban részesüljön. Ehhez mindennek előtt a tantorenhelyzetet kell segíteni, s első lépésként a következő 3 évben 3500, a korszerű egészségügyi és pedagógiai követelményeknek megfelelő tantermet kell felépíteni, ezután pedig, ahogy mód nyílik rá, jelentősen gyorsítani kell az iskolaépítés ütemét. Már most gondolnunk kell arra, hogy később bevezetjük a kötelező középiskolai oktatást. Ezért szükségessé válik középiskolai rendszerünk szerkezetének felülvizsgálása." /11/

Vatamit a orce 1959. február 13-ára a reform előkészítésével kapcsolatos igazgatói értekezletet hívott össze, ahová tantesztületi értekezlet állásfoglalásról készített feljegyzést kellett a résztvevőknek magukkal vinniük.

Munkahipotézisként a 31.011-6/1959. számú leiratban ismertették az igazgatókkal az új középfokú iskolarendszerrel kapcsolatos alábbi elképzelést:

"Az elgondolás tehát a következő:

Középfokú oktatási rendszerünk a 8 osztályos általános iskolára épülne, 3 iskolatípusból állna.

I. típus: Gimnázium

I-II. osztály tagozat nélkül egységes általános műveltségi alapképzést adna.

III-IV. osztály 3 tagozattal: humán, reál és technikai.

Mind a három tagozaton, mind a 4 osztályban heti 5 nap tanítás és 1 nap társadalmilag hasznos munka.

II. típus: Ipari középiskola

Magában foglalná az eddigi MIH iskolákat.

I-II. osztály általánosan képző jellegű lenne a más típusba való átlépés lehetőségével.

Az I. osztályban 1 nap, a II. osztályban 2 nap, a III-IV. osztályban 3 nap szakirányú gyakorlati képzést kapnának a tanulók, és mint szakmunkások hagynák el az iskolát.

III. típus: Technikum

Képzési idejét előreláthatóan 5 évre emelnék fel. Az I-II. osztály itt is általánosan képző jellegű. Ipari, mezőgazdasági és közigazdasági tagozata lenne. Külön munkanap az eddig is szokványos gyakorlati foglalkozáson kívül nem lenne." /12/

Nem nehéz mai távlati elképzeléseink mögött felfedezni ösként ezt a nem is rossznak tűnő elképzelést!

1.2. Kísérlet a lánydiákkotthon kialakítására iskolánkban

A kötelező középiskolai oktatás gondolatának felmerülésére logikus reakció iskolánkban a vonzásnövelési s ezen keresztül létszámnövelési törekvés, amire lánydiákkotthon létesítése látszik a legcélravezetőbbnek. Az 1929-ben meglehetősen kényszerhelyzetben kialakított, és hasonló körülmények között 1931-ben bővített internátus ugyanis csak fiutanolók elhelyezésére szolgál. Az egyre jobban lányosodó iskolában /lásd: 16-17. ábra/ már több éve kétségtelenül ez a legnagyobb funkcionálást gátló hiátus.

"Az iskolában az új típusú gimnáziumi osztályokban a lányok száma egyre szaporodik, s a korábbi fiugimnáziumban a lányok létszáma lassan eléri, sőt meghaladja a fiuk létszámát. /16. ábra/. Mivel a városban középiskolás lánydiákkotthon nincs, a tanulószobások között lesz egyre több a lány, s a vidéki lány tanulószobások magánházaiknál kapnak elhelyezést. Az 1956/57-es tanévre már szinte osupa lány kéri felvételét a tanulószobára, s balaszt-hatatlan feladatnak látszik a lánydiákkotthoni elhelyezés megoldása. Ennek érdekében huszal megemelik a diákkotthonos létszámot, s a 20 lányt éjszakára - jobb megoldás hi-ján - az általános iskolai lánynevelő-otthonban helyezik el. Mivel az ellenforradalom

idején az esti hazajárás körülményes, módosítanak ezen, s a 20 lánytanulót a diákotthon Dózsa György uti épületében helyezik el elég zsúfolt körülmények között. Ez is időiglenes megoldás, s a következő tanévtől kezdve vissza kell térni a lányok magánházi elhelyezéséhez. Ezek a lányok azonban már diákotthonosoknak számítanak, és teljes ellátást kapnak." /13/

Nem vitás, hogy az új koncepció felmerülésekor a lánydiákotthoni probléma megoldása az iskola további fejlődésének eminens feltételévé válik. Nyilvánvaló ugyanis, hogy a tanulói bázis első sorban a lányok köréből növelhető. Az iskola igazgatója ezért 1959. március 6-án felterjesztést tesz a Városi Tanács VB-hez lánydiákotthon létesítése ügyében:

"A lánydiákotthon létesítésére azért lenne szükség, hogy biztosítani tudjuk az iskola kapacitásának megfelelő létszámot, és ne maradjunk el fejlődésben a szomszéd gimnáziumoktól. A gimnázium nevelőtestülete foglalkozott a beiskolázás kérdésével. E téma tárgyalása közben az a nézet alakult ki, hogy iskolánk beiskolázási vonzásköre az utóbbi időben szűkült, mivel a szomszéd iskolák mellett lánydiákotthon működik." /14/ A kérést az 1959. március 19-én tartott vb-ülés indokoltnak tartja /15/, majd április 30-án a volt csendőrlaktanya épületét erre a célra kiutalja azzal a kikötéssel, hogy az átalakítás hitelfedezetét biztosítani kell /16/.

Erre tekintettel a hitelfedezet biztosítása érdekében az iskola igazgatója megkeresi a Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztályát:

"Egy lánydiákotthon megszervezése azt jelentené, hogy a bejáró tanulók száma nagy mértékben csökkenthető lenne, sőt eddig máshová elment vagy éppen kimaradt lánytanulók felvételével az iskola tanulóinak és tanulócsoportjainak számát is növelhetnénk, ami éppen a szegény paraszt és munkás szülők gyermekeinek továbbtanulását segítené az eddigieknél nagyobb mértékben." /17/

Sajnos éppen az anyagiak miatt a terv nem valósul meg.

1.3. Az iskolareform tézisei. A politechnikai oktatás kezdetei megyénkben, iskolánkban. Az 1961. évi III. sz. törvény

Az előkészítő tevékenység körébe tartozik, hogy a MTVB Művelődésügyi Osztálya utasítására /18/ 1959. április 30-án tantestületünk értekezleten vitatta meg a tanulók túlterhelésének kérdését /noha azzal 1958. december 19-i nevelési értekezletén is foglalkozott/. Éppen az utóbbi körülményre tekintettel sok érdemi észrevétel nem hangzott itt el, de azért néhány olyan tényező említést nyert, mely az 1971-es felülvizsgálat során is szerepelt. Így az esetenként terjedős számonkérés, mely korlátozza az új anyag megfelelő elmélyítését, mely azzal a következménnyel jár, hogy a tanulónak túl sok marad otthonra, a meggondolatlan házi feladatadás /főként matematikából/, mely szintén az otthoni terheket növeli, az erőn /és képességen/ felüli órán kívüli feladat vállalás egy-egy tanuló részéről stb.

Ha mindezek a rendezvények és törekvések már az iskolareform előkészítéséhez tartoznak is, mégis azt kell megállapítanunk, hogy megyénket ebben a tanévben még nem túlzottan érintette az érdemi kísérletező, előkészítő tevékenység /vagy legalább is az a fajta tevékenység, mely szinte "Achilles-sarkává" vált a reform első időszakában a gimnáziumok korszerűsödésének, ti. a politechnikai oktatás/, ami leginkább Szurmay Ernő megyei középiskolai általános felügyelőnek az 1958/59-es tanévről készített jelentéséből tűnik ki:

"A megye 14 általános gimnáziumában, 3 mezőgazdasági, 1 ipari és 1 közgazdasági technikumban, egyetlen tanítóképzőjében /A megye középiskolai hálózata ugyanaz, mint az az 5. ábrán látható - a szerző megjegyzése./ az 1958/59. tanévben megfelelő tárgyi és személyi feltételek közepette folyt az oktató-nevelőmunka. Ha az 1957/58. tanévet a konszolidáció jellemezte, akkor 1958/59. a pezsdülés éve volt. Mint ahogyan az iskolai élet megnyugvása, a kodályok leiggadása, a frontok tisztázódása szoros összefüggésben állt az 1957/58-as esztendő általános társadalmi, gazdasági és politikai konszolidációjával, ugyanígy az

Iskolai élet idejének kiteljesítése, forrongó pezsgése is szoros kapcsolatban áll ezekkel a korszakos jelentőségű eseményekkel illetve dokumentumokkal, amelyeket a művelődés-politikai irányelvek megjelölése, az őszi választások, a koratavaszi tisz felfejlesztés, a Tanácsköztársaság 40. évfordulójának megünneplése, a felszabadulás utáni magyar irodalom értékelését tartalmazó pártdokumentum közzététele, a tervezett iskolareformmal kapcsolatos tárgyalások, a kötelező ideológiai továbbképzés vizsgái, a Szovjetunió Kommunista Pártja XXI. Kongresszusa és a 7 éves terv irányelvei, a békemozgalom 10 éves fennállása és a gonfi találkozó fémjeleznek. Mindezen közvetlenül vagy közvetve ható tényezők eredőjeként még "legálmosabb" tantestületeink, iskoláink élete is mozgalmassabbá vált, s ennek következtében a tavalyinál előnyösebben alakult a nevelőmunka színvonala.

x x x x x

2
20-21. évi
a munkák
Politechnikai képzés:

A tanévet alapos elmaradással kezdtük. Az a téves hiedelem akadályozta a munkát, hogy a minisztérium intézkedését be kell várni. Így csak a szolnoki fiugimnáziumban indult meg a szervezett, államilag is támogatott munka." /19/ /24. ábra/

Az iskolareform ügyében az MSZMP 1959. november 30 - december 5 között üléselő VII. Kongresszusa hozott határozatot:

Töredék
de még
hisz,
minisztérium
"Közoktatásunkat meg kell reformálnunk. Iskoláinkat az oktatás világnézeti tartalmát illetően következetesen szocialistává kell tennünk. Közelebb kell hoznunk az iskolát az élethez, aminek lényege a korszerű műveltség biztosítása mellett - és azzal együtt - a politechnikai képzés bevezetése az általános iskolákba, a középiskolákban pedig annak lehetővé tétele, hogy a tanulók az iskolai tananyag mellett egy szakmát is elsajátítsanak. Felsőoktatási intézményeink szakmailag jól képzett, ugyanakkor kommunista fiatal szakembereket adjanak az országnak.

Iskolarendszerünk megreformálása igen gondos előkészítést kíván, és megköveteli saját közoktatásunk tapasztalatainak, valamint a nemzetközi tapasztalatoknak a leggondosabb figyelembevételét. Ezért kezdeményezte a párt, és határozta el a Minisztertanács egy szélesebbkörű reformbizottság létrehozását, amely kellő időt kapott a reform alapelveinek kidolgozására." /20/

Miközben az iskolareform téziseinek összeállításán még dolgozott az Iskolai Reformbizottság, már nagy léptekkel haladt előre az 5+1-es oktatási forma kiterjesztése a gimnáziumokban. Megyénk törekvéseire utalnak az alábbi sorok:

"Be kell hoznunk a politechnikai képzés, a munkára nevelés terén a megyében mutatkozó lemaradást általános iskolai és középiskolai téren egyaránt.

x x x x x

10 középiskolában bevezetjük az 5+1 napos tanítást /Szolnok fiu-lány, Törökszentmiklós, Kunszentmárton, Jászapáti, Tiszafüred, Turkeve, Jászberény fiu, Mezőtúr fiu-lány/. " /21/ /24. ábra/

Az első szélesebbkörű tapasztalati összegezést tehát erről a középiskolai általános felügyelő az 1959/60-as tanév végén készíthette.

"A hosszú ideig tartó intellektuális képzés eredményeként a gyengébb szellemi képességű tanulóink szinte elnyomorodtak. Önbizalmuk megrendült, és maguk sem hittek munkájuk sikerében. Éppen ezért munkájukat fölösleges nyűgnek, tehernek érezték. Ezek a tanulók most örömmel látják, és tapasztalják azt, hogy ők is értékes, hasznos tagjai lehetnek szocialista társadalmunknak.

x x x x x

*Az ország, a magyar népi iskolák továbbfejlesztése
Külföldön - hazán, nem is lehet lebecsülni. Több
tanárunkban, tanárunkban!*

- 7 -

Most, hogy gimnáziumi tanulóink alaposabban megismerték a fizikai munkát és annak körülményeit, felfogásuk, életszemléletük is közvetlenül tapasztalható módon pozitív irányba változik.

x x x x x

Egyre szélesebb körben győződnek meg nevelőink arról, hogy milyen nagyszerű nevelési lehetőség maradt figyelmen kívül, amíg a gyakorlati foglalkozásokat be nem vezették.

x x x x x

Ami a szülőket illeti, a kezdeti idegenkedés az 5+1-es oktatási formával szemben, ma már lényegében megszűntnek tekinthető... Kifogás inkább a ruha és cipőkoptatás ill. a mg. foglalkozásokon a tanulók egészségi állapotának veszélyeztetése miatt adódik. Problémáink a termelészövetkezetekkel kapcsolatban vannak még. Nem mindegyiknek a fejlettsége éri el azt a fokot, hogy számottevő segítséget tudjanak nyújtani gyakorlati foglalkozásainkhoz. Megyénk 14 gimnáziuma közül eddig 10 vett részt a gyakorlati foglalkozáson. Az 1960/61-es tanévben már valamennyi gimnáziumunk gyakorlati foglalkozásu lesz.

x x x x x

Már most leszűrhető az, hogy iskoláink és tanulóink érdeklődése fokozottabban fordul a mezőgazdaság s azon belül is a mezőgazdasági gépészet felé. Ami a továbbfejlesztést illeti, megyénkben sok lehetőség nyílik arra, hogy tanítványainkat a mezőgazdaság egyes ágaira megtanítsuk vagy hogy őket szakmunkássá képezzük ki. Iskoláinkra vár az a feladat, hogy tanulóikban e pályák iránt minél nagyobb kedvet ébresszenek." /22/

Egy év után elég elsiertettk ezek a következtetések és a nyomán születő intézkedések, aminek eredményeként tehát már megyénk minden gimnáziumában megindul a gyakorlati oktatás akkor, amikor az Iskolai Reformbizottság még csak kialakítja oktatási rendszerünk továbbfejlesztésének irányelveit. Nehéz volna azonban ezért a sietségért őt hibáztatni, hiszen jó szándéku-an a gyorsabb fejlődés igénye vezette, hogy megyénk ne maradjon le a még jobban sietők mögött.

Az Iskolai Reformbizottság irányelvei 3 alapvető célkitűzést tartalmaznak:

1. Szorosabbá kell tenni az iskolák kapcsolatát az élettel, a gyakorlattal, a termeléssel. Ennek érdekében - többek között -:
  - a gimnázium oktatási rendszerét úgy kell továbbfejlesztetni, hogy az elméleti oktatás mellett szakirányú műszaki gyakorlati képzéssel tegye lehetővé a tanulók számára szakmai előképzettség megszerzését is.
  - szakközépiskolákat kell létesíteni, amelyek középfokú általános műveltséget és szakképzést nyújtanak.
2. Emelni kell az általános- és szakmai műveltség színvonalát. Ezért:
  - a tanterveket az oktatás minden fokán korszerűsíteni kell,
  - továbbá meg kell szüntetni a tanulók túlterhelését.
3. Az oktató-nevelőmunkának tervszerűen szolgálnia kell a szocialista világnézet és erkölcsi kialakítását./23/

Az új feladatok - melyek között a gyakorlati oktatás gimnáziumi bevezetése dominál - tükröződnek a tanévkezdés dokumentumaiban. A megyei középiskolai igazgatási munkaközösségek ebben a helyzetben így vélekedik az 1960/61-es évre készített munkatervéből:

"Az iskolareform az eddigieknél is nagyobb feladatokat állít a nevelőtestületek elé.

1.4. Az extenzív tanulói létszámművekedés folyvrsulásának és az iskolaszervezet átalakulásának kezdete, Növényvédő-gépipari szakközépiskola és lánykollégium Kisujszálláson

Az összkép lényegi oldala, s ez sem kevésbé nehezítő tényező, hogy éppen ebben a minőségül változást igénylő korban - érthetően a középiskolai oktatás általánossá tételére törekvő közoktatáspolitikai koncepció hatásaként, hiszen megyei és országos szinten is ugyan-
oz történik - az 1961/62-es tanévvel indul rohamos növekedésnek az iskola tanulólétszáma.
/19-20. ábra/

A legprognásabban ez az első osztályosok számát feltüntető grafikonon látszik. /21. ábra/
Egyik kifejeződése ennek az is, hogy a tervezettel szemben nem három hanem négy első osztályt kellett nyitni /41. ábra/.

Mint hogy a létszámon belül döntően továbbra is a lánytanulók száma növekedett meg az iskolában /16. ábra/, az 1961/62-es félévi értekezleten a kollégium igazgatója javasolja a lánykollégium saját erőből történő kialakítását a meglevő épületben a földszint és az emelet olválasztásával.

A tantestület - jobb híján - elfogadja a javaslatot, mely legalább valamilyen megoldást jelent az iskola meglehetősen akut problémájára.

A törekvéseket csak még jobban aláhuzza a Kunhegyesi Járási Tanács VB 1962. május 26-i határozata, melyben Kisujszálláson lánykollégium létesítését kéri:

"A Kunhegyesi járás abban a helyzetben van, hogy legközelebb mintegy 27 km-re Kisujszállás városban van gimnázium, ahol jelenleg csak fiukollégium működik. Így a járás lánytanulói csupán bejárók lehetnek, ami esetenként különböző nem kívánatos dolgokat idéz elő, és ez rányomja bélyegét a nevelésre is. Azok a lánytanulók, akik Kisujszálláson bent laknak, általában magánháznál vannak, és ez szüleiknek lényegesen több kiadást jelent, mivel az albérleti lakásokért igen magas összeget kérnek. Sajnos az utóbbi évek tapasztalatai azt mutatják, hogy a továbbtanulásra más lehetőség alig van, a közgazdasági vagy gépipari technikumba alig vesznek fel 3-4 tanulót, ugyanakkor a vb véleménye szerint nem lenne helyes Kunhegyesen a jelenlegi mg. technikumot csupán lánytanulókkal feltölteni, mert az a tapasztalat, hogy az iskola elvégzése után igen kevesen kívánnak a mg. üzemekben dolgozni.

A fentiek figyelembevételével kéri a vb a MTVB-át, segítse hozzá Kisujszállás várost, hogy a Móricz Zsigmond Gimnázium mellett létesítsenek lánykollégiumot is, mivel ez járásunk csaknem valamennyi községét teljes mértékben érinti." /31/

Jubileumi évkönyvünk tömören fogalmazott soraiból nem csendül ki eléggé, mennyi erőfeszítés kellett ahhoz, hogy évi átlagban 50-60 fíu tanuló után majd kétszerannyi tanulót tudjunk az alig bővült térben /a hivatalsegéd kiköltözése folytán/ elhelyezni, miközben a beszerzésre felhatalmazást csak 1962. augusztus 1-én kaptunk.

"A 81-es kereten /ebben a magánháznál elhelyezett lánytanulók is benne voltak/ belül azonban nem lehetett a problémát megoldani, mert az egyrészt azt jelentette volna, hogy a következő tanévre fíutanolót egyáltalán nem vehetünk fel, másrészt a megfelelő felszerelési tárgyak beszerzése is csak az un. létszámfejlesztési hitelből volt lehetséges. Ezért 25-tel a Megyei Tanács VB Mívelődésügyi Osztálya keretszámunkat megemelte /így 106 lett/, s az ilyen címen kapott 150000 ft-ból biztosítottuk 1962. szeptember 1-re mind a 106 tanulónak a megfelelő felszerelést.

A beiskolázás igazolta terveink helyességét. A 100 kollégistából 53 lett a lány, a 30 tanulószobából pedig 23. Az adatok mutatják, hogy milyen feszítő ellentmondást oldott meg a koedukált kollégium terve." /32/

Ez természetesen - ha kollégiumi zsufolás árán is - az iskola tanuló létszáma további növekedésnek egy új potenciális feltétele lett.

Az is nyilvánvaló, hogy az egyre tömegesebb jelentkezőket már nem lehet a továbbiakban - minden politechnizáció ellenére sem - a megye előbbiekben említett /lásd: 5. ábra/ tulnyo-

móan gimnáziumi jellegű középiskolai hálózatának rendszerbe készíteni. Meg kell indulnia az új középiskolatispus kialakításának a gyár technikai hálózat mellett. Iskolánkban az első lényeges lépést ebbe az irányba az a társadalmi tanácskozás jelenti, melyet

"az 1961. évi III-as törvény feldolgozásával kapcsolatban megyénk valamennyi gimnáziumában, általános iskolájában és közgazdasági technikumban 1962. február 10-25 között" /33/

kellott szervezni. Az erről küldött jelentés szerint /kelt: 1962. február 17./:

"Az értekezleten résztvevő munkásszülők nagy megelégedéssel vették tudomásul azokat a lehetőségeket, amelyeket az új iskolatörvény biztosít a tanulók számára. Megértették az új szakközépiskola lényegét is, és bizalmukat fejezték ki egy ilyen szakközépiskolai osztály nyitása esetén." /34/

A társadalmi tanácskozás sikorességét a későbbi megyei értékelés is megerősíti.

"A beszámoló egy része kiemelkedően jó volt /Szolnok, Abonyi uti iskola, Kisujszállási gimnázium/. " /35/

Az új iskolatispusra való javaslat tétel sem sokáig várat magára. Ari Sándor igazgató egyik lelkes gyakorlati foglalkozás oktatójával /K. Balogh Sándor városi főagronómus/ történt konzultálás után növényvédő-gépész szakközépiskola nyitásának engedélyezését kéri 1962. március 16-án. /36/

Támogatja a javaslatot a megyei gyakorlati foglalkozás szakfelügyelő is 1962. március 22-én készült 8 oldalas feljegyzésében.

"A legnagyobb szükség egy növényvédelmi politechnikai osztályra lenne." /37/

Szóban hamarabb, írásban a MTVB Művelődésügyi Osztálya 1962. augusztus 3-án /38/ értesíti az iskolát a minisztérium engedélyéről, s már 1962. augusztus 1-én megkötik a bázisüzemi szerződést a Szolnok megyei Növényvédő Állomással /székhelye: Kenderes/. /39/.

Az 5+1-es autószerelő gyakorlati foglalkozásokhoz pedig ez év őszén indul meg egy iskolai tanulihely építkezése.

Az 1962/63-as tanévvel tehát nagy területi beiskolázású, fíu tanulói bázisra építő szakközépiskola kezdi meg működését az iskolában, miközben megnyílik a lánykollégiumi elhelyezés lehetősége is. E két feltétel egymástól független erősítő tényezője az iskolai tanuló létszám további növekedésének. Valóban: a fiukat tömörítő szakközépiskolai osztály megállítja /sőt megfordítja/ a fíu tanulók számának csökkenését az iskolában, a lánykollégium megnyitása pedig megnöveli a lányok iskolai felvételi lehetőségeit /16. ábra/. Ez azzal a következménnyel jár, hogy az 1961/62-es tanévvel megindult tanulói létszámnövekedés gyors ütemben folytatódott tovább az 1962/63-as tanévben, s a 4 első osztály igen magas létszámú lesz. Az említett gyors ütemű tanulói létszámnövekedési folyamatot a 19. ábra kifejezően szemlélteti.

Bonyolult, ellentmondásokkal terhelt így 1962 őszén az iskola élete. Nemcsak a Kisujszállási gimnáziumé! De talán jobban kifejezi ezt egy korabeli írás, amelyben iskolánk, kollégiumunk is részben "ihletadó" volt:

"A gyakorlat azonban fűtűl a riporterre. Meg a lojalitásra. Ahány iskola, annyi "zűr". És a riporter szégyenülten ismeri be: nem is lehet ez másképp. Iskolarendszerünket a reform tektonikus erői rázzák, nyugalmat és oktatási-nevelési elmélyültséget várni - jámbor és időszerűtlen dolog.

Mert az új iskola - hogy mást ne mondjunk - egyszerűen nem fér el a régiben. Ez nem jelképesen, hanem szó szerint értendő: A Kisujszállási gimnázium épülete például akkor lehetett tágas otthon, amikor Móricz Zsigmond volt benne kisdíák. Szóval: régen. Most négyszáz gyerekek zsufolódnak benne. Minden osztály 5+1-es, vannak mezőgazdaságiak, autószerelők, öntözők, kertészek, kisállattenyésztők. Indul egy szakközépiskolai osztály is. Az 8-rog épület - mindezekhez képest - merő anakronizmus, az igazgató tehát: épít. /Politechnikai műhelyt - a szerző megjegyzése./

Épít a kisújszállási kollégium igazgató is, állványok tövében panaszkodik, milyen kicsi az épület, és milyen olavult az ebédlő. "Új szárnyat kellene felhuzni" - mutatja széles, nagy lendülettel, aztán csüggedten tárja szét karját: nincsen rá pénz." /40/

Hogyan sajtóink is felfigyelt növényvédő-gépész szakközépiskolánkra. Hogyan is látták akkor - egy év után, 1963. júniusában - az iskola jövőjét, milyen volt a kezdet, erről olvashatunk a kissé már sárgult újságoldalakról:

"Még nagyobb gyakorlati jelentőségű azonban a négy plusz kettős oktatásnak Kisújszálláson, a Móricz Zsigmond Gimnáziumban bevezetett formája. A figyelemreméltó eszme, hogy ott növényvédő szakközépiskolát indítsanak, Ari Sándor igazgatótól származik. Munkatársául K. Balogh Sándor mezőgazdasági mérnököt nyerte meg.

- Diákjaim a négy éves tanulmányi idő alatt szakképzett növényvédőkké válnak - így Balogh Sándor.

x x x x x

A növényvédő szakközépiskola első osztályában szerzett tapasztalataim alapján mondhatom: a diákokat érdekli a téma, s az éppen nem jelentéktelen ismeretanyagot el tudják sajátítani.

x x x x x

A holnap szakképzett növényvédői ők; olyan emberek, kik magabiztosan kezelik a permetezőgépet, vezetik a vontatót, tervekészítésnél pontosan meghatározzák, milyen védőanyagot szükséges a termelészövetkezetnek beszereznie. Képesítésük bármely egyetem, főiskola kapuit megnyitja előttük - hiszen tanulmányaik befejezésekor három oklevelet lobogtathatnak: az érettségit, a szakmat és a vontatóvezetői jogosítványt." /41/

A valóságban persze nem onnyire szép a helyzet. Az iratok pl. mást mondanak a kezdeti tanulmányi eredményekről /lásd később /56/-nál./, de kétségtelen a törekvés és a lelkesedés a tagozat minél színvonalasabb munkájának biztosításáért.

Mint újságciikk, persze propaganda célokat is szolgál - több, jobb képességű jelentkező volna kíváncsi. /Erről még később többször esik majd szó!/

"Ahhoz, hogy a kisújszállási szakközépiskola maradéktalanul betölthesse hivatását, a termelészövetkezeteknek kíváncsi odairányítanók tehetséges, szorgalmas fiataljaikat.

Az elhelyezés nem gond - ott a kollégium." /42/

No itt nem olyan bőséges korántsem a hely, mint a cikk írja, de a cél érdekében ez is elfogadható.

Végül szó esik a cikkben arról a szinte "gyűjtögető" életmódról is, amit Ari Sándor és K. Balogh Sándor végzett az iskola tárgyi felszerelésének előteremtéséért, s az előbbi cikkben érintett építkezésről is:

"A szakközépiskola felszerelése már ma sem szegény: egyebek között Zetorral, Maulwurf-fal, három személygépkocsival dicsekedhet. A meteorológiai állomás felszereléséből csupán néhány hőmérő hiányzik immár. Befejezés előtt áll a szerelőakna, negyven satupados műhely. A gépszín felépítéséhez szükséges téglák már a helyszínen vannak. Az ősszel érkezők még jobb körülmények között tanulhatnak. Néhányuk számára még van hely az első osztályban." /43/

1.5. A gimnázium a korszerűsödés útján. A tantervi vita

Az iskolareform szellemében az új középiskolai struktúra kialakításával egyidejűleg új tantervi koncepció kimunkálására került sor a gimnáziumok számára is. A koncepció kialakításának alapját általános középiskolai megközelítés képezte:

"Kilindulópontul az a közös "művelődési törzsanyag" szolgált, amelyet a középiskola minden típusában biztosítani kell azért, hogy a korszerű műveltség alapjaiban minden középiskolai tanuló egyaránt részesülhessen.

x x x x x

Erre épül minden iskolatípusban az, ami adott iskolatípus sajátos jellegét megadja. A szakközépiskolák különböző típusaiban a szakmai oktatás, a gimnázium különböző tagozataiban /"roái" és "humán" tagozat/ pedig az, ami az adott tagozatot megkülönbözteti."

/44/

A tantervi bizottság a két gimnáziumi tagozat mellett az alábbi érveket sorakoztatta fel:

"A modern társadalom viszonyai között, a tudomány és a technika rohamos fejlődésének, állandó differenciálódásának hatására az egyes életpályák egyre ismeretigényesebbé válnak, egyre növekszik a képzési idő és a képzés tartalmi igényessége. Mindezekre tekintettel a pályaelőkészítés az életbe való kilépéstől illetve az egyetemre vagy főiskolára való belépéstől visszafelé számítva "lefelé nyulik".

x x x x x

Azt a tendenciát, hogy a pályaelőkészítést "lefelé nyujtsuk" ellensúlyozóan egészíti ki egy másik tendencia, hogy ti. minél magasabb szintig vezessünk el mindenkit az általános műveltségben. Ennek a két tendenciának az együttes figyelembevételéből nem származhat más, mint a középiskola különböző típusainak olyan tervezése, amelyben minden típusnak megvan a maga sajátos jellege, ugyanakkor minden típusban biztosítva van az általános műveltség középfoku törzsanyaga, alapvető ismeret- és készségrendszere. A középiskola rendszerének ilyen kiépítésével egyrészt sehol sem keletkezhet "zsákutca", másrészt bizonyos mérvű, az iskolatípus jellegében kifejezésre jutó viszonylagos pályaelőkészítés biztosítható.

A pályaelőkészítésnek ilyen rugalmas, az általános képzés mellett, vagy annak színezetében kifejezésre jutó biztosítása a vele kapcsolatos társadalmi érdekeken túl, az esetek jó részében találkozunk a tanulók hajlamainak, érdeklődésének differenciálódásával is.

x x x x x

Sem különleges társadalmi érdek, sem a tanulók többségének érdeke nem szól amellett, hogy továbbra is mindenki mindenből ugyanazt és ugyanannyit tanuljon.

x x x x x

Ehhez járul további nyomatókos motivumként a tanulók túlterhelésének megszüntetése. Ez az oktatási reformnak ugyancsak irányelve. A tantervi munkálatok alapján arra a belátásra jutottunk, hogy csaknem lehetetlen a tanulók túlterhelését, e túlterhelés tantervi okait leküzdeni, egyidejűleg minden társadalmi igényre is tekintettel lenni akkor, ha minden igényt egyetlen lehetséges középiskola-típusban akarunk kielégíteni.

Igy tehát mindhárom irányból - a társadalmi igényekből, a tanulók érdeklődéséből és a túlterhelés problémájából - elindulva ugyanarra a következtetésre jutottunk. Más kérdés, hogy a két tagozat sem ad teljes megoldást sem az egyik, sem a másik, sem a harmadik szempontból. De megítélésünk szerint kevesebb hátrányos következménnyel tervezhető, mint egy egyetlen, uniformis-típus." /45/

1962. őszén sor került az új gimnáziumi tantervek megyei majd tantestületenkénti részletes vitájára. A pedagógus társadalom a két tagozat tervét minden józan érv ellenére sem fogadta el. Így történt ez iskolánkban is az 1962. október 25-én megtartott - a tantervi vitával kapcsolatos - tantestületi értekezleten.

A "hivatalos" irányvonalat - egyéni meggyőződésből - ketten támogatták, néhányan kitértek a nyílt ilyen vonatkozású állásfoglalás elől véleményük kifejtése során, a tantestület többsége pedig az egységes gimnázium mellett foglalt állást.

Sok korábbi kérdésbe nyújt bepillantást, ha a tantestület határozata előtt két egymást követő ellentétes hozzászólást is megismertünk a készült jegyzőkönyv nyomán:

"Vincze Sándor kollégiumi igazgató a tudomány fejlődési irányáról beszél, s megállapítja, hogy a tudományok differenciálódásával találkozunk minden vonalon. Ezt a széttagolódást véli a tagozatok szétválasztásának tervében is felismerni, s ezt szükségesnek tartja. Van a tudományoknak egy ellentétes irányú mozgása is, mely látszólag igen messze eső tudományokat kapcsol össze, mint pl. a kibernetika. Ezt a célt szolgálja a tantárgyi koncentráció. Javasolja a két tagozat fenntartását.

Ari Sándor igazgató szerint, ha olyan kevés része marad meg általánosan képző középiskoláinknak, amint azt tervezik, nem tartja szükségesnek a két tagozatot. Ezt indokolják azok az igazgatási problémák is, melyeket a kétféle tagozat léte felvet, különösen a vidéki kisebb iskolákban, melyekből pedig a várható kötelező középiskola bevezetése után mind több-több lesz. Ilyen helyeken - ha még szakiskolai tagozat is lesz ott - ugyanis csak az egyik tagozatot lehetne megvalósítani. Sokallja a heti 33 órás kötelező óraszámot, mert ehhez még naponta legalább 3 óra tanulást is hozzá kell számítani." /46/

A mérleg határozottan az egységes gimnázium oldalára billent, s ez fejeződött ki a születő nevelőtestületi határozatban:

"A nevelőtestület ezután Kiss Kálmánné és Vincze Sándor ellenvéleménye és Kiss Kálmán tartózkodása mellett az egységes gimnázium bevezetése mellett foglalt állást, melyben két idegen nyelv tanítása folyik, s benne a természettudományok megkapják a korunk felvetette igényeknek megfelelő helyet.

Nevelőtestület ezt látja helyesnek, mert a szakiskolák nagybörműű kiépítése mellett a megmaradó igen kevés gimnáziumi osztály még további tagozódása az ország nagyobbik részét kitevő vidéki kis gimnáziumokban nem oldható meg. Az egyoldalu tagozatok erőltetése itt tehát a vidéki munkás-paraszt tanulókat hátrányosabb helyzetbe hozná a városi tanulókkal szemben. A tagozatok ellen szólnak iskolaszervezési problémák is /tankönyv, tanár-ellátottság, iskolaváltoztatás nehézségei/ valamint az is, hogy az internátusi helyek száma nem elegendő, s a kötelező középiskola várható bevezetése a kis gimnáziumok számát növeli erősen, ahol szinte lehetetlen lesz szakiskolát és még kétféle tagozatot is fenntartani." /47/

Az adott helyzetben és kilátásokkal - épp megindult az iskolában az első szakközépiskolai osztály, már formálódott az új szakközépiskolai típus elgondolása is - így eleve egy trifurkált iskolafunkció távlatával, amikor még nem kialakult a 16 osztályos középiskola, hiszen "csak" 13 osztály működik, a lányrészleg megnyitásával különösen zsúfolttá vált kollégium igen szerény lehetőségével rendelkezvén csupán, nem csodálható, sőt szükségszerű volt, hogy nem nyert általános támogatást a gimnázium vonatkozásában az "újra felét" szemléletet kifejező két tagozat gondolata. Főleg a határozat utolsó mondata fejezi ki ezt a szituatív determinációt. /Egyébként téves extrapolációt tartalmaz, iskolánk pillanatnyi kilátásait vetíti ki még a kisgimnáziumokra is!/
A

Az országos vita során több ma is helytálló - vagy talán még inkább jövőbemutató - nézetet fogalmaztak meg. Ilyen volt Szász Gusztávnak, a nyirbátori gimnázium igazgatója hozzászólásának egy része is:

"Nem tartom helyesnek a tagozati megbontást az első osztályban; két évig ismerkedjen a gyermek valamennyi tárgy lehetőségével, mutathassa meg képességeit, és ismerhesse meg a tanár is a gyermeket munka közben. Két évig tehát egységes iskolát vinnék, hiszen a gimnázium célja ugyanis az alapismeretek sokágu kimunkálása." /48/

Helyileg és országosan is több jogos bírálat illetve a vitában a mezőgazdasági gyakorlati foglalkozások rendszerét. Tantestületi értekezletünkön hárman is foglalkoztak vele:

"A mezőgazdasági gyakorlat jelenlegi helyzetét nem tartja kielégítőnek. A jelenlegi helyzet mellett nem építő, jót nem tapasztalnak. /Kiss Kálmán/

x x x x x

Szabó Lajos is a mezőgazdasági gyakorlat szervezetlenségéről beszél, ami miatt az időt nem lehet megfelelően kihasználni. Ez az oktatási forma nem ad komoly használható gyakorlati ismereteket és még kevesebb perspektívát.

x x x x x

Bory Miklósné a gyakorlati oktatás jelenlegi helyzetét türehtetlennek tartja. Elengedhetetlen követelmény, hogy a kísérő tanár a tsz vezetőséggel csináljon olyan gyakorlati munkákról szóló tanmenetet, amit be is kell és be is lehet tartatni - vagy pedig járművet biztosítani az iskolának, amivel odavigye tanítványait, ahol azt a munkát láthatják, gyakorolhatják, ami a tanmenetben anyag szerint következik." /49/

A viták tapasztalatainak szintetizáló összegezésére 1963. nyarán került sor. Országosan a vita csomópontjait a két-tagozatos gimnázium bírálata, a második idegen nyelv elhagyásának helytelenítése, annak kétségbevonása, hogy megszüntetné a tanterv a maximalizmust, annak ki nyilvánítása, hogy a szakmai előképzés /5+1/ helyenként improduktív időtöltés, s az általános iskolára való építés realitásának megkérdőjelezése alkotta. /50/

A minisztérium sajnálkozva azon, hogy a pedagógusok a túlterhelés csökkentése szempontját állásfoglalásaikban nem vették kellő súllyal figyelembe, a gimnáziumi tagozatok kérdésében megváltoztatta álláspontját:

"Összegezve az országos vitában elhangzottakat, arra a belátásra jutottunk, hogy a gimnázium legyen egységes óratervre épülő és egységes tantervű, de tegyük lehetővé a differenciálás ésszerű s az adott körülmények között lehetséges változatait. Elsősorban a speciális osztályok válfajainak és számának szaporítására, valamint a szakköri rendszer tervszerű kiépítésére gondolunk." /51/

Az ily módon kialakult új helyzet a tantervek és óratervek újbóli átgondolását igényelte, s azok fokozatos bevezetését a művelődésügyi miniszter csak 1965 tavaszán rendelhette el.

"A munkálatok évekkal ezelőtt, az 1959/60. tanévben indultak, s a Tantervi Bizottság irányelvei nyomán egyre szélesebb körben folytak. 12-15 tagú tantárgyi bizottságok alakultak a legkiválóbb nevelőkből, a szaktudományok és az üzemek képviselőiből. Tervezetüket 1962 őszén valamennyi középiskolában, számos általános iskolában, a nevelőképző intézményekben és sok tudományos társulatban megvitatták, s a megjegyzések felhasználásával alakult ki a tanterv és utasítás végleges formája." /52/

1.6. Az MSZMP VIII. Kongresszusának művelődéspolitikai állásfoglalásai, új szakközépiskolai tagozatok létrehozásának tervei, további tanulói létszámmövekedés, kollégiumi épületbővítés az iskolában

A gimnáziumok 1965-ig történt fejlődésének vázolója után a szélesebb kitekintés és a tendenciák világosabb megértése érdekében vissza kell azonban térnünk 1962. végére, mivel az 1962. november 20-24 között üléselő MSZMP VIII. Kongresszus anyagában fontos oktatáspolitikai állásfoglalások szerepeltek. Mindenekelőtt megállapította a Kongresszus:

"A VII. Kongresszus óta tovább nőtt népünk művelődési igénye, a tanulás kezd népmozgalommá válni hazánkban. Az 1962-1963-as tanévben az általános iskolákban csaknem másfél millió, a középiskolák nappali tagozatán több mint 200000 diák fog tanulni, azaz 47 %-kal több, mint 1958-1959-ben." /53/

Ami konkrétan iskolánkat illeti, ugyanezen idő alatt a tanuló létszám 287-ről 427-re nőtt, te-

bát 48,7 %-kal növekedett /19. ábra/, ami kissé még magasabb is az országos adatnál. Megyei szinten a növekedés 39,3 %-os, lényegesen elmaradt az országos ütemtől. /20. ábra/ Ezek az adatok kifejezik, hogy az extenzív tanulólétszám-növelés fő módja 1962-ig a meglévő gimnáziumok "toldozasztása" volt, amire iskolánkban a megyei átlagnál nagyobb relatív-lehetőség mutatkozott.

A reform elveinek említése mellett a középiskolákra vonatkozóan a kongresszus anyagában a következő megállapítások és feladatok szerepelnek:

"Az 1961-1962-es tanévben a gimnáziumi tanulók 67 %-a, az első osztályosoknak pedig már 92,5 %-a részesült ipari vagy mezőgazdasági jellegű szakmai előképzésben. Megkezdjük az új típusú középiskolák, a szakközépiskolák kiépítését.

x x x x x

Az oktatási reform megvalósítása azonban jórészt ezután következik, ehhez meg kell teremteni a szükséges anyagi feltételeket.

Kidolgozzuk az oktatási reformnak megfelelő új tananyagokat, tankönyveket.

x x x x x

Jelentősen növeljük a középiskolások számát. Már ebben a tanévben az általános iskolát végzett tanulók közül 66000-et, az összes általános iskolát végzettek csaknem felét felvettük középiskolákba. A középiskolákba kerülők száma évről-évre jelentősen emelkedni fog és messze túlhaladja az ötéves terv eredeti előírányzatait. A következő évtizedben általánossá tesszük a középfokú iskolai tanulást. Tovább fejlesztjük a szakközépiskolákat: új iskolák létesítése mellett a gimnáziumok, a technikumok, valamint a szakmunkástanuló iskolák egy részét fokozatosan szakközépiskolává alakítjuk át." /54/ Az MSZMP VIII. Kongresszusa oktatásügyi kérdéseinek értekezleti feldolgozásához az OPI kibocsátotta "A közoktatás kérdései" című kiadványát./Tantestületünknek ez az értekezlete 1963. április 20-án volt./ E kiadvány a közoktatással kapcsolatos kérdéseknek két fő csoportját taglalta részletesen:

"Az első a közoktatásügy demokratizmusának teljesebbé tétele - főként mennyiségi jellegű feladatot jelent, mert lehetőséget kíván teremteni mindenki számára az iskolarendszerű tanulásra. A második az iskolareform tartalmi kimunkálását kívánja tervszerűen megvalósítani.

x x x x x

A közoktatásügy további demokratizálásának fontos láncszeme a középiskolai iskoláztatás szélesítése és általánossá tételének előkészítése.

x x x x x

1980-ig lényegében minden számbavehető fiatalot bevonunk a középfokú oktatásba /80 % nap-
pali, 20 % esti és levelező/.

x x x x x

A 80 %-os iskoláztatási szint elérése nagy nehézségekkel jár. Átmenetileg a középiskolákban is be kell vezetnünk a kettős váltást.

x x x x x

Az általános és szakmai műveltség emelésének követelményeit szem előtt tartva teljesen

kiepítjük a szakközépiskolák rendszerét.

x x x x x

A köttös feladat: az iskoláztatás kereteinek szélesítése és a színvonal egyidejű emelése nagy teherpróba elé állítja az oktatásügy és a pedagógia dolgozóit. A mennyiségi fejlesztési programot azonban a minőség színvonalának egyidejű emelése mellett szeretnénk megoldani. A színvonal emelésének pedig ugyancsak megvannak a maga tárgyi és személyi feltételei. Kérdés, hogy a köttös programot meg lehet-e egyszerre valósítani?

x x x x x

Pontosabban két rossz között választhatunk. A között, hogy tanulni vágyó fiatalokat elutasítunk az iskolából és a között, hogy az iskolai munka feltételei átmenetileg stagnálnak vagy éppen romlanak. A bölcs oktatáspolitikai álláspont alighanem az, ha a két rossz közül a kisebbet, az utóbbit választjuk." /55/

Ilyen irányelvek és állásfoglalások után nem csodálkozhatunk azon, hogy az iskola vezetése szinte azonnal a szakközépiskolai tanulók számának növelése érdekében tett intézkedéseket. Ehhez az is kedvező feltétel volt éppen ekkor, hogy a Városi Tanács VB 1962. december 20-i ülésén a megüresedett városi MNB-fiók épületét az önrőből tett erőfeszítések méltányolásaként kiutalta lánykollégiumi célra. Az átalakítás költségeit pedig a MTVB Művelődésügyi Osztálya azonnal vállalta.

Abban, hogy most rendkívül támogató volt a MTVB Művelődésügyi Osztály állásfoglalása /míg 1959-ben nem kaptuk meg a szükséges támogatást/, a legjelentősebb szerepet éppen az MSZMP VIII. Kongresszusa játszotta, de lényeges meghatározó volt a Kunhegyesi Járási Tanács igénye is. /Lásd: 311/

A bővítés legtermészetesebbnek látszó módja, a növényvédő-gépész szakközépiskolai osztály párhuzamosításának gondolata fel sem merül. Alighanem azzal lehet ezt magyarázni, hogy az éppen megindult osztály is elég sok gondot okoz, amint arra az igazgató 1962. december 20-án készült jelentése utal /56/. A heti 2 nap gyakorlás nem hozza a kívánt eredményt, annál inkább a tanulmányi visszaesést, a termelőszövetkezetekben túlságosan csak a közvetlen munkavégzés a fontos, gyenge tanulmányi eredmény stb./

Sajnos ugyanilyenek a gondok a gimnáziumi mezőgazdasági 5+1-es osztályokkal is /amint az a gimnáziumi tantervi vitával kapcsolatban értekezleten is kifejtést nyert/, így az új szakközépiskolára vonatkozó igazgatói javaslatban ez is az érvek egyike. Ari Sándor igazgató 1962. december 22-én kelt felterjesztésében ezt írja:

"Irodai /gyors-gépiró/ szakiskolai osztály megnyitását tervezem." /57/

Javaslat indoklásaként hozza fel az iskola további lányosodását, azt is, hogy az ő számukra különösen nehéz megfelelő gyakorlati foglalkozást tervezni, s a termelőszövetkezetek képtelenek is új csoportot már fogadni.

"Kisujszállás város és a Kunhegyesi járás területén igen sok lánytanuló szívesen jelentkezne ilyen szakiskolába, de Szolnokra nem tudnak bejárni vagy felvételt sem nyernek."

/58/

Ezen indoklás olvasása nyomán nyilvánvaló, hogy az iskola igazgatóját javaslata megtételében a /31/ alatt említett más célból küldött vb-határozat sorai no meg minden bizonnyal fiatalkori szolnoki kereskedelmi tanári munkásságának szubjektív emlékei is befolyásolták.

Mivel egyelőre válasz a felterjesztésre nem érkezik, az igazgató 1963. május 30-án egy másik javaslattal is él autószerelő szakközépiskola létesítésével kapcsolatban a KPM Vezérigazgatóságához /a gondolatot a második éve létező autószerelő gyakorlati foglalkozás adja./59/ Erre azonban nagyon is hamar megérkezik a "lehűtő" és túlzottan is visszautasító nemleges válasz.

Elfogadják viszont - legalább is távlatilag - a közgazdasági szakközépiskola létrehozásának gondolatát.

"A Szolnok MTVB 35/1963. II. 5. sz. határozatával jóváhagyta Szolnok megye távlati középiskolai fejlesztési tervét. Ebben a törvényben az 1964/65. tanévben a kisujszállási gimnáziumban egy I. osztály mint általános közgazdasági szakközépiskolai osztály szerepel."

/60/

Az öröndötes hírt az igazgató az 1963/64-es tanévnnyitó értekezleten jelenti be a tantestületnek. /61/ A leiratra pedig 1963. szeptember 18-án válaszol, s ebben közli, hogy a közgazdasági technikum osztály működését biztosítva látja, s ezek alapján kéri annak megnyitását 1964/65-ben. /62/

Az 1963/64-es tanévben vett részt a legtöbb tanuló 5+1-es gyakorlati foglalkozáson iskolánkban. /372 tanuló 5+1-es, 42 heti 2 óras gyakorlati foglalkozáson vett részt, 30 pedig nem részesült gyakorlati oktatásban. 23. ábra/

A "megyei csucst" az 1964/65-ös tanév jelenti, amiben az a leglényegesebb tényező, hogy e két tanévben /1963/64 és 1964/65-ben/ jött létre a 9 "kis-gimnázium"/24. ábra/

Az 1963/64-es tanévben kezdte meg iskolánkban eddigi története során a legtöbb első tanulmányait /183 tanuló/. /21. ábra/

Abban, hogy ez így alakult, lényeges szerepet játszott, hogy a kollégiumi épületkapacitás bővülést azonnali létszámemelés követte konzekvensen igazodva a VIII. Kongresszus feszített középiskolai fejlesztési programjához.

"Sajnos, az új épület nem meglevő gondjainkat enyhítette, nem az előző évben kialakult zsúfoltságot szüntette meg, hanem újabb létszámemelést hozott /40 fővel/. Indokolt volt azonban a MTVB Művelődésügyi Osztályának ez az intézkedése egyrészt azért, mert az előző tanévben indult egy új szakközépiskola /növényvédő gépész/ nagy területi beiskolázással, így kollégiumi férőhely igényel, másrészt azért, mert meggyeszte nagy igények jelentkeztek ezekben az években a kollégiumi férőhelyek iránt, hisz az MSZMP művelődéspolitikai irányelveinek végrehajtása a középiskolai oktatás minél szélesebb körűvé tételét kívánta meg." /63/

A tanévnnyitó értekeztet jegyzőkönyvének iskoláztatással foglalkozó része is tükrözi a nagy tanulói létszámnövekedést, egyidejűleg azt a sajátos helyzetet is, hogy a második növényvédős osztály kialakítása nem volt problémamentes feladat.

"A kulturforradalom iskolai vonatkozásában most kezd éreztetni hatását nálunk is. A forradalmi átalakulás mennyiségi jelzői erőteljesen mutatkoznak iskolánkban a tanulók nagyszámu jelentkezésében. Ebben viszont öröndötes az, hogy a fizikai dolgozók gyermekeinek aránya egészségesen nőtt az első osztályokban /76 %/.

A felszabadulás óta nem volt ilyen nagyszámu jelentkezés iskolánkban, pedig ebben a tanévben Kunhegyesen is két gimnáziumi osztály kezd meg működését, hogy az alapja meg legyen a felépülő új gimnáziumnak. Itt még megjegyezhető az is, hogy az iskoláztatási felvilágosítás nem volt hiány nélkül való. Különösen érezhető volt ez szakközépiskolai vonalon...

...Az ilyen irányu propaganda munkát nekünk is segitenünk kell valamilyen formában, de célszerű volna a társadalom figyelmének fokozottabb felhívása is, hiszen nemcsak iskolánkról van itt szó, hanem a társadalom szükségletének egyre követelőbb kielégítéséről is." /64/

Az 1964/65-ös tanév jellegét a közgazdasági szakközépiskolai oktatás megindulása adta meg. Az új szakközépiskola iránt azonnal órási volt az érdeklődés. Két és félszeres volt a jelentkezés. Lányha volt viszont az érdeklődés továbbra is a növényvédő-gépész szakközépiskola iránt. /65/

Mint hogy az előző tanév két kifutó gimnáziumi osztálya helyett két gimnáziumi, egy növényvédő-gépész és egy közgazdasági szakközépiskolai általános irányu osztály kezdte a tanévet, az iskola osztályainak száma elérte eddigi maximumát /17 osztály/, s ezzel együttjáróan e tanévre fejlődött be az iskola tanuló létszámának extenzív növekedési folyamata is, mely az 1961/62-es

tanórvól kezdődően vett nagyobb lendületet. /19. ábra/ Ennyi osztály elhelyezése egyáltalán csak úgy volt lehetséges, hogy a nyáron az iskolában jelentős tanterembővítő átalakítást végeztek.

Ugyanezzel a tanórvól stabilizálódott közelítőleg az 1961/62-es tanévi új elsősök számának megfelelő szinten /ez 144 tanuló volt/ az elsős felvételi keretszám. /21. ábra/

A MIVB Mivoltódásiügyi Osztálya az új középiskolákra figyelemmel középiskolai körzetesítési utasítást adott ki. E szerint növényvédő-gépész szakközépiskolánk a megye területéről, közgazdasági szakközépiskolánk Kisujszállás, Karcag, a Kunhegyesi járás, a Tiszafüredi járás területéről, gimnáziumunk Kisujszállás, Kenderes, Tiszaroff, Abádszalók területéről vehette föl tanulóit.

"Bizunk abban, hogy a körzetesítéssel és az 1964/65. évben induló újabb négy közös i-gazgatási iskola megnyitásával /7. ábra/ enyhíteni tudjuk középiskoláink zsúfoltságát, jobban tudjuk kollégiumi férőhelyeinket a szakközépiskolába jelentkezők számára biztosítani, és ezzel szakközépiskolában továbbtanulni kívánó tanulóinknak nagyobb lehetőséget tudunk biztosítani.

x x x x x

Új szakközépiskoláink nyitása egyre több kollégiumi férőhelyet igényel." /66/ Valóban, iskolánkban is a szakközépiskolások igénylik a férőhelyek zömét /31-34. ábrák/. Ugyanebben a körlevélben van szó az externátusi férőhelyek kialakításáról is. Nem véletlen tehát, hogy az új szakközépiskola megindulásához nálunk is még 4 kollégiumi és - jobb híján - 17 externátusi keret-fejlesztés kapcsolódott.

"Így jutottunk el a 150-es kollégista létszámig és a 17-es externátusi létszámig. /Ez szinte mind lány, hiszen erre a közgazdasági szakközépiskola lányai miatt volt szükség./ Ebben a nagy létszámfejlesztésben szinte az képviselte a tragikomikumot, hogy a 150 koe-dukált kollégista benti elhelyezésének megoldásával sem tudtuk elkerülni annak a kiinduló helyzetnek a megismétlődését a kintlakások tekintetében, ami az egész lánykollégiumosítás egyik szempontja volt. /Sok kintlakosi/" /67/

Sőt a magánháznál lakók száma és aránya egyaránt lényegesen emelkedett! /Lásd: 25-26. ábra./

A tanóv iskolareform szempontjából említést érdemlő adata volt még, hogy ekkor vett részt először minden gimnáziumi tanuló gyakorlati oktatásban /308-an 5+1-es változatban, 106-an heti 2 órában/. /23. ábra/

A heti 2 órási gyakorlati foglalkozások iskolai terjedésében lényeges szerepe volt a 133/1964. /M.K. 13./ számú utasításnak, s az ezt értelmező minisztériumi tájékoztatónak, mely - többek között - megállapítja:

"Gimnáziumainkban a munkára nevelésnek az 5+1-es oktatási formában való megvalósítása terjedt el szélesebb körben azzal a céllal, hogy a tanulók a hét egy napján termelő munkát végezzenek. Az 1964. évi 133/1964. /M.K. 13./ számú tanóvnyitó utasítás megállapítja, hogy gimnáziumainkban a munkára nevelés legcélszerűbb formája a szakmai előképzés.

x x x x x

A tanulók szakmai előképzése azonban nem az egyedül lehetséges formája a munkára nevelésnek.

x x x x x

A munkára nevelés ennél szélesebbkörű pedagógiai fogalom; magában foglalja az összes; a fizikai és szellemi munka legkülönbözőbb területein folyó tervszerű és szervezett nevelőhatásokat, amellyel kialakítjuk a növendékek személyiségét.

x x x x x

A tanévnyitó utasítás értelmében heti 2 órás gyakorlati foglalkozások keretében biztosíthatjuk a társadalmilag hasznos gyakorlati törekvést ott, ahol a szakmai előképzés tárgyi és személyi feltételei nincsenek meg." /68/

Ugyanez az utasítás feltételül a heti két órás gyakorlati foglalkozást ajánlja a szakosított tantorvii gimnáziumi osztályokban.

Sajnos azonban ilyen osztály /legalább is természettudományi tagozatos/ az 1964/65-ös tanévben még sem megyénkben sem iskolánkban nincs.

"Megyénkben ugyan még ebben az évben nincsenek szakosított osztályok." /69/

A következő években ezeknek kialakítása megyénkben már előrehalad, iskolánk azonban ezek létrehozásában a szakközépiskolák kialakításával küzdve meglehetősen lemarad. Az első szakosított gimnáziumi osztály kialakítására csak az 1970/71-es tanévben kerül sor.

A gyakorlati oktatás gondjainak csökkentését szolgálja, s részben már az országgyűlés 1965-ös őszi ülészakának előkészítését fejezi ki a miniszteri elhatározás:

"A gimnáziumi szakmai előképzés megerősítése érdekében - 1964. december 1 és 1965. január 20-a közötti időben - megvizsgáltam a gimnáziumi szakmai előképzés helyzetét." /70/

A vizsgálatra iskolánkban Zielbauer János szakfelügyelő irányításával 1964. december 9-11. napjain került sor.

Ennek folyamán áttekintették az eddigi eredményeket, az adott tanév 5+1-es szakirányait, az 1965/66-os tanév lehetőségeit, s jegyzőkönyvben összegezték a legfőbb tanúságokat.

Megállapították:

"Az oktatott szakmák közül az 5+1-es formában oktatott autószerelő szakmai előképzés a legkedveltebb.

x x x x x

A jól működő szakmai előképzések közé tartoznak a termelőszövetkezetben dolgozó csoportok is.

x x x x x

A gyakorlati oktatáshoz az adottságok úgy az üzemben mint az iskola tanműhelyében biztosítottak." /71/

Mindazonáltal:

"A kevés ipari üzem és az oktatásra gyengén felkészült mezőgazdaság kevés csoportot képes egész napos foglalkozásra fogadni.

x x x x x

Az iskola a gyakorlati oktatás beindulásánál a város mezőgazdasági jellegének megfelelően mezőgazdasági szakmákat választott. Ehhez oly mértékben ragaszkodott, hogy néha az oktatásra kevésbé alkalmas munkahelyeket is elfogadta oktatási célokra.

x x x x x

Az elmúlt évek során a munkahelyek fejlődése és a 2 órás oktatás bevezetése lehetővé tette a munkahelyek jobb megválasztását és kulturáltabbá tételét." /72/

Az 5+1-es gyakorlati foglalkozás több gondja nyert még megfogalmazást a jegyzőkönyvben. Így különösen problematikus a nyári gyakorlatok szervezése, lebonyolítása, miközben a tanulók e-

gyónilog is loszerződnek munkára, továbbá a megszervezett nyári gyakorlat korántsem kapcsolódik szorosan a szakmához s.i.t.

E gondok ellenére a végső konklúzió:

"A jelenlegi oktatási formák megnyugtató módon rendezik az iskola gyakorlati képzését."
/73/

Sajnos nincs minden rendben a már harmadik éve működő növényvédő-gépész szakközépiskolai osztály gyakorlatos napjaival sem, pedig ennek jó bázisüzeme a Szolnok megyei Növényvédő Állomás. Ezt az alábbi levélváltás tükrözi:

"Értesitem, hogy a Móricz Zsigmond Gimnázium és Szakközépiskola I-II-III. éves növényvédő-gépész hallgatóit gépjavitó műhelyünk és laboratoriumunk 1963. október 21-től matematika nélkül oktatja."

Kéri a Növényvédő Állomás igazgatója:

"...biztosítsák a tematikát, mert e nélkül az oktatás nem lehet tervszerű, a diákok képzése nem lehet színvonalas." /74/

Az iskola igazgatója március 12-én a lényegét illetően az alábbiakban válaszol a megkeresésre:

"Hirtelenjében tematikát adni nem tudunk, mert nekünk sincs."

x x x x x

Csak közösen tudnánk elkészíteni.

x x x x x

Eddigi gyakorlatainkkal az volt a célunk, hogy egy kis üzemi levegőt is szívjanak magukba, mégha rendszertelenül is. Mi is érezzük azonban, hogy ez nincsen jól, és nagyon örülünk neki, hogy bázisüzemünk csak megerősíti ezirányú kétségeinket. Felsőbb hatóságinktól sem kaptunk határozott utbaigazítást, s ez is nehezíti munkánkat." /75/

Megítélésem szerint már e sorokból is kitűnik az iskolatípus bizonytalan helyzete. Ám el kell ismerni, az indulás nehézségeinek még ugyanugy lehet tulajdonítani ezt a bizonytalanságot mint a jövő kilátástalansága rossz sejtéseinek.

A közgazdasági szakközépiskolai osztály indulása csak tetézte az iskolavezetés és az egész iskolai nevelőmunka gondjait. Ez egyértelműen kitűnik az 1964/65-ös tanév záróértekezletének jegyzőkönyvéből:

"A múlt tanév végén, azt értékelve megállapítottuk, hogy legnehezebb évünk volt. És most az elmúlt tanévünk végén azt mondhatjuk, hogy ez még bonyolultabb, nehezebb volt az előzőnél is. A nevelőhiányon kívül nehezítette helyzetünket az is, hogy kétféle szakközépiskolai osztállyal indultunk, s nem állnak még rendelkezésünkre tapasztalatok ezek szakmai gyakorlatának rutinos megszervezésére."

x x x x x

Ez a helyzet és a vele járó túlterhelés rányomta bélyegét a nevelőtestület munkájára is."
/76/

Valóban, az 1962/63 - 1964/65-ös időszak a tantestület legnagyobb igénybevételének kora volt! /38. ábra/ Nem osodálható különösebben, hogy akár a minőségi tanulmányi munka mutatói, akár a nevelési hatékonyság szintje egyaránt kedvezőtlenül alakult a tanév folyamán, s még felszabadulásunk 20. évfordulójának megünneplése sem hatotta át kellően a nevelőmunkát. Joggal állapítja meg az igazgatói értékelés:

"A jövőben ne engedjük elszíntelenedni a kezünkben levő nevelési lehetőségeket." /77/

*Minél hamarabb jelen kell
a felhatalmazással előkészített anyag
Kisvárdán a tanács
székén, a tanács elnöke előtt*

21

Feltekintettel említést érdemel azonban, hogy ezen a záróértekezleten /Ideje: 1965. július 3./ merül fel először hivatalos formában az iskola 250 éves jubileuma méltó megünneplésének gondolata.

Zsidos István történelem-földrajz szakos tanár, az osztályfőnöki munkaközösség vezetője értekezleti hozzászólásában

"Felhívja a nevelőtestület figyelmét, hogy 1967-ben iskolánk 250. évfordulóját ünnepeljük, amelyre jóelőre fel kell készülni. Javasolja tanulmányi versenyek rendezését, reprezentatív évkönyv megírását és kiadását." /78/

E javaslat viszont éppen azért figyelemreméltó, mert a későbbiekben a jubiláris megemlékezés időszaka kétségtelenül az iskolai nevelő-oktató munka fellendülését, a tantestület szellemi aktivitásának növekedését hozza magával.

Ha összességében rendkívül nehéznek ítéli is az igazgatói beszámoló az 1964/65-ös tanévet, önmagában az új szakközépiskolatiszítási indításának első gondolataival sikeresen birkózott meg az iskola. Ez leginkább abból a tájékoztató jelentésből derül ki, amit a Városi Tanács VB részére kötött erről 1965. júniusában készíteni.

Azt a Városi Tanács VB 1965. június 16-án egyhangúlag elfogadta, s megállapította:

"...e szakközépiskolákban /A többes szám azért indokolt, mert a felnőtt gép-gyorsíró iskolára is vonatkozik, amely szintén az 1964/65-ös tanévben kezdte meg iskolánkban működését. A szerző megjegyzése./ a tanítás kielégítő. A nevelők e téren kifejtett munkájáért a vb elismerését fejezi ki." /79/

A két szakközépiskola-típus gondjainak differenciáltságát hozza alá az 1965/66-os tanévnyitó értekezlet igazgatói beszámolója is:

"A kulturforradalom mennyiségi jelzői iskolánkban is mutatkoznak a tanulók jelentkezésében, pedig a Kunhegyesi járás lekapcsolódott beiskolázási területünkről." /80/

/A MTVB Művelődésügyi Osztálya ugyanis módosította a gimnázium bázisterületét /Lásd: 66/, s úgy intézkedett, hogy az az 1965/66-os tanévtől kezdve csak Kisújszállás, Kenderes területére terjedjen ki./ /81/

Ekkorra ugyanis az általános iskolával kapcsolatos gimnáziumokkal együtt lényegesen bővült már a megyei középiskolai hálózat /7. ábra/, mely ekkor volt legszórtaabb megyénkben. /Vesd össze: 5.7.9 ábrákat!/

A közgazdasági osztályba most is 2,5-szeres jelentkezés volt, a gimnáziumba sem tudták a körzetszükséglet ellenére sem felvenni a harmasnál gyengébb eredményű tanulókat.

"Nem megnyugtató azonban az idén sem a növényvédő-gépész szakközépiskolai osztály benépesítése." /82/

Az igazgató arról tájékoztatja a tantestületet, hogy a kiküldött körlevelek ellenére sem megfelelő a társadalom érdeklődése ez iránt az iskolatiszítási iránt, s ezért a megyei növényvédelmi felügyelővel is felvette a kapcsolatot, aki a jövőre nézve támogatását ígérte. Felvetette azt is, hogy a környező megyékben sincs ilyen típusú szakközépiskola, s beiskolázási tevékenységünk ill. területünk ide is kiterjedhetne. /83/

A beiskolázhatósági gondok mellett nem jelentéktelenek azok a szakmai tantervi-óratervi problémák sem, melyeknek csak első jelentkezése volt a bázisüzem írásbeli észrevétele a gyakorlatokat illetően.

Évről-évre változik az iskolatiszítási tanterve és óraterve. K. Balogh Sándor növényvédő-szakmérnök tanár, a tagozat szakmai irányítója sérelmezi, hogy a képzés egyre inkább traktoros jellegűvé válik, elvész annak növényvédő jellege. /Ez abban jelentkezett, hogy a géptan szaktárgy óratervi aránya jelentősen megnövekedett a növényvédelmi tárgyak rovására./

Hivatkozik a gyakorló növényvédelmi szakemberekre, akiknek a régi óraterv felelt volna meg, annak felépítési rendjében bíztak, a későbbiekben a beiskolázásban is segítséget nyújtottak volna.

Nem helyesli, hogy részletes növényvédelmi ismeretekre csak IV. osztályban tesznek szert a tanulók az új óraterv szerint, ami lehetetlenné teszi a kapcsolódó növényvédelmi gyakorlatot.

Amellett gépek sincsenek ologondó számban /ozokat az iskola a későbbiekben szerezi/ az ennyi-
ro géptani jollogi képzéshez.

Végül így összegzi a minisztérium részére észrevételeit:

"Az elmondottak alapján a növényvédelmi szakközépiskolai oktatás olyan zsákutcába kerül,
melyben a gyakorlat, a gyakorló növényvédelmi szakemberek tőlünk elforduló érdeklődése,
képzettjeink szakmai intelligenciájának osztkonése miatt, nehezen megszerzett társadalmi
bázisunk megszűnik. Ennek következményein csak ront a tagozat állandó átszervezése, mely
végső fokon - a felső vezetés minden jóindulata ellenére - a tagozat elnéptelenedéséhez
vezet." /84/

Az észrevételt a minisztérium csak részben veszi figyelembe.

"A felterjesztésben foglaltakat ez év október 28-án K. Balogh Sándor szakmérnök-tanár
elvtárrsal megvitattam. Az általa javasolt módosítás megvalósítható részét - a növényvé-
delem tantárgy anyagának bizonyos foku átrendezését - valamennyi növényvédő-gépész szak-
középiskola 1966/67. tanévi tanterveiben fogom érvényesíteni." /85/

Igy meglehetősen sajátos ellentmondás alakult ki iskolánkban. Egy oldalról az érvényben
levő közoktatáspolitikai irányelveknek megfelelő általános társadalmi igény a minél szélesebb-
körű középiskoláztatásra, ami egészségtelen zsufoltságot idézett elő az iskolában és a kollé-
glumban /főleg az utóbbiban/, más oldalról egy olyan szakközépiskolatispus létrejötté, amely
ennek ellenére sem volt vonzó a társadalom számára, s melynek szakmai tevékenységét is megle-
hetősen bizonytalan felsőbb orientáció kísérte.

Az osztály évenkénti indíthatóságának döntő feltétele elegendő számú kollégiumi férőhely biz-
tosítása volt a végül is összetoborzott sok gyenge tanulmányi eredményű távoli vidékről szár-
mazó tanuló részére. /Lásd: 31. ábra/

Ezek a körülmények motiváltak abban, hogy az iskola jubileumi évkönyve kollégium-történeti ré-
szének zárósoraiban is fogalmaznak:

"Az adott viszonyok között pedig /miután megépült a Kunhegyesi Gimnázium, mely bejáró és
eredeti kollégista vonzásterületünk jelentős részét magához csatolta/ az iskola kapaci-
tásának kihasználtságát csak a nagy területi beiskolázású szakközépiskolák, nagy kollé-
giumi kapacitással biztosíthatják.

A nagy létszámú intézet kollégiumi szintű elhelyezési feltételeinek biztosítása az épület
bővítését kíváná, s csak ennek megvalósulásával lenne teljes a Kisujszállási középisko-
lai komplexum.

Az 1912-ben készült szép tervek elmaradásának mai pótlása /Akkor monumentális igen kor-
szerű internátust terveztek, de megvalósítására az I. világháboru miatt - s azután a ké-
sőbbiekben sem - nem került sor. A szerző megjegyzése/ teremtené meg az iskola és kollé-
gium működésének egyensúlyát." /86/

A /85/-öt követő sorok így önmagában mégis túl sommás értékelést jelentenének az előbbi tények
ellenére is erről a szakközépiskoláról, mert a növényvédő-szakmunkások szükségességét a kor-
szerű mezőgazdaság minden híve csak megerősítette, de ennek tudata még nem nyert elfogadást
össztársadalmi szinten.

Semmiképp se volt azonban iskolánk helyzete és jövője szempontjából kedvezőnek ítéltető az a
képzés szintjével, módjával és a szakmai tantervekkel, óratervekkel kapcsolatban kialakult vi-
ta, ami a bizonytalan felső orientáció legfőbb kifejeződése volt.

Tagadhatatlan viszont, hogy ekkor még az iskolatispus funkciójának teljesítését érdemben meg-
téltni sem lehetett, mivel e tanévben volt esedékes az kibocsátani első végzettjeit.

Sokkal stabilabb tantervi szempontból is az 1965/66-os tanév kezdetén a gimnázium és a közgaz-
dasági szakközépiskola egyaránt a növényvédő-gépész szakközépiskolánál. Mindkettőben új tan-
tervek lépcsőzetes bevezetése kezdődött meg ezzel a tanévvel.

1.7. A középfoku oktatási intézményekről szóló 1965. évi 24. sz. tvr.

Az 5+1-es oktatás s egészében a középiskolák előzőekben vázolt egyre jobban jelentkező - és nálunk is érzékelhető - gondjait átfogóan az MSZMP KB 1965. júniusi határozata, majd az Országgyűlés 1965. november 11-13-i ülése - mely az oktatási reformtörvény végrehajtásának tapasztalatait vitatta meg - tárta fel.

Ilku PÁL miniszter elvtárs előadói beszéde fejezi ki azt, hogy mindaz, ami ezekben az években iskolánkban a létszámmövekedés, a szakközépiskolák kialakítása, a gyakorlati foglalkozás kiterjesztése terén történt, alapvetően csepp volt a tengerben:

"A felszabadulás után a középfoku technikumok megszervezésével jelentős erőfeszítéseket tettünk a gimnáziumok egészségtelen túlsúlyának csökkentésére, ezzel azonban távolról sem oldottuk meg a kérdést.

Öt évvel ezelőtt a középiskolai tanulóknak majdnem 70 %-a gimnáziumba járt, és még ma is 60 %-a. Ez az arány még mindig egészségtelen, nemcsak a népgazdaság szemszögéből, hanem a társadalmi igényekhez képest is.

x x x x x

Egyik legfontosabb teendőnk tehát, hogy egyre emeljük a szakmai oktatást is nyújtó középiskolai osztályok számát, a gimnáziumokét pedig csökkentjük. Ez nem kevés nehézséggel jár. A Művelődésügyi Minisztérium és a megyei tanácsok az elmúlt években jelentős erőfeszítéseket tettek, hogy a gimnáziumok egy részéből szakközépiskolát alakítsanak. Ennek azonban anyagi korlátai vannak. A megoldás mégis csak az, hogy erőteljesebben fejlesszük a szakközépiskolai hálózatot a gimnáziumok rovására.

x x x x x

Ami például a gimnáziumot illeti, az iskolareformban egységes műveltséget nyújtó iskolává alakítottuk át. Ez az egységesség azonban korántsem jelent valamiféle szellemi uniformist. Ellenkezőleg. Oktatási törvényünk megjelenése óta igen megfontoltan, de jelentős számban alakulnak a tagozatos osztályok.

x x x x x

Azt a fontos és helyes elvi célkitűzésünket, hogy a középiskola a következő évtizedben váljon általánossá, nem mindenben értelmeztük helyesen. Megvalósítását főként a középiskolák nappali tagozatának fejlesztésével véltük elérhetőnek.

x x x x x

Az elmúlt 4-5 esztendőben a középiskolai bázis nappali tagozatának fejlesztése olykor erőltetett volt. Gyakran meggyőződésünk ellenére is engedtünk az általános iskolából kikerülő gyerekek növekvő száma miatt jelentkező társadalmi nyomásnak, és a középiskolába túlzott mértékben vettünk fel tanulókat.

x x x x x

Az elkövetkezendő években - annak ellenére, hogy az általános iskolából kikerülő gyerekek száma tetemesen növekedni fog - a középiskolák I. osztályába több gyereket felvenni már nem tudunk.

x x x x x

És mi legyen az 5+1-es formával? Ez a forma változatlanul hasznos, de csak ahol a tárgyi és személyi feltételek - mégpedig lehetőleg az iskolában - megvannak... Ahol pedig erre nincs mód, ott heti 2 órás foglalkozást kell szervezni, ahogy ezt ma is érvényes utasításaink mondják.

x x x x x

A munkára nevelés elve változatlanul megmarad; a szakmai előképzést azonban töröljük a célkitűzésből." /87/

Az 1965/66-os tanév kezdetén a szerkezet átalakulás^{gy} ellenére iskolánkban is még a tanulók 64,6 %-a, megyénkben 68,1 %-a gimnazista.

A szerkezet átalakításban tehát ekkor a megyében a még különösen jelentősek feladataink. A miniszteri állásfoglalás nyomán erőteljesen folytatódott a megyén belül a szerkezetátalakulás, de az adott szinten leállt a nappali tagozatos középiskolai létszám további fejlesztése /20. ábra/.

Csökkenés indult meg megyei szinten is /iskolánkban már egy évvel előbb/ az 5+1-es oktatásban résztvevők számában. /24. ábra/

Az országgyűlési beszédet figyelembevéve érthetjük meg jubileumi évkönyvünk iskolatörténeti részének zárósorait, mely Ari Sándortól, az iskola akkori igazgatójától származik:

"E két szakközépiskolai tagozat megszervezésével kialakultnak véljük iskolánk profilját, mert az országosan is kívánatosnak tartott 50 %-os gimnáziumi és 50 %-os szakközépiskolai osztályokat iskolánkban megvalósítottuk. Jelenleg 17 osztály van az iskola épületében, s a jövő tanévben már 16 osztály működése várható, ami a tervezett profilnak megfelel. Az országgyűlés által is elfogadott - szakközépiskolákra vonatkozó - határozat remélhetőleg hosszabb időre megszabta a középiskolák fejlesztésének perspektíváját. A fokozatosan bevezetésre kerülő új tanterv és utasítás olyan szilárd alapot teremt, amelynek során a tanulói fejlődést egyre biztosabb tárgyi tudással tudjuk felvértezni arra a nagy feladatra, amely a szocializmus felépítésében reájuk vár." /88/

E gondolatok azonban - a leírás /1967/ idejét figyelembevéve - inkább valamiféle írásbeliségben még ekkor /az iskola beiskolázhatósága szempontjából/ ajánlatos - de indokolatlan - optimizmus kifejezői, hiszen ekkorra már az iskola igazgatója többféle formában találkozott a növénnyvédő-gépész szakközépiskolai tagozat bizonytalanságával, amire még e fejezetben utalás történik. /Lásd: /110/-et követő bekezdés./

E sorok szerzője ugyanebben az évkönyvben nyíltabban kifejezésre juttatta a tagozat további létének kétségesességét:

"A mostani jelentkezések /Tl.:1967/68-ra/ a fiúk tekintetében is javuló tendenciát mutatnak, de ennek stabilizálódásához feltétlenül magának a tagozatnak kell stabilizálódnia." /89/

Lil
Könyv
kezel
Az országgyűlés előzőekben említett ülészsaka nyomán adták ki az 1965. évi 24. sz. tvr-et a középfoku oktatási intézményekről s az ezt konkrétizáló 27/1965. /XII. 1./ Korm. számú rendeletet, mely megerősítette a szakközépiskolát, de egyben megszüntette korábbi szűk speciális területre képzési jellegét, elindította a szakok integrálásának folyamatát.

"E munkát a 27/1965. /XII. 1./ Korm. sz. rendelet alapján a szaktárcákkal és az Országos Tervhivattal együtt végeztük, az ő igényük volt a meghatározó, és a korábbi mintegy 100-féle szakmunkás szakmát oktató szakközépiskola, valamint a közel 80 szakot reprezentáló középfoku technikum helyett 37, illetve a gépészeti szakok további összevonása folytán 36 szakközépiskolai szakon folytatjuk a szakközépiskolai képzést." /90/

E munkálatoknak rendkívül lényeges szerepe lett abban, hogy a /88/ alatt idézett vázlat, melynek valósága már 1967-nél korábban is kezdett kétségesé válni, nem teljesült.

Bár a /90/ alatt idézett sorok csak 1969-ben íródtak, ez az integrációs tendencia már az országgyűlés ülészsaka után nyilvánvaló lett, s az igazán tájékozottak ekkor már biztosan sej-

tették meg a növényvédő-gépész szakközépiskola sorsát.

Iskolánkban a MTVB Mivoltódásiügyi Osztálya 1965. végén általános felügyeletet tartott. Ennek záróértekezletén - 1965. december 22-én - került nyilvánosságra első említésben Kiss Kálmán hozzászólásában, hogy a növényvédő-gépész tagozat szakmai irányítója, K. Balogh Sándor, bizonytalannak érezvén az iskolatípus helyzetét, távozik az iskolától.

"Nagyon sok gond és munka van a növényvédő szakközépiskolával is, de ennek minden gondját-baját K. Balogh kartárs magára vállalta, s ezért aggódok most, mikor felvetődik a kérdés, hogy K. Balogh Sándor távozni készül az iskolától. Féltő, hogy a növényvédő szakközépiskola ügye és irányítása nem lesz megfelelően megoldva." /91/

K. Balogh kartárs hosszas és alapos érveléssel fejtette ki távozásának döntő indokait. Ezek között szerepel az állandó tantervi változtatások sorozata, melyek helyességéről ő nincs meggyőződve.

"A másik ok, ami riasztólag hatott rá: A Parlament oktatási vitájában miniszter elvtárs álláspontja és megjegyzése a szakközépiskolák várható jövőbeni átszervezéséről. Véleménye szerint az általánosan képző szakközépiskola megszervezése nem fogja megoldani a szakmai oktatás kérdését, mivel célja nem tartalmazza - négy éves oktatása ellenére sem - a "szakmai alapokon" túl komolyabb képzés igényét." /92/

Ugy érzi a politechnizáció szintjére degradálódik így a szakközépiskola, s

"míndez - noha jelenleg még ennek ellenkezőjét mondják hivatalos személyek - a későbbiekben a helyi specializáció megszüntetését is jelentheti, ami számára következményekkel járhatna." /93/

Tudjuk, az idő igazolta később, helyes volt következtetése.

A szakközépiskolák munkájáról Porcsalmi Lajos főelőadó beszámolója elismeréssel szólt. A növényvédő-gépésszel kapcsolatban:

"A MM Szakoktatási Főosztályán és a MTVB Mezőgazdasági Osztályán szerzett tájékoztató-sunk alapján a szakközépiskoláról a legjobb véleményt alakíthattuk ki. Ez egyformán érvényes az oktató-nevelő munka, a fejlesztés és az öntevékenység vonatkozásában." /94/

Felhívja a figyelmet arra a körülményre, hogy a fejlesztés üteme tekintetében türelmesebbnek kell lenni, mivel figyelembe kell venni, hogy az iskolában még egy szakközépiskola alakult, s a gimnázium gondjai is növekedtek.

A másik szakközépiskola frissen indult tevékenységét így értékelte:

"A város és az iskola erőfeszítését /Tia megfelelő felszerelés időre való biztosításában, a kezdéshez szükséges alapvető személyi feltétel elrendezésében - a szerző megjegyzése/ már most kezdetben is meggyőző erővel nyugtázza a nagyszámu jelentkezés és a felnőtt tagozatu gép- és gyorsíróiskola közkedveltsége." /95/

Az általános látogatás természetesen sokoldalú vizsgálat alapján értékelte az iskolai oktató-nevelőmunka egészét, az iskola külső-belső rendjét, felszereltségét, a tantestület tevékenységét s az iskola vezetésének munkáját.

Ennek részletezése azonban nem tartozik e munka szorosan vett tárgykörébe.

Az iskolaszervezet stabilitása még élesebben vetődött fel az 1965/66-os tanév tantestületi záróértekezletén.

Az igazgató beszámolójában mindenekelőtt értékeli a tanév jelentős számu új dokumentumát, legfőbb eredményeit.

"Ebben az évben az új reformtantervek, tankönyvek bevezetésében eljutottunk az első lépcsőhöz. Az idén kaptuk meg a nevelési programot, kezdjük helyesebben értelmezni a gyakorlati foglalkozások helyzetét. Egy kísérlet lezárásának összegezéséeként kezdjük kialakítani, és megszilárdítani a szakképesítést nyújtó szakközépiskolai formákat." /96/

Beszámolója további részében az iskolareform három alapelvehez visszatérve, s az országgyűlés novemberi állásfoglalására hivatkozva élesen veti fel az iskolaszervezet stabilitásának kérdését:

"Szeretnénk tudni, mi lesz velünk, mi lesz iskolánkból? Maradunk vagy változunk, stabilizálódunk vagy újból átalakulunk? E kérdőjelek valószínűleg rányomták bélyegüket eddigi munkánkra.

x x x x x

Mi nagyon szeretnénk, ha határozottabb körülmények között, határozottabb céljaink lennének, mert akkor mi is határozottabb formában, az élettel való határozottabb kontaktusban tudnánk hatékonyabbá tenni oktató-nevelőmunkánkat, s lehetőségünk nyílna jobb oktató- és nevelőmódszerek kidolgozására és megvalósítására." /97/

A nyíltan felvetett kérdések rezonálásra bírják a tantestület több tagját is.

Elsőként Zsoldos István fogalmaz így:

"meglehetősen bizonytalan kilátások vannak a növényvédő tagozattal kapcsolatban" /98/ bár - mint mondta - az első érettségi sikeres működést igazolt. Állásfoglalt a mellett, hogy rá kell bírni a FM illetékeseit a fejlesztésre ill. az iskola fenntartására.

Tóth Albert is megállapította:

"A növényvédő-tagozat kérdése eléggé labilis." /99/

Ugyancsak aggályainak adott kifejezést ezzel kapcsolatban /sorrendben/ Vincze Sándor, Gy. Molnár Lajos és a Városi Pártbizottság jelenlevő képviselője /Tóth Endre/ is.

A hozzászólásokra az igazgató azzal reagál, hogy a jövőben mindent el fog követni a növényvédő-gépész tagozat megmaradása érdekében. /100/

Ugyanezek a gondolatok térnek vissza az 1966/67-es tanévnyitó értekezletén is azzal a kiegészítéssel:

"Nem csüggedés jele ez nálunk, hanem éppen az újhoz való ragaszkodás érzése nyilvánul meg benne, hogy ebbeli törekvéseinkkel a kialakuló új szocialista iskolarendszer épületéhez szeretnénk szerény képességeinkkel hozzájárulni." /101/

A beiskolázási helyzetkép hasonló volt az előző évihez, csak a jelentkezők össz-létszámában mutatkozott kisebb mérséklődés.

"A kultúrforradalom hatása a tanulók jelentős számában az idén nem volt olyan nagy, mint az elmúlt évben." /102/ /21. ábra/

Továbbra is igen nagy volt az érdeklődés a közgazdasági szakközépiskola iránt /88 jelentkező egy osztályba/, míg a két gimnáziumi osztályba 80 tanuló, a növényvédő-gépész szakközépiskolai osztályba 39 tanuló jelentkezett.

"Igaz, hogy különösebb propagandát nem folytattunk ebben az irányban, mivel a szakközépiskola jelenlegi helyzete sem ad erre megfelelő biztosítékot és indítékot." /103/

Mindezek alapján arra a következtetésre juthatunk, hogy az országgyűlés 1965. évi őszi ülésének nyomán kiéleződött iskolánkban iskolaszervezetünk stabilitásának kérdése.

1.8. A növényvédő-gépész szakközépiskola megszűnése, az iskolaprofil egyszerűsödése, a gimnáziumi oktatás újbóli előtérbe kerülése az iskolában

Miközben iskolánkban szinte teljesen a szakközépiskolák fejlesztése, kialakítása, meggyökeresítése, működési feltételeik biztosítása van a figyelem középpontjában, az alatt megynk más gimnáziumaiban már jelentősen előrehalad a szakosított osztályok létrehozása is. /20. ábra/

Ez derül ki abból a körlevélből, mely jórészt feloldja a korábbi körzetiesítési utasításokat /de a szabad iskolaválasztás nem járhat kollégiumi férőhely igényvel, mert azokat a szakközépiskolai és a tagozatos osztályok tanulói számára kell fenntartani/, s amely a tagozatos gimnáziumi osztályokkal foglalkozik.

"A jövő tanévtől /1966/67-től - a szerző megjegyzése/ bővítettük a tagozatos osztályok számát.

x x x x x

A tagozatos osztály a gimnáziumi tantörv. szerint tanul. A tagozat tárgyait a tanulók jobb személyi és tárgyi feltételek mellett magasabb óraszámokban tanulják". /104/

Az iratból azt is megtudjuk, hogy az adott tanévben már mindkét jászberényi gimnáziumban, a Verseghy és a Varga Katalin Gimnáziumokban, Törökszentmiklóson, Karcagon és Tiszaöldváraon /vagyis majdnem minden jelentős multtal rendelkező s már néhány új gimnáziumában is megvannak/ működik tagozatos gimnáziumi osztály. /105/

Iskolánk pedig éppen ezekben az években - amiben a gimnáziumi oktatás újra nagyobb közfigyelembe kerülésének jelét is lehet azért látni - kiemelkedő eredményeket produkál a felsőoktatási felvételi eredményességben /lásd: ezt a munka további részében konkrétan is!/. Ezeket az eredményeket fenyegeti távlati veszély, ha nagyon lemaradunk az ilyen osztályok kifejlesztésében.

Még kell említeni már itt is, hogy a jó felvételi arányban nagy szerepük volt első végzett növényvédős tanulóinknak. Amilyen jó ez egy oldalról, annál inkább fenyegeti ez is más oldalról a növényvédő-gépész szakközépiskola létét. Számot kell ugyanis adni első végzettjeink elhelyezkedéséről a Mivelődésügyi Minisztériumnak. E szerint: továbbtanult szakirányú felsőoktatásban 11, ipari tanuló lett 5, katona lett 6, növényvédő szakmunkásként helyezkedett el mindössze 1 tanuló /4 tanuló elhelyezkedéséről nem volt adat/. /106/

Tul. alacsony volt a szakmai jellegű elhelyezkedés, s jobb lett volna bizony ezt a jó felvételi arányt magas gimnáziumi felvételi aránnyal elérni. Ehhez lehetett volna jó eszköz a gimnáziumi tagozatos osztály.

Sajnos egyelőre a tantestület tagjai részéről sincs igény létrehozásukra. Pedig, ahol ilyen osztály kialakítására sor került, ott minőségi javulásnak kellett bekövetkeznie az adott tárgy vagy tárgyak tanítási feltételeiben is. Sajátos ellentmondás, hogy a közismereti tárgyakat tanító kartársak részéről szinte minden értekezleten volt viszont észrevétel az általuk tanított tárgy eszközellátottságával kapcsolatban.

Márcsak a tárgyi feltételek javítása szempontjából is érdemes lett volna ilyen osztály kialakítására hamarabb gondolni iskolánkban.

A vezetés energiáját azonban szinte teljesen lekötötte a sok szervezési feladat, hármas típusú iskolánkkal a megye egyik legbonyolultabb középiskolai intézménye vagyunk. Az 1965. decemberi általános felügyelet szerint is az iskola a mennyiségi növekedés mellett

"...minőségileg pedig az egyik legnehezebben irányítható párosításban szervezett gimnázium, növényvédő-gépész és általános közgazdasági szakközépiskolává alakult át." /107/

Az 1966/67-es tanév változásokat hozott a gyakorlati foglalkozások rendszerében is. Lehetőség nyílt az 5+1-es és heti 2 órás foglalkozások mellőzésére is a tárgyi-személyi feltételek nem megfelelő szintje esetén.

Ezzel kapcsolatban gondosan indokolt javaslatot kellett felterjeszteni a MTVB. Mivelődésügyi Osztályára:

"Javaslatában /ti. az igazgató/ térjen ki a jelenlegi osztályokban folyó foglalkozások megváltoztatására, esetleg megszüntetésére, és azt kellően indokolja meg." /108/

Iskolánkban mindössze két negyedik gimnáziumi osztályban szűnik meg a gyakorlati foglalkozás, de csak egy negyedikben marad 5+1-es /egy csoport autószerelő és egy csoport disznónövénytermesztő/, hét gimnáziumi osztály 11 csoportjában pedig heti 2 órás változatú lesz. /23. ábra/ /109/

A növényvédő-gépész szakközépiskola helyzete nem változott.

"Iskolánk profilját mi már véglegesnek gondoltuk az elmúlt években az 50 % gimnáziumi és 50 % szakközépiskolai osztályokkal. Az utóbbi években igen sokat hallottunk, és olvastunk a szakközépiskolák jövőjéről, szerepéről. A stabilizálódás azonban nem valami biztató, különösen növényvédő tagozatunkat illetően. Ez a bizonytalanság rányomja bélyegét beiskolázási, oktatói és nevelői munkánkra egyaránt." /110/

Ezek a sorok keletkezési idejüket tekintve azonosak a /88/ alatt idézett sorokkal. Ugy vélem az előző oldalakon közltekkel együtt megfelelően igazolják is a /88/-at követő bekezdésben foglaltakat.

A tanévzáró jegyzőkönyv /1966/67/ sorai most is kiemelik, mennyire nehéz időszaka volt az iskolaszorkozó átalakulásának kora az iskola történetének:

"Az előző tanévekben sokszor hivatkoztunk iskolánk fejlődésének nehézségeire. E nehézségek nem szűntek meg az elmúlt tanévben sem, talán még növekedtek is. Szakközépiskolai osztályaink száma ismét eggyel nőtt a gimnáziumi osztályok rovására. A jövő tanévben pedig egyformán 8 gimnáziumi és 8 szakközépiskolai osztályunk lesz." /111/

A jegyzőkönyvből azonban örvendetesen az is kitűnik, hogy e tanév során már enyhült valamelyest a tantestület túlterheltsége, a szervezési kérdések mellett jutott idő a tartalmi oktató-nevelőmunka színvonalának emelésére is.

A helyzet ilyen alakulásában már minden bizonnyal érződik az MSZMP IX. Kongresszusának művelődéspolitikai állásfoglalása is:

"Az oktatási reform végrehajtása további erőfeszítéseket kíván meg különösen az oktató-nevelőmunka tartalmának és módszereinek megjavításában.

A társadalom és a népgazdaság szakmberszükséglete megköveteli, hogy nagy gonddal fejlesszük a szakmunkásképzést, a közép- és felsőfoku szakoktatást. A szakközépiskola fokozatos kialakításával, a jelenlegi középiskolai tanulólétszám fenntartása mellett biztosítsuk, hogy több fiatal szerezzon középfoku műszaki szakmai tudást." /112/

Egyelőre!
Hagyta
János
Megkezdődött a tanév második felében a 250. évi jubileumi rendezvények sorozata is. Iskolánk rendezte meg ennek jegyében Mórincz-diáknapi néven a középiskolák hagyományos tavaszi megyei seregszemléjét, ahol az iskola szereplői igen szép eredményt értek el. /113/

A jubileumi rendezvények határozták meg az 1967/68-as tanév kezdetét is. 1967. szeptember 30-án került sor az iskolai ünnepségre és a kapcsolódó kiállításra, október 22-én pedig az iskola előtt Arany János szobrának a leleplezésére.

Az iskola igazgatója szépen megformált gondolatokkal értékeli a tanévzárárt értekezleten a rendezvény jelentőségét:

"A megtartott jubileumi ünnep /az iskolának első ilyen ünnepe/ nevelőknek és tanulóknak egyaránt érzelmekben is nagyon sok élményt nyújtott, mert fiatalabbak és idősebbek egyaránt láthatták, hogy mit jelent az iskola, az alma mater, egy ember életében. Az iskola legidősebb tanítványainak részvétele és érdeklődése, az iskolához való ragaszkodás érzésének kifejezése mind-mind azt sugallta, hogy nagymultú iskoláknak küldetése van városunkban. Ez a küldetés pedig nem lehet más, mint dolgozó népünk kulturális felemelkedésének szolgálata." /114/

Jó alkalom ez arra is, hogy beillesse az iskola közelmúltjának történetét az iskola egész történetébe:

"A két és félszázados mult sok mindenről beszél, de talán iskolánk fejlődésében sohasem volt olyan változás, mint az elmúlt 20 év alatt. Iskolánk az államosítással vált igazán a nép iskolájává. Az azóta eltelt idő alatt tényleg a dolgozók gyermekeinek vált második otthonává, beleértve a vele kapcsolatos kollégiumot is. Ezen idő alatt tartalmában, szervezetében is sokat változott. Az egykori klasszikus műveltséget nyújtó gimnázium egyre inkább a város társadalmi fejlődéséhez igazodott. Megtartva az általános műveltséget adó gimnáziumot, mellette a mezőgazdaságot segítő növényvédő-gépész szakközépiskolát és a közgazdasági szakközépiskolai osztályokat hozta létre, hogy egyre differenciáltabban elégítessük ki városunk kaderszükségletét." /115/

A tanévnek ebből a szempontból külön jelentősége is van. 1968. júniusában érettségizett először közgazdasági szakközépiskolai osztály az iskolában. Erre utalnak a következő sorok:

"Mostani tanévünk ebből a szempontból is fontos évforduló, mert a jelen tanévünkkel alakult ki iskolánk - általunk véglegesnek ítélt - profilja, amit szeretnénk véglegesnek tekinteni, mert úgy hisszük, hogy e szakközépiskolai osztályainkkal városunk és környékének hasznos szolgálatot teljesítünk. Tesszük ezt abban a reményben, hogy iskolánk ilyen irányú fejlődése városunk párt és tanácsai vezetőinek az egyetértésével párosult." /116/

Az utóbbi mondat arra utal, hogy 1968. március 8-án a városi tanács vb tárgyalta a szakközépiskolai osztályok munkáját.

A vb-ülésre készített jelentésben az igazgató indokolta a két szakközépiskola létesítésének körülményeit, s részletesen foglalkozott a növényvédő-gépész szakközépiskola egyre komolyabbá váló problémáival:

"Mivel a tanulók nem nagyon ismerték ezt a típusú iskolát, nem a legjobbak jelentkeztek, hanem inkább azok, akik máshonnan kimaradtak. Az első időkben éppen ezért nagyon nehéz volt a tanulók összetartása is, de K. Balogh Sándor növényvédő-szaktanárs-tanár áldozatos munkájával megteremtette ennek a szakközépiskolának az alapját. Sokat aggódtunk, de sokat is tettünk ezért az iskolatípusért. Műhely, gépszín építésével, a legfontosabb gépek a rendelkezésre állnak, szertári anyagunk is igen gazdag." /117/

A fenti idézet első gondolata Szabó Lajostól származik, aki az 1967/68-as tanév félévi értekezletén kérte, hogy az iskola jobban szorgalmazza a növényvédő-gépész tagozat erősítését a kollégium benépesítésére tekintettel. Komolyabb pedagógiai propagandára van szükség - véleménye szerint - mert így csak azok jönnek, akiket máshová nem vettek fel. Ez a végzősök körében bizonyos kilátástalanságnak is alapja. /118/ A végzős növényvédősök perspektívtalanságának kérdését ugyanezen az értekezleten Csobay Zoltán kartárs vetette fel, amit Demeter Kálmán kartárs azzal árnyalt, hogy ez a kilátástalanság a mezőgazdaság iránti érdektelenséggel is párosul. /119/ Ez a kilátástalansággal kapcsolatos eszmecsere nyert kifejezést a /117/ első és második mondatában.

A még világosabb áttekinthetőség érdekében e tekintetben adalékként szolgálhat ugyanezen tanév záróértekezletének elemzése a kimaradásokkal kapcsolatban. Ebben az szerepel, hogy a kimaradás össz-iskolai vonatkozásban a tanév során csökkent, de ezen belül legtöbb volt a növényvédő-gépész szakközépiskolai osztályokból. /120/ Erre a kérdésre még dolgozatomban numerikus részben visszatérek. /53. és 82. ábra/

A vb-ülésre készített jelentése további részében az igazgató utal az iskolatípusnak a /106/-nál már érintett másik komoly problémájára is:

"A továbbtanulást illetően nem lehet panasz ezeknél az osztályoknál, mert általában magasabb %-kal kerültek felsőbb iskolába /Lásd: 61. ábra/, mint a gimnáziumi tanulók. Ennél talán súlyosabb hiba az, hogy termelőüzemeink nem vesznek tudomást, illetve nem érdeklődnek kellően az itt végzett tanulók iránt." /121/

Megállapítja a jelentés:

"A két iskola távlati fejlesztése kb. adva van. Az első a jelenlegi felvételi keret kitöltése, ami elsősorban a növényvédő-gépész tagozatnál jelent problémát.

x x x x x

Jó lenne az is, ha elsősorban a növényvédő-gépész szakközépiskola végzős hallgatóinak elhelyezésére igény mutatkoznék a termelőüzemek részéről is." /122/

Szerpel a jelentésben az is, hogy az ez évben először végző közgazdasági szakközépiskolások elhelyezése érdekében megfelelő hatékony intézkedéseket tett az iskola. /123/

Napjainkig érvényes törvényszerűség, hogy ennek az iskolatípusnak a végzettjei mindig megtalálják magas arányszámban a képzettségüknek megfelelő munkahelyet. Az iskola 10 éves jubileumára készülési jegyében közgazdasági munkaközösségünk részletesen felmérte eddig végzett közgazdasági szakközépiskolásaink munkahelyi beilleszkedését. A teljeskörű felmérés feldolgozása még a jövő feladata, de a primer adatok értékelése is igazolja ezt a megállapítást. Ennek említése azért fontos, mert az elhelyezkedési lehetőségekkel kapcsolatban voltak kételyek az iskolánkban az ebben az iskolatípusban végzettek tekintetében. /Lásd ezt még a továbbiakban!/

A jelentésben alapuló határozati javaslatban a bázisüzemek vezetőitől a fiatalok elhelyezésének segítségét, az osztályfőnököktől a kikörülő fiatalok élet- és munkakörülményeinek figyelemmel kísérését, a tapasztalatoknak a beiskolázásban való hasznosítását, végül a MTVB. Művelődésügyi Osztályától a szaktanári ellátottság biztosítását, s legfontosabbként azt kéri,

"...hogy mindkét szakközépiskolai tagozat működését tegye állandóvá, tájunk sajátossága is kollón alátámasztja ezt." /124/

A vb-határozatban megerősítést kapott a határozati javaslat, továbbá rögzítették a megállapítást:

"...a szakközépiskola létrehozása szükséges és indokolt volt.

A gimnázium vezetői, tanárai sokirányú erőfeszítést tettek, és tesznek annak érdekében, hogy a szakközépiskola két tagozatára beiratkozott fiatalok eredményesen vizsgázhassanak.

A vb. elismorását fejezi ki az iskola igazgatójának és tanárainak az eddig végzett munkájukért." /125/

A /124/ és /125/ alatt idézett sorok teszik egyértelműen megalapozottá az iskola igazgatójának az 1967/68-as tanév záróértekezletén adott - és /116/ alatt idézett értékelését.

Végül ezen az értekezleten is elhangzott az a - most már /Lásd: /124/./ a felsőbb szervek felé a Városi Tanács VB által is tolmácsolt - igény az iskolaszervezet stabilizálására, s ezen keresztül az érdemi minőségi oktató-nevelő munka feltételeinek javítására, ami ezekben az években szinte refrénjévé vált tantestületi tanácskozásainknak:

"Szeretném remélni, hogy felsőbb szerveink megértik törekvésünket, és segítenek bennünket abban, hogy iskolánk kialakult szervezeti keretét elfogadják, és segítik, hogy tartalmi szempontból is a következő években előbbre haladhassunk." /126/

Még egy iskolatörténeti jellegű mozzanata volt ennek a tanévzáró értekezletnek. 1947-49 között az iskolával szemben levő - és később orvosi rendelő céljaira szolgáló - épületben népi kollégium működött.

1968-ban ez, az orvosi rendelő új helyen történt kialakítása folytán, megüresedett. Dr. Szabó Lajos kollégium igazgató megkísérelte elcserélni az 1962. decemberében kollégiumi célra kapott épületet - mely az iskolától és a kollégium főépületétől kb. 400 m távolságra van - erre az épületre. Az illetékes egészségügyi szervek azonban orvosi lakás céljaira megtartották a volt orvosi rendelőt. Így a csere nem volt lehetséges. Erről tájékoztatta a tantestületet az értekezleten a kollégium igazgatója, s ennek megfelelően fogalmazta újra - sokadszor a kollégium történetében - az igényt:

"...így az iskolával kapcsolatos távlati tervnek megfelelően kell majd gondoskodni a kollégium bővítéséről." /127/

Még két kedvező előjel a növényvédő gépész szakközépiskola történetéből...

Kisújszállás Város Tanácsa 1968. augusztus 29-én tárgyalta a város növényvédelmi helyzetét, annak megjavításának lehetőségeit. Megállapította, hogy a város növényvédelmi helyzete nem kielégítő, s a személyi feltételek biztosítása érdekében feladatként adta a helyi termelészövetkezeteknek:

"A növényvédő szakiskolába saját tagjaik 8. általános iskolát végzett gyermekeiből iskoláznak be tanulókat." /128/

Erre a beiskolázásra azonban - mint látni fogjuk - már nem fog majd sor kerülni. A Városi Tanács ezzel az állásfoglalásával az iskola segítésének már csak utolsó lehetséges feladatát teljesíthette a vb-határozat szellemében.

A másik - utolsónak számító - kedvező előjelet az 1968/69-es tanév beiskolázási eredményei képviselik, amit a tanévnyitó értekezlet igazgatói beszámolója tartalmaz. E tanév kezdetén először volt az iskola mindhárom típusába megfelelő számú és képességű jelentkező. Természetesen ezen belül a közgazdasági volt ez évben is a három közül a legközkedveltebb.

"A középiskolai iskoláztatás iránti érdeklődés ebben az évben sem csökkent. A gimnáziumi osztályokba is kellő számú jelentkezés történt." /129/

Mivel a növényvédő-gépész szakközépiskolába először jelentkezett elegendő számú megfelelő képességű tanuló, örömmel állapítja meg az igazgatói beszámoló:

"Ezt a szakközépiskolát a szülők és a tanulók most kezdik felismerni és elfogadni." /130/ Ennek jele kissé már az 1967/68-as beiskolázás során is mutatkozott, amint azt /89/ jelzi.

Az események azonban a növényvédő-gépész szakközépiskola megszűnése felé most már rohamosan haladunk előre.

Am a hosszas vajadás ellenére is meglepetésszerűen éri az iskola egész közösségét az az értesítés, mely közli a MTVB elképzelését az 1969/70-es tanévre való beiskolázási torvról, melyet elvi jóváhagyásra felterjesztettek a Művelődésügyi Minisztériumba:

"A Szolnok megyei Tanács VB 164/1968. /IV./ sz. határozata, valamint a 130426/1968. XXI. M. sz. középiskolai hálózatfejlesztési javaslat figyelembevételével a Kisujszállás városban működő középiskola az alábbiakban iskoláz be az 1969/70-es tanévre I. osztályos tanulókat:

Gimnázium: általános tantervű 2 osztály

Szakközépiskola: általános irányú közgazdasági 2 osztály

Változás: a növényvédő-gépész szakközépiskola nem iskoláz be több első osztályt. Helyén egy újabb általános irányú közgazdasági szakközépiskolai osztály indul." /131/

Éppen azokban a napokban indul az iskolában népi ellenőrzési vizsgálat, amikor a növényvédő-gépész szakközépiskola megszüntetésének elhatározott szándéka köztudottá válik. /A vizsgálat ideje: 1968. október 29 - november 3./

Ez a körülmény erőteljesen tükröződik a vizsgálat összefoglaló jelentésében.

"Városunk területén az oktatási reform célkitűzéseinek megfelelően a város mezőgazdasági jellegét figyelembevéve történt meg a szakközépiskolai profil kialakítása.

x x x x x

Azonban 1969/70-ben a profil változik. A megyei tanács vb. határozata alapján már a jövő évben nem indul a növényvédő szakközépiskola I. osztálya, mivel ezen szakközépiskola iránt nincs megfelelő érdeklődés. /Megjegyzés: ezt a megállapítást az iskola igazgatója nem fogadta el./ A végzett tanulók szakmájuknak megfelelő munkahelyeken nem tudnak elhelyezkedni állami gazdaságban, termelőszövetkezetben.

x x x x x

Sajnos az érdektelenség, tárcasovinizmus miatt a nagy költséggel felszerelt tagozat az 1969/70. évben már nem indíthat első osztályt." /132/

Tartalmazza a jelentés, hogy az eddig végzett 3 osztály 75 tanulója közül szakmájában 15 helyezkedett el.

"Az iskoláztatással kapcsolatos társadalmi ráfordítás értékét a népgazdaságnak nem tudják visszajuttatni ilyen arányú munkába állásokkal." /133/

Megtalálhatók a jegyzőkönyvben a /118/ - /120/ szám alatt említett gondolatok is.

"Sok esetben a tanulók zömét egy-egy osztályban azok adják, akiket más iskolába nem vettek fel, és így kényszer megoldásként választották ezt a szakiskolát. Így a perspektívalanság párosulva a kényszer-pályaválasztással; a gyenge tanulmányi eredmények, nagy lemorzsolódást okoznak. Évek óta ezen a szakon egy jelentkezőt sem utasítottak vissza, hogy osztályt tudjanak nyitni, nincs meg a lehetőség jó képességekkel való benépesítésre."

/134/

Ezen a ponton a NEB már tulságosan csak a megszüntetés büvöletéből kiindulva ítél, s nem vették kellően figyelembe az utóbbi évek beiskolázás-javító erőfeszítéseit sem a jó szakirányú továbbtanulási adatokat, melyek majorálták a gimnázium megfelelő mutatóit./82. ábra/ Bizonyos igazság azonban volt ezekben a kemény sorokban, amivel részben a /85/-öt követő két bekezdésben leírtak mutatnak némli összecsengést.

A NEB nem nagyon bízik a végzett közgazdaságisok folyamatos elhelyezkedési lehetőségének biztosítottóságában. Sokallják a megye három közgazdasági szakközépiskoláját, s különösen nyugtalanítónak tartják a párhuzamos általános irányú osztály indítását. Véleményüket abban összegzik:

"A pillanatnyi konjunktúra /az 1967/68-ban végzett közgazdasági szakközépiskolások 65,5 %-a szakmájában helyezkedett el/ ellenére tehát hosszabb távon nem látszik biztosított-nak a közgazdasági profil." /135/

Eddig mindenestre /lásd: /123/ és a következő bekezdés./ez nem következett be.

Ami a párhuzamos általános irányu osztályt illeti: a MTVB Művelődésügyi Osztálya ezt nem véglegesnek gondolta. Már az 1970/71-es tanévre gép-gyorsíró általános ügyviteli osztályt is-
koláztunk be. Ez egyben azt is jelenti, hogy az /57/ alatti eredeti felterjesztés ekkor való-
sult meg.

A gyakorlati foglalkozásokkal kapcsolatban az alábbi megállapítást tették:

"A gimnáziumban éveken keresztül 5+1-es oktatás folyt, azonban a tanulók részére nem tud-
ták folyamatosan biztosítani a munkát, sem a termelőszövetkezetekben, sem a gépjavító ál-
lomáson, ezért áttértek a két órás gyakorlati foglalkozásra." /136/ /23. ábra/

Természetesen jó-néhány okos - és később hasznosított - javaslatot is tettek a jövőre nézve:

"A megszűnő szakközépiskola helyett a jövőben olyan szakközépiskolát kellene Kisujszállá-
son létrehozni, ahol az oktatásban hasznosítani lehetne a sok anyagi áldozattal beszer-
zett szemléltető eszközöket, pl. biológiai szakközépiskolát, mely a mezőgazdasági techní-
kum kertészeti, növénytermesztő vagy egyéb tagozatának felelne meg.

x x x x x

Meg kellene szervezni minden szakközépiskolában végzett tanuló továbbtanulásának, munká-
baállításának pontosabb felmérését, hogy le lehessen mérni az egy főre eső társadalmi rá-
fordítás visszatérülését a népgazdaságnak.

x x x x x

A gyakorlati foglalkozások során társadalmilag hasznos termék előállítására kellene tö-
rekedni." /137/

Az első javaslat az 1970/71-es tanévben valósult meg, amikor biológia szakosított gimnáziumi
osztály nyílt az iskolában./19. ábra/ Az osztály megnyitásában javaslatával döntő része volt
Tóth Albert biológia-munkaközösség vezető tanárnak.

A második javaslat lényegét tekintve bekerült az 1969/70-es iskolai munkatervbe /138/, s gim-
náziumi és szakközépiskolai vonatkozásban egyaránt történt megvalósítását éppen ez a munka
dokumentálja.

A harmadik javaslat nem számít újnak. Az már az 1967/68-as tanévnyitó értekezleten elhangzott
javaslatként /139/, s az iskola számára sok hasznos eszköz készült.

Sok javaslatot tettek még a tárgyi és személyi feltételek javításával kapcsolatban. Ezek közül
pl. a padlók parkettára cserélése az 1968/69-es tanévet követő nyáron felgyorsult, s napjaink-
ra már 80-90 %-os teljesítésnél tart. Még ugyanezen a nyáron megvalósultak azok az átrendezés-
sel kapcsolatos javaslatok, amiket tettek. Az esztétikusabb berendezésű tanári szoba is már a
következő nyárra és a téli szünetre /két lépcsőben/ kialakult, a fűtést 1972. nyarára korsze-
rűsítettük /gázfűtés/ stb. Természetesen megvalósítatlanok is maradtak. Így senki se vette ko-
molyan azóta az iskolára való emelet ráépítést /a bővítés céljából/, s sajnos kis tornatermünk
cseréjét sem tudtuk még megoldani /ez szerepel távlati terveinkben/. /140/

1969. márciusában a növényvédő-gépész szakközépiskola megszüntetését véglegesen jóváha-
gyó-megerősítő irat is megérkezik az iskolához.

"A MM 134.082/1969. XXII. sz. rendelkezésével a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány
27/1965. /XII. 1./ sz. rendelet I. fejezet 1.§-a alapján a MűM-al, az Országos Tervhiva-
tallal és a szakmai képzésben érdekelt főhatóságokkal egyetértésben az 1969/70. tanévtől
a Mórícz Zsigmond Gimnázium és Szakközépiskolában a közgazdasági általános irányu egy el-
ső osztály helyett kettő I. o. indítását engedélyezte. Ugyanezen rendelkezésével a növény-
védő-gépész szak megszüntetését engedélyezte. Ez a szakközépiskola az 1969/70. tanévtől

kezdődően nem iskoláz be I. osztályt." /141/

Érdekes a fenti végleges döntést - márcsak a rendeltszám azonosítása céljából is - egybevetni a /90/ sz. alatt idézettekkel. K. Balogh Sándor sejtése /93/ pontosan bekövetkezett. Az iskolatípus krónikájának még azonban nem ez volt az utolsó fejezete. Alig terjedt el az iskolában a megszüntető döntés híre, a "kényszer-pályaválasztók" a Szolnok Megyei Néplap-hoz fordultak.

"Lenni, vagy nem lenni...?"

Ezt a címet adta hozzánk küldött levelének a kisujszállási Móricz Zsigmond Gimnázium kilencven diákja. A növényvédő-gépész szakközépiskola tanulói az ellen tiltakoztak, hogy iskolájukat öt éves működés után meg akarják szüntetni, vagy ahogy ők maguk írták: "öt éves korában halálra ítélték" /142/

A Néplap jóvoltából így a városi KISZ titkártól az iskola igazgatójáig, az MSZMP MB Gazdaságpolitikai Osztályának munkatársától a MÉM Növényvédelmi Főosztályának vezetőjéig szinte minden illetékes kifejtette véleményét az iskola megszüntetésének okairól.

A városi KISZ titkár Szepesi Gyula - új ember lévén - még nem sokat tud a pontos helyzetről, de megjegyzi:

"Az viszont tény, hogy a város négy szövetkezetében öt érettségizett KISZ korosztályú fiatal végez fizikai munkát. Érettségivel nem szívesen mennek kétézer munkára, így aztán hiába végzik el a szakközépiskolát." /143/

Odus István, a Városi Tanács VB Mezőgazdasági Osztályának vezetője az elhelyezésük gondjait említi, s van olyan is, ami az előző véleménnyel egyező:

"Baj van az elhelyezésükkel. Pedig mint szakmunkásokra szükség volna rájuk. Az az igazság, hogy ők se szívesen mennek fizikai munkára, de a szövetkezetek is elzárkóznak az alkalmazásuktól. Inkább a saját tagjaikat küldik el különféle tanfolyamokra." /144/

A továbbiakban azt hangsúlyozza, hogy a változó szakmai követelményeknek a nagyobb elméleti alapozásban részesült szakközépiskolások pedig jobban megfelelnek.

Ari Sándor igazgató, akitől jórészt a tagozat gondolata is származik /41/, nyilván teljes szívvel ragaszkodik a tagozathoz:

"A Városi Tanács VB egyik utóbbi ülésén elismerően foglalt állást a növényvédő szakközépiskolában folyó munkával kapcsolatban. /Lásd: /125/ - a szerző megjegyzése./ Tanítványaink a felsőfoku mezőgazdasági tanintézetekben jól megállják a helyüket. /Lásd: /121/ - a szerző megjegyzése./

x x x x x

A felszereltségünk jó, tulajdonképpen most kezdtünk volna egyenesbe jutni. Nagyon meglepett az a határozat, amely utasít, hogy jövőre közgazdasági osztályt szervezzünk a növényvédő helyett." /145/

Porcsalmi Lajos, a Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztályának főelőadója:

"Az addigi hatvankétféle szakközépiskolából csak harminchétfele marad /Lásd: /90/ - a szerző megjegyzése./, ezek általánosabb képzést adnak. Szakmák helyett szakcsoportokat sajtátítanak el a tanulók, hogy ne legyenek egyetlen lehetséges munkakörhöz kötve.

x x x x x

Igy nagyobb a lehetőség arra, hogy a szakközépiskolákból kikerült szakmunkásokat a szövetkezetek, állami gazdaságok minél hosszabb ideig foglalkoztathassák. A növényvédők számára csak az évnél egy rövid szakaszában volt munka, ezért viszont kár önálló szakmára képezni őket." /146/

Hasonló értelemben nyilatkozott a lapban Zsidó Péter, az MSZMP Szolnok megyei Bizottsága Gazdaságpolitikai Osztályának munkatársa is. Elismerve, hogy a mezőgazdasági jellegű felsőoktatásban jól megállták helyüket az iskolatípus végzettjei,

"...a termelőmunkának azonban alig adott szakembereket az iskola. Viszont luxus lenne csu-

min a továbbtanulók kedvéért fenntartani. /Ezt a "luxust" persze a gimnázium esetében nyugodtan megengedjük magunknak még ma is. A szerző megjegyzése./ Hasznosabb, ha a különböző mezőgazdasági szakmákra "ráfejelik" a növényvédő szakot, a növényvédelmi ismereteket. Érthető az is, ha a szövetkezetek inkább saját tagjaikat, vagy azok gyerekeit képeztetik. Őket jobban ismerik, alkalmasságukról jobban meggyőződhetnek, s nem utolsósorban biztosabban számíthatnak arra, hogy az iskola elvégzése után visszatérnek hozzájuk." /147/

Az interjú sorozatra - mint legilletékesebb - Nagy Bálint, a MÉM növényvédelmi főosztályának vezetője tett koronát:

"A növényvédelem országosan kb. hatezer szakmunkást igényel, de az említett iskolatípus ezen nem tud segíteni. Megszüntetése azért került napirendre, mert kiderült, a ráfordított anyagi és egyéb eszközök nincsenek arányban azzal, amit ezek az iskolák adnak a társadalomnak. /Lásd: /133/. Az itt megfogalmazottakkal e sorok teljes szinkronban vannak. - A szerző megjegyzése./

Az itt úrettségizettek közül kevesen helyezkedtek el a szakmájukban, de azok a kevesek sem maradtak hosszabb ideig a helyükön.

x x x x x

Ebben a szakmában át kell térni az MTH-szerű képzésre. A szakmunkástanulók két évig növénytermesztést, egy évig növényvédelmi ismereteket tanulnak. A szakközépiskolában nem tanultak növénytermesztést, sokszor nem ismerték kellőképpen a növényeket, enélkül pedig a védekezés sem lehet teljes értékű.

Amíg a felsőfoku oktatásra egyre inkább a specializálódás jellemző, a szakmunkásképzésben ellentétes irányú folyamat játszódik le. A jelenlegi helyzetben egyre több dologhoz kell értenie annak, aki jó munkát akar végezni a mezőgazdaságban. A növényvédő szakma túlságosan szűkkörű volt, nem felelt meg a jelenlegi igényeknek, ezért kell a szakközépiskolát megszüntetni." /148/

Eldönt tehát véglegesen a növényvédő-gépész szakközépiskola sorsa. Sajnos az a szakközépiskola szűnt meg a kettő közül az iskolában, amelynek az adott időpontban tárgyi - de főleg - személyi feltételei sokkal inkább biztosítottak voltak mint a másiké. Az viszont örvendetes tény, hogy a közgazdasági szakközépiskola sokkal stabilabb változatu szakközépiskolának bizonyult, amely napjainkig is - egy új, korszerűbb tanterv kialakításán kívül - egyéb változásoknak ma sem néz elébe.

A következő évekre hárult az iskolatípus fokozatos kifutása feltételei biztosításának nem éppen problémamentes a nem is hálás feladata, s ezekben az években ezzel egyidejűleg futott fel a közgazdasági szakközépiskola két párhuzamos osztállyal. /19. ábra/

Az utolsó növényvédő-gépész szakközépiskolai osztály 1971/72-ben végzett az iskolában. Így 1972. november 21-én, amikor az ország valamennyi középiskolájában az oktatáspolitikai párthatározat volt a nevelési értekezlet tárgya, már a megszüntetés összes konklúzióin is tulomelkedve lehetett értékelést adni az iskola történetének erről a szakaszáról.

"A növényvédő-gépész szakközépiskola, mint régi típusu szakközépiskola, létével együtt egy bizonytalansági korszakot is hozott az iskola életébe." /149/

Bármennyire megkedvelte is az egész tantestület ezt az iskolatípust - köztük éppen e sorok írója is - az utólagos fejlemények alapján azt kell mondanunk, az iskola történetének olyan "kitérője" volt, ami a másik két iskolatípus érdemi fejlesztését fékezte, ami odavezetett, hogy iskolánk a közgazdasági szakközépiskolai oktatás személyi feltételeinek, a közismereti oktatás tárgyi feltételeinek fejlesztésében elmaradt a megyei átlaghoz képest. /150/

Ez tükröződött azokban a sorokban is, amit a Szolnok Megyei Néplap közölt 1969. augusztusában, mikor bemutatta a megye új középiskolai igazgatóit:

"Legfontosabb feladatunknak a munka- és a tantervi fegyelem további szilárdítását, a módszertani kultúra emelését tartom. Föltétlenül szükséges a munka tárgyi feltételeinek ja-

mi
ig. a
nem
Körny. igazg.
szakközépiskola

vitása, mivel a gimnázium felszerelése az átlagosnál valamivel gyengébb. Kivétel a biológia szortárunk, amely kielégíti a modern igényeket is. Iskolánkban a gimnázium mellett közgazdasági és növényvédő-gépész szakközépiskola is működik. A közgazdasági osztályok száma növekszik, a növényvédő-gépész osztályoké viszont csökken. Ez megoldásra váró személyi problémákat is felvet." /151/

Van azért még egy lapja e szakközépiskola történetének. Igaz ez még ma inkább a jövőt képviseli.

Az MSZMP oktatáspolitikai határozata nyomán az 1973. évi 24. sz. tvr. ujrafogalmazta a szakközépiskolák képzési célját, /Lásd: /177/-at követő bekezdést és /181/-et!/

"A szakközépiskolának tehát - a nevelés általános célján és feladatain belül - alapjában köttös feladatot kell teljesítenie; fel kell készítenie növendékeit valamely konkrét szakmai munkatevékenységre és a szakirányu felsőoktatásban való továbbtanulásra.

x x x x x

A szakközépiskolában a szakmai munkatevékenységre felkészítés a szaktól függően szakmunkás vagy középfoku szakképzési feladatot jelent." /152/

Ennek megfelelően

"A középfoku - nem szakmunkás - szakmai képesítést nyújtó szakok jegyzékét a szakminisztériumok javaslatai alapján állítottuk össze, amely tárgyalási alapanyagnak tekintendő.

x x x x x

A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium javaslatai alapján:

x x x x x

A szak elnevezése: növényvédelmi

Képesítés: növényvédő" /153/

Az új szakközépiskolai profilok között tehát újra helye van a növényvédelmi szaknak is. Az azonban bizonyos, hogy ilyen szak már nem lesz a kisujszállási középiskolában. Nem is elsősorban azért, mert Ari Sándor már több éve a temetőben nyugszik, K. Balogh Sándor egy budapesti kutatóintézet elismert dolgozója, az iskola szakmai nevelői részben a szűkebb-tágabb környék iskoláiban vagy a termelés területén helyezkedtek el, a szívésen gyűjtött gépeket a megye más mezőgazdasági jellegű középiskolái használják, hanem főként azért, mert a középiskolák fejlődésének az az útja, amit a kisujszállási középiskola végigjárt az iskolareform időszakában, s ami nem volt egyedülálló - ha szükségszerűen kialakult ut volt is /Lásd: /87/./ - tulzottan is összetett profilu, egy-egy iskolatípus vonatkozásában jóval az optimális méret alatti - tehát meglehetősen drága - megyei középiskolai hálózat kialakulására vezetett.

"Nem kis gondja - s ez marad is - középiskolai hálózatunknak a fakultatív tantárgyblokkos gimnáziumi oktatásra való jövőbeni áttérés szempontjából a kislímáziumok nagy száma /a gimnazistáink közül aránylag legtöbben - 40,1 %-uk - 200-300-as tanulólétszámu gimnáziumba járnak/ és a gimnázium és szakközépiskola típusu középiskolák jelentős száma. /Ez magyarázza, hogy szakközépiskolásaink közül aránylag legtöbben - 48,5 %-uk - szintén 200-300-as tanulólétszámu szakközépiskolába járnak./" /154/

Ebből az adottságból következik, hogy megyénkben a közeljövőben minden iskolaszervezeti átalakulásnak az egyértelműbb és egyszerűbb iskolaprofilok létrehozása felé kell irányulnia.

Ezt erősítik meg az alábbi sorok is:

"Az oktató-nevelőmunka színvonalának javítása, a szükséges anyagi eszközök jobb kihasználása érdekében törekszünk az iskolák profiltisztítására, iskolatípusonként, rokonszakonként önálló iskolaegységek kialakítására. Azokon a településeken, ahol több középiskola működik, célszerű a gimnáziumot és szakközépiskolát külön-külön elhelyezni. Elsősorban azokat a gimnáziumokat célszerű teljes egészében szakközépiskolává átalakítani, amelyekben

jelenleg is működik szakközépiskola, és ahol a szakmai képzés feltételei leginkább meg-
tormenthetőek. Szükség esetén a gimnáziumot elsősorban egészségügyi, közgazdasági vagy
kereskedelmi szakközépiskolával lehet közös igazgatás alatt működtetni." /155/

Éppen az utóbbinak megfelelő szerkezet alakult ki az 1972/73-as tanóvra iskolánkban. S ez ta-
lán megalapozza, hogy a korábbi igazgató legalább is a most beláthatóan értékelhető tenden-
ciák és az intézmény múltja ismeretében a már említett "kulcs-értékeket" az iskola helyze-
tét így értékelje:

"...az 1964/65-ös tanóvtól egy trifurkált iskolafunkció alakult ki, ami egészen a jelen
tanóvig /1972/73-ig - a szerző megjegyzése/ rendkívül szétágazóvá és bonyolulttá tette
az iskola munkáját.

Ma már tudjuk, hogy az iskolának ez a szerkezete nem lett és nem is lehetett végleges.

x x x x x

Ma talán már jobban van okunk az iskolaszervezet stabilnak tekintésére, mint 1964/65-
ben." /156/

E stabilitás kialakulásának értékei nagyobbak mint a növényvédő-gépész szakközépiskola meg-
szűnésének veszteségei.

Mindazonáltal iskolánkra és megyénkire is érvényes az alábbi tanulság:

"Megyei középiskolai adottságainknak, kisvárosainknak a - legalábbis I-II. osztályok te-
kintetében - integráltabb középiskola modellje felelne meg jobban. /Egységes középisko-
lai vonatkozásban a legtipikusabb iskolaméret az 500-600-as tanulólétszámu, ahová a ta-
nulók 39,1 %-a jár./" /157/

Iskolai vonatkozásban ugyanezt a gondolatot oktatáspolitikai nevelési értékezetünk jegyzőköny-
ve tartalmazza:

"Valójában azonban számunkra egy integráltabb szemléletű iskolarendszer kialakítása vol-
na igazán kedvező.

Reméljük, hogy a későbbiekben ilyen szemléletű távlati terv elfogadására kerül sor." /158/

Hogy ezek a perspektivikus remények nem megalapozatlanok, arra utaljanak az alábbi sorok:

"A középfoku képzési rendszerek fejlődésének nemzetközi tendenciáit elemezve világosan
felismerhető integrációs folyamatot figyelhetünk meg. Ez az integrációs folyamat a gazda-
sági fejlődéssel, a középfoku képzés általánossá válásának folyamatával szoros korreláci-
óban zajlik le.

x x x x x

Ez az integrációs folyamat fokozatosan, az átmenetek sorozatán keresztül valósul meg, ki-
teljesedése csak a középfoku képzés általánossá, teljessé, kötelezővé válásával, azt kö-
vetően következik be.

Nagyon lényeges jelenség, hogy az integrációs folyamat előrehaladása nélkül lehetetlen
megvalósítani a középfoku képzés általánossá tételét." /159/

Ilyen perspektivikus nézőpontból is hasznos volt az iskolaprofil egyszerűsödése.

1.9. Az MSZMP X. Kongresszusa és oktatáspolitikai konzekvenciái. Iskolánk mai szerkezetének kialakulása

Az iskolareform időszakának "legujabb korát" az MSZMP X. Kongresszusa nyitotta meg.
Ismeretes ugyanis, hogy az 1970. november 23-28. között üléselő kongresszus jelentős oktatás-
politikai döntést hozott:

"...oktatási rendszerünk magasabb színvonalra emelése a társadalom szocialista fejlődésé-
nek egyik fő követelménye. Ezért szükséges, hogy a párt és a kormányzat vezető szervei

vizsgálják meg az állami oktatás egész rendszerét, s gondoskodjanak megfelelő irányu továbbfejlesztéséről. Ez sokrétű feladat, mely szorosan összefonódik a világnézeti, erkölcsi és honvédelmi neveléssel, megköveteli a közoktatás, a kommunista szakemberképzés, a köznevelődés rendszerének további tökéletesítését. Az oktatási munka stabilitását erősítően kell gondoskodni az ismeretanyag bővülése és módosulása miatt szükséges változtatásokról is." /160/

A kongresszus állásfoglalását ugyanolyan horderejűnek kell tekinteni az oktatáspolitikai szempontjából, mint amilyen a VII. Kongresszusé volt. Ezután egy hosszabb időtartamu és kellően sokoldalú általános vizsgálati időszak következett, amely végül is az 1972. június 15-i oktatáspolitikai határozathoz vezetett.

Ebben a munkában iskolánk a gimnáziumi alapidokumentumok vizsgálata résztema kidolgozásában vett részt.

Ezen túl a tantestület tagjai közül többen vettünk részt a megyei vizsgálat valamelyik részében illetve a munka későbbi fázisában az oktatáspolitikai párthatározat megyei és helyi intézkedési terveinek kimunkálásában. Mindez jó alkalmat szolgáltatott arra, hogy a maga történetiségében gondoljuk végig az iskolareform időszakát, hogy alaposan mérlegre tegyük a vizsgálatban iskolánk helyzetét.

Az 1970-es évek kezdetén a gimnáziumi profil létének biztosítása került előtérbe iskolánkban.

A demográfiai apály időszaka a beiskolázási lehetőségek csökkenését hozta.

Legérzékenyebben a gimnáziumi jelentkezések csappantak meg. A magas szintű tartalmi munka, a jó továbbtanulási arány, a tovább nem tanuló gimnazistákról való megfelelő gondoskodás lehetett a legfőbb eszköz a tanulói bázisnöveléshez - vagy legalább is tartáshoz.

A gimnáziumi oktató-nevelőmunka szintjének és feltételeinek emelése az adottságainkhoz igazodó és a magasabb továbbtanulási arányt biztosító szerkezetjavítással, a tárgyi feltételek tekintetében mutatkozó elmaradás felszámolásával, egyidejűleg a közgazdasági szakközépiskolai képzés szerkezetigazítása, párhuzamos osztályai felfutása feltételeinek biztosítása - ez lett iskolafő fejlesztési koncepciónk közvetlen feladata.

Ennek megfelelően indult meg 1970/71-ben a biológia szakosított osztály és a gép-gyorsíró közgazdasági szakközépiskolai osztály, 1972/73-ban pedig a biológiával összevontan a matematika tagozatos féléosztály. /A szakközépiskolai osztállyal kapcsolatosan lásd: /135/ és az ezt követő bekezdést!/

A tárgyi feltételek alakításában részben a szakosított osztályok szaktermeinek, részben általában a közismereti tárgyak szaktermeinek korszerűsítése, továbbá a közgazdasági szakközépiskola 1972/73-ban érvénybe lépő új tanterve szaktermi feltételeinek biztosítása alkotta fő feladatunkat.

Ennek megfelelően korszerűsítettük illetve hoztuk létre 1970. szeptemberére a biológiai, 1971. februárjára a társadalomtudományi, 1972. májusára a kémiai, 1972. szeptemberére az ügyviteli, 1972. októberére a fizikai szaktermet. /103-106. ábra/

1973. októberére készült el az iskola Mórincz Zsigmond által leírt "nagy irodájában" az új szabad polcos könyvtár és olvasóterem, mely egyben az iskola Mórincz-dokumentumainak kiállítóhelyéül is szolgál, 1973. december 15-ére az ifjúsági klub, 1974. januárjára a biológia szertár korszerű világitása, s az ma lényegileg iskolai természetrajzi muzeum. /107-110. ábra/

Miközben a gimnáziumi alapidokumentumok vizsgálatában való közreműködésre kérték fel bennünket, tehát éppen ennek az iskolatípusnak voltak gondjai iskolánkban. E gondokat őszintén feltártuk a vizsgálat során, s így vált iskolatörténeti dokumentummá minden egyes jelentésünk, amit a tárgyan ezekben az években készítettünk.

Az előzőekből az is következik, hogy a gimnázium funkciójával kapcsolatos kérdések voltak számunkra a "legéletbevágóbbak".

"A múlt évben /1970. őszén - a szerző megjegyzése/ iskolánkban felmértük tanulóink továbbtanulási motivációját. Gimnáziumi első osztályosaink igen magas %-ban /87 %/ még továbbtanulásra számítanak. Negyedik osztályra azonban a csökkenő tanulmányi eredmények realitásra szorító hatása alatt ez a szám mintegy 46-48 %-ra csökken. Majdnem 40 %-ra tehető ezek szerint /nálunk!/ azoknak a száma, akik módosítani kényszerülnek a gimnáziumi továbbtanulással kapcsolatos elképzeléseiket. Komolyabban kellene foglalkozni ennek a 40 %-nak a további sorsával. Az emeltszintű szakmunkásképzés biztosítja a középiskola felé való nyitottságot. Ennek szimmetriáját kellene megteremteni a középiskola felől is a szakmunkásképzés felé jobban mint eddig volt. Ilyen szerepet kellene játszani a gyakorlati foglalkozásnak - szerintem.

Az előző felmérési adat arra is utal, hogy a gimnázium általános műveltséget alapozó "a tudás számos ablakát kinyitó" funkciója mint továbbtanulási motivum az I. osztályba jelentkezésnél alig játszik szerepet. A jelenlegi gimnáziumi oktatás kitermel egy csomó várakozásban csalódott, a négy évet - a saját szemszögéből - nem elég hasznosnak ítélő rétegét is. A közeljövőben a negatív demográfiai hullám következtében egyetlen iskolatípus sem engedheti meg magának, hogy a társadalmi munkamegosztásba való bekapcsolódásra ilyen kevésbé hatékonyan készítse elő." /161/

Mindez persze korántsem egyszerűen iskolánk - vagy még szűkebben annak egyik iskolatípusának - gondja, sokkal inkább egész középiskolai strukturánk meglehetősen általános problémája.

"Tagadhatatlan, hogy a gyerekek /és olykor a pedagógusok/ magatartása tökéletesen racionális: az adott szituációban, amikor a legfőbb érték a továbbtanulás, illetve a tanulók szakmai értékesítése, nincs értelme olyasmit tanulni, amire "nincs szükség". A baj csak az, hogy részben objektív társadalmi körülmények, részben az adott iskolai struktúra hatására is egyre inkább beszűkül a "szükséges tudás" kategóriája, egyre inkább egy korlátozott utilitárius szemlélet uralkodik el rajta. Még egyszer hangsúlyozom: ezt nem az iskola okozza." /162/

A reform három alapelvének érvényesülésével kapcsolatos részvizsgálatban is jórészt az előzőeket hangsúlyozta ki a sorok írója, talán valamivel pregnansabban aláhúзва a vidéki gimnáziumok presztizsvesztésének okait.

"Ennek a 40 %-nak a sorsa egy ilyen kisvárosban, ahol az érettségit egyéb vonatkozásban megfelelően hasznosító pályák meglehetősen szűkreszabottak, nagyon erőteljesen gimnázium ellenes hangulat alapjává lesz. Ha ehhez hozzávesszük, hogy a demográfiai/csucs közeledtével az 1962/63-1968/69-es időszakban, különösen ennek is első felében, a szakközépiskolák kis száma miatt az erőn felüli létszámot nagy pedagógus túlterheléssel /Lásd: 38. ábra./ oktató régi és a hirtelenjében szinte "népi kohók" módjára ideiglenes jelleggel kialakított kisgimnáziumok /Lásd: 7. ábra./ állták az iskoláztatás próbáját szükségszerűen jóval magasabb "selejt-%-kal termelve", s ezzel újabb tekintélyvesztést kockáztatva, könnyen adódik a gimnázium óriási presztizsvesztését jelentő képlete egy ilyen területen, amit természetesen a szülők /különösen a fizikai dolgozók/ szemlélete és még számos egyéb tényező szuperponálódása is fokoz.

x x x x x

Ugy gondolom, az említett 40 % nem elhanyagolható tétel, hanem elég jelentős, a gimnáziummal kapcsolatos várakozásokban csalódott réteg, amely szülőként a legnagyobb agitátor a saját gyermekénél a gimnáziummal szemben. Ezeknél a tanulóknál lényegében a "tulképzés" egy specifikus fajtája áll elő, amit a közeljövőben a negatív demográfiai hullám következtében egyetlen iskolatípus sem engedhet meg magának, ha nem akarja saját bázisoszkkenését maga is elősegíteni.

x x x x x

Nem szerencsés, hogy több tanulóknak kényszerül olyan szakma választására, amit általános iskola 8. osztály után is választhatott volna. /Képzeljük el, mikor erről érettségi talál-

közön beszámolnak. Persze az is érdekes, mikor azt mondják el, hogy gimnázium után elvégeztek lovolozőként egy középfoku technikumot."/ /163/

Nehéz volna cáfolni, hogy e sorokban a /162/ alatt említett "utilitárius szemlélet" jelentkezik. Ezzel a nézettel azonban szinte minden beiskolázási lépésünk alkalmával találkozunk, s úgy tűnt csak egy funkcióját sokkal jobban teljesítő gimnázium nyerheti meg újra érdemben a társadalom egőségének bizalmát. Mi ezen iskolatípusunk több mint 250 éves múltja iránti felelősségünk tudatában, a javítás lehetőségével élés szándékával vittük gondjainkat - korántsem egyedül - országos főhatóságunk illetékes szerve elé.

Iskolánkban a kezdettől fogva bíráltuk a gyakorlati foglalkozás kampányszerű bevezetését a belőle fakadó ellentmondások miatt, melyeket jórészt e munkában igyekeztem áttekinteni. Ennek ellonére sem voltunk gyakorlati foglalkozás ellenesek, de csak azt a formáját helyeseltük, amihez megfelelő szinten sikerült biztosítani a tárgyi és személyi feltételeket is.

Ilyen volt nálunk például az autószerelés, a gép- és gyorsírás és a könyvkötészet. Ezek közül az autószerelés a termeléssel való kapcsolatok szempontjából is jelentős volt, mert több ilyen előképzésben résztvevő tanulónk választotta az autó-villamossági szakmát.

Ez a körülmény határozta meg a gyakorlati foglalkozással kapcsolatos álláspontunkat:

"A bevált gyakorlati foglalkozásnak azt lehet tekinteni - a tanulók szemszögéből - amelynek a termelésbe való beilleszkedés szempontjából van jelentősége. Ez annyira kialakult, hogy a gyakorlati foglalkozásnak jobb is lenne valami olyan szerepet betölteni, hogy perspektívát nyújt azoknak a tanulóknak, akik gyengébb tanulmányi eredményeik miatt reményteljesen úgy sem pályázhatnak továbbtanulásra. Az autószerelés nálunk betölti ezt a funkciót." /164/

Erre egyik lehetőség két év után a szakmunkásképzésbe való átlépés, vagy a gimnáziumon belüli tanfolyamszerű képzés lehetne a két felső osztályban.

"Ha az első két évben mód nyílik arra, hogy valóban politechnikai értelemben nemcsak gyenge tanulói minősítések, de jó technikai érzék és ehhez hasonló más irányu pozitívumot tartalmazó megállapítások is csatlakozzanak ehhez, akkor a tanuló kétszeresen lehetne indítva egy ilyen átlépésre, és esetleg gimnáziumi tanulmányai levelező formájú befejezésére.

x x x x x

Ennek azért is volna jelentősége, mert a jelenlegi igen gyenge szakmunkástanulói eredeti jelentkező bázisnak nagy szüksége is volna erre.

x x x x x

E körülmények mérlegelése szemszögéből látok még most is jelentőséget az 5+1-es oktatásban vagy a kétórás változatban azon túl, hogy emberi sorsok is éles kérdéseket vetnek fel. /Letelepedett ilyen tárgyat oktató és pedagógiai képesítést szerzett műszaki tanárok!/" /165/

A megfelelő pályairányítás gondjai - amit szintén érintettünk - részben összefüggnek a /161/ alatt idézettekkel:

"Aránylag kicsi az érettségizetteket igénylő szakmák felé való irányíthatóság lehetősége városunkban, így ezek a tanulók /mármost a gyengébb tanulmányi eredményt elérő gimnazisták - a szerző megjegyzése/ aránylag sokan városunkon kívül vállalnak munkát vagy választanak szakmát." /166/

x x x x x

Ez

"sajátos ellentmondás, és talán egy tényezője városunk még most is csökkenő tendenciájának"... /167/

Tagozatos osztályainkkal a területünkön fontos és az általában kívánatos továbbtanulási irányokra akartunk orientálni:

"Arra törekszünk, hogy tanulónk minél tudatosabban készüljenek egy meghatározott pályacsoportra. Törekvésünk, hogy a tagozatos osztályok is a pályairányítás céljait is szolgálják. Így iskolánkban biológiai tagozat működik jelenleg, amit azzal a céllal is hoztunk részben létre, hogy városunk és megyénk mezőgazdasági jellegének megfelelő szakember utánpótlásban szerepet töltsön be." /168/ /Lásd ezzel kapcsolatban: /124/./

x x x x x

"Matematika tagozatunk a matematikának a felvételi vizsgákon játszott súlyozottan első helyéhez igazodik." /169/

Ugy érzem, már létrehozásuk alkalmával törekedtünk az alábbi gondolat érvényesítésére /ami egyébként számomra roppant szimpatikus/:

"A szakosított tantervű gimnáziumokat - az egyéni érdeklődés és tehetség fejlesztése, a munkaerőgazdálkodási szempontok, a több mint másfél évtizedes hagyományok és eredmények, valamint a telepítési arányok tekintetbevételével, bizonyos revíziót követően - érdemes lenne fenntartani. Ezekben az iskolákban - az általános iskolákkal kapcsolatos elképzeléshez hasonlóan - mellőzhető a fakultatív foglalkozás bevezetése. Pályaválasztási, illetve bizonyos szakmákhoz kapcsolódó orientációjukat azonban szükséges erősíteni, illetve kiépíteni." /170/

A /168/ és /169/ alatt említett szándék azonban még korántsem valóság. Erre is utaltunk jelentésünk megfelelő helyén:

"A múlt év óta szakosított tantervű biológia osztályunk is működik. Ide aránylag igen jó tanulmányi eredményű, de nemcsak biológiából kiemelkedő tanuló jelentkezik. Egyébként mi a csak biológiából jó eredményű tanulókat is felvennénk. Jelenleg azonban az ilyen kisvárosi gimnáziumokban gyakorlatilag megszűnt a felvételi kiválasztó tevékenység a gimnáziumi osztályokban. Minden jelentkezőt felvesszünk a jelentkezők alacsony száma miatt. /Tehát most a gimnáziumnál alakult ki az a helyzet, ami a növényvédő-gépész szakközépiskolát mindig jellemezte. - A szerző megjegyzése./ Ez a tendencia viszont még csak erősödni fog a negatív demográfiai hullám további térnyerésével.

x x x x x

Megjegyezni kívánom, hogy a gimnázium szakosított jellege még korántsem annyira vonzó és meghatározó jellegű, hogy pl. egy kiváló, biológia iránt érdeklődő szolnoki tanuló, vagy egy tőlünk távoli - más gimnázium vonzásterületéhez tartozó - kis település tanulója hozzánk jelentkezzen. Még merem kockáztatni az ilyen jelenségek alapján, hogy a gimnáziumok szakosított jellege jelenleg éppen csak a gazdag tanulóbázisú területeken áll igazán a tehetséggondozás szolgálatában. Ez pedig a meglevő feltételbeli különbségek megmaradására sőt felerősödésére vezethet." /171/

Igy a /170/ alatt idézett rész utolsó mondata - ha nekünk is elvi célkitűzésünk volt is - számunkra is figyelemreméltó.

Sajnos kollégiumi férőhelyeink száma a szakközépiskolák és a szakosított osztályok együttes igényének kielégítését nem teszi ma sem megyei sem iskolai vonatkozásban - a fenti értelemben - lehetővé.

Természetes tehát, hogy gondjaink között nem hallgathattuk el kollégiumi férőhelyeink szükségét. Általános vizsgálatról lévén szó, így állásfoglalásunk is elvi jelentőségű volt, de

- 41 -

x' x x x x

X X X X X

X X X X X

X X X X X

X X X X X

Az adottságok, hajlamok feltárása, irányítása, fejlesztése és tudatosítása érdekében egy-két éves orientációs szakasz beiktatása látszik szükségesnek. Ez az orientáció min-

díj pozitív indítékot, ösztönzést adjon. Soha ne a valamire való alkalmatlanságot, a valamiből való kizárást, a szeliktálást hangsúlyozza, hanem erősítse az alkalmasság tudatát." /174/

Tükröződtek a dokumentumban a kollégiumi ellátottsággal kapcsolatos gondjaink is, úgy annyira, hogy akár rólunk is mintázhatták volna az alábbi sorokat. /Ez jórészt így is volt!/" A gimnáziumi oktatás egyik legsúlyosabb hiányossága a kollégiumi hálózat mennyiségi és minőségi elégtelensége.

x x x x x

A kevés kollégiumi hely lehetetlenné teszi a fizikai dolgozók jó képességű gyermekeinek tagozatos osztályba való beiskolázását.

x x x x x

A kollégiumok nagy része elavult, zsúfolt; nem nyújt a tanulóknak otthonos körülményeket, a tanulás és a szabad-idő helyes felhasználásához megfelelően berendezett helyiségeket." /175/

Az oktatásügy egész területének áttekintését az MSZMP Központi Bizottságának 1972. június 14-15-i ülése végezte el. Összegezte az iskolareform kezdete óta eltelt időszak tanulságait, megszabta rövidebb-hosszabb távra egyaránt a magyar oktatás feladatait.

"1961-ben az oktatási rendszer egészét átfogó reformra került sor. A szocializmus alapjainak lerakásához közeledő társadalmunk új igényei és oktatásügyünk gondjai az iskolarendszer továbbfejlesztését sürgették. A reform a problémák helyes felmérésén alapult, és alapvető tartalmi célkitűzései - az oktatás korszerűsítése, a gyakorlattal való kapcsolatának erősítése, a szocialista nevelés javítása - továbbra is helytállóak. Néhány célkitűzése /pl. a középfoku oktatás általánossá tétele/ azonban nem volt reális, az alapelvek megvalósítására tett konkrét intézkedések egy részét is hibásan, illetve pontatlanul határoztuk meg, s bevezetésüket nem előzték meg kísérletek. A reform egyes célkitűzéseinek megvalósításához nem tudtuk a szükséges személyi és tárgyi feltételeket maradéktalanul biztosítani.

A reform alapelvei egyenlőtlenül érvényesültek. Mindenekelőtt az oktatás tartalmában értünk el lényeges előrehaladást." /176/

E vonatkozásban talán még egyértelműbb Aczél György elvtárs néhány mondata, mely az 1972. szeptember 20-án megtartott országos közoktatáspolitikai aktíván hangzott el:

"Az 1961. évi oktatási reformnak számos eredménye, értékes vívmánya volt. Javult az oktatás színvonala, tartalma. Mégis, a reformhoz számos olyan illúzió kapcsolódott, hogy a problémák egy csapásra, egyetlen határozattal megoldhatók. Gondoljunk csak azokra a reményekre, amelyek a középfoku oktatás általánossá tételével vagy az ún. 5+1-es gyakorlati oktatás bevezetésével kapcsolatos tervekhez fűződtek." /177/

A szakközépiskola képzési céljának ismételt módosítása mellett foglal állást /Lásd: /152/./, a gimnáziummal kapcsolatban pedig a következőket állapította meg:

"A gimnázium továbbtanulásra felkészítő funkciója az utóbbi években erősödött /az egyetemekre, főiskolákra felvetteknek 72 %-a gimnazista/, de a gimnáziumban érettségizetteknek még így is csupán 30-35 %-a tanul tovább felsőoktatási intézményekben. A tovább nem tanulóknak a gyakorlati életre való megfelelő előkészítése azonban megoldatlan.

x x x x x

A gimnáziumok feladata elsősorban a továbbtanulásra való felkészítés legyen. A tovább nem tanulókat a gimnázium segítse a gyakorlati életre való felkészüléshez is." /178/

Az utóbbi mondatban levő megállapítás közölsz áll iskolánk /161/, /163/, /164/ alatt felvetett gondjaihoz mint a gimnáziumi alapidokumentumok érvényesülését olaszó összozozás /173/ alatt idézett megállapítása.

Az oktatáspolitikai párthatározat is megerősítette a kollégiumok fejlesztésének fontosságát:

"Tovább kell fejlesztünk a kollégiumi hálózatot, és a kollégiumokba mindenekelőtt a fizikai dolgozók elméletigényesebb pályák tekintetében tehetséges gyermekeit kell elhelyezni." /179/

Azt is nyilvánvalóvá teszi - ami egyébként a nemzetközi fejlődés tendenciáinak ismeretéből is adódik -, hogy olyan hosszú ideig stabil középiskolatisuban a jövőben nem lehet gondolkodnunk, mint amit pl. a mi gimnáziumunk is megélt.

"Meg kell vizsgálni, hogy hosszabb távon milyen legyen a középfoku oktatás struktúrája." /180/ - mondja a határozat is.

Mindaz indokoltá teszi, hogy az iskola jövőjével való tudatos és megalapozott foglalkozás, az ehhez kapcsolódó tervezés lehet ma inkább stabil feladat. Ezért is oly óvatos fogalmazásu /156/, s ezért nyert említést /158/-nál az adottságainkhoz esetlegesen legjobban illeszkedő jövőbeni középiskola modellje.

Az óvatosság a "stabil" jelző használatában igen indokolt. Hiszen az 1958-1961-ben feltárt középiskolai gondok egy része ma is megvan, s azokat talán csak a párthatározat elvi iránymutatásának következetes hosszabb távra vonatkozó kimunkálása oldja majd meg.

"A szakképzés másik típusa a szakközépiskola. Az oktatási reform előkészítése során ezt az iskolatisut sok kritika érte. Ugy tűnik, hogy létrehozásakor nem elemezték elég mélyrehatóan, hogy melyek azok a szakmák, amelyek a jövőben elsősorban igénylik a középiskolai jellegű szakmai képzést. Kialakult olyan szakmai közvélemény is, hogy a létrehozott szakközépiskolák egy része sem középiskolának, sem szakmunkásképző intézménynek nem felel meg.

x x x x x

Mindaz összefüggésben van azzal, hogy a szakközépiskola célját, szerepét, az ezen iskolatisutissal szemben támasztott gyakorlati követelményeket eddig nem sikerült tudományos alapossággal meghatározni.

A középfoku oktatás tradicionális, általános műveltséget adó formája, a gimnázium sem itélhető meg egyértelműen pozitívan.

A gimnázium egyszerre vált a legcéltudatosabb, a leghatározottabb és egyben a legbizonytalanabb, minden elképzelés nélküli fiatalok iskolájává. Jelenleg a gimnáziumokban egyrészt kiváló képességu fiatalok tanulnak, akik számára ez a forma a felsőfoku továbbtanulásra való előkészítést biztosítja. Másrészt viszont a gyengébb képességuiek számára ez az iskolatisut zsákutcát jelent, mivel a tovább nem tanuló érettségizettek szakképzetlen munkaezőként csak a legegyszerűbb fizikai vagy szellemi munkára alkalmasak, ami szubjektíve életpályájuk törését jelenti számukra." /181/

Nem nehéz észrevenni, hogy /181/ alatt is szerepel az a két fő gond, ami /10/-ben is lényegi problémaként fordul elő.

Mindkét középiskolai típusnak ma is van tehát sajátos gondja, amely - úgy tűnik - csak perspektívikusan az alsóbb évfolyamokon az integrációs tendenciák kibontakozásával, az általános képzés, szakképzés időrendi elrendezés kialakításával fog majd érdemben oldódni.

"Az 1961-es reform legnagyobb tévedése éppen az volt, hogy a középfoku képzés általánossá tételét az integrációs folyamat nélkül, konkrét képzési funkciókat szolgáló iskolatisutokkal vélte megvalósíthatónak. Nyilvánvaló, hogy bármely típusba iskolázzuk is be a leendő szakképzetlen dolgozók tömegét, az felborítja az adott típus egyensúlyát, lehetetlenné válik, hogy alapvető funkcióját ellássa. Funkciózavar és a társadalmi szükségletektől való

oltszakadítás következik be.

A középfokú képzés teljessé, általánossá válása és ezzel egyidejűleg a fokozatos integráció létrejötte hazánkban csak az ezredfordulót követően tűnik lehetségesnek. Legjobb esetben évszázadunk vége táján. Ez nem zárja ki természetesen, hogy ezt megelőzően, különösen pedig az alacsony korosztályok idején /pl. most - a szerző megjegyzése/ a középfokú iskoláztatás aránya elérje akár a 85-90 %-ot is." /182/

Ugyanez a gondolat lelhető fel világtendenciaként az UNESCO egy 1972-es kiadványában:

"Amikor a hatvanas években alkalmazott országos nevelés stratégiákat vizsgáljuk, különösen azokban az országokban, ahol az iskoláztatás viszonylag kevésbé fejlett, az tűnik ki, hogy a létszám és a rendszerek növekedésének lineáris expanziójára építettek.

x x x x x

Ezeket a kizárólagosan mennyiségi módszereket csak a stabilizálódott, folyamatosan és rendszeresen fejlődő nevelési rendszerekben alkalmazhatjuk eredményesen. Mielőtt egy meghatározott létszámra tervezett nevelési rendszernek sokkal több tanulóval kell számolnia, az extrapoláció már elégtelennek bizonyul.

Kétségtelen, vitathatatlan mennyiségi fejlődést értek el a bírált módszer alkalmazásával. Azonban az elmúlt évtized mérlege azt mutatja, hogy a globális mutatókban megfogalmazott és kifejezett fejlődés csak leplezi a hiányosságok és egyenlőtlenségek megjelenését és súlyosodását.

Számos országban figyeltek meg eltérést a rendszerek mennyiségi expanziója és a nevelés hatékonysága között, s azt is megfigyelték, hogy hatalmas anyagi és emberi erőforrásokat felhasználó igen költséges iskolamodellek gyakran nem adják meg azokat az eredményeket, amelyekre számítottak." /182.a./

1972. június 15-e után a megyei és helyi intézkedési tervek kidolgozása, véleményezése, javaslatkészítése idején is iskolafunkcionálás, iskolaszervezet alakítás szempontjából iskolánk jelenének érintett gondolatai voltak a meghatározók.

Ami még bizonyos mértékig új, az, hogy kollégiumi gondunk élesedett. Egészségügyi szempontok mérlegelése miatt 150-ről 120-ra csökkentette a MTVB Művelődésügyi Osztálya kollégiumi férőhelyeink számát, amit fokozatosan kell megvalósítani. Ezt fejezi ki a 33. ábra. 1967/68 óta a kollégisták arányszáma állandóan csökken, s már majdnem elérte az 1961/62-es /bővítések előtti/ mélypontot.

Az 1972/73-as tanévben már csak 136 tanuló lakott bent a kollégiumban. Így iskolánk igen deformált beiskolázási tevékenységet tud végezni, s csak szakközépiskolás bejárói számának növelése útján tudja biztosítani a két gimnáziumi osztály nyitásának feltételeit /ugy, hogy a szakosított gimnáziumi osztályok tanulóinak is tartunk fenn - a szükségesség ellenére is - kollégiumi férőhelyet/, tehát a szakközépiskolai területi iskoláztatási funkciót gyengébben teljesíti /33-34. ábra/.

A középfokú közgazdasági képzés ez által jobban koncentrálódik azokra a településekre, ahonnan jó a közlekedés Kisujszállásra. Ez felveti az aránytalan területi képzés gondját, s valósabbá teszi a /135/ alatt jelzett veszélyt.

E gond kivételével - melynek megoldása hosszasan már nem halasztható - az új beosztásba távozó igazgató utolsó jelentésében - lehet, persze hogy szubjektív alapon - kedvezőnek ítéli meg az iskola jövőjét:

"Egészenben az iskola kialakult stabil összetétele, a tárgyi és személyi ellátottság jelenlegi szintje jó alap a munka minőségi mutatói javításához, ami a parthatározat szellemének megfelelő, s amiben az utóbbi években az előrelépés meg is indult." /183/

Iskolai és megyei vonatkozásban egyik legfőbb eredményünk, hogy az 1964/65-re feszítetten elért magas középiskoláztatási szintet /19. és 20. ábra/ azóta részben minőségileg is sikerült stabilizálni.

Másik döntő eredményünk iskolai, megyei és országos viszonylatban egyaránt, hogy jelentősen megnőtt 1965-höz viszonyítva is 1973/74-re szakközpiskolás tanulóink aránya. A gimnazista arány iskolánkban 46,8 %, megyénkben 50,4 %, országosan 49,6 %.

Ez a részarány tehát 1965-től iskolánkban 17,8 %-kal, megyénkben 17,7 %-kal, országosan 10,4 %-kal csökkent, a szerkezetátalakulásban tehát megyénk is behozta kezdeti elmaradását.

A megyei közpiskolai munkacsoport az 1971-es pártvizsgálat során az iskolaszervezet fejlődését így értékelte:

"A Szolnok megyei középfokú oktatás az 1960/61. tanévtől - az országos fejlődéssel összhangban - jelentős, elsősorban extenzív fejlődésen ment keresztül. A folyamat determinálója szocialista közoktatáspolitikánk volt, amelynek tengelyébe a középiskola általános-sá tételének koncepciója került.

x x x x x

Az utóbbi tíz év változásai közül legszembevetőbb a tanulóiifjúság létszámának jelentős növekedése és szerkezeti összetételének változása." /184/

Ez egyben azt is kifejezi, hogy a vizsgálat idején már megyénkben nem hasonló a helyzet a /182.a./ alatt említett világtendenciához; a szerkezeti változásbeli előrehaladás már ezen tulmutató elemet képvisel.

Igaz, az előbbi forrásmunka is megjegyzi:

"Ezt a gyakorlatot /t.i. a mechanikus extrapolációt - a szerző megjegyzése/ ma már elhagyták." /184.a./

Az 1971 óta eltelt évek további - s a vizsgálat által feltárt gondokat is csökkentő - változásai magyarázzák a /183/-at követő kissé kedvezőbb értékelést.

Végiggondolva a magyar oktatásügy utóbbi 15 éves fejlődését, s ezen belül reprezentánsként iskolánk helyzetét, ma, amikor már a párttárazatot realizáló első központi intézkedések kontrollján is túl vagyunk, különösen találónak kell tartanunk Aczél György emlékezetes gondolatait:

"A végrehajtásban érdekeltnek közösen kell kialakítaniuk, megbeszélniük elképzeléseiket, elgondolásaikat. A megvalósítás folyamatában az irányító szerveknek önkontrollra, segítő ellenőrzésre van szükségük. A hosszú évekre szóló, rendszeres munka kezdetén - és közben - az apróbb-nagyobb hibákat, tévedéseket presztizsvédelem nélkül korrigáló munkastilusra van szükség." /184/

Az a munkastilus, ami a hosszas és alapos vizsgálati időszakban kialakult, továbbterjedt a különböző szintű intézkedési tervek kimunkálásáig, s lényeges szerepe volt abban, hogy a pedagógusokban a határozat végrehajtásáért érzett kollektív felelősségtudat megerősödött.

"Lehet, sőt biztos is, hogy az idő újabb ellentmondásokat fog feltárni, ami azt jelenti, hogy hosszabb idő múlva szükségesszerűen vissza kell ezekre a kérdésekre újra térni. De ma úgy látszik, ha hibáztunk, akkor ez a kollektív bölcsesség hibája. A feladat megoldásának letéteményesei valóban mi nevelők vagyunk. De munkánk feltételeinek biztosítása és javítása más szervek intézkedését is feltételezi. A feladatok és feltételek folyamatos összhangjának biztosításán múlik, hogy a határozat valóban a magyar oktatásügynek azt az előrelépését eredményezze, ami az előkészítésben résztvevőknek, alapvetően pedig társadalmunk vezetőjének, a Magyar Szocialista Munkáspártnak célkitűzése volt." /185/

2. Az iskolai nevelő-oktató tevékenység feltételeinek változása /1958/59 - 1972/73./

Dolgozatom első részében áttökintést adtam a maga történetiségében az iskola fejlődését meghatározó országos intézkedésekről, azok végrehajtásának megyei és helyi sajátosságairól. A középiskolai oktatásnak a mélyreható változása számos vonatkozásban új helyzetet teremtett iskolánkban a nevelő-oktató munka feltételei számára.

- Jelentősen megnövekedett a tanulólétszám.
- Többszörösen változott az iskola szerkezete, s ezzel együtt funkciója.
- A megváltozott társadalmi körülmények és iskolaszerkezet által determináltan lényegesen változott a tanulóiifjúság szociális összetétele.
- Döntő mértékben növekedett a tanulóiifjúság körében a lányok száma és aránya.
- Módosult a tanulóiifjúság tanulási körülmények szerinti összetétele.
- Többszörösen változott a tanulói bázisterület.
- A tanuló létszám feszített ütemű növekedésétől fázisban elmaradva fejlődtek a nevelő-oktató tevékenység személyi és tárgyi feltételei.
- Jórészt az előző körülmények adott szintjének megfelelően időről-időre változtak az egyes tárgyak számszerű eredményességi mutatói; s maga az értékelési rendszer is.

2.1. A tanuló létszám növekedése

A megyei és iskolai tanuló létszám az 1957/58-as tanévtől szinte teljes szinkronban futott fel. Még abban is teljes volt az egyezés, hogy a létszám növekedés különösen felgyorsult az 1961/62-es tanévvel, majd az 1964/65-ös maximum után /az országgyűlés őszi ülészsaka hatására/ az elért magas szinten stagnáló maradt. /19-20. ábra/

Egyetlen iskolai sajátosság az 1967/68-as kisebb mélypont, amit az idézett elő, hogy az 1964/65-ös tanévtől számítva négy olyan tanév követte egymást, amikor mindig jelentékenyen alacsonyabb volt az első osztályok létszáma az abnormálisan magas 1962/63. - 1963/64. tanéveknél. /21. ábra/

A két kiugróan magas első létszámot szükségessé az iskoláztatási koncepció, továbbá az a körülmény, hogy iskolánk vonzásterületén csak az 1963/64-es tanévben létesült az első általános iskolával közös igazgatású gimnázium /Kunhegyes/, míg lehetségessé a két egymás utáni kollégiumi bővítés, s ezen belül a lánykollégium kialakítása tette. Az 1964/65-ös tanévvel vonzásterületünkön belépő fegyverneki és kunmadarasi általános iskolával közös igazgatású gimnázium - a kunhegyesivel együtt - tudta csak megfelelően lecsökkenteni gimnáziumi jelentkezőink számát.

A tanuló létszám újra meginduló növekedését egyrészt a középiskolát az 1969/70-es tanévre elérő demográfiai csúcs, másrészt az a körülmény magyarázza, hogy szintén e tanévvel kezdődően fokozatosan a kifutó növényvédő-gépész szakközépiskolai osztályokat is gazdasági szakközépiskolai osztályok váltották fel, melyek iránt jóval nagyobb volt az érdeklődés, s így a növényvédő osztályoknál jóval magasabb létszámuk alakult ki.

2.2. Az iskola szerkezetének változása

A 19. ábra szemléletesen mutatja az iskola szerkezet-változásának meglehetősen bonyolult folyamatát.

Legfőbb jellemzője ennek az volt, hogy a szakközépiskolai profil kialakulása úgy kezdődött meg, hogy egyidejűleg a gimnázium tanulóinak száma is nőtt.

"Az iskola szerkezetének ez a minőségi változása tehát egy jelentős mennyiségi növekedéstől tulterhelten, lényegében a gimnáziumra való "rátétellel" /5. első osztályi/ valósult meg." /187/

Ugyanez volt a jellemzője megyénk középiskolai strukturája változásának is. Sőt megyei vonatkozásban a gimnáziumi tanulók számának növekedése két évvel tovább tartott /az 1965/66-os tanévig/ mint iskolánkban.

A megyeitől eltérő sajátosságunk volt még, hogy nálunk a gimnáziumi tanulólétszám stagnálása állt be az 1967/68-as tanévtől, míg megyei vonatkozásban a gimnáziumi tanulólétszám csökkenése még ma is tart.

Bonyolította iskolánk fejlődési folyamatát az 1964/65-ös tanévtől kialakult hármas iskolafunkció, amely az 1971/72-es tanévig volt jellemzője szerkezeti összetételünknek. Szakosított gimnáziumi osztály a megyeihez képest csak 6 éves késéssel jött létre iskolánkban. Az 1973/74-es tanévre beállt a különböző típusú osztályok egyensúlya az iskolában, mivel 4 általános tantervű gimnáziumi, 4 szakosított tantervű gimnáziumi, 4 számveteli-gazdálkodási közgazdasági, 4 igazgatási-ügyviteli közgazdasági osztály kezdte meg működését.

2.3. A tanulólétszám szociális összetételének változása

Az új 4 osztályos gimnázium kialakulásával egyidejűleg jöttek először jelentős számban és arányban munkás-paraszt gyermekek a középiskolákba.

Iskolánkban az ellenforradalom előtti utolsó tanévre különösen magasra emelkedett az arányuk. /65,6 %-ra; lásd: 22. számú táblázat/.

Ezt az értéket újra csak a 60-as évek elejére érte el, s ilyen magas arányszámuk az 1966/67-68-as években is.

A gimnáziumban ezt követően csökkenés indult meg arányukban, s 1969/70-ben 58,5 %-os mélypont alakult ki.

A növényvédő-gépész szakközépiskolában arányuk átlagosan véve magasabb volt mint a gimnáziumban; ám ugyanez a tanév itt is mélypontot jelentett.

A közgazdasági szakközépiskolában megindulásától kezdve egyre nőtt a fizikai dolgozók gyermekeinek aránya. Ennek ellenére is az 1969/70-es tanévre az össziskolai tanulólétszámban is aránymínimum alakult ki az előbb említett két iskolatípus szinkron-minimuma folytán.

E tanévtől kezdve mindhárom iskolatípusban növekvő aránytendencia vált uralkodóvá, ami különösen erőteljessé tette az össz-iskolai tanulólétszámban is az ugyanilyen értelmű változást. /Lásd: 36. ábra./

Az 1973/74-es tanévben gimnazistáink 61,5 %-a, szakközépiskolásaink 90,2 %-a, együtt tanulóink 76,8 %-a volt fizikai dolgozó gyermeke. /A megfelelő megyei adatok ugyanekkor: 59,2 %, 71,0 %, illetve együtt: 65,1 %./ Adataink a megyei összesnél főleg szakközépiskolai vonatkozásban magasabbak lényegesen. Sajnos az a jelenség iskolánkban is minden erőfeszítés ellenére mutatkozik, hogy a fizikai dolgozó szülők sokkal szívesebben adják szakközépiskolába gyermeküket. E negatívum ellenére /melynek megváltoztatása ma szinte lehetetlennek tűnik/ a 36. ábra egészében az utóbbi évek egyértelműen kedvező tendenciáját mutatja ebben a vonatkozásban.

2.4. A lányok számának és arányának növekedése

Az iskola tanulólétszáma nemek szerinti összetételének változását az iskola távozó igazgatója az általa tartott utolsó nevelési értekezleten elemezte:

"Végbement az iskola tanulólétszámában egy rejtjeljes feminizálódás is a vizsgált időszakban, amit az fejez ki, hogy az iskola lánytanulóinak száma ez alatt 130-ról 461-re, 3,55-szörösére, fiutanulóinak száma 157-ről 96-ra /0,611-szeresére/, a lányok aránya az iskola összes tanulólétszámban 45,3 %-ról 82,8 %-ára változott. Mindezt nem lehet elválasztani az iskolaszervezet átalakulási folyamatától, de a környék iskoláztatási feltételei átalakulásától sem /turkoei szakközépiskola kialakulása/. Ezt egyébként az is mutatja, hogy a lányosodási folyamatnak két jelentős szakasza volt. Az első 1958/59 és 1962/63 között

- amely a lánykollégium kialakításának szükségességéhez vezetett - egy gyorsabb lányosodási időszak, amikor a lányok száma 130-ról 283-ra /2,18-szorosára/, a másik 1968/69 - 1973/74 között, amikor a lányok száma 316-ról 461-re /1,46-szorosára/ növekedett. A két lányosodási időszakot a növényvédő-gépész szakközépiskola beiskolázási időszaka váltásztotta ol, mely stagnálónak tudta tenni a lány-fiú arány további eltolódását. Az 1969/70-es tanévtől kezdve pedig a fiutanolókat gyűjtő szakközépiskolai osztály helyett is lányokat vonzó párhuzamos közgazdasági osztály indult meg, ami erősítette ezt a folyamatot." /188/

Mindezt a 16-17-18. számú ábrák világosabban tüntetik fel, s a 16. ábrán az is jól megfigyelhető, hogy valóban milyen szerepet töltött be e folyamat előrehaladásában az iskola szerkezetének változása.

Az 1966/67-es tanév után teljesen egyértelműen csökkenővé vált a fiutanolók aránya /17. ábra/, amit alapjában véve előbb a közgazdaságis osztályok felfejlődése, utóbb a növényvédő-gépész osztályoknak is közgazdaságival történő felváltása idézett elő /16. ábra/.

A gimnáziumban a mélypontot abszolút számban az 1968/69-es, arányszámban az 1965/66-os tanév jelentette a fiúk szempontjából. /16. és 18. ábra/

A 16. ábrán az is jól megfigyelhető, hogy a növényvédő-gépész szakközépiskola felfutása idején ugrásszerűen lecsökkent, kifutása után emelkedett a gimnáziumi /és közgazdaságis/ fiú tanulóinak száma. Ugyanezt mutatja /az 1968/69-es tanévtől/ arányszámban a 18. ábra.

E tény szemléletesen utal arra, hogy a növényvédő-gépész szakközépiskola bázisát egyrészt többnyire távolról jött fiukollégisták, másrészt az a helybeli és bejáró tanulókbázis alkotta, ami a gimnázium is támaszkodott volna.

2.5. A tanulási körülmények szerinti összetétel változásai

Helybeli tanulóink száma az 1964/65-ös tanévig monoton emelkedett; 1964/65 - 1968/69 között tendenciózusan nem változott; majd 1973/74-ig monoton csökkent. Arányában 1968/69-ig stagnált, majd ettől kezdve rohamosan csökkent /53,9 %-ról 34,4 %-ra/. /25-26. ábrák/

A kollégisták száma az 1962/63 - 1963/64-es években - a nagy fejlesztések idején - nőtt jelentősen. A kialakult zsufoltságot tartósítani nem lehetett, bővítésre nem került sor, ezért 1971/72-től napjainkig tartó csökkentés indult meg, mely még tovább tart /120 főig/. Részarányuk 1958/59-től 1961/62-ig csökkent; a nagy fejlesztések közelítőleg visszaállították az 1958/59-es arányt; ez stagnált 1968/69-ig; majd monoton csökkent 1973/74-ig.

Az albérletesek, externisták száma és aránya lényegesen az 1968/69-es tanév után növekedett meglehetősen monotonitással. Ebben lényeges tényező volt, hogy 1969/70-től a növényvédő-gépész szakközépiskola helyett belépett második közgazdaságis osztály növelte a vidéki vonzást; továbbá 1970/71-től ugyanilyen szerepet töltöttek be a szakosított gimnáziumi osztályok is. Ezekbe az osztályokba való felvételért a hátrányosabb körülményeket is vállalták a tanulók és szüleik.

A bejárók száma 1965/66 - 1967/68-ig az iskolalétszám növekedésének megfelelően változott; részarányuk csupán bizonyos statisztikai ingadozást mutatott.

Az 1968/69-es tanévben volt a vizsgált időszakban számban és arányban a legkevesebb bejáró; majd számuk és arányuk egyaránt monoton nőtt napjainkig. Az utóbbi változás irányított volt, mivel így kellett pótolni a fokozatosan szűkülő helybeli és kollégista tanuló bázist.

Az iskola tehát megnövekedett tanuló létszáma és a gimnáziumi profil szintentartása, továbbá a közgazdasági osztályok iránti fokozott érdeklődés kielégítése érdekében kénytelen volt 1969/70-től hátrányos körülmények között dolgozó tanuló rétegét növelni /bejárók, externisták, albérletesek/, s szakközépiskolai vonatkozásban az adott kollégiumi kapacitás által diktált meglehetősen deformált területi beiskolázást eszközölni.

A másfél évtized alatt bekövetkezett ömle kedvezőtlen irányú változást legszembetűnőbben a 26. és 27. ábra mutatja. A helybeliek arányszáma 1973/74-ben alacsonyabb mint a "főgimnázium" létrejötte óta bármikor is volt. /Lásd: 13. ábra. Ezen a két minimális adat 1897/98. és 1943/44. tanévben volt./

Korúcnk egészében is csökkent a kollégisták és helybeliek aránya a 15 év alatt, de főként az utóbbiak tekintetében korántsem olyan mértékben mint iskolánkban /28. ábra/. Iskolánk már 1958/59-ben is hátrányosabb tanulási körülményekkel rendelkező tanulókból állt mint a megyei átlag.

1973/74-ig ez az eltérés még lényegesen növekedett is iskolánk rovására.

Gimnazistáink körében az externisták-albérletesen-bejárók száma és aránya a vizsgált időszakban nem mutatott tendenciózus változásokat. Így a gimnazisták számának, megoszlásának ebben az időszakban a helybeliek-kollégisták száma, megoszlása volt a döntő determináló tényezője. A 29. ábráról egyértelműen megállapítható, abban, hogy 1963/64-ben volt iskolánkban a legtöbb gimnazista, a kollégisták száma játszotta a legfontosabb szerepet, mert e tanévben volt kiugróan a gimnazisták körében a legtöbb kollégista. Lényeges szerepe volt természetesen annak is, hogy 1964/65. év adata után ugyanebben a tanévben volt a legtöbb helybeli gimnazista is /29. ábra/. A maximális gimnazista szám kialakulásában tehát az 1963/64. tanévi nagy kollégiumi létszámfejlés volt a legdöntőbb tényező. A helybeli gimnazisták száma 1964/65. után visszaesett, s csak a demográfiai hullámmal szinkronban alakult ki még egy lokális helybeli maximum 1968/69-ben. Ebben az évben volt egyébként a vizsgált időszakban a legkevesebb vidéki gimnazistánk.

Arányban a helybeliek száma a tanévig emelkedő tendenciát mutatott /30. ábra/, majd ez időtől számítva a helybeliek száma és aránya egyaránt monoton csökkent napjainkig. Az 1967/68-1969/70-es tanévekben, mivel ekkorra futott fel az iskola két párhuzamos szakközépiskolai osztálya, alig volt a gimnazisták között kollégista. 1970/71-től újra növekedett ezeknek a száma és aránya is. Ez a növekedés egyrészt kívánatos volt a helyi bázis csökkenése miatt, másrészt lehetséges is lett a szakosított gimnáziumi osztályok létrehozása folytán.

Körében más megoszlást mutat a szempontból növényvédő-gépész szakközépiskolánk. Az 1965/66-os tanévig - szakközépiskolához képest - aránylag magas szinten stagnáló volt a helybeliek aránya; számuk pedig a felfutással együtt természetesen monoton növekedett. E tanévtől rohamosan csökkenni kezdett a helybeliek száma és aránya. Ebben alapvető szerepe lehetett az iskola presztízse csökkenésének, ami - az első végzettek kifutása után - főleg helyben kialakult, s amiről a tantestületi értekezleteken többször szó esett /31-32. ábra/. Mivel ennél az iskolatípusnál a bejárók, albérletesek, externisták /legfeljebb az utolsó működési éveket kivéve/ sem számban sem arányban nem játszottak jelentős szerepet, a helybeli báziscsökkenést csak a kollégisták számának növekedése és állandó jellegűen magas részaránya tudta kiegyenlíteni, s az iskolatípus működését biztosítani. A 30., 32., 34. ábrák összevetésével azt is megállapíthatjuk, hogy részarányban a legmagasabb kollégista-hányadot ez az iskolatípus igényelte a három közül. /Mindez szoros összhangban van a /85/-öt követő megjegyzéssel/

Közgazdasági szakközépiskolánkba - a nagy területi érdeklődés miatt, s a területellátási funkció teljesítése érdekében - sok helybeli tanulót sohasem vettünk fel. A párhuzamos osztályok kialakulásával is csak igen mérsékelten nőtt a helybeliek száma; arányuk pedig csökkent /33. és 34. ábra/. Mivel az iskola létrejöttére csak két évvel a növényvédő-gépész szakközépiskola megindulása után került sor, a szűkös kollégiumi férőhelyeket kezdettől fogva externista-albérletes réteg egészítette ki /az externista státusz kialakítására is ehhez az iskolatípushoz kapcsolódóan került sor iskolánkban/.

Velük együtt részarányban kb. ugyanolyan nem bejáró vidéki réteg alakult ki itt is mint a növényvédő-gépész szakközépiskolánál.

Az albérletes-externista réteg ennél az iskolatípusnál arányban mindeddig elég magas szinten

Állandó volt /kivétolt 1966/67-68 jelentett csupán/, számban pedig jelentősen szélesedett az 1970/71-es tanévig, amitől kezdve a vonatkozásban is egy magasabb szintű stagnálás alakult ki. Az utóbbi mozzanatban a meghatározó az volt, hogy 1970/71-től nem nőtt tovább, sőt mérsékelte tendenciózus csökkentés indult meg a kollégisták számában. Ennek indítéka részben a kollégiumi létszámcsökkenés, részben a szakosított gimnáziumi osztályok kollégiumi igénye volt. A növényvédő-gépezés szakközépiskolához hasonlóan 1970/71-ig a bejárók száma és aránya lényegileg nem változott, s hasonlóan aránylag kis szerepet játszott. Minthogy az albérletes-externista réteg továbbduzzasztása nevelési gondjaink esetleges szaporodása szempontjából nem volt kívánatos, továbbá kollégiumi férőhelyeink szakosított gimnáziumi osztályaink fokozatos felváltása miatt egyre inkább más irányba is lekötöttebbé váltak, s a területi iskoláztatási funkció folytán nem lett volna jó a helybeli réteg nevelése sem /ezzel egyébként fő gimnáziumi tanulóbázisunk is tovább csökkent volna/, szükségessé vált a bejárók számának, arányának növelése. Ez ki is alakult az 1970/71-es tanév után /33-34. ábra/. A tudatos bejáró bázis növelés közlekedés-szervezési intézkedésekkel, erőteljes iskoláztatási írásos propagandával elsősorban Karcag s az utóbbi években kisebb mértékben Törökszentmiklós területéről történt.

Végül kollégistáink nemenkénti részarányának alakulásával kapcsolatban meg kell állapítanunk /35. ábra/, hogy a lánykollégium létrehozása csak egyenlített valamit a lányok továbbtanulási hátrányainak csökkentésében, kiegyenlítendő jelleggel változott a nemenkénti kollégista részarány, de a fiúk részaránya ma is magasabb a lányok részarányánál.

Ugyanezen az ábrán az is jól megfigyelhető, hogy a nagy kollégiumi fejlesztések sem hoztak alapvető arányváltozást a kollégisták tekintetében. Mindaz, ami a vonatkozásban történt, az iskola tanuló létszámának ahhoz a jelentős növekedéséhez kapcsolódott elkerülhetetlen szükségességgel, ami az 1961/62 - 1964/65-ös tanévekben megye- és országszerte bekövetkezett.

A kollégisták arányszáma iskolánkban ma is alatta van a megyei átlagnak; az albérletesek-externisták és a mesterkéltén növelt magas bejáró létszám ezzel együtt tartja folyamatosan felszínen a kollégium bővítésének kérdését.

2.6. A tanulói bázisterület változásai

Az iskola tanulói bázis-területe az 1959/60-as tanévben - tehát a vizsgált időszak kezdetén - viszonylag egyszerű /6. ábra/. Alapvetően mint tengely, a Kál-Kápolna-Dévaványa vasutvonal határozza meg.

Az 1933/34-es bázistól csak abban különbözik, hogy jelentősebb bázistelepülésünkkel vált Abádszalók és Tiszaroff, s az új megyehatár által determináltan lecsökkent devaványai bázisunk, lényegesen megerősödött a kenderesi és kunhegyesi, elhalványult szinte teljesen a Bihar-megyei bázis.

A tanulói bázis-terület koncentrációja jóformán semmit sem változott 1933/34-hez képest /Vesd össze a 14-15. ábrákat!/, ám lényegesen csökkent a bázistelepülések szórtsága /68-ról 25-re/. Ezekben a változásokban nem annyira a megyei középiskolai hálózat időközben bekövetkezett fejlődését /3. és 5. ábrák/ kell okként keresni, mert a megyében ekkor épült új középiskolai intézmények nem lényegivé vált vonzásterületünket érintették. Még legdöntőbb szerepe a püspökkladányi gimnázium létrejöttének volt.

Az 1959/60-as tanévhez képest viszont lényegi változásokat mutat a 8. ábra, amely az iskola 1967/68-as tanévi vonzásterületét tünteti fel.

A változásokat az alábbiakban lehet összefoglalni:

- Növekedett a vonzásterületünk, s újra fokozódott szórtsága is /az 1959/60-as 25 bázistelepüléshez képest ekkor 52 van/.

Összefüggő vonzásterületként kapcsolódott iskolánkhoz a Tiszafüredi járás és Karcag városa.

Ezen felül a megye legkülönbözőbb településeiről is jöttek tanulóink.

- A tanulói bázisterületben dekoncentráció következett be /15. ábra/.
- A kenderesi tovább erősödött; jelentősen lecsökkent viszont a kunhegyesi tanulói bázis.

Tovább csökkent a dévaványai-ecsegfalvi vonzás.

A fenti jelentős változásokat az alábbi okokkal lehet magyarázni:

- E tanévben éppen 8 gimnáziumi, 4 növényvédő-gépész és 4 közgazdasági szakközépiskolai osztályunk volt. Ebből a növényvédő-gépész szakközépiskolai osztály megyei beiskolázású; így a tanulói bázis szóródásának leglényegesebb tényezője. Döntően a közgazdasági szakközépiskolai osztály "hozta" a Tiszafüredi járási és a karcagi tanulókat. /Ide is jöttek azonban a megye más területéről is./
- Jelentős volt a MIVB Művelődésügyi Osztály körzetesítési intézkedésének szerepe is a tanulói bázis erőteljes változtatásában.
- Lényegi vonzásterületünkön /1963/64-ben Kunhegyesen, 1964/65-ben Fegyverneken és Kunmadaras-on/ 3 általános iskolával kapcsolt gimnázium kezdte meg néhány évvel korábban működését /7. ábra/.

/Megjegyzés: A 7. és 8. ábra tanévi meghatározását az determinálta, hogy mindkét tanévnek a maga vonatkozásában külön jelentősége volt. Az 1964/65-ös tanévben volt a legszórtaabb a megyei középiskolai hálózat, s ehhez legközelebb - időben - az 1967/68-as tanévben működött iskolánkban 4-4 szakközépiskolai és 8 gimnáziumi osztály./

A vonzásterületnek ehhez képest az 1973/74-es tanévre bekövetkezett változása főbb vonásokban a következő:

- A vonzás településenkénti szórtsága csökkent /38 település/. Jelentősen nőtt karcagi tanulóink száma; új bázis lett Törökszentmiklós; újra nőtt kunhegyesi, ecsegfalvai, abádszalóki és fegyverneki tanulóink száma. Többen jöttek Tiszafüredről, kevesebben Kenderesről. Így az 1959/60-asnál jóval bővebb, az 1967/68-asnál zártabb területi egységet alkotó vonzásterület jött létre /10. ábra/.
- A tanulói bázisterület ennek ellenére tovább dekoncentráldott /15. ábra/.

E változásokra magyarázatként szolgál:

- Egyszerűsödött az iskola szerkezete. A növényvédő-gépész szakközépiskolával éppen a legszórtaabb vonzást előidéző iskolatípus szűnt meg az iskolában.
- A bejáró tanulóink számát - az előzőekben ismertetett kényszerhelyzetben - Karcagról, Törökszentmiklósról, Kunhegyesről, Ecsegfalváról tudtuk növelni. E területeken aktív irásos beiskolázási munkát végeztünk.
- A szakosított osztályok létrehozásának döntő szerepe lett abban, hogy Kunhegyesről, Abádszalókról újra növekedett a bázisunk.
- Fegyverneki tanulóink számának szaporodását az 1964/65-ben létrehozott "kisgimnázium" megszűnése indokolja. Megszűnése egy általános folyamat része volt, mely az 1974/75-ös tanévben nyer befejezést megyénkben a jászladányi "kisgimnázium" megszűnésével /9. ábra/.
- A tanulói bázisterület dekoncentráldásának további fokozódását /miközben a tanulói bázisterület szórtsága csökkent/ főként helybeli tanulói bázisunk csökkenésével lehet megmagyarázni.

A tanulói bázisterület 1967/68 - 1973/74 közötti változása jelentősebb volt mint az előző időszak változása. Jelentőségét a vonzásterület szándékainknak megfelelő sikeres módosítása adja, amely változtatás eredményeként olyan zárt bázisterület jött létre, ahonnan településenként jelentős számú tanuló jön évente iskolánkba. Tulajdonképpen ez adja a jogot, hogy e területről a szó érdemi tartalmának megfelelően ma már valóban "vonzásterületként" lehet beszélni.

A tanulói bázistelepüléseink változásának erre az áttekintésére azért volt szükség, mert az iskola tanulói eredményes szereplésében benne testesedik a bázis általános iskolák előzetes munkája is. Az ilyen rendkívül szűrt bázisról érkező iskolaközösség, mint pl. az 1967/68. tanévi volt, nem könnyen hozható közel egy szintre, s nem könnyű ezzel a sok iskolával a szükséges nevelői-együttműködési kapcsolatot sem tartani.

Jelentős körülmény számunkra az is, de ez munkánk nehézségeinek növekedése irányába hat, hogy olyan területtel is bővült bázisterületünk /Tiszafüredi járás/, ahol az általános iskolai pedagógus ellátottság nem megfelelő szintű.

2.7. A nevelő-oktató munka személyi feltételeinek alakulása

E sorok írója a már egyszer említett 1973. november 28-i novelési értekezleten részletesen elemezte az iskola nevelőállományának változását. Éppen ezért engedjünk meg ez uttal a hosszabb időzet:

"Analizáló értékelésünkhöz adatként szolgálhat az a rendkívül dinamikus iskolaszervezet átalakulási és növekedési, feminizálódási korszak, ami időben 1958/59 és 1973/74 közé foglalható.

Ebben az időben mindenekelőtt végbement egy rendkívül intenzív tanulói létszámnövekedés, amelynek sebessége az 1961/62-es és az 1964/65-ös évek között volt a legnagyobb, amikor az iskola tanulói létszáma - négy év alatt - 323-ról 553-ra, 1,712-szeresére - vagy másképp kifejezve 71,2 %-ával növekedett. /A teljes időszak alatt: 287-ről 557-re, 1,941-szeresre./

Felfolyt egy iskolaszervezet átalakulási korszak, amelynek eredményeként iskolánk mai összetétele létrejött, amelynek folyamán előbb egy olyan szakközépiskolatispus is kialakult, mely nem vált állandóvá, amelynek tehát kifejlődése-visszafejlődése egyaránt személyi változások, mozgások determinálója volt. Ugyanígy hatása volt a gimnáziumi gyakorlati foglalkozás ki- és visszafejlesztésének is.

x x x x x

Az iskola növekedési és szerkezet átalakulási időszakához szükségszerűen kapcsolódott a tantestület átalakulásának egy igen dinamikus időszaka, mely két éves fáziskéséssel indult meg az 1961/62-vel kezdődött nagy tanulói létszámnövekedés után. /Még az 1962/63-as tanév kezdetén is 17 volt a tantestület tagjainak száma /39. ábra./ A tantestület mai létszámra növekedésének folyamata /1,824-szeres növekedés/ 5 tanév alatt - gyors ütemben - az 1967/68-as tanévre alakult ki. Meg kell említeni, hogy a magyarányu személyi változások időszakát iskolánkban mégis nem az 1963/64-es, hanem az 1962/63-as tanévtől kell kezdetként számítanunk, hiszen már ebben a tanévben - a növényvédő-gépész szakközépiskola és a mg. gyakorlati foglalkozások kiterjedése, az osztályok száma növekedése tanerősükségletének megfelelően - 5. új nevelő jött az iskolához, ám ez jórészt csak ellentétele volt még a tantestülettől az előző tanévben ill. annak befejezése után távozott kartársaknak. Így bázisévnek - a tantestületi létszám felfutása szempontjából - az 1961/62-es tanévet kell tekinteni.

E tanév kezdetéhez viszonyítva az 1967/68-as tanév kezdetéig 34 személyi változás történt, amelyből 10 távozás és 24 érkezés volt.

Az 1967/68-as tanévtől számithatóan az 1972/73-as tanév kezdetéig érdemben befejeződött a közgazdasági szakközépiskola személyi feltételeinek kialakítása, továbbá a növényvédő-gépész szakközépiskola megszüntetéséből és a gimnáziumi gyakorlati foglalkozás elhalványulásából keletkezett személyi problémák megoldása.

A személyi változásoknak a másik nagy korszakában, mely 5 tanévet ölelt fel, a tantestület 25 tagja cserélődött. 13 nevelő távozott, és 12 új nevelő jött.

A személyi változásoknak a kettős indítéku korszakát egyesítve tehát ez alatt a 11 tanév alatt 59 cserélődés történt /36 jött, és 23 ment/. Ha ezt az adatot összehasonlítjuk az 1961/62-t megelőző 6 tanév hasonló adatával /összesen 15 cserélődés/, mely az iskola aránylag stabil korszakához kapcsolódott, számszerűen is kapjuk eredményként, hogy az iskolánövekedési és szerkezetátalakulási korszakban a cserélődés mutatója évi átlagban 5,36 /2,5-del szemben/ volt.

A fluktuáció tehát az iskola növekedési-szerkezetátalakulási-tantervi változási korszakában 2,15-szeresére emelkedett." /189/

A tantestületi fluktuáció 4 éves ciklusokba foglalt változásait szemlélteti a 39. ábra. Ezen szembetűnik, hogy a legtöbb új nevelő, mégpedig szinkronban a legtöbb közismereti szakos és a legtöbb mezőgazdasági szakmai képesítéssel rendelkező nevelő az 1962/63 - 1965/66-os ciklus-

ban érkezett az iskolához.

A közgazdasági szakmai tárgyak oktatói karának kialakulása csak az 1967/68 - 1970/71-es ciklusban erősödött fel és meglehetősen elhúzódott. Ebben annak is nagy szerepe volt, hogy közülük néhányan egy-három évi működés után újra távoztak az iskolától.

Jól mutatja az ábra a mg. szakmai tanárok fokozatos távozását is az iskolatípus megszűnésének következményeként, valamint azt is, hogy az 1958/59-1964/65-ös időszakban aránylag magas volt az iskolától távozó közismereti szakos nevelők száma.

Érdekes következtetésre ad módot a 40. ábra, amely a 20 tanév alatt távozott nevelők távozási ok szerinti megoszlását mutatja. Véleményem szerint a tantestület minőségi kvalitását fejezi ki, hogy a távozó nevelők 21,9 %-a magasabb beosztásba mobilizált.

A nagy tanuló létszámmövekedéstől a személyi feltételek alakulásának elmaradását, pontosabban az igényekhez képest elégtelen szintű nevelői ellátottságot jól mutatja a 38. ábra. A "mélypontot" a személyi ellátottságban az 1962/63-as tanév jelentette, amikor a tantestület kötelező óraszámában az óráknak csak alig 60 %-át tudta ellátni. A tantestület tulóráinak aránya egyébként az 1961/62 - 1964/65-ös években végig közel azonos magas szinten állt, s az 1962/63-ast csak az tünteti ki ezek közül, hogy ekkor igen magas volt a kollégiumi nevelők és a külső óraadók /főleg gyakorlati foglalkozás oktatói/ óráinak aránya is. Történelmi érdekesség is e grafikon ismeretében felidézni az igazgató vonatkozó tanév végi értékeléseit:

"Mindozok alapján elmondhatjuk, hogy a felszabadulás óta a személyi ellátottság tekintetében a legnehezebb évünket éltük át." /190/

Hasonló a hangvétel az 1963/64-es tanév végén is:

"...olyan nagymértékű helyettesítés nehezedett az amugy is agyonterhelt tantestületre, amelyre a háborús évek óta nem volt példa... 733 óra helyettesítés volt, ami mutatja, hogy milyen nagy teher nehezedett az amugy is kislétszámú tantestületre, s aminek feltétlenül nagy része volt abban, hogy az oktatás-nevelés egyik-másik területén nem volt olyan eredményes az ezévi munka, mint azt szeretnénk volna." /191/

A /76/ alatt említettek - melyet ott az iskolaszervezet bonyolulttá válása szempontjából idéztünk - méltón zárják a sort, melyek egyértelműen érzékeltetik, hogy grafikon és forrásmunka ugyanazt fejezik ki.

A 37. ábra is mutatja, hogy tanerőellátottságban a legnagyobb hiány az 1962/63-as és az 1963/64-es tanévekben volt. Ez az ábra azonban világosabban mutatja azt is, hogy az 1967/68-as tanév valóban a tanári fluktuáció szempontjából két korszakot választott el egymástól. /Az új nevelőhiány az iskola szerkezetének változása miatt lépett fel, s az egy nevelőre jutó tanulók száma lassan ismét emelkedni kezdett./

Az 1962/63-as tanévtől kezdve mindenesetre az iskola tanári ellátottsága tendenciájában fokozatosan javult, bár a közgazdasági szakmai tárgyak még egészen 1973/74-ig jelentős mennyiségű tulórát adtak.

2.8. A nevelő-oktató munka tárgyi feltételeinek alakulása

Az iskola és a kollégium tárgyi feltételeit az első részben megismert körülmények alakították.

A 41. ábra világosan utal arra, hogy a két intézmény együttes felhasznált költségvetése legdinamikusabban emelkedett a különböző mutatók közül.

Intézményi bontásban az iskola költségvetése egyenletesebben emelkedett; míg a kollégiumban 1964 után egy hétéves lassu emelkedési szakasz alakult ki, amiben kiugrást csak a konyhaépítkezés jelentett.

Az iskola és a kollégium költségvetésének grafikonján egyaránt tükröződnek a nagyobb jelentőségű építési-korszerűsítési-karbantartási munkák /42. ábra/.

Az egy sikeresen érettre jutó költségtrond 1962-től szinttartást fejez ki. /43. ábra/.

A 44. ábra is mutatja az említett jelentősebb munkák időpontjait az iskolában és a kollégium-

ban, egyben azt is, hogy az iskola költségvetésében a lényegesebb tételt a bérköltségek, a kollégiumban a dologi költségek jelentik.

A 45. ábráról tekintethetjük át az iskolai felszerelés értékének alakulását. Logegyenesen a könyvtári állomány értéke növekedett, s különösen gyorsan fejlődött az állomány 1965-66 között és 1971 óta. A gépek, berendezések, felszerelések, szemléltető állóeszközök és készletek értékének változásából nehéz valós következtetésekre jutni. Ennek egyrészt a közben végrehajtott ártérítés, másrészt a nagyértékű növényvédő gépek átvétele-átadása a legfontosabb torzító tényezője. Ha kiiktatnánk az 1972-ben bekövetkezett "zuhanó szakaszát" a szemléltető állóeszközök és készletek görbéjének, akkor ez is világosan mutatja, hogy 1969 után a vásárlás alapján történő eszközgazdagítás jelentős és aránylag gyorsütemű volt csakugy mint a gépek, berendezések, felszerelések gyarapodása is. A felszereltség 1969-től bekövetkezett gyorsütemű emelkedésében a döntő szerepet az játszotta, hogy a közgazdasági szakközépiskola gépparkjának kialakítására, a szakosított gimnáziumi osztály és általában a korszerű szaktermek kialakítására, könyvtár fejlesztésére az iskola 1970-től kezdődően a Megyei Tanácstól folyamatosan jelentős évenkénti támogatást kapott, hogy behozza e téren lemaradását.

2.9. A továbbtanulás szempontjából fontosabb tárgyak osztályzatainak alakulása

Rakó
szék
szék
szék
Az egyes tárgyak osztályzatai eredmény kifejezésére szolgálnak. Ugyanakkor részben kifejezői is e számszerű mutatók az osztály adott tárgyakból elért képességszintjének, s nagy áttételen át az osztály adott tárgyából fennállt középiskola kezdési képességszintjének. /Általános iskolai vonatkozásban hasonló jellegű meglehetősen szoros korrelációra utalnak Nagy József kutatási eredményei. /192//

Munkám további részében mindenképp "bemenő" tényezőként vettem számításba az egyes tárgyakból elért középiskolai záróosztályzatot, s alapvetően ezért láttam szükségesnek - bár "közbuló" - e részben áttekinteni alakulásukat.

Iskolánkban a továbbtanulásban játszott szerep szempontjából a legdöntőbb tárgyak a következők: matematika, fizika, történelem, biológia, magyar. A felvételi vizsgák és az egyes felsőoktatási intézmények felvételi keretei alapján ez az az öt legdöntőbb tárgy, amelyből országsszerte is legtöbben felvételiznek.

A felvételi esélyek szempontjából tehát korántsem lényegtelen kérdés, hogy ezekből a tárgyakból az egyes osztályok milyen eredményt mutatnak fel.

Két mutatót használtam: az osztály átlageredményét, s a jelest elérők arányszámát /az adott tárgyakból/.

A 49. ábrán szembevettem, hogy a tantárgyi átlagok trendjei csak egy esetben metszették át egymást /magyar, történelem/. Így az 1970/71-es trendadat kivételével mindig biológia-történelem-magyar-fizika-matematika tantárgyi átlag-sorrend alakult ki, ami kifejezi, hogy szinte minden egyes tárgynak /az adott időszakban/ jellemző értékelési intervalluma volt. Ez azt jelenti, hogy az egyes tárgyak átlag eredményei alapján nem lehet megalapozott összehasonlításokat tenni a különböző tárgyak tanítása eredményességének tekintetében, mert a számszerű eredmény nagyságrendek döntően különböznek tantárgyanként. Jól látható a grafikonon az is, hogy az 1963/64-es tanévben végzők esetében szinte minden említett tárgyból lokális átlag-minimum, míg az 1967/68-as tanévben végzők esetében pedig szinte minden tárgyból lokális maximum alakult ki. Az átlagok ilyen alakulását minden bizonnyal nem lehet elválasztani - az előbbi esetben - a személyi feltételek rendkívül kedvezőtlen alakulásától /1962/63 és 1963/64-es tanévek/, utóbbi esetben viszont viszonylagosan kedvezőbb alakulásától. /Főleg közismereti vonatkozásban! Lásd: /191/-et követő második bekezdés!//

Megfigyelhető az ábrán az is, hogy az átmetszés ellenére is meglohetősen összhangban változott a magyar és történelem tárgyak átlaga, a 60-as évek közepétől a magyar és a fizika, a történelem és a biológia átlaga. A 60-as évek elejétől emelkedő tendenciájú a magyar és a fizika, jelentőkenyebben csökkenő tendenciájú a 60-as évek közepétől a biológia és a matematika, mérsékeltebben a történelem átlaga.

Mindoz kifejezést nyert a 47. ábrán is, melyen az előbbi öt tárgy átlagai korrelációjának négyzetét szomléltettem. Legszorosabb kapcsolat volt a felszabadulás után az 1-5-ös osztályozási rendszer idején rendre a magyar-történelem, magyar-fizika, történelem-biológia átlagok között, s leglazább volt a kapcsolat rendre a biológia-fizika, matematika-fizika /1/, fizika-történelem, magyar-matematika, biológia-magyar átlag-osztályzatai között /gimnáziumi záró tantárgyi átlagról van szó/. Ezek közül a történelem-magyar osztályátlagok korrelációja $p = 5\%$ -os szinten szignifikánsan eltér a biológia-fizika és matematika-fizika osztályátlagok korrelációjától. A nagyságrendben ehhez közeli történelem-fizika, matematika-magyar, biológia-magyar, biológia-matematika átlagok korrelációjának eltérése már éppen meghaladja a $p = 5\%$ -os szintet /de $p = 10\%$ szinten még szignifikáns/. A magyar-történelem, történelem-matematika átlagok korrelációjának eltérése viszont már $p = 10\%$ szinten sem szignifikáns. E korrelációs kapcsolatok közül "természetesnek" csak a történelem-magyar átlagok kapcsolatt lehet tekinteni, míg a többi kapcsolat elsősorban az átlagok hasonló vagy ellentétes tendenciájú változására vezethető vissza.

Megvizsgáltam az 1-4-es osztályozási rendszer idején is e tantárgyi záróátlagok /vagy "jogelöldeik"/ kapcsolatának szorosságát. /Ezt is a 47. ábra tünteti fel./ Ebben az időszakban a legszorosabb kapcsolat a történelem-matematika, matematika-fizika, történelem-fizika, történelem-magyar, leglazább kapcsolat rendre a biológia-fizika, biológia-matematika, fizika-magyar, biológia-magyar, biológia-történelem tárgyak záróosztályzatainak átlaga között volt. A két osztályozási rendszer közös vonása, hogy a legszorosabb kapcsolatot a vizsgált többi tárgy átlagával mindkét időszakban a történelem átlaga mutatta. Mindkét időszakban aránylag szoros volt a kapcsolat a magyar-történelem tárgyak átlaga között.

A felszabadulás előtti osztályozási rendszerben a tantárgyi átlagok kapcsolatának szorossága szétesőbb jellegű volt mint a felszabadulás után. Több volt a szorosabb kapcsolat, de ezt a felszabadulás utáninál jóval lazább kapcsolatok egyenlítették ki. Így feltűnően laza kapcsolatot mutatott a felszabadulás előtt valamennyi tárgy átlagával a biológia átlaga.

Nem tul kedvező jelenség, hogy a felszabadulás után viszont iskolánkban a továbbtanulás szempontjából legdöntőbb súlyu tantárgy, a matematika vette át ezt a szerepet /igaz szorosabb kapcsolatokkal/.

Nem kedvező tendencia, hogy a matematika záróátlag tulzottan elszakadt a többi tárgy átlagaitól. Legalacsonyabb voltával együtt így nem könnyíti a tárgy megkedveltetését, ami pedig fontosságánál fogva kívánatos volna.

Különösen kedvezőtlen, hogy rendkívül laza /a felszabadulás előtt ez a legszorosabbak közé tartozott - joggal/ a matematika-fizika átlagok kapcsolata. E két tárgy együtt nyujtaná - megfelelő eredményesség esetén - a legnagyobb esélyt /lásd későbbi/ a továbbtanulásra. Ezt rontja a csekély összhangot kifejező számszerű eredményességi mutató.

Egyébként az átlagosztályzat megszüntetése minden bizonnyal az egészségesebb kapcsolatrendszerek kialakulására fog majd vezetni.

Az eredményesség egy mutatója az is, hogy az adott tárgyból viszonylagosan hányan értek el jeles osztályzatot. Egyben ez a továbbtanulási esély egy fontos mutatója is, hiszen egy-egy tárgyból - tárgyllagos osztályozás esetén - nyilvánvalóan ezek közül kerülnek ki azok, akik elsősorban sikerre számíthatnak a felvételi vizsgákon.

Éppen ezért vettem elemzés alá ezt a viszonyszámot is a tanulmányi átlag mellett.

Az 50. ábráról mindenek előtt az tűnik ki leginkább, hogy egy átmetszéstől eltekintve a jeles-arányszámok is ugyanazt a nagyság-szorinti sorrendet követik mint a tantárgyi átlagok. Az 1963/64-es tanév e szempontból valamennyi tárgy esetében nemcsak lokális, hanem abszolút minimumot is jelent, az 1967/68-as pedig több tárgy /matematika, magyar, biológia/ esetében

abszolút /matematika, biológia/ ill. lokális maximumot. Ez erősíti a számszerű eredményesség - személyi feltételek helyzete közötti összefüggés megalapozottságát, amit az átlagoknál említettem meg. Természetesen a jelesek arányszáma kapcsolatban van a tanulmányi átlag alakulásával.

A tanulmányi átlag és jeles-arányszám azonban összefüggésük ellenére egyezően és ellentétesen is változhat. A magyar, a matematika, a fizika és a biológia tekintetében kis eltéréssel a jeles arányszám a tanulmányi átlaggal egyező tendencia szerint változott. A történelem esetében a jeles arányszám 1963/64-től felfelé tendált, miközben az átlag csökkenő jelleggel változott.

A jeles arányszám tekintetében is jól megfigyelhető a magyar és történelem adatok azonos tendenciájú változása. De megfigyelhető az azonos tendenciájú változás a történelem és a fizika valamint a fizika és a magyar között is. Különösen az időszak kezdetén meglehetősen összhangban változott a biológia és történelem tárgyak jeles arányszáma. A fizika és a matematika jeles arányszáma 1968/69-ig meglehetősen összhangban változott; ettől kezdve ellentétes értelmű változás indult meg, amint az az átlagok esetében is történt.

Feltűnő még az 50. ábrán 1963/64 után a biológia jeles arányszámának ugrásszerű növekedése. E mögött és a fizika matematikával ellentétes tendenciájú változása mögött jórészt a személyi feltételekben bekövetkezett változást kell okként keresnünk. E három tárgy tanítása során lényeges személyi változások történtek, ami kihatott a szubjektív osztályozási skálák változására. E körülmény is óva int arra, nehogy a számszerű eredményeket mechanikusan valamiféle "végső" eredményként értékeljük.

A teljes áttekintés érdekében megvizsgáltam az öt tárgy záróosztályzatainak eloszlását. /46. ábra/.

Biológiából az osztályzatok modusa a 4-es, magyarból, történelemből és fizikából a 3-as, matematikából a 2-es. /IV. v. III. osztályos záróosztályzatról lévén szó elégtelen alig van./ A felszabadulás előtt valamennyi tárgyból a 3-as /vagyis az elégtelent megelőző leggyengébb jegy/ volt a modus. Ezt a sajátosságot a felszabadulás után csak a matematika őrizte meg. Már ez a sajátosság is arra utal, hogy az osztályzatok eloszlásában a felszabadulás után a többi tárgy tekintetében jelentős változás következett be. Ezt a 46. ábra jól mutatja. Míg a felszabadulás előtt az eloszlás az egyes tárgyak osztályzataiban lényeges különbségeket nem mutatott, addig ez korántsincs így a felszabadulás utáni 1-5-ös osztályozási rendszer idején /amit már az eltérő modulusok is kifejeztek részben/.

Ezt a szemlélettől függetlenül is be lehet látni a K. Pearson-féle asszimmetria mutató /193/ tárgyakénti és időszakonkénti kiszámításával.

A 32. tábla adatai szerint a felszabadulás előtt valamennyi tárgy záróosztályzatainak eloszlása a gyengébb osztályzatok felé volt ferde, s a K. Pearson-féle asszimmetria mutató terjedelme 0,199 volt. A felszabadulás utáni 1-5-ös osztályozási rendszerben már a biológia a jobb osztályzatok felé volt ferde; a K. Pearson-féle asszimmetria mutató terjedelme jelentősen nőtt /1,202/.

Asszimmetrikusság tekintetében a felszabadulás előtt és után egyaránt a két legeltérőbb a matematika és a biológia /ill. jogelőd tárgyai/ osztályzatainak eloszlása volt.

A felszabadulás utáni időszak osztályzatai eloszlásának e nagy, tárgyak szerinti variáltsága, ami kialakult, megerősíti azt, hogy a jeles arányszám is különböző súlyú mutatót jelent tárgyaként; "végső" eredményként tehát ugyanugy nem használható érdemben mint az egyes tantárgyi átlagok. /Ezt fejezi ki az 50. ábra is./

3. Az iskola eredményes funkcionálása néhány mutatójának változása /1958/59 - 1972/73./

Munkámmak ebben a részében tekintem át, hogy időben miként alakult az iskola elvégzésének aránya, mennyiben módosult a továbbtanulási szándék az iskolatípus változásának megfelelően, milyen arányban váltak valóra a továbbtanulási aspirációk.

3.1. A lemorzsolódás, a végzett tanulók orientációjának alakulása

A lemorzsolódás iskolatípusonként elég jelentős eltérést mutatott a 15 év alatt. Legmagasabb volt a növényvédő-gépész szakközépiskolában /Vesd össze a /120/-at megelőző sorokkal/, nem sokkal alacsonyabb a gimnáziumban, sokkal alacsonyabb a közgazdasági szakközépiskolában /82. ábra/. Ezek ilyen alakulásában - a gimnázium tekintetében főleg a 70-es évek elejétől, a növényvédő-gépész szakközépiskolában egész működési ideje alatt - lényeges volt az adott iskolatípus köztudati értékrendje.

Mind e mellett is a lemorzsolódás az iskola eredményes működésének fontos mutatója, s kedvező vagy kedvezőtlen változása többnyire összefügg más eredményességi mutatók hasonló természetű változásával. Egy iskolatípuson belül a különböző arányú lemorzsolódás mögött feltétlenül látni kell fő okként a különböző színvonalú nevelő-oktató tevékenységet. Egyet kell érteni az alábbi sorokkal, melyek ugyan csak a gimnáziumi lemorzsolódásra vonatkoznak:

"Döntő tényező /t.i. a lemorzsolódásban/ a gimnázium oktató-nevelő munkájának színvonala. Ezt igazolja, hogy a vizsgált iskolák közül a 12 legkisebb lemorzsolódással /21,6 %/ dolgozó gimnázium érettségizettjei közül sikeres felvételi vizsgát tett a felsőoktatásba 44,4 %, az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyen legalább dícséretet kapott 63 tanuló. Ugyanakkor abból a 12 iskolából, ahol a lemorzsolódottak aránya a legmagasabb volt /52,6 %/, csak 22,4 % felvételizett sikeresen, az OKTV-n pedig csak 14-en értek el eredményt." /194/

A 82. ábra egyébként a három iskolatípus funkcióteljesítéséről is vall.

Mutatja, hogy a növényvédő-gépész szakközépiskolások még a gimnazistáknál is inkább csak a továbbtanulásban látták /láthatták/ az iskola elvégzésének közvetlen hasznosítását; több mint felük továbbtanulásra jelentkezett, s bár a kezdő létszámhoz viszonyítva legmagasabb arányban nyertek felvételt, mégis a három iskolatípus közül körükből kerültek ki legmagasabb arányban fel nem vett tanulók.

Azt is világosan mutatja az ábra, hogy a közgazdasági szakközépiskola viszont munkábaállítási funkcióját jól teljesíti. Erre utal ugyanis, hogy innen mindkét másik iskolatípushoz képest lényegesen kisebb arányban jelentkeztek továbbtanulásra a tanulók. Az alacsony lemorzsolódásban jelentős tényező volt, hogy aránylag sok jó előzetes eredményű tanuló jelentkezett ide /"divatos iskolatípus"/, de az is, hogy ennek az elvégzésére erősebb volt a törekvés.

Mutatkozik az ábrán az is, hogy összességében 15 év keresztmetszetében a gimnáziumot végzettek körében nem volt megfelelő arány sem a továbbtanulási törekvés, sem a tényleges felvétel. /Bár összességében a felvételi arány itt alakult a legkedvezőbbben, ez már ebből az ábrából is kitűnik./ /Vesd össze a /106/-ot követő megjegyzéssel/.

Az 51-54. ábrákon megfigyelhetjük a tanulók előbbi szempontu rétegződésének időbeli alakulását iskolatípusok szerinti bontásban /abszolút számokban és százalékos megoszlásban egyaránt/. Az 51. ábráról olvashatjuk le, hogy a legtöbb lemorzsolódó a gimnáziumban az 1964/65-1966/67 között érettségizettekből volt.

A gimnáziumot végzettek körében az sem kedvező mutató, hogy sok olyan tanuló van, aki sikeres érettségi után nem jelentkezik továbbtanulásra. Elsősorban azért kedvezőtlen - főként helyi viszonylatban - ezek magas száma, mert elegendő végzettségüknek érdemben megfelelő munkahelyet itt nem találnak. /Az más kérdés, hogy egy túlzott "írásztal" szemlélet is kialakult elsősorban a gimnáziumot végzett lányok körében, ami korántsem fogadható el!/. Ebből a szempontból is kedvezőtlen volt az előbbi időszakban végzettek mutatója. /E mellett az 1961/62-ben és 1970/71-ben végzettek körében is magas volt az ilyen tanulók száma./

Végül egyetlen iskolatípusban sem kedvező mutató, ha sok a továbbtanulás lehetővé válásában csalódott tanuló. A gimnáziumunkban ez az 1963/64 - 1965/66-os időszakban volt számszerűen a legtöbb. Mindezek együtthatásaként a gimnázium az 1961/62 - 1963/64-es években felvett, a korábbi és későbbi tanulólétszámnál jóval magasabb számú tanulóból sem tudott több továbbtanulót produkálni mint pl. az 1959/60 - 1961/62-es években érettségizettekből tudott. Az említett három magas gimnáziumi tanulólétszámu rétegből csak a végzettek száma lett észrevehetően magasabb /bár az 1961/62-es évben jóval kisebb kezdő létszámból majdnem ennyi végzett lett/. /51. ábra/ Természetesen - nevelési célokban gondolkodva - ez is lényeges eredmény, mégis minőségi szempontból alacsonyabb értékű munkát jelez.

Ezekből az adatokból meglehetősen egyértelműséggel kristályosodik ki, hogy az 1963/64-1966/67-es években végzett gimnazisták felkészítése idején az iskola minőségileg alacsony értékű nevelő-oktató munkát végzett. /A nevelőmunka gyengeségeire a történeti részben utaltam./

Munkám második részében kellő bonyolultságában igyekeztem vázolni a nevelő-oktató munka feltételeinek a 15 év alatt bekövetkezett változását. Anélkül, hogy végleges konklúziókat még levonnék, a fentiek alapján is meg kell állapítani, hogy éppen az említett felkészítési időszakban, amelynek kezdete 1960/61 - 1963/64. volt, nőtt meg rohamosan az iskola - s érintette a gimnázium - tanuló létszáma, s volt ehhez képest rendkívül elégtelen a szaktanárellátottság.

Az mindenesetre gimnáziumunk esetében bizonyítottnak látszik, hogy az /55/ alatt említett kettős feladat /7. bekezdés/ szinkron megoldása ebben az időszakban még nem sikerült, sőt a gimnáziumi nevelő-oktató munka színvonala romlott.

Az alábbi sorok nemcsak a kollégiumra voltak érvényesek ebben az időben /Ezt egyébként /191/ ki is mondja./:

"Nyilvánvaló, hogy ezt a nagy mennyiségi változást nem viselhette el az intézet minőségi visszaesés nélkül, s ezt a mértéktelenül hirtelen felduzzadt közösséget fejlettség tekintetében nem lehetett azzal a mércével kezelni, mint azt, amely a kollégiummá válást 3-4 évvel előbb megyei elsőként kiharcolta." /195/

Az 52. ábra százalékos megoszlásban hozza ugyanezeket a mutatókat.

Erről kitűnik, hogy sohasem tartoztunk az alacsony lemorzsolódást felmutatni képes iskolák közé. Ugrásszerűen megnőtt azonban ez az arány az 1962/63-ban végzettek körében, s ettől az évtől kezdve csak lassu ütemű egyenletes csökkenés volt.

Aránylag ismét magasabb volt ez a kedvezőtlen mutató az 1972/73-ban végzettek körében. Ebben a legfontosabb szerepe a városunkban megnyílt férfi főiskolának volt, amely tömegesen "csapolta le" I-II. osztályos gyenge - de nem bukásra álló - lánytanulóinkat. A jelentős mértékű növekedett lemorzsolódás éles kitételeket hozott az 1969/70-es tanév végén az értékelő beszámolóba:

"Jobban kell harcolni a középiskolába jelentkezett tanulók lemorzsolódása ellen, törődni kell képességeik fejlődésével, nemcsak meglévő képességekkel rendelkező tanulókkal kell "végigragatni" úgy-ahogy a középiskolai anyagot.

x x x x x

...a jövőben meg kell tanulnunk kissé óvatosabban bánni a "nem idevaló" egyszer s mindenkorra elítélést kifejező jelzőjével, ...felelőtlenséget követ el iskolájával szemben az, ...aki ilyen nézeteket vall és hirdet." /196/

A továbbtanulásra nem jelentkező réteg százalékos aránya az 1962/63-64-ben végzettek után tendenciájában fokozatosan szélesedett az 1970/71-es tanévig. Ezt követően lényegesen szűkült.

A fel nem vett réteg az 1963/64 - 1965/66-os végzettek körében volt a legszélesebb. Az 1972/73-as évben végzettekből egy év késéssel még sok tanulót felvettek. Ezt azonban már sem a grafikon sem a további számítások nem tartalmazza. Semmiképp se lehet így ebből az utolsó tanévi adatból lényeges következtetést levonni.

A továbbtanulásra felvettek rétege egyenlősen széles volt az 1958/59 - 1962/63-as években végzettek körében, majd három rendkívül alacsony felvételi arányu tanév követte egymást, s csak az 1965/66-os tanév után végzők körében indult meg - meglehetősen rapszódikus visszaesésekkel - a felvettek arányának növekedése.

Az 52. ábra tehát megerősíti a /195/-öt megelőző következtetést.

Növényvédő-gépész szakközépiskolásaink körében az 1968/69-es tanév befejeztéig számban és arányban igen magas volt a lemorzsolódó réteg.

Az 1967/68-ban végzettek körében igen magas volt a továbbtanulásra felvettek száma - és főleg - aránya. Egybevetve az 52-53-54. ábrákat, megállapíthatjuk, az iskola ez év után elért országos ötödik és megyei első helyezést jelentő magas felvételi aránya elsősorban rajtuk mutatott.

Az 1968/69-es tanév viszont náluk is és a többi iskolatípusunknál is alacsony felvételi mutatókat hozott; a növényvédő-gépészeknél számban és arányban felvételi mélypontot jelentett. Ez évtől kezdve mindkét mutató az iskola kifutásáig tendencia jelleggel emelkedett, a lemorzsolódás is jelentősen csökkent, de a tovább nem tanuló és fel nem vettek rétege szélesedett /53. ábra/.

Közgazdasági szakközépiskolánk végzettjeinek e szempontu számszerű és százalékos megoszlása időbeli grafikonja /54. ábra/ is alig mond többet, mint amit vele kapcsolatban az eddigi együttes adatok értékelése során jellegzetességeként említettem.

Ami feltűnhet még ezen az ábrán az az, hogy az 1970/71-es tanévtől kezdődően /végzés ideje/ szélesedett a továbbtanulással kísérletezők rétege, de a felvettek arányának növekedését nem sikerült elérni.

Az 1969/70-es tanévzáró értekezleten ugyanis vita tárgyát képezte közgazdasági szakközépiskolásaink továbbtanulási törekvésének alacsony volta /maga az iskolafunkció is/, s így került a célkitűzések közé a továbbtanulási arány növelésére törekvés. /197/. E célkitűzést, amelynek - ma már belátható - nem volt kellő realitása, csak erősítette, hogy az iskola az 1969/70-es tanév után is megyei első helyezést ért el a felvettek aránya tekintetében, s már előrevetődött a magas felvételi adatokat produkáló növényvédő-gépész osztályoknak is közgazdasági osztállyal való feloszerélődése. A hagyományossá váló magas felvételi arány biztosítására törekvés tehát az iskolatípus fő céljával nem adekvát célkitűzésre vezetett.

A vita továbbhúzódott az 1970/71-es tanévzáró értekezletre is, mivel e tanévben viszont a célkitűzés teljes megvalósulására került sor, ami kétségesé tette a tényleges felvételeket /egyébként a gimnázium tekintetében igen gyenge eredményű tanulóink végeztek ez évben, akik-től szintén nem valami sokat vártunk/.

"Mint hogy a célkitűzést, hogy növelni kell közgazdasági szakközépiskolánkból a továbbtanulási arányszámot, a múlt tanév záróelemzésében én fogalmaztam meg, természetes, hogy ezzel kapcsolatosan felelősséget is kell vállalnom a bekövetkezett torzulások miatt is " /198/.

3.2. A felsőoktatási felvételekkel kapcsolatos aránymutatók alakulása

Az 1955/56 - 1969/70-es tanévek időszakában iskolánk nappali tagozatán 1927 első osztályos tanuló kezdte meg tanulmányait. Közülük négy évvel később iskolánkban IV. osztályt végzett 1434, sikeres érettségi vizsgát tett 1346, továbbtanulásra jelentkezett 776 /ebből egyetemre 280/, felvételt nyert összesen 486, ebből egyetemre 192 tanuló /37-43. tábla/. /Érdesség: középiskolát kezdő tanulóink közül minden tizedik jutott el egyetemre./

A 15 tanév legfontosabb felvételi mutatóit a 36. tábla tartalmazza.

E szerint felvették végzett növényvédő-gépész szakközépiskolásaink 42,2 %-át, gimnazistáink 36,6 %-át, közgazdasági szakközépiskolásaink 15,3 %-át.

Mivel szakközépiskoláink csak fokozatosan fejlődtek fel, e másfél évtizedben még végzettjeink döntő többsége gimnazista volt /71,9 %/. Gimnazistáink és növényvédő-gépcész szakközépiskolásaink még nagyobb arányban voltak továbbtanulóink között /78. ábra/.

15 éves átlagban továbbtanuló középiskolásaink 62,5 %-a fizikai dolgozó gyermeke volt. Ez ugyan elmarad attól az aránytól, amilyen mértékben végzettjeink között voltak /79. ábra/, mégis jelentős eredmény, hiszen megyei átlagban 1972/73-ban továbbtanulásra felvett tanulóinknak csak 57,7 %-a volt fizikai dolgozó gyermeke. /Országos átlagban a hasonló arányszám csak 44,0 %/. Tagadhatatlanul jelentős továbbjutási aránydifferenciát fejez viszont ki, hogy a fizikai dolgozók gyermekeinek csak 30,0 %-a, a nem fizikai dolgozók gyermekeinek 43,2 %-a jutott el a felsőoktatási intézményekbe a végzettek közül.

Továbbtanuló középiskolásaink 51,6 %-a fiú volt, noha a végzettjeinknek csak 37,9 %-a volt fiú /80. ábra/. Ez ugyan magyarázható azzal részben, hogy a fiúk szakközépiskolája magas továbbjutási arányt, a lányokat döntő mértékben tartalmazó szakközépiskola viszont alacsony továbbjutási arányt biztosított, de ez a nemek szerinti különbség a gimnáziumban is érvényesült /80. ábra/. Ha nem is olyan élesen mint a két szakközépiskolában. /Itt is feltűnőbb a továbbjutási aránydifferencia abban a megfogalmazásban, hogy a végzett fiúk 46,1 %-a, a lányok 26,4 %-a jutott tovább /a gimnáziumban e számok: 47,5 % ill. 30,6 %/. /Lásd: 36. tábla./

Ugyanílyen különbségek érvényesültek a tanulási körülmények szerinti megbontásban is /81. ábra/.

A helybeliek és a kollégisták jutottak magasabb arányban be a felsőoktatási intézményekbe. A bejárók és albérletben lakók /utóbbi számszerűen keveset jelent, megbízhatósága tehát e megállapításnak csekély/ viszont jóval alacsonyabb arányban nyertek felvételt.

A 81. ábra jól szemlélteti, hogy míg gimnazista továbbtanulóink jelentős része /63,5 %-a/ helybeli tanuló volt az utóbbi másfél évtizedben, addig szakközépiskolás továbbtanulóink között a kollégisták dominálnak /51,0 %/. E mögött azt kell látnunk, hogy volt egy jelentős időszak ez alatt, amikor a gimnazisták szinte teljesen kiszorultak a kollégiumból /29-30. ábra/. Pedig adataink szerint a kollégium többet jelentett a továbbtanulás szempontjából a gimnazistáknak mint a szakközépiskolásoknak. Ezt mutatja a 81. ábrának az az adata, hogy a kollégista szakközépiskolások nem jutottak a végzettek közti számarányuknak megfelelő mértékben tovább, a kollégista gimnazistáknál pedig ez éppen fordítva volt. /Bár nem nagy a különbség!/
Ugyanezen az ábrán az együttes adat mutatja, hogy a szakközépiskolás tendencia érvényesítette hatását, s végső soron a kollégisták kissé számarányuk alatt jutottak el a felsőoktatási intézményekbe.

A területi szakmai iskoláztatási funkció teljesítése tehát szintén egy tényezővé vált az iskola össz-továbbtanulási arányának csökkentésében. Mert, ha a kollégium nagyobb mértékben állhatott volna a gimnazisták rendelkezésére is /de ehhez kisgimnáziumok helyett nagyobb kollégiumok és nagyobb iskolák kellett volna/, több továbbtanulót produkált volna, ami növelte volna az iskola továbbtanulási eredményességét is.

Igen tanulságosan igazolja a 81. ábra adatrendszer a bejárók hátrányos helyzetét is, mert alacsonyabb mértékű továbbjutásuk mögött feltétlenül ezt kell észrevennünk.

Ugy mutatják az adatok, hogy a felvett-végzett arányban a különbségeket a végzett iskolatípus, a tanulási körülmények, a nemek szerinti és származás szerinti különbségek ebben a rangsorban idézték elő.

A három iskolatípus végzettjei közül a gimnazisták nyertek legmagasabb arányban felvételt egyetemre /15,6 %/. A növényvédősök magas felvételi arányát viszont az egyéb felsőoktatási intézmények /főként mezőgazdasági szakirányú főiskolák/ biztosították. Ezek között ez az iskolatípus vezet jelentősen /33,6 %/.

A felvett-végzett arányban a fizikai és nem fizikai dolgozó gyermekek között az egyetemek tekintetében jelentős a különbség: 20,0 % ill. 10,7 %. Az egyéb felsőoktatási intézmények tekintetében nincs lényeges különbség. Ez nem kedvező adat korántsem, de azzal az ismert mo- gyol /vagy nemcsak mo- gyol?/ sajátossággal van kapcsolatban, hogy a fizikai dolgozók gyerme- kei körében a lehető rövidtávu továbbtanulásra törekvés erőteljesen észlelhető.

Még jobban eltér az egyetemre felvett-végzett arány a gimnazista fiúk-lányok között /26,2 % ill. 9,8 %/. Egyéb felsőoktatási intézmények tekintetében gimnáziumi vonatkozásban itt nincs jelentős különbség. /Az egyesített iskolai adatok jelentős eltérése a közgazdasági szakközép- iskola és növényvédő-gépész szakközépiskola különböző továbbtanulási szerepével magyarázha- tó! /

A helybeliek-kollégisták az egyetemi és az egyéb felsőoktatási intézményekbe való felvétel tekintetében egyaránt eléggé megelőzik a bejárókat, albirleteseket, bár itt a különbség nincs éppen akkora mint az előző két esetben. A bejárók bármely iskolatípusban törekedtek is to- vábbitanulni - az adatok szerint - ez egységesen kisebb eséllyel sikerült nekik. Ugy gondolom, éppen ez az iskolatípus szerinti differenciálatlanság is egyik bizonyítéka hátrányos tanulási körülményeiknek.

Végző összesítésben a legkvalifikáltabb felsőoktatási intézménybe, az egyetemre való felvétel /felvett-végzett arány! / szempontjából a helybeliek vezetnek, a gimnazisták körében azonban a kollégisták. Abban, hogy a végző összesítés megfordítja a sorrendet, a leglényegesebb az, hogy a kollégium az időszak vége felé nagy arányban szolgált közgazdaságis tanulók elhelyezé- sére, akik alacsony mértékben tanultak tovább.

A kevésbé kvalifikáltabb felsőoktatási intézményekbe való felvételi arányban együttesen is, de külön a gimnáziumban és a növényvédő-gépész szakközépiskolában is a helybeliek érték el e másfél évtizedben a legjobb eredményt.

A felvett-végzett arányt azonban két tényező határozza meg: egyrészt az, hogy milyen a továbbtanulási aspiráció mértéke; másrészt az, milyen arányban válik valóra ez a törekvés /jelentkező-végzett arány, felvett-jelentkező arány! /.

Végzettjeink továbbtanulási törekvésére a jelentkező-végzett arány a jellemző. Ezt a 36. táb- la középső oszlopa tünteti fel.

Iskolatípusok szerinti bontásban magasan növényvédő-gépész szakközépiskolásaink állnak az é- len 71,1 %-os, míg az utolsó helyen közgazdasági szakközépiskolásaink 30,6 %-os jelentkezé- sel.

Ezek az adatok is mutatják, hogy növényvédő-gépész szakközépiskolásaink mennyire nem tudták a továbbtanuláson kívül másra hasznosítani képesítésüket. Közgazdasági szakközépiskolásaink- nál pedig éppen ezzel ellentétben a kép.

Nemek szerinti bontásban a fiúk vezetnek a továbbtanulási aspiráció tekintetében 68,6 %-os jelentkezéssel a lányok előtt /45,3 %-os jelentkezés! /.

Ugyanezek a különbségek mutatkoznak nemek szerint a gimnazistáknál is, de valamivel mérsékel- tebb az eltérés. Közgazdaságis fiúk még nagyon kevés végzett, ezért ebből az adatból nem sok következtetést lehet levonni.

Lényegesen alacsonyabb a bejárók továbbtanulási törekvése mint a helybelieké és a kollégis- táké /különösen a közgazdasági szakközépiskolás bejáróké! / . A gimnazisták esetében itt is mér- sékeltebb a különbség valamivel. /Növényvédő bejáró tanulóknak kevés volt; ebből nem sok kö- vetkeztetés vonható le! /

Valamennyi iskolatípusunk tekintetében /és együttesen is/ lényeges különbség van a nem fizi- kai dolgozó származású tanulók és a fizikai dolgozók gyermekei továbbtanulásra törekvése kö- zött /68,2 % ill. 48,2 % /.

A jelentkező-végzett arány különbözőségeit - ugyanúgy mint a felvett-végzett arány különböző- ségeit - a végzett iskolatípus, a tanulási körülmények, a nemek szerinti és a származás sze- rintű különbözőségek e rangsor szerint befolyásolták.

Csak a gimnáziumot végzettek körén belül azonban a szociális származás, nemek szerinti össze-

tótol, tanulási körülmények rangsor áll fenn.

Ha megkülönböztetést teszünk a felsőoktatási intézménytípus kvalifikáltsága szerint, akkor hasonló sorrendi megállapításokat tehetünk mint a felvett-végzett arány elemzésénél. Az egyetemekre jelentkezésben jól elkülönülő gimnázium-növényvédő-gépész szakközépiskola-közgazdasági szakközépiskola a rangsor /22,4 %, 14,4 %, 10,0 %/, míg az egyéb felsőoktatási intézményekben jelentkezés tekintetében magasan növényvédő-gépész szakközépiskolásaink vezetnek /56,7 %/ a gimnazisták /34,1 %/ és a közgazdasági szakközépiskolások előtt /20,6 %/.

Ugyanígy megfelel a sorrend a felvett-végzett aránynak a jelentkezőkénél is fizikai dolgozó - nem fizikai dolgozó gyermeke relációban is.

Vagyis jelentős a különbség e szempontból az egyetemre jelentkezésnél együttesen, a gimnázium és növényvédő-gépész szakközépiskola tekintetében /A közgazdasági szakközépiskolák adatok e szempontú értékelésénél a túl kis számok miatt megbízható következtetést nem is lehet levonni/, jóval mérsékeltebb - de azért itt is a nem fizikai dolgozók gyermekei előnyére - az egyéb felsőoktatási intézményekben jelentkezésnél.

A nemek szerint megkülönböztetett jelentkezési adatok értékelésénél legjellemzőbb adatunk a gimnazistáké lehet, mivel az együttes adatot a két szakközépiskola különbözősége eléggé torzítja. Ennek figyelembevételével megállapíthatjuk, hogy az egyetemekre való jelentkezésben a fiúk törekvőbbek gimnazistáink körén belül is /34,4 % 15,9 %-kal szemben/, bár e különbség - magas ugyan - már mérsékeltebb mint a felvett-végzett aránynál volt.

Az egyéb felsőoktatási intézménybe való jelentkezésben pedig már a gimnazista lányok vezetnek késsel /34,9 % 32,5 %-kal szemben/.

Az egyetemekre jelentkezéseknél a különböző tanulási körülmény mérsékeltebb differenciákra vezetett mint az egyéb felsőoktatási intézményekben jelentkezéseknél.

Az egyetemekre jelentkezés mértékénél az adatok szerint - rangsorban - a végzett iskolatípus, a nemek és származás szerinti különbözőség és csak legutolsó sorban az eltérő tanulási körülmény játszik fontos szerepet.

Az egyéb felsőoktatási intézményekben jelentkezésnél szintén a végzett iskolatípus, a tanulási körülmény, a származás és a nemek szerinti különbözőség - ebben a sorrendben - a legmeghatározóbb tényező.

A felvett-végzett arányt meghatározó másik tényező a felvett-jelelkező arány, melyet a 36. tábla 3. oszlopa tüntet fel.

Ez lényegileg a jelentkezések megalapozottságát fejezi ki.

Összességében ez iskolánkban 15 év átlagában elég magas /62,6 %/.

Az adatok arra utalnak, hogy legnagyobb eséllyel gimnazistáink, legkisebbel közgazdasági szakközépiskolásaink rendelkeztek a felvételek szempontjából. E különbségek azonban nem jelentősek; nagyságrendileg kisebbek, mint azt a jelentkező-végzett aránynál több esetben tapasztaltuk.

A nemek szerinti különbség is mérsékeltebb. /A közgazdasági szakközépiskolák fiúk és lányok különbsége nem értékelhető a fiúk kevés száma miatt./

Ha nem is olyan mértékű itt a különbség, de ugyanolyan irányu mint a jelentkező-végzett aránynál volt, s ezért igen figyelemreméltó.

A felvett-végzett arány ugyanis e két mutató szorzata, s mivel ezek eltérése ugyanolyan irányu, szorzatuk már - mint láttuk - jelentős eltérést mutat.

Tanulási körülmények szempontjából helybeli tanulóink továbbjutási esélye volt e 15 évben a legmagasabb. Eléggé eltér a kollégisták és a bejárók továbbjutási esélyétől, s még inkább az albérletesekétől /igaz, ezek száma nem sok volt, ez eltérésekből messzemenő következtetést tehát levonni nem szabad/. Itt is mérsékeltebbek azonban a különbségek mint a jelentkező-végzett aránynál. A gimnazista helybeliek és gimnazista kollégisták között már nincs lényegi eltérés. Az összesített adat tehát csak azért tér el jobban, mert a kollégiumban sok volt a közgazdasági szakközépiskolás, akik továbbjutási esélye a legmérsékeltebb.

A fizikai dolgozók gyermekeinek továbbjutási esélye nem tér el lényegesen a nem fizikai dolgozó gyermekekéétől. Így megállapítható, hogy a felvett-végzett arány e szempontból eltérő volta a továbbtanulási törekvések lényeges különbözőségével függ össze. A felvett-jelentkező arány különbözőségeit tehát a végzett iskolatípus, a nemek és tanulási körülmények szerinti különbözőségek /utóbbi kettő egyenrangúan/ befolyásolták.

Érdekes adatunk, hogy az egyetemre való felvételi arányunk jelentősen magasabb mint az egyéb felsőoktatási intézményekben. Ugyanez a jelenség mutatkozott az 1972/73-as tanévet követő felvételek során megyei szinten is. /Egyetemek: 47,82 %, főiskolák: 40,0 %, felsőfokú intézetek: 42,72 %./ /199/

Ugy tűnik, a felsőoktatási "második vonal" részére nem tudunk elegendő megfelelően felkészült tanulót biztosítani /legalább is kevésbé mint az egyetemek részére/.

Az egyetemre való felvételi arányban növényvédő-gépész szakközépiskolásaink, az egyéb felsőoktatási intézményekbe való felvételi arányban közgazdasági szakközépiskolásaink maradtak el a másik két iskolatípus mögött.

Származás szerint mindkét felsőoktatási intézménytípus tekintetében kiegyenlített volt a felvételi arány.

A lányok egyetemre való felvételi aránya lényegesen többel eltér a fiukétól mint az egyéb felsőoktatási intézményekbe való felvételi arány /bár ebben is van különbség!/.

A bejárók felvételi aránya a helybeliek-kollégisták felvételi aránya mögött jobban elmaradt az egyéb felsőoktatási intézményekben.

Az adatok szerint az egyetemi felvételi aránynál rendre a nemek szerinti különbség, a végzett iskolatípus jellege és a tanulási körülmény eltérése játszik fontos szerepet a különbségek létrejöttében.

Az egyéb felsőoktatási intézményekbe való felvételi arány eltérését viszont a végzett iskolatípussal, a tanulási körülménnyel és a nemek szerinti különbséggel lehet összefüggésbe hozni.

Az eddigi vizsgálódások alapján kibontakozik az az adatrendszer, ami alkalmas arra, hogy dimenzió szerepet töltsön be a továbbtanulási eredményesség determinálása szempontjából.

Ezek a következők:

- a tanulólétszám /mivel gyors növekedésével a feltételek nem tudtak lépést tartani; tehát ez inkább közbülső változó/;
- az iskola szerkezetének kétszeres változása /mivel más-más funkcióju iskolatípusok alakultak a gimnázium mellett, melyek egyike alapfunkcióját korántsem a várakozások szerint, másika pontosan annak megfelelően teljesítette/;
- a fizikai dolgozók gyermekeinek aránya /mivel lényegesen különböző mértékben jutottak tovább a fizikai és nem fizikai dolgozó szülők gyermekei/;
- a lányok aránya /indok: u.az mint előbb/;
- a tanulási körülmények szerinti összetétel, főleg a helybeliek és kollégisták aránya /indok: u.az mint az előzőeknél/;
- a tanulói bázisterület /Mivel különböző szintű előképzettséget biztosítottak a különböző települések általános iskolái. Lásd ezt még később is!/;
- a személyi feltételek helyzete /mivel több oldalról nyert már eddig is igazolást a kedvezőtlen továbbtanulási eredményesség - elégtelen személyi ellátottság időbeli szinkronja; s az okozati összefüggés joggal feltételezhető/;
- a tárgyi feltételek helyzete;
- a továbbtanulás döntő tárgyaiban elért számszerű eredményesség;
- és természetesen még több lényeges tényező, amely nem operacionalizálható könnyen /de amelyek némelyikéről még esik majd szó/.

Ha egybevetjük a továbbtanulási eredményességet - az összesített adatok szerint - lényegesen befolyásoló tényezőket /dimenziókat/ a munkám 2. része bevezetésében felsorolt legfontosabb változásokkal, melyek 15 év alatt történtek, elsődleges közelítésben értékelést adhatunk a

továbbtanulási eredményesség - előbbi tapasztalatok alapján indokolható - tendenciájáról. A rohamos és folyamatos lányosodás, a fizikai dolgozók gyermekei arányának a növekedése, a közgazdasági szakközépiskola fokozatos kiterjedése, a helybeliek arányának jelentős esőkenése, a kollégista gimnazisták számának visszaesése, a bejárók számának, arányának a növekedése, a kedvezőtlen személyi feltételekkel rendelkező általános iskolai területi bázissal való gyarapodás /Tiszafüredi járás/, - főleg az utóbbi években - mind-mind egyértelműen erősödő tendencia volt, s e tényezők mindegyike az előbbi elemzési adatok szerint - legalább is mechanikus és metafizikus felfogásban - mind a továbbtanulási eredményességet kedvezőtlenül befolyásoló körülmény volt.

A 2. rész bevezetésében felsoroltak közül csak a tanuló létszámnak megfelelő személyi és tárgyi ellátottság és a továbbtanulás szempontjából döntő tárgyak számszerű eredményessége volt az időben nem monoton módon változó. Előbbinek az 1963/64 - 1965/66-os évek időszakában határozott minimuma volt, míg a számszerű eredményességi mutatók - a tanulók képességétől függően is - ingadoztak, de az előbbivel azonos időszakban szintén minimumuk volt.

Ezek végiggondolása alapján adódnak az alábbi következtetések:

- A két utóbbi tényező /dimenzió/ rendkívül döntőnek tűnik az eredményesség mutatóinak befolyásolásában, mert a 3.1. részben megállapítottak szerint - az eddig elemzett eredményességi mutatók is kedvezőtlenül alakultak az 1963/64 - 1965/66-os időszakban. /Tehát nem egyértelműen esőkenő eredményesség mutatkozott, amit az ilyen irányban monoton módon ható tényezők túlnyomó sokasága előidézhetett volna./
- A sok felsorolt, az eredményességet kedvezőtlen irányba eltoló tényező hatása időben nem lehetett szükségképp stagnáló, mert ha így lett volna, csak az egyértelmű esőkenő tendencia vált volna uralkodóvá.

E két hipotézist munkám további részében fogom igazolni.

Az eredményességet kedvezőtlen irányban befolyásoló és - főleg az utóbbi években - monoton módon változó tényezőket végigtekintve a következő észrevételeket lehet tenni:

- A fizikai dolgozók gyermekeinek minél nagyobb arányban való továbbtanulásának biztosítására központilag és iskolánkban is folyamatosak voltak az erőfeszítések. Az 1970/71-es tanévtől kezdődően kialakultak a külön előkészítő tanfolyamok is. Szüntelenül elemeztük a helyzetük alakulását, s ha negatív tendenciát fedeztünk fel, azonnal megfelelő korrigáló, figyelemfelhívó intézkedésre került sor. Ha továbbjutásuk időben stagnáló maradt volna, akkor ez a sok erőfeszítés iskolánkban semmi eredményt nem hozott volna, s rossz fényt vetne az iskola nevelő-oktató munkájának politikusságára is.
- A lányok alacsonyabb arányu továbbjutását is időben felismertük, s mivel igen nagy súlyt helyeztünk arra, hogy iskolánk továbbtanulási eredményességével kivívott rangja megmaradjon, tudatos agitativ, nevelési törekvéseink voltak továbbtanulásra való jelentkezésük ösztönzésére, esélyeik növelésére.

Ennek igazolására szolgálhat az alábbi részlet 1969/70-es tanévi záró-értekezletünk jegyzőkönyvéből:

"Mutatja a táblázat, hogy mindkét évben jóval alacsonyabb a lányok továbbtanulási törekvés arányszáma a fiukénál. Ha számotvetünk iskolánk egyre lányosodó jellegével, azonnal rájöhetünk arra is, hogy néhány éven belül a továbbtanulási arányszámunk kedvezőtlenebbé válásában ennek is nem is kis része lesz." /200/

- A közgazdasági szakközépiskola fokozatos kiterjedésének továbbtanulási eredményességet esőkentő hatását kikerülni nem lehetett. A /198/-at megelőző három bekezdés mutatja, hogy ennek esőkentésére is voltak törekvéseink, de azok nem voltak helyesek, mert nem számoltak kellően a közgazdasági szakközépiskola fő funkciójával.
- A helybeli tanulók arányának esőkenését is időben észrevettük. Bár a helyi pártbizottság segítségét is kértük, s a helyi általános iskolákban fokozott beiskolázási munkát végeztünk, ezt a tendenciát nem sikerült megfordítanunk. Annyi - s ez nem jelentéktelen - eredményünk azért lett, hogy a legkiválóbb helybeli tanulók gimnáziumi osztályba jutását biztosítani tudtuk.

- A bejárók hátrányos helyzetén kedvező autóbuszjáratok kialakításával sikerült az utóbbi években könnyíteni. Így ma már Kondoresről - ahonnan legtöbb gimnazista bejárónk van - különösebb fáradság nélkül lehet bejárni iskolánkba. Ennek kedvező hatását a továbbtanulási /bejárók mutatója/ arányuk alakulására még korai volna megállapítani.
  - Az utóbbi években a szakosított osztályok révén ismét megjelentek a kollégiumban a gimnazisták is. Ennek arányjavító hatásával sem lehetett még eddig megalapozottan számolni.
  - A Tiszafüredi járásból jövő gyengébb felkészültségű tanulók zömmel egyébként közgazdasági szakközépiskolai osztályainkba jöttek. Így ez a körülmény csak az iskola típusán keresztül hatott a továbbtanulási arányunk csökkenése arányába. E mellett a hátrányos helyzetű tanulókkal való fokozott törődés folyamatosan döntő pedagógiai feladatunk volt mindig. Erre tekintettel az is joggal feltételezhető, hogy ezek az erőfeszítések hoztak eredményeket, s itt sem érvényesült időbeli állandóság a kedvezőtlen hatás mértékében.
- Az előzőekre tekintettel mélyebb elemzés szükséges a felsőoktatási aránymutatók időbeli változásának vizsgálatára.

3.2.1. A továbbtanulásra jelentkezők száma - végzettek száma arány időbeli alakulása

Az 55. ábra mutatja, hogy a három iskolatípus jelentkezési mutatója időben mindig jelentősen különbözött egymástól, s ugyanazt az elrendezést mutatta mint a 36. táblában szerepelt. A trendfüggvény ezt még világosabban mutatja /56. ábra/. Erről azonban az is jól leolvasható, hogy a vizsgált időszakban a gimnazista fiuk-lányok jelentkezési arányának különbsége még növekedett is.

Csökkenett viszont a nem fizikai dolgozók és a fizikai dolgozók gyermekei jelentkezési adatának eltérése. 1961/62 - 1963/64 között /de trendadatról lévén szó, inkább 1960/61 - 1964/65 között/ e téren a változás kedvezőtlen volt, majd 1964/65 - 1965/66 között következett be a csökkenés, azóta lényegileg stagnálás van e mutatók eltéréseiben.

A gimnáziumot végzett fizikai dolgozók gyermekeinek jelentkezése időben szinte együtt változott a lányok jelentkezésével. A 36. tábla gimnáziumi összesített adatainak közelítő egyezése tehát itt időben is folytonosan közelítő egyezést jelent.

Nem igaz ugyanez a fiúk és a nem fizikai dolgozók gyermekeinek /gimn./ jelentkezése tekintetében. /Bár a 36. tábla szerint itt is fennáll a közelítő egyezés! Még 1964/65-ig a nem fizikai dolgozók gyermekeinek jelentkezése volt jelentősen a nagyobb arányú, addig 1965/66-tól ez a viszony megfordult, s ma is a fiúk jelentkezése a lényegesen nagyobb arányú /56. ábra/.

Leolvasható az ábráról az is, hogy a gimnáziumi jelentkezési arálynak /de a növényvédősnek is! az 1968/69-es tanévet közrefogó időszakban mélypontja volt; az utóbbi években viszont már megindult az emelkedés.

Az 58. és 57. ábrák felsőoktatási intézménytípusonkénti megbontásban tüntetik fel az előbbi arányok időbeli alakulását a gimnáziumot végzettek tekintetében.

Ezen az ábrákon a legfeltűnőbb az, hogy az egyetemi jelentkezési arányok tanuló kategóriánkénti eltérései mennyivel jelentékenyebbek az időbeli változás során is mint az egyéb felsőoktatási jelentkezések arányai.

Ugyanezt a törvényszerűséget mutatják az 59. és 60. ábrák is a tanulási körülmények szempontjából. Igaz, a kollégisták "vonala" jelentősen "kiugrik" a görbekötegből az 1966/67-es tanév után, ám ez azzal kapcsolatos, hogy ezekben az években egyre kevesebb - statisztikailag nem számottevő - gimnazista kollégista végzett /60. ábra/. Így ez időszakra vonatkozóan a gimnazista kollégisták arányszámából érdemi következtetést levonni nem szabad. /Vedd figyelembe a 29. ábrát!/
17

Tehát a magasabb kvalifikáltságú felsőoktatási intézménybe jelentkezésekben dominánsabbak az egyes tanulókategóriák adatainak különbségei.

Az egyetemre jelentkezési arány mélypontját az 1965/66-os tanév, az egyéb felsőoktatási intéz-

ményekbe való jelentkezési arány mélypontját az 1968/69-es tanév jelentette. Minthogy átlagosan végzettjeink 34,6 %-a jelentkezett egyéb felsőoktatási intézménybe és csak 19,5 %-uk egyetemre, érthető, hogy az előbbi mélypontja - az 1968/69-es tanév - lett az együttes jelentkezési görbe mélypontja is /56. ábra/.

Tanulási tényezőt fejez ki az is, hogy miközben - az 58. ábra szerint - az egyetemre jelentkezés aránya jelentősen visszaesett /a vizsgált időszak kezdetétől az 1965/66-ot közrefogó évekig/, a kevésbé rangosabb felsőoktatási intézményekbe való jelentkezés aránya jelentősen növekedett, s éppen az 1965/66-os éveket közrefogó időszakra maximumot ért el /57. ábra/. Tehát az iskola ezekben az években gyengülő színvonalú munkáját végzettjeinek a kevésbé rangosabb felsőoktatási intézmények felé való nagyobb arányú orientálódása is kifejezte.

/Lásd: a/195/-öt megelőző 3. bekezdést és a /196/-ot követő mindhárom bekezdést./

Az 58. ábrán a legkedvezőbb tendenciának azt lehet tekinteni, hogy az 1968/69-et közrefogó évektől számithatóan jóval gyorsabb ütemben emelkedett az egyetemre jelentkező fizikai dolgozó szülők gyermekeinek aránya, míg a nem fizikai dolgozó szülők gyermekeinek jelentkezési aránya - bár az ma is jóval magasabb a fizikai dolgozó szülők gyermekei egyetemre jelentkezési arányánál - alig változott. Éppen ez volt a legdöntőbb tényező abban, hogy összességében is csökkent a nem fizikai dolgozók és a fizikai dolgozók gyermekei jelentkezési adatának eltérése az utóbbi években. Mindez tudatos törekvés, foglalkozás eredménye, amit az iskola tanévzáró értekezletti jegyzőkönyvei évről-évre kellően tükröznek.

Minthogy a tanulási körülmények a második legfontosabb tényező szerepét töltötték be a jelentkező-végzett arány tanulókatégoriánkénti különbözőségei kialakulásában, még kíváncsi alaposabban is elemeznünk az 59., 60., 61. ábrákat.

Az 59. ábrán a legfeltűnőbb, hogy a vizsgált időszak kezdetétől az 1966/67-es tanévig /Tehát addig az időig, amikor még jelentős volt a gimnazista kollégisták száma! / az egyetemre jelentkező gimnazista kollégisták aránya óriásit esett, amit nem tudott kompenzálni, hogy az egyéb felsőoktatási intézményekbe jelentkezők aránya viszont az 1964/65-ös tanévet közrefogó tanévekig emelkedett. /60. ábra/ Valamit a növényvédő-gépezés szakközépiskolások javítottak még ezekben az években a kollégium továbbtanulási statisztikáján.

Az egészségtelenül zsúfolttá vált kollégium nem tudta a nagy létszámú kollégistának a korábbi kedvező helyzetet, tanulási feltételt biztosítani. /Lásd: /195/./ Ez is jó példa arra, hogy a legjelentékenyebb kategóriánkénti különbözőségek mögött is nagy időbeli változékonyság lehet. Mindezek együtthatásaként az 1966/67-es tanéveket közrefogó időszakban összességében is egy gimnazista kollégista felsőoktatási jelentkezési mélypont alakult ki /61. ábra/. Az utóbbi évek grafikon szerinti javuló tendenciájának értékét csökkenti, hogy ezekben az években igen kevés kollégista végzett; érdemi javulást csak az 1973/74-ben végzett szakosított gimnazista kollégisták továbbtanulásának mutatója hozhat, amely viszont már kívül esik a vizsgálati perióduson.

Érdekesen alakult a bejáró gimnazisták továbbtanulási jelentkezési arányszáma. Az egyéb felsőoktatási intézményekbe jelentkezés tekintetében az egész vizsgált időszakban az átlagos jelentkezési arány alatt maradt /60. ábra/, az egyetemre jelentkezés tekintetében viszont az 1963/64-es tanéveket közrefogó időszaktól számithatóan meglehetősen egyenletességgel emelkedett, s az 1968/69-es tanéveket közrefogó évektől kezdve meghaladta a gimnáziumi átlagot. Mindez együtt azzal az eredménnyel járt, hogy a bejárók jelentkezési arányszáma 1969/70-re lényegesen emelkedett, s elérte az 1961/62-es évi csúcst. /Tendenciáról lévén szó itt is 1961/62-öt közrefogó éveket kell figyelembe venni. / 61. ábra/

A helybeli gimnazisták arányszáma mindkét felsőoktatási intézmény kategóriába való jelentkezés tekintetében elég jól illeszkedett az átlaghoz /59, 60, 61. ábrák/, többnyire folytonosan kis mértékben majorálta azt.

Az 1968/69-es évet közrefogó időszaktól számithatóan valamennyi tanulókatégoriában emelkedett a jelentkezési arányszám a gimnáziumban.

Végül - s ez a további elemzésekre is vonatkozik - megjegyezni kívánom, hogy az időbeli változások vizsgálatánál döntően csak a gimnazista végzettséggel foglalkozom. Egyrészt azért teszem ezt, mert a múlt 15 év végzettjeinek majdnem háromnegyede gimnáziumot végzett iskolánkban,

másrészt azért, mert ennek fő funkciója a továbbtanulás, harmadrészt nem kevésbé azért, mert az 5 tagú mozgóátlagolással nyert trendadatok a két szakközépiskola esetében alig ábrázolhatóak. /Lásd: pl. az 56. ábrát!/

3.2.2. A felsőoktatásba felvett-jelentkező arány időbeli alakulása

A felvett-jelentkező arány időbeli alakulását mutatja a 62. ábra. Bár érzékelteti ez a három iskolatípus különböző arányait, mégis nehezen áttekinthető.

A 63. és 64. ábráról az a legszembetűnőbb, hogy itt éppen az egyetemek tekintetében kisebb a felvételi arány tanulókategóriánkénti ingadozása, s nagyobb az egyéb felsőoktatási intézmények tekintetében.

Az egyetemi felvételi arányban a gimnazista lányok mindig elmaradtak a fiúk mögött. Az egyéb felsőoktatási intézmények felvételi aránya vonatkozásában ez a törvényszerűség csak az 1966/67-es tanévig állt fenn. Ma itt már a lányok felvételi arányszáma a magasabb /64. ábra/. A vizsgált időszak első felében a fizikai dolgozó és nem fizikai dolgozó szülők gyermekeinek felvételi aránya mindkét felsőoktatási intézménykategória tekintetében kévéssel tért el az átlagostól; második felében nagyobb volt ez az ingadozás. E változások azonban meglehetősen kiegyenlítették egymást a két felsőoktatási intézménykategória egyesített felvételi arányszámaiban.

A 65. ábráról tűnik ki világosan, hogy a fizikai dolgozó, nem fizikai dolgozó szülők gyermekeinek felvételi aránya mindig szorosabban ingadozott az átlagtrend körül, mint a fiúk-lányok felvételi aránya.

Ugyanez az ábra mutatja, hogy az 1966/67-es tanévtől az egyes tanulókategóriák /lányok-fiúk-fizikai dolgozó-nem fizikai dolgozó szülők gyermekei/ felvételi arányainak különbözősége lényegesen csökkent.

Az 1965/66-os tanévet követően a fizikai dolgozó szülők gyermekeinek és a lányoknak a felvételi arányai majdnem monoton emelkedtek, amit szintén nem lehet függetlennek tekinteni utóbbi éveink ilyen irányu - és az előbbieken részben már idézetekkel illusztrált - erőfeszítéseitől.

Ugy tűnik ezen ábra süllyedő szakaszairól is, hogy a vizsgált időszak kezdetétől az 1965/66-os tanévig a gimnázium továbbtanulási funkciójának teljesítése gyengült.

A 66., 67., 68. ábrák arra utalnak, hogy a felvételi arány tanulási körülmények szerinti megbontásban szélsőségesen ingadozott a vizsgált időszakban.

A gimnazista kollégisták egyetemi felvételi aránya az 1963/64-es évet közrefogó évektől, egyéb felsőoktatási intézményi felvételi aránya az 1961/62-es éveket közrefogó évektől az 1965/66-os tanéveket közrefogó évekig nagy mértékben esett. Az azóta bekövetkezett javulást a kis számú kollégista jelentékteleníti /68. ábra/.

A helybeli gimnazisták felvételi aránya ingadozott a legkevésbé /igaz, ők voltak a legtöbben az egész időszakban/. Az 1965/66-os tanévtől a helybeli gimnazisták felvételi aránya kissé az átlagtrend alá esett vissza. Ezt azonban az egyéb felsőoktatási intézményekbe való felvétel során az 1963/64-es tanév után bekövetkezett jelentős átlagtrend fölé való emelkedés kompenzálta /66. és 67. ábrák/. A 68. ábra szerint - mely az egyesített felvételi arányt mutatja - az egész vizsgált időszakban a helybeliek felvételi aránya magasabb volt az átlagnál.

Ugyanez ábráról az is kitűnik, hogy a bejárók felvételi aránya viszont végig az átlagtrend alatt húzódott. Ha körükben is differenciálunk a felsőoktatási intézmény típusa szerint is, itt is szélsőséges ingadozást tapasztalunk.

Az utóbbi években a visszaesési hullámon tuljutva mindkét felsőoktatási intézménytípusba való felvételi arány lényegesen emelkedett. Ma az egyetemek tekintetében az átlag felett van /tehát éppen fordított a helyzet mint a helybelieknél/. Egyébként éppen ezért húzódik most is az átlagtrend alatt az egyesített felvételi aránytrend görbéjük, mert a kevésbé kvalifikált felsőoktatási intézményekbe kevesebb a jelentkező; ezek hatása így az összesítés során kisebb /68. ábra/.

Végül az az ábra is jól kifejezi, hogy a vizsgált időszak közepén volt minden tanulókatégoriánál egy visszaesési korszak a felvételi arányban. Ezeknek a tanulói kategóriáknak is kisebbek az eltérései a felvételi arány tekintetében. Egyébként a vizsgált időszak kezdetén is kicsi volt az eltérés, csak a "visszaesési korszakban" szélesedett ki.

3.2.3. A továbbtanulásra felvettek száma - végzettek száma arány időbeli alakulása

Ennek az aránynak az alakulását már az előző két arány időbeli alakulása meghatározza. A 69. ábra itt sem sokatmondó. Még legjobban a közgazdasági szakközépiskola felvételi arányának jóval alacsonyabb voltát mutatja; alig tudja érzékelteni a gimnázium és a növényvédő-gépező szakközépiskola arányainak különbözőségét, amit pedig összesítésben a 36. tábla 1. oszlopa jelez. A trendvonalak itt is többet fejeznek ki.

A 72., 71. ábra sokban hasonlít az 58., 57. ábrákhoz. Mindenek előtt közös az a sajátosság, hogy az egyetemre felvett-végzett aránytrendek tanulókatégoriánként itt is jobban széthuzottabbak mint az egyéb felsőoktatási intézmény felvételi trendek. /Vesd össze: 72. és 71. ábrákat!/
A 72. és 58. ábrákon a görbék elrendezzettségében, átmetszéseinben is azonosságok mutatkoznak, így a megállapításokat szinte ismételni lehetne a felvételi arány szempontjából is. A mélypontok is közel azonos helyeken alakultak ki. A gimnazista összesített mélypont azonban két évvel korábbi mint a jelentkezéseknél. Ezt az magyarázza, hogy a felvételi arány az 1965/66-os tanév után már jelentősen javult. Éppen ezért alapjában véve a gimnáziumban az 1966/67-es tanévig kell számítanunk a "visszaesési korszak" végét. /Lásd: 70., 65. és 56. ábrákat./ Egyébként e tanévvel kezdett el javulni az egyetemre jelentkezés és felvétel aránya is egyaránt /Lásd: 72. és 58. ábrák!/.
Ha a tanulási körülmények szerint végzünk differenciált elemzést; az egyetemi felvételi arányoknak a jelentkezési arányokkal tendenciájában nagyon jól egyező időbeli megállapításokat tehetünk /73. és 59. ábrák/.

Az egyéb felsőoktatási intézménybe való felvétel arányai már csak torzultabban mutatnak hasonlóságot a megfelelő jelentkezési arány-trendekkel /74. és 60. ábra/. Ennek oka egyrészt az, hogy a vizsgált időszak utóbbi nagyobb részében a helybeliek felvételi arányai /felvett-jelentkező arányok/ jóval nagyobbak voltak az átlagnál; a bejáróknál pedig az 1964/65 - 1968/69-es években ugyanezek az arányok rendkívül jelentős visszaesést mutattak /67. ábra/. Ezek okozták, hogy a 70. ábrán a helybeliek felvételi arányai jobban majorálják, a bejárók felvételi arányai /felvett-végzett arányok/ jobban minorálják az átlagos felvételi arányt. Utóbbiak esetében ez magyarázza meg az 1964/65 - 1969/70 közé foglalható nagy visszaesést is /74. ábra/. Tanulságos a 75. ábra is. Jelzi, hogy a helybeli gimnazisták valamennyi felsőoktatási intézményre vonatkoztatott felvett-végzett aránya szinte a teljes vizsgált időszakban csökkenő tendenciát mutatott, mely legfeljebb lelassult az időszak végére. A bejáró és kollégista gimnazisták részére egyaránt az 1966/67-es tanév jelentette a "hullámvölgyet". Az utóbbi években ebben a két tanulói rétegben ugrásszerű a javulás. Ezt - mivel az ő számuk jelentősebb - a bejáróknál kell többre értékelni.

Az előző időbeli változások elemzések megerősítették többoldaluan, hogy a továbbtanulási eredményességben a gimnáziumban végzettek tekintetében az 1966/67-es tanévre /gyakorlatilag az ezt közrefogó évek/ minimum alakult ki.

Ezt erősíti meg még egy oldalról a 76-77. ábra is. Utóbbi mutatja, hogy az 1965/66-os tanév /gyakorlatilag az ezt közrefogó évek/ viszont abból a szempontból volt minimális értékű, hogy a felvettők közül legalacsonyabb arányban nyertek felvételt egyetemre végzett gimnazistáink.

3.2.4. Az iskola szerepe bázisterülete társadalmi mobilitása alakításában

A 69. számú tábla adatai szerint az iskolánkban 15 év alatt végzett 1434 tanuló közül 718, a tanulók 50,07 %-a volt kisújszállási. /Ebből külterületi kollégista: 8./ Ez különbözik iskolatípusonként. A végzett 1032 gimnazista közül 601, a tanulók 58,2 %-a, a végzett 173 növényvédő-gépész szakközépiskolás közül 60, a tanulók 34,7 %-a, a végzett 229 közgazdasági szakközépiskolás közül 57, a tanulók 24,9 %-a volt kisújszállási. Ezek az adatok ebben a csoportosításban is jól kifejezik, hogy a szakközépiskolák kialakulásával, s főleg a 8 osztályos közgazdasági szakközépiskola kifejlődésével fokozódott az iskola területi iskoláztatási szerepe.

Az iskola "egy lépcsős" társadalmi mobilitásban játszott területi szerepéről vall a 69. tábla adatrendszer, s az annak nyomán készített 83., 85., 87. ábra.

A végzettek közül felsőoktatásba felvételt nyert 15 év alatt 486 tanuló. Ezek közül 284, a tanulók 58,4 %-a volt helybeli.

Iskolatípusonként e tekintetben a következő a helyzet.

Gimnáziumot végzettjeink közül felvettek 378 tanulót. Ezek közül 240, a tanulók 63,5 %-a, a növényvédő-gépész végzettjeink közül felvett 73 tanuló közül 31, a tanulók 42,5 %-a, a közgazdasági szakközépiskolás végzettjeink közül felvett 35 tanuló közül 13, a tanulók 37,1 %-a volt kisújszállási.

Igy a "két lépcsős" mobilitás szempontjából /vagy legalábbis annak potenciális lehetősége megteremtése szempontjából/ az iskola a helybeli lakosság gyermekei számára hasznosabb volt.

Ha még azt is figyelembe vesszük, hogy önmagában a gimnáziumi végzettség ezekben az években nem nyújtott könnyű beilleszkedést a társadalmi munkamegosztásba, s végzett szakközépiskolásaink pedig nagyobb arányban - mint láttuk - vidékiek voltak, ezért az "egy lépcsős" mobilitás szempontjából viszont a vidék számára jelentett többet az iskola.

Településenként nyújt felvilágosítást felsőoktatási intézményekbe felvett tanulóinkról a 84., 86., 88. ábra.

A 70. tábla adatai arról nyújtanak felvilágosítást, hogy legfontosabb tanulói bázistelepüléseinken e 15 év alatt hogyan alakult a továbbtanulási arány iskolánkon keresztül. Összehasonlításra a gimnáziumi oszlop alkalmas, mivel az együttes adat torzít a szakközépiskolák más funkciója miatt.

12 olyan bázistelepülésünk volt, ahonnan legalább 6 tanuló végzett a 15 év alatt. /Kisújszállás, Kenderes, Kunhegyes, Abádszalók, Tiszaroff, Tiszaúrszék, Ecségfalva, Tiszagyenda, Fegyvernek, Tomajmonostora, Kisköre, Kunmadaras/. /Lásd: 69. tábla./

Ezek közül a legjobb felvételi arányokat rendre a gimnáziumban a kisköriek, az abádszalókiak, a kisújszállásiak, a tiszaroffiak, a tiszaburaiak, a tomajmonostoriak érték el.

Az iskola szerepének változását jól érzékelteti, ha ezt a 15 évet 3 részre osztjuk, és 5 éves ciklusban vesszük számba az iskola továbbtanulóit, középfokú végzettjeit:

Időszak	Továbbtanulók száma	Középf. szakk.	Gimm. végz.	Összesen
1958/59 - 1962/63	141	-	176	317
1963/64 - 1967/68	176	69	287	532
1968/69 - 1972/73	169	225	191	585
Mindössze:	486	294	654	1434

A táblázat adatai szerint lényegesen nőtt a 2. és 3. ciklusra felsőfokon továbbtanulóink száma. A 2. ciklusban megjelentek iskolánk középfoku szakképzettséget szerzett tanulói, ezek száma jelentősen megnőtt a 3. ciklus idejére. Végül a 3. ciklusban kb. ugyanannyi gimnáziumot végzett felsőfokon tovább nem tanulóink lett, mint amennyi az 1. ciklusban volt. Ezek közül az adatok közül veszélyes tendenciát csak a 2. ciklus adatai fejeznek ki, mivel ekkor túl sok volt a csak gimnáziumot végzettjeink száma, akik tovább sem tanultak. /182/ Ha az 1. és 3. ciklust vetjük egybe, a következő megállapítást tehetjük:

- 19,8 %-kal nőtt felsőfokon továbbtanulóink száma;
- 8,5 %-kal nőtt gimnáziumot végzettjeink száma;
- 225 tanulóink középfoku szakképesítést szerzett, összesen így középfoku végzettséget szerzett tanulóink száma 136,3 %-kal nőtt.

A 60-as évek közepén történt továbbtanulási visszaesés, a magas lemorzsolódás ellenére, ami ekkor jellemezte iskolai oktatásunkat, mégis azt kell megállapítanunk az előzőek alapján, hogy rendkívül jelentősen fokozódott iskolánk kulturaközvetítő szerepe ez alatt a 15 év alatt, a szerencsésen módosult végzettjeink szakmai strukturája is.

Érdemes az előző táblázatot helybeli-vidéki bontásban külön is elkészíteni:

Helybeliek:

Időszak	Továbbtanulók száma	Középf. szakk.	Gimm. végz.	Összesen
1958/59 - 1962/63	76	-	81	157
1963/64 - 1967/68	102	27	136	265
1968/69 - 1972/73	106	46	136	288
Mindössze:	284	73	353	710

Vidékiek:

Időszak	Továbbtanulók száma	Középf. szakk.	Gimm. végz.	Összesen
1958/59 - 1962/63	65	-	95	160
1963/64 - 1967/68	74	42	151	267
1968/69 - 1972/73	63	179	55	297
Mindössze:	202	221	301	724

A fenti táblázatok szerint a helybeliek körében a továbbtanulók száma 39,5 %-kal, a gimnáziumot végzett tovább nem tanulóink száma 67,9 %-kal, összesen a középfoku végzettséget szerzett tanulóink száma 124,7 %-kal nőtt.

Nem kedvező, hogy túl magasra emelkedett a helybeli tovább nem tanuló gimnazisták száma; ez jobban nőtt mint a továbbtanulási lehetőséget nyertek száma. Ez lényeges tényezője a helybeli lakosság körében a gimnázium iránti csökkenő érdeklődésnek. /Lásd: /161/, /163/ és a /200/-at követő második bekezdést!/

A vidékiek körében a továbbtanulók száma az 1. és 3. ciklus között lényegileg nem változott, igen jelentős számú középfoku szakképzettséggel rendelkező tanulót bocsátott viszont ki az iskola, az a képzés döntően a terület részére folyik, végül a gimnáziumot végzett, tovább nem tanulók száma jelentősen - 42,1 %-kal - csökkent.

A középfoku végzettséget szerzett vidékiek száma így 146,3 %-kal növekedett együttesen.

Az iskola tehát a vidékiek tekintetében lényegileg szinten tartotta a felsőfoku oktatásba továbbjutók számát, a erőteljes középfoku szakképzési funkciója bontakozott ki.

Minden meg erősíti, hogy iskolánk a társadalmi mobilitás szempontjából differenciáltan funkcionált helybeli és vidéki vonatkozásban. Mindhogy a vonzásterületünkön létrejött kunhegyesi gimnázium eddig gyengén teljesítette továbbtanulási funkcióját, a magasabb foku mobilitás szempontjából városunk és klasszikus vonzásterülete között e téren a különbség fokozódott. Ez nem kedvező az oktatáspolitikai párhatározat nézőpontjából.

4. A továbbtanulási eredményesség összefüggése a novelló-oktató tovónkonyser feltételoinek változásával

Kindazok a megállapítások, melyeket dolgozatom harmadik részében tettem, lényegileg jól megalapozott hipotéziseknek tekinthetők.

A továbbiakban az összefüggésvizsgálat módszereinek alkalmazásával igyekszem kiválasztani azokat a tényezőket a második részben áttekintett feltételrendszerből, melyek leginkább determinálták a továbbtanulási arányokat.

4.1. Az egyes tanulói rétegek kapcsolata a továbbtanulással, a felvételekkel

Megvizsgáltam, hogy az előzőek szerint legfontosabbnak bizonyult alternatív tanulókategóriák végzettjeinek száma milyen szoros asszociációt mutat a különféle továbbtanulási mutatókkal. Az asszociáció szorosságának jellemzésére a Yule-féle asszociációs együtthatót használtam./201/

A számítások eredményét a 71. és 72. táblázat tartalmazza.

A 71. tábla szerint, ha valamennyi iskolatípusunkban végzett és az összes továbbtanulásra jelentkező tanulóra vonatkoztatva végezzük az elemzést, akkor a továbbtanulásra jelentkezéshez legszorosabban /0,450-es asszociációs együtthatóval/ a végzett fiuk száma kapcsolódott; ezt követte a végzett nem fizikai dolgozó gyermekek száma /0,393/, s a helybeliek és kollégisták együttes száma /0,290/. Ez egyben azt is jelenti, hogy legkevésbé kapcsolódott a továbbtanulásra jelentkezéshez a lányok száma, ennél valamivel jobban a fizikai dolgozó gyermekek száma, majd a bejárók és albérletesek együttes száma ismét kevésbé jobban. /Mindezt a 36. tábla középső oszlopának vonatkozó adatai is mutatják./

Ha csak a gimnáziumban végzettek körén belül végezzük a hasonló elemzést, akkor a felsőoktatásra való jelentkezéshez legszorosabban az itt végzett nem fizikai dolgozó gyermekek kapcsolódtak /0,422/, őket a végzett gimnazista kollégisták és helybeliek /0,373/, majd a végzett fiuk száma /0,325/ követte. Így legnagyobb volt a továbbtanulásra jelentkezéstől való tartózkodás a gimnáziumot végzettek körén belül a fizikai dolgozó gyermekek, a bejárók és albérletesek, s végül a lányok körében. /Ez is belátható - igaz kicsit körülményesen a 36. tábláról is, bár ott egyesített kategóriákat nem használtam./

A 71. tábla második oszlopa az egyes tanulókategóriáknak a tényleges felvételekhez való kapcsolódásának szorosságát fejezi ki.

Ha az összes végzett tanuló körében gondolkodunk, akkor legszorosabban e szempontból a fiuk száma /0,410/, a helybeliek és kollégisták együttes száma /0,402/, végül a nem fizikai dolgozó gyermekek száma /0,279/ kapcsolódott a felvettek számához.

Ennek megfelelően legkedvezőtlenebbül alakult felvétel szempontjából rendre a lányok, a bejárók és albérletesek, a fizikai dolgozó szülők gyermekeinek helyzete.

Itt is csak a gimnáziumot végzettek körén belül maradv a felvételekhez legszorosabban kapcsolódott a helybeliek és kollégisták együttes száma /0,405/, a fiuk száma /0,345/ és a nem fizikai dolgozó szülők gyermekeinek a száma /0,279/. Ennélfogva e körben legkedvezőtlenebbül alakult felvételek szempontjából rendre a bejárók és albérletesek, a lányok és a fizikai dolgozó szülők gyermekeinek helyzete.

A 71. tábla 3. oszlopa az egyes tanulókategóriáknak az egyetemre jelentkezésekhez való kapcsolódásának szorosságát jellemzi.

Az összes végzett tanuló körén belül gondolkodva hasonló elrendezés alakult ki itt is mint az első oszlop esetében.

Ha csak a gimnazistákat vesszük figyelembe, akkor nem ugyanaz a sorrend mint az első oszlopnál volt. Az eddig áttekintett kapcsolatok közül a legszorosabban "vonzódik" a végzett gim-

nazista fiúk rétege az egyetemekre jelentkezéshez, s ezt szintén elég magas mutatószámmal a nem fizikai dolgozó szülők gyermekeinek rétege, végül - elég laza kapcsolatot kifejező mutatószámmal - a gimnazista helybeliek és kollégisták együttes rétege követi. Így leginkább húzódnak az egyetemre jelentkezéstől a gimnáziumot végzett lányok, a fizikai dolgozó szülők gyermekei, a bejárók és albérletesek.

Ugyanez a helyzet az egyéb felsőoktatási intézménybe jelentkezés tekintetében is /71. tábla 4. oszlop, 89. ábra/.

Ellentétes viszont a gimnáziumot végzettek körében az egyetem és az egyéb felsőoktatási intézmények felé orientálódás előbbi rétegek szerinti mértékének sorrendje /90. ábra/. Az utóbbi intézmények felé leginkább a helybeliek és kollégisták, legkevésbé a fiúk "vonzódnak" /sőt az asszociációs együtttható negatív, így kissé a fiúk "taszítódnak"/.

A 71. tábla 5. oszlopa a tényleges egyetemi felvételekhez való kapcsolódás szorosságát jellemzi.

Az összes végzettek körében legszorosabb kapcsolatban az egyetemre való felvételekkel a végzett fiúk száma van; ezt a nem fizikai dolgozó szülők gyermekeinek a száma, majd a helybeliek és kollégisták együttes száma követi.

Ennek megfelelően az egyetemi felvételek szempontjából leghátrányosabban a végzett lányok, a fizikai dolgozó szülők gyermekei, a bejárók és albérletesek állnak. Ez éppen a jelentkezéseknek felel meg.

A gimnáziumot végzettek körén belül az egyetemi felvételekkel legszorosabb kapcsolatot a végzett gimnazista fiúk száma mutatja, amit a nem fizikai dolgozó majd a gimnazista helybeli és kollégista réteg követ. Alternatív párjuk természetesen ugyanilyen elrendezésben áll legtávolabb az egyetemi felvételtől. Ez is megfelel a jelentkezéseknek, s így van ez az egyéb felsőoktatási intézmények tekintetében is /90. ábra/.

Az előző megállapítások mindegyikét jól szemlélteti a 89-90. ábra. Ezekről még azt is leolvashatjuk, hogy a felvételek során a nem fizikai dolgozók továbbtanulási asszociációs kapcsolata univerzálisan gyengült, a fiuké, a helybelieké és kollégistáké erősödött. Különösen jelentékenyen erősödött a helybeliek és kollégisták továbbtanulási asszociációja a kevésbé kvalifikált felsőoktatási intézményekben.

A 89. ábrát lényegesen befolyásolja a három iskolatípus különböző funkciója. Így mérvadóbb a 90. ábra. Ez arra utal, hogy iskolánk ez idő alatt gimnáziumot végzettjei körében az egyetemi továbbtanulási aspiráció és a tényleges felvétel szempontjából legdöntőbb rétegződési körülmény rendre a nemek, a szociális származás szerinti megoszlás volt, s differenciát előidéző tényezőként a középiskola elvégzésének kedvező körülményei /kollégium, helybeli lakos/ csak harmadsorban szerepeltek.

Az utóbbi körülmény elsősorban felvételi esélyfokozó tényezőként /bármely felsőoktatási intézménybe jelentkezés tekintetében/, s a kevésbé kvalifikált felsőoktatási intézményekbe való aspiráció erősségének mértéke szempontjából volt jelentős.

Ezt fejezi ki a 91. ábra is.

Ez mutatja, hogy a helybeliek és kollégisták - főleg a kevésbé kvalifikált felsőoktatási intézményekbe való tényleges felvétel folytán - azért végső összesítésben jóval előnyösebb mértékben kapcsolódnak a felvételekhez mint a bejáró és albérletes tanulók. /Lásd: 79., 80., 81. ábrákat is!/

A 72. tábla három felső sorában tüntettem fel, hogy iskolánk három típusa milyen mértékben kapcsolódott a továbbtanulási funkció eredményes teljesítéséhez. Az egyes iskolatípusokat állítottam alternatív párokba, s az eredmények szerint - amit egyébként a 36. tábla adatai is mutatnak - igen szorosan kapcsolódott a továbbtanulás a növényvédő-gépész szakközépiskolához, ha párként a közgazdasági szakközépiskolát szerepeltettem, aránylag hasonló volt a helyzet a gimnázium és a közgazdasági szakközépiskola összehasonlítása során, végül jóval

lazábban ugyan /0,116/ de mégis a növényvédő-gépész szakközépiskola kapcsolódott jobban a továbbtanuláshoz, ha párként a gimnáziumot szerepeltettem. Ami ezekből a továbbtanulási funkció szempontjából különösen izgalmas, az a növényvédő-gépész és a közgazdasági szakközépiskola összehasonlításának előbbi eredménye. Ez ugyanis nagyon kifejezetten mutatja, mennyivel szorosabban kapcsolódott a továbbtanuláshoz az a szakközépiskola, amit a közgazdasági felváltott.

A 72. tábla alsó hat sorában a különböző tanulási körülményekkel rendelkező rétegeket /összes és gimnáziumi vonatkozásban/ állítottam alternatív párokba. Az eredmények összes és gimnáziumi vonatkozásban egyaránt megerősítették a 36. tábla adatait. Az összes végzettek körén belül helybeli-kollégista-bejáró rangsor, a gimnáziumot végzettek körén belül kollégista-helybeli-bejáró rangsor alakult ki a felsőoktatási felvételekhez való kapcsolódás szorosságának asszociációs mutatója szerint. Ez összhangban van a 36. tábla felvett-végzett oszlopának vonatkozó adataival.

4.1.1. A továbbtanulási asszociációs együtthatók időbeli alakulása

Az előző mutatók a továbbtanulási eredményesség több komoly gondját érzékeltették. Nem nyugodhatunk bele - bár ez országos gond része - hogy a lányok és a fizikai dolgozók gyermekei állandó továbbtanulási hátrányban legyenek.

Mindenek előtt azt is meg kellett vizsgálni, hogy a legfontosabb együtthatók időben milyen változást mutattak.

Ezt tartalmazza a 92-96. ábra.

A 92. ábra azt fejezi ki, hogy a vizsgált időszak kezdetétől 1967/68-ig a nem fizikai dolgozó gyermekek továbbtanulással való asszociációja szorosabbá vált. /Ez kedvezőtlen tendencia volt! / 1967/68-tól viszont ez a kapcsolat tendenciózusan lazult elég jelentősen. Mindezek mögött látni kell a tudatos erőfeszítéseket. /Lásd ezzel összhangban: 3.2.1.-nek a 13. bekezdését és az 58. ábrát, valamint 3.2.2.-nek az 5-6. bekezdését és a 65. ábrát! / Ugyanilyen kedvező tendenciát fejez ki e szempontból a 93. ábra is /szakközépiskolások/. Hasonló kedvező tendenciára utal a lányok szempontjából a 94. ábra. Bár az eredeti adatok jól mutatják azt is, milyen rapszódikus ingadozás van e vonatkozásban.

A 95. ábra pedig arra utal, hogy 1964/65-től a bejárók továbbtanulás szempontjából hátrányos helyzete csökkent. /Lazult a kapcsolat szorossága a helybeliek-kollégisták együttes száma és a továbbtanulók száma között. / Ez azonban tulságosan is "kétéltű" eredmény! Ebben ugyanis a kedvezőbb adottsággal rendelkezők továbbtanulási eredményességének romlása is benne van.

A 96. ábráról az adatok kevés száma miatt még meggyőző következtetést levonni nem lehet.

4.2. Korrelációs összefüggésvizsgálatok a továbbtanulási eredményesség különböző mutatói és determináló paraméterei között /gimnázium/

Az elemzésnek ebben a részében már csak a gimnáziumot végzettek továbbtanulásával foglalkozom.

Elsősorban azért, mert e 15 év alatt még ők alkották a döntő többséget /Lásd: 3.2.-nek a 4. bekezdését!/, továbbá azért, mert a teljes időintervallumra vonatkozóan kívántam az elemzést végezni, harmadrészt azért, mert ennek az iskolatípusnak elsőrendű funkcióját alkotta mindig a továbbtanulás.

A vizsgált időszakban az iskolában 37 gimnáziumi osztály végzett / $n = 37$ /.

E 37 osztály ilyen csoportosításban képzett továbbtanulási mutatói alkotják a vizsgált regressziós függvény sztochasztikus függő változóját. A sztochasztikus független változókat azok a dimenziók alkotják - néhány kivétellel -, amelyeket a 3.2. részben soroltam fel.

E részben így előve kiesett az iskolaszorkozot különbözösége az ott emlitettek közül. Nohozen volna metrizálható a tanulói bázisterület változás, így ezzel - az eddigieken tul /lásd: 3.2.4./ - már nem foglalkozom.

Nem foglalkozom továbbá a tárgyi feltételek változásának hatásával, mivel azokban az utóbbi években történt döntő javulás, mely még nem értékelhető.

Végül e részben nem foglalkozom az egyéb tényezők hatásának vizsgálatával sem.

4.2.1. A legfontosabb tantárgyi eredményességi mutatók hatása a felvettek számára

Megvizsgáltam, hogy a felvétel szempontjából iskolánkban legdöntőbbnek bizonyult tárgyak utolsó tanulási évben elért jeleseiinek száma mennyiben determinálja az adott osztályból felvettek számának alakulását.

4.2.1.1. A tantárgyi jelek számának hatása /egy független változós lineáris regresszióanalízis/

Bevezetésként megvizsgáltam, hogy a biológia, történelem, magyar, fizika, matematika tárgyak jeleseiinek száma milyen szoros kapcsolatban van a felvettek számával, s mivel itt az ok-sági összefüggés feltételezhető, milyen mértékben determinálja azt /ezt a korrelációs együtt-ható négyzete mutatja/.

A továbbiakban az adott sorrendben a tárgyak jelesei számát jelölje: x_2, x_3, x_4, x_5, x_6 , a fel-vettek számát x_1 .

A számítások eredményét a következő táblázat tartalmazza:

Tantárgy	Korr.egyh./r/	Det.egyh./r ² /	Szignifikancia-szint /%/
Történelem	+0,5751	33,07 %	p = 0,1 %
Magyar	+0,5343	28,54 %	0,1 %
Fizika	+0,4841	23,43 %	1,0 %
Matematika	+0,4623	21,37 %	1,0 %
Biológia	+0,4237	17,95 %	1,0 %

Az egyes korrelációs együtthatók között p = 10 % szinten sincs szignifikáns eltérés.

Igy az előzőek - a sorrend ellenére - csupán azt igazolják, hogy az előbbi öt tárgy jelesei-nek a száma - meglehetősen laza, ám magas szinten szignifikáns - kapcsolatban van a felsőok-tatásba felvettek számával.

4.2.1.2. Több tantárgy jelesei számának együttes hatása a továbbtanulók számára

Ismeretes, hogy a mélyebb elemzéshez több dimenziós regresszióanalízisre van szükség. A fenti hatásokban ugyanis mindazok hatások is jelentkeznek, melyek az adott tárgy jelesei szá-mának alakulásával kapcsolatban vannak.

Mint hogy a tárgyalt időszakban a "kitűnő" szemlélet divott, nyilván több-kevesebb kapcsolat szükségeszerű is volt az egyes tárgyak jelesei száma között.

Igy az előbbi eredményekkel semmiképpen nem lehet elintézettnnek venni a tantárgyi eredményes-ségi mutatók hatásának vizsgálatát.

Ezért fokozatosan növeltem a független változók számát, s így lépcsőzetesen pathanalízis se-gítségével /203/ 2-3-4 változó használatával megvizsgáltam az előbbi öt tárgy jelesei száma-nak direkt, indirekt és közös hatását a felvettek számára.

Előbb tantárgyhármasokat alkottam, s azok hatásait kezdtem vizsgálni /ehhez persze a tantárgy-kettősek hatása is szükséges volt, hogy lehetőleg szűkíteni tudjam a változók számát/. Három

tantárgyhármas hatásának vizsgálata során /ezt az alábbi táblázat majd mutatja/ bizonyosodott be, hogy a biológia jelek számának direkt hatása a felvettek számára jelentéktelen. Ez egyébként minden valószínűség szerint a többi tárgyhoz képest módfelett liberálisnak tűnő jeles-számmal van összefüggésben. /Lásd: 50. ábra!/ Ezért az öt tárgy közül elhagytam a biológiát, s a továbbiakban csak a többi négy jelesei száma hatásának vizsgálatával foglalkoztam. E négy megmaradt tárgy tekintetében elvégeztem a teljes analízist valamennyi kettős, hármas és az egyetlen négyes esetére.

Az eredményeket a következő táblázat tartalmazza:

/A táblázat a többváltozós determinációs együttható felbontási tábláinak együttese a három biológias tantárgyhármas, majd a meghagyott $\frac{4}{3} = 4$ tantárgyhármas, végül az egyetlen tantárgynégyes esetére. Tehát 7 db háromváltozós regresszióanalízis és 1 db négyváltozós regresszióanalízis végeredménye./

Tantárgy ill. tantárgypár	Path-együtthatók négyzetel ill. tantárgypároknál a megfelelő path-együtthatók és az adott tárgyak jelesei száma egymás közötti korrelációs együtthatóinak kétszeres szorzatai							
Biológia	0,000				0,546		1,955	
Történelem	21,950	13,318	13,274		17,837	16,179		8,866
Szign.szint %/	5 %	-	-		-	-		-
Magyar		1,527		7,232	1,525	1,944	8,217	0,889
Fizika			1,719	4,529		0,468	4,445	1,319
Matematika	8,541	8,311	9,021	10,357				8,769
Szign.szint %/	10 %	10 %	5 %	5 %				10 %
Biológia-Történelem	0,084				3,963			
Biológia-Matematika	0,035							
Matematika-Történelem	9,902	7,608	7,913					6,376
Történelem-Magyar		7,731			8,940	9,615		4,813
Matematika-Magyar		2,423		5,886				1,899
Történelem-Fizika			7,444			4,290		5,330
Fizika-Matematika			1,812	3,153				1,565
Magyar-Fizika				8,395		1,400	8,867	1,588
Biológia-Magyar					1,208		5,307	
Biológia-Fizika							2,624	
R ² /többszörös det. egyh./	40,512	40,918	41,183	39,552	34,019	33,896	31,415	41,414
Szign.szint %/	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	1,0 %	1,0 %	1,0 %	1,0 %

Az előbbi táblázat szerint a matematika jelek száma minden esetben szignifikánsan determinálta /esetleg csak p = 10 % szinten/ a továbbtanulók számát.

A történelem jelek számának hatása egy esetben bizonyult szignifikánsnak /biológia-matematika-történelem kombinációban/.

A többszörös determinációs együttható /a három ill. négy tárgy együttes hatása/ mind a hét esetben magas szinten szignifikáns volt /0,1 ill. 1,0 %/.

Tény viszont, hogy a matematika, történelem, fizika, magyar tárgyak jelesei száma együtt is csak 41,414 %-ban magyarázta a továbbtanulók számának ingadozását.

Részletesen csak a biológia, matematika történelem illetve a matematika, történelem, magyar, fizika tárgyak jelesei számának hatásvizsgálatával foglalkozom.

Előbbivel azért, mert ebben a kombinációban két tárgy jelesei számának hatása volt külön-külön is szignifikáns, utóbbival azért, mert ez volt a legösszetettebb tantárgyi eredményességi-mu-

lató hatásvizsgálat, melyről foglalkoztam. /A számításokra Humor-típusú kézi számológépet tudtam csak használni, s ez behatárolta a dimenziók számát./

4.2.1.2.1. A biológia, történelem, matematika jelek száma együttes hatása a továbbtanulók számára

A hatást kifejező regressziós egyenlet a következő:

$$x_1 = 3,182 + 0,00163 \cdot x_2 + 0,581 \cdot x_3 + 0,605 \cdot x_6$$

Az egyenlet mutatja, hogy a felvettek száma legjobban a matematika jelek számára reagál; kevésbé kisebb a hatása a történelem jelek számának, s alig van befolyása a biológia jelek számának. Mivel azonban történelemből mindig jóval több jeles volt mint matematikából /50. ábra/, már ebből következtetni lehet a történelem jelek száma matematikánál nagyobb hatására /legalább is e tantárgyhármas tekintetében/.

A mélyebb, több dimenziós elemzéshez szükséges a regressziós együtthatók standardizálása /path-együtthatók meghatározása/, s így kapunk választ a három változó relatív jelentőségére is. Az eredmények a következők:

$$p_2 = 0,00142; \quad p_3 = 0,469; \quad p_6 = 0,292.$$

Ezek az adatok azt jelentik, hogy a három tárgy jelesei számának relatív jelentősége a vizsgált időszakban:

$$\text{Történelem} : \text{matematika} : \text{biológia} = 1 : 0,622 : 0,00302$$

A parciális korrelációs együtthatók az alábbiak:

$$\begin{aligned} r^2_{1,6;2,3} &= 10,35 \% && \text{/a matematika jelek számának hatása, miután a történelem, biológia jelek számának hatását már figyelembe vettük/} \\ r^2_{1,3;2,6} &= 17,80 \% && \text{/a történelem jelek számának hatása, miután a matematika, biológia jelek számának hatását már figyelembe vettük/} \\ r^2_{1,2;3,6} &= 0,01 \% && \text{/a biológia jelek számának hatása, miután a matematika, történelem jelek számának hatását már figyelembe vettük/} \end{aligned}$$

Ez kellően magyarázza a történelem jelek számának $p = 5\%$ -os /majdnem 1% -os/, a matematika $p = 10\%$ -os /majdnem 5% -os/ szignifikáns meghatározó szerepét. A matematika-történelem hatása közötti eltérés viszont nem jelent szignifikáns különbséget.

Ahhoz, hogy a 4.2.1.1. részben közölt táblázatban található determinációs együtthatókat felbontassuk, még meg kell adni az egyes tárgyak jelesei száma kapcsolatainak szorosságát kifejező korrelációs együtthatókat is. Ezek az alábbiak:

$$\begin{aligned} \text{Biológia - történelem:} & \quad R_{2,3} = 0,6349 & R^2_{2,3} &= 36,42 \% \\ \text{Biológia - matematika:} & \quad R_{2,6} = 0,4274 & R^2_{2,6} &= 18,26 \% \\ \text{Történelem-matematika:} & \quad R_{3,6} = 0,3616 & R^2_{3,6} &= 13,07 \% \end{aligned}$$

A három pár közül aránylag legszorosabb kapcsolatot a vizsgált időszakban a biológia-történelem jelek száma alkotta. Ez összhangban van a 2.9. részben - az 50. ábra alapján - megállapítottakkal.

Ezek felhasználásával a 4.2.1.1. részben közölt táblázat második oszlopában a biológia, történelem, matematika jelek számának hatását az alábbiaknak megfelelően lehet felbontani /203/:

Az $R^2_{1,2}$ determinációs együttható felbontása /biológia jelek számának hatása/:

Biológia direkt hatása:	$p_2^2 =$	0,00 %
Történelem indirekt hatása:	$p_2^3 \cdot R_{2,3}^2 =$	8,85 %
Matematika indirekt hatása:	$p_2^6 \cdot R_{2,6}^2 =$	1,56 %
Biológia-történelem közös hatása:	$2p_2 \cdot p_3 \cdot R_{2,3} =$	0,08 %
Biológia-matematika közös hatása:	$2p_2 \cdot p_6 \cdot R_{2,6} =$	0,04 %
Történelem-matematika közös hatása:	$2p_3 \cdot p_6 \cdot R_{2,3} \cdot R_{2,6} =$	7,42 %
<hr/>		
$R^2_{1,2}$		= 17,95 %

Ebből a táblázatból kiderül, hogy a biológia jelek számának hatásaként a 4.2.1.1. részben található táblázatban első sorban a történelem indirekt hatása, a matematika és a történelem közös hatása, s jóval kisebb mértékben a matematika indirekt hatása jelent meg. Így különösen a történelem közvetett hatása vezetett szignifikáns /17,95 %-os/ hatásra a biológiánál. Ennek alapját a fenti táblázatot megelőző második bekezdés teremtette meg.

Az $R^2_{1,3}$ determinációs együttható felbontása /történelem jelek számának hatása/:

Történelem direkt hatása:	$p_3^2 =$	21,95 %
Biológia indirekt hatása:	$p_3^2 \cdot R_{3,2}^2 =$	0,00 %
Matematika indirekt hatása:	$p_3^6 \cdot R_{3,6}^2 =$	1,12 %
Történelem-biológia közös hatása:	$2p_2 \cdot p_3 \cdot R_{2,3} =$	0,08 %
Történelem-matematika közös hatása:	$2p_3 \cdot p_6 \cdot R_{3,6} =$	9,90 %
Biológia-matematika közös hatása:	$2p_2 \cdot p_6 \cdot R_{2,3} \cdot R_{3,6} =$	0,02 %
<hr/>		
$R^2_{1,3}$		= 33,07 %

A táblázat szerint a történelem jelek számának hatásaként itt valóban első sorban a történelem jelek számának direkt hatása és a történelem-matematika jelek számának közös hatása jelent meg.

Az $R^2_{1,6}$ determinációs együttható felbontása /matematika jelek számának hatása/:

Matematika direkt hatása:	$p_6^2 =$	8,54 %
Biológia indirekt hatása:	$p_6^2 \cdot R_{6,2}^2 =$	0,00 %
Történelem indirekt hatása:	$p_6^3 \cdot R_{6,3}^2 =$	2,87 %
Matematika-biológia közös hatása:	$2p_2 \cdot p_6 \cdot R_{2,6} =$	0,03 %
Matematika-történelem közös hatása:	$2p_3 \cdot p_6 \cdot R_{3,6} =$	9,90 %
Biológia-történelem közös hatása:	$2p_2 \cdot p_3 \cdot R_{2,6} \cdot R_{3,6} =$	0,03 %
<hr/>		
$R^2_{1,6}$		= 21,37 %

A táblázat szerint valójában nem is a matematika direkt hatása a legjelentékenyebb, hanem a matematika és a történelem közös hatása. Aránylag jelentős még a matematika direkt hatása mellett a történelem indirekt hatása is.

Az $R^2_{1;2,3,6}$ többszörös determinációs együttható hasonló felbontását a 4.2.1.2. részben közölt táblázat első oszlopa tartalmazza.

A táblázat szerint a 40,512 %-os többszörös determinációs együtthatót is elsősorban a történelem direkt hatása, továbbá ennél kisebb súllyal a történelem és a matematika közös hatása valamint a matematika direkt hatása alakította ki.

4.2.1.2.2. A történelem, magyar, fizika, matematika együttes hatása a továbbtanulók számára

A négyváltozós regressziós egyenlet a következő lett:

$$x_1 = 3,231 + 0,369 \cdot x_3 + 0,122 \cdot x_4 + 0,613 \cdot x_6$$

Ez az egyenlet is arra utal, hogy a felvettek száma legjobban a matematika jelesek számára reagál, s ezt követi a történelem jelesek száma, a fizika és a magyar jelesek száma. Ezek az együtthatók már - a kiválasztás folytán - nagyságrendben nem térnek el lényegesen egymástól.

Mivel a tárgyakból a jelesek száma stabilan lényegesen különbözik, a tárgyak továbbtanulási determinációs szerepe érdemben eltér ettől.

A path-együtthatók, melyek a relatív jelentőséget kifejezik, a következők:

$$p_3 = 0,298; \quad p_4 = 0,0943; \quad p_5 = 0,115; \quad p_6 = 0,296$$

Igy a négy tárgy jelesei relatív jelentősége a továbbtanulás szempontjából:

$$\text{Történelem} : \text{matematika} : \text{fizika} : \text{magyar} = 1 : 0,992 : 0,385 : 0,316$$

Az egyes - eddig még meg nem adott - tárgyak jelesei száma kapcsolatainak szorosságát kifejező korrelációs együtthatók, determinációs együtthatók a következők:

Történelem-magyar:	$R_{3,4} = 0,8572$	$R^2_{3,4} = 73,48 \%$
Történelem-fizika:	$R_{3,5} = 0,7793$	$R^2_{3,5} = 60,73 \%$
Fizika-magyar:	$R_{4,5} = 0,7334$	$R^2_{4,5} = 53,79 \%$
Magyar-matematika:	$R_{4,6} = 0,3401$	$R^2_{4,6} = 11,57 \%$
Fizika-matematika:	$R_{5,6} = 0,2302$	$R^2_{5,6} = 5,3 \%$

E kapcsolatok közül a három első lényegesen szorosabb mint a biológia, történelem, matematikából alkotható - és az előző részben tárgyalt - bármely két tantárgypár jelesei száma között volt. Ez már jelzi, hogy jelentékeny közös hatásról fogunk majd a számítás során meggyőződni.

Ezek felhasználásával a 4.2.1.1. részben közölt táblázat második oszlopában a felső négy sorban szereplő tárgyak jelesei számának hatását a következők szerint lehet felbontani:

Az $R^2_{1,3}$ determinációs együttható felbontása /történelem jelesek számának hatása/:

Történelem direkt hatása:	p^2_3	= 8,87 %
Magyar indirekt hatása:	$p^2_4 \cdot R^2_{3,4}$	= 0,65 %
Fizika indirekt hatása:	$p^2_5 \cdot R^2_{3,5}$	= 0,80 %
Matematika indirekt hatása:	$p^2_6 \cdot R^2_{3,6}$	= 1,15 %
Történelem-magyar közös hatása:	$2p_3 \cdot p_4 \cdot R_{3,4}$	= 4,81 %
Történelem-fizika közös hatása:	$2p_3 \cdot p_5 \cdot R_{3,5}$	= 5,33 %
Történelem-matematika közös hatása:	$2p_3 \cdot p_6 \cdot R_{3,6}$	= 6,38 %
Magyar-fizika közös hatása:	$2p_4 \cdot p_5 \cdot R_{3,4} \cdot R_{3,5}$	= 1,45 %
Magyar-matematika közös hatása:	$2p_4 \cdot p_6 \cdot R_{3,4} \cdot R_{3,6}$	= 1,73 %
Fizika-matematika közös hatása:	$2p_5 \cdot p_6 \cdot R_{3,5} \cdot R_{3,6}$	= 1,90 %
$R^2_{1,3}$		= 33,07 %

A táblázat szorint legjelentősebb a történelem jelesek számának direkt hatása a felvettek számán; ám összességében meglehetősen domináns szerepet tölt be a történelem jelesek számának a másik három tárgy jelesoi számával együttesen jelentkező hatása.

Az $R^2_{1,4}$ determinációs együttható felbontása /magyar jelesek számának hatása/:

Magyar direkt hatása:	p^2_4	= 0,89 %
Történelem indirekt hatása:	$p^2_3 \cdot R^2_{3,4}$	= 6,51 %
Fizika indirekt hatása:	$p^2_5 \cdot R^2_{4,5}$	= 0,71 %
Matematika indirekt hatása:	$p^2_6 \cdot R^2_{4,6}$	= 1,02 %
Magyar-történelem közös hatása:	$2p_3 \cdot p_4 \cdot R_{3,4}$	= 4,81 %
Magyar-fizika közös hatása:	$2p_4 \cdot p_5 \cdot R_{4,5}$	= 1,59 %
Magyar-matematika közös hatása:	$2p_4 \cdot p_6 \cdot R_{4,6}$	= 1,90 %
Történelem-fizika közös hatása:	$2p_3 \cdot p_5 \cdot R_{3,4} \cdot R_{4,5}$	= 4,30 %
Történelem-matematika közös hatása:	$2p_3 \cdot p_6 \cdot R_{3,4} \cdot R_{4,6}$	= 5,14 %
Fizika-matematika közös hatása:	$2p_5 \cdot p_6 \cdot R_{4,5} \cdot R_{4,6}$	= 1,67 %
$R^2_{1,4}$		= 28,54 %

A táblázat azt fejezi ki, hogy mindaz a hatás, amely a 4.2.1.1. részben a magyar jelesek számának volt tulajdonítható, korántsem ezzel magyarázható. A hatást elsősorban a magyar jelesek számán keresztül is a történelem indirekt hatása, valamint a történelemnek mindhárom tárggyal közös hatása magyarázza.

Az $R^2_{1,5}$ determinációs együttható felbontása /fizika jelesek számának hatása/:

Fizika direkt hatása:	p^2_5	= 1,32 %
Történelem indirekt hatása:	$p^2_3 \cdot R^2_{3,5}$	= 5,38 %
Magyar indirekt hatása:	$p^2_4 \cdot R^2_{4,5}$	= 0,48 %
Matematika indirekt hatása:	$p^2_6 \cdot R^2_{5,6}$	= 0,46 %
Történelem-fizika közös hatása:	$2p_3 \cdot p_5 \cdot R_{3,5}$	= 5,33 %
Magyar-fizika közös hatása:	$2p_4 \cdot p_5 \cdot R_{4,5}$	= 1,59 %
Matematika-fizika közös hatása:	$2p_5 \cdot p_6 \cdot R_{5,6}$	= 1,56 %
Történelem-magyar közös hatása:	$2p_3 \cdot p_4 \cdot R_{3,5} \cdot R_{4,5}$	= 3,21 %
Történelem-matematika közös hatása:	$2p_3 \cdot p_6 \cdot R_{3,5} \cdot R_{5,6}$	= 3,16 %
Magyar-matematika közös hatása:	$2p_4 \cdot p_6 \cdot R_{4,5} \cdot R_{5,6}$	= 0,94 %
$R^2_{1,5}$		= 23,43 %

E táblázat is azt mutatja, hogy még a fizika jelesek számán keresztül érvényesülő hatások is főleg a történelem jelesek számával hozhatók közvetett összefüggésbe. Ugyanúgy mint az előző táblázatnál, itt is, mivel a fizika jelesek száma szoros kapcsolatban volt a történelem jelesek számával, a hatás jelentős részét a történelem indirekt hatása és a történelem jelesek számának a másik három tárgy jelesoi számával együttes hatása magyarázza.

Az $R^2_{1,6}$ determinációs együttható felbontása /matematika jelesek számának hatása/

Matematika direkt hatása:	p^2_6	= 8,77 %
Történelem indirekt hatása:	$p^2_3 \cdot R^2_{3,6}$	= 1,16 %
Magyar indirekt hatása:	$p^2_4 \cdot R^2_{4,6}$	= 0,10 %
Fizika indirekt hatása:	$p^2_5 \cdot R^2_{5,6}$	= 0,07 %
Történelem-matematika közös hatása:	$2p_3 \cdot p_6 \cdot R_{3,6}$	= 6,38 %
Magyar-matematika közös hatása:	$2p_4 \cdot p_6 \cdot R_{4,6}$	= 1,90 %
Fizika-matematika közös hatása:	$2p_5 \cdot p_6 \cdot R_{5,6}$	= 1,56 %
Történelem-magyar közös hatása:	$2p_3 \cdot p_4 \cdot R_{3,6} \cdot R_{4,6}$	= 0,69 %
Történelem-fizika közös hatása:	$2p_3 \cdot p_5 \cdot R_{3,6} \cdot R_{5,6}$	= 0,57 %
Magyar-fizika közös hatása:	$2p_4 \cdot p_5 \cdot R_{4,6} \cdot R_{5,6}$	= 0,17 %
<hr/>		
$R^2_{1,6}$		= 21,37 %

A táblázat szerint legjelentősebb a matematika jelesek számának direkt hatása. Az összhatáson belül ez igen magas arányt képvisel.

Ezen kívül még a történelem és matematika jelesek számának együttes hatása jelentős.

Az $R^2_{1;3,4,5,6}$ többszörös determinációs együttható hasonló felbontását a 4.2.1.2. részben közölt táblázat 8. oszlopa tartalmazza.

E szerint a 41,41 %-os többszörös determinációs együtthatót is elsősorban a történelem és a matematika direkt hatása, továbbá a történelem és a matematika valamint a történelem és a többi tárgyak jelesei számának együttes hatása alkotja.

Igy a felvételek determinációja szempontjából két tárgy /történelem, matematika/ jelesei számának szerepe jelentős.

Meghatároztam a parciális korrelációs együtthatókat is /ill. négyzetüket/:

$$\begin{aligned} r^2_{1,3;4,5,6} &= 3,08 \% ; & r^2_{1,4;3,5,6} &= 0,39 \% ; \\ r^2_{1,5;3,4,6} &= 0,84 \% ; & r^2_{1,6;3,4,5} &= 11,37 \% . \end{aligned}$$

E szerint ezek közül is két jelentékenyebb van. A legnagyobb a 11,37 %-os, mely a matematikához kapcsolódik. Jelentése: ha már megvizsgáltuk, hogy a történelem, magyar, fizika jelesek száma együtt hány százalékban határozza meg a felvett tanulók számát /A 4.2.1.2. rész táblázatának 6. oszlopa szerint a felvételek 33,90 %-át./, akkor a felvételek még így meg nem magyarázott részének 11,37 %-át /vagyis 66,1 %-nak a 11,37 %-át, azaz a teljes variancia további 7,51 %-át, s így együtt 41,41 %-át/ magyarázza meg a matematika jelesek száma.

Ezzel van összefüggésben, a matematika jelesek számának $p = 10$ %-os /majdnem $p = 5$ %-os/ szinten szignifikáns hatása.

Ugyanígy: ha már megvizsgáltuk, hogy a magyar, fizika, matematika jelesek száma együtt hány százalékban határozza meg a felvett tanulók számát /A 4.2.1.2. rész táblázatának 4. oszlopa szerint a felvételek 39,55 %-át./, akkor a felvételek még így meg nem magyarázott részének 3,08 %-át /vagyis 60,45 %-nak a 3,08 %-át, azaz a teljes variancia további 1,86 %-át, s így együtt 41,41 %-át/ magyarázza meg a történelem jelesek száma.

A másik két /magyar, fizika/ parciális korrelációs együttható alacsonyysága arra utal, hogy a többi három tárgy jelesei számának a felvételekre gyakorolt hatásán túl e tárgyak jeleseinek a száma már érdemben nem csökkenti a variancia eddig meg nem magyarázott részét.

A matematikához kapcsolódó parciális korrelációs együttható lényegesen nagyobb volt mint a történelemhez kapcsolódó. E különbség mögött azt kell látni, hogy a történelem jelesek száma igen nagy mértékben más tárgyak jelesei számával együttesen hat; aránylag kicsi hatásá-

nak az a része, mely kizárólag való magyarázható. A matematika jelesek száma viszont kevésbé hat együtt más tárgyak jelölési számával, s aránylag jelentős hatásának az a része, mely kizárólagos.

Mindaz /Lásd: 48. ábra! / azzal indokolható elsősorban, hogy a történelem /és közel azonos mértékben a magyar is/ jelesek száma az öt tárgy közül a legszorosabb kapcsolatban van a többivel; a matematikáról viszont legkevésbé mondható ez el.

A parciális korrelációs együtthatók és a path-együtthatók /más néven béta-együtthatók/ az alábbi táblázatba foglalhatók, mely a két különböző együtthatóval érzékelteti az egyes tárgyak viszonylagos fontosságát a továbbtanulás szempontjából:

Független változó	Állandó szinten tartott változók	Parciális korrelációs együtthatók	Path-együtthatók
Történelem	Matematika, magyar, fizika	0,1755	0,298
Matematika	Történelem, magyar, fizika	0,3372	0,296
Fizika	Magyar, történelem, matematika	0,0916	0,115
Magyar	Matematika, fizika, történelem	0,0625	0,094

A két együttható sorrendje a matematika-történelem tárgyaknál eltér egymástól. Ezt a két együttható különböző tartalma magyarázza. /204/ Jórészt a 48. ábra is indokolja ezt az eltérést.

A fentiek alapján többoldalúan lehetett érzékelni, hogy a továbbtanulók számára a tantárgyi jelesek száma közül a matematika és a történelem jelesek száma volt a vizsgált időszakban a legfontosabb hatással.

4.2.1.3. A tantárgyi átlagok hatása a felvettek számára

Megvizsgáltam azt is, hogy az előbbi öt tárgy átlaga mennyiben hozható összefüggésbe a felvettek számával.

Az egy független változós lineáris összefüggésvizsgálat eredményét a következő táblázat tartalmazza:

Tantárgy	Korr. egyh. /r/	Det. egyh. /r ² /	Szignifikancia-szint /% /
Magyar	+0,4116	16,95 %	p = 2 %
Fizika	+0,2850	8,12 %	10 %
Történelem	+0,2792	7,80 %	10 %
Biológia	+0,2401	5,77 %	Nem szignifikáns
Matematika	+0,1709	2,92 %	Nem szignifikáns

Az egyes korrelációs együtthatókközött p = 10 % szinten nincs szignifikáns eltérés.

Ez a táblázat - összehasonlítva a 4.2.1.1. táblázatával - arra utal, hogy az egyes tárgyak záró átlagai a tantárgyi jelesek számánál kevésbé befolyásolják a felsőoktatási felvételeket.

A különbség azonban tárgyanként a jelesek számának és az átlagnak a hatása között egy esetben sem szignifikáns még p = 10 % szinten sem.

A történelem jelesek száma és a biológia valamint matematika átlag hatása, a magyar jelesek száma valamint a matematika átlag hatása között azonban a különbség már p = 10 %-os szinten szignifikáns.

4.2.1.4. A biológia, történelem, matematika átlagok együttes hatása a továbbtanulók számára

Mint hogy az átlag csekélyebb befolyásoló szerepére utaltak az egy független változás vizsgálatok; o téren kovosobb további számítást; elemzést végeztem.
A párhuzam és az előző megállapítás megerősítése céljából azonban megvizsgáltam ez uttal is a biológia, történelem, matematika átlagok együttes hatását a továbbtanulók számára.
A hatást kifejező regressziós egyenlet a következő:
/A változók tantárgyak szerinti indexezése azonos az eddigiekkel./

$$x_1 = -4,942 + 1,094 \cdot x_2 + 2,990 \cdot x_3 + 0,003 \cdot x_6$$

A matematika átlag hatása teljesen jelentéktelen.
A path-együtthatók az alábbiak:

$$p_2 = 0,0841; \quad p_3 = 0,219; \quad p_6 = 0,000190.$$

E szerint viszonylagosan még a történelem átlag szerepe a legjelentősebb.

$$\text{Történelem} : \text{biológia} : \text{matematika} = 1 : 0,384 : 0,00087$$

A csekély hatás miatt ezeknek az arányoknak nincs különösebb jelentősége. A három tárgy átlagai közötti kapcsolat szorosságát a következő együtthatók adják meg:

Biológia-történelem:	$R_{2,3} = 0,7109$	$R_{2,3}^2 = 50,53 \%$
Biológia-matematika:	$R_{2,6} = 0,5517$	$R_{2,6}^2 = 30,44 \%$
Történelem-matematika:	$R_{3,6} = 0,5666$	$R_{3,6}^2 = 32,10 \%$

Ezek megfelelnek elrendezésben a 47. ábrának, csak - mivel kevesebb osztályról van szó - magasabb értékiek az ott szereplő adatoknál.

Ha összehasonlítjuk a táblázatot a 4.2.1.2.1. megfelelő táblázatával, kitűnik, hogy az egyes tárgypárok átlagai között szorosabb a kapcsolat mint a jelesek száma között. Megfelelő tárgypáronként azonban ez a különbség egyetlen esetben sem szignifikáns.

A biológia-történelem átlagok közötti kapcsolat szorossága viszont $p = 5 \%$ -os szinten szignifikánsan különbözik a történelem-matematika jelesek száma közötti kapcsolat szorosságától, $p = 10 \%$ -os szinten a biológia-matematika jelesek száma közötti kapcsolat szorosságától. Ezek felhasználásával a 4.2.1.3. második oszlopa utolsó három sorának együtthatóit a következő módon /a 4.2.1.2.1. és 4.2.1.2.2. felbontásaihoz hasonlóan/ bonthatjuk fel:

Tantárgy ill. tantárgypár	Felbontás adatai /%/			
Biológia átlag direkt hatása	0,71			0,71
Történelem átlag direkt hatása		4,81		4,81
Matematika átlag direkt hatása			0,00	0,00
Biológia indirekt hatása		0,36	0,22	
Történelem indirekt hatása	2,43		1,55	
Matematika indirekt hatása	0,00	0,00		
Biológia-történelem közös hatása	2,62	2,62	1,14	2,62
Biológia-matematika közös hatása	0,00	0,00	0,00	0,00
Történelem-matematika közös hatása	0,01	0,01	0,01	0,01

$$R_{1,2}^2 = 5,77 \quad R_{1,3}^2 = 7,80 \quad R_{1,6}^2 = 2,92 \quad R_{1,2,3,6}^2 = 8,15$$

Sem az összehatás, sem az egyes átlagok hatása még $p = 10\%$ szinten sem szignifikáns. A három tárgy átlagának együttes hatása a továbbtanulók számára tehát lényegesen eltér ugyan-ezen három tárgy jelesei számának együttes hatásától. /4.2.1.2. táblázat első oszlopa./ Az alacsony adatok miatt további részletezés nem szükséges.

4.2.2. Az iskolai novelló-oktató tevékenység feltételei változásának hatása a felvettek számára

A továbbiakban kívánom megvizsgálni, hogy a 3.2. részben feltárt dimenziók /a 4.2. részben rögzített kivételekkel/ milyen hatással voltak a felvettek számára.

4.2.2.1. A feltételek hatása egyenként a felvettek számára

Eredményeimet a következő táblázat tartalmazza:

A feltétel megnevezése	Korr.egyh./r/	Det.egyh./r ² /	Szignifikancia-szint /%/
Továbbtanulásra jelentkezők száma	+0,8273	68,45 %	$p = 0,1\%$
Egyetemre jelentkezők száma	+0,6932	48,05 %	0,1 %
A végzett nem fizikai dolgozó gyermekek száma	+0,6662	44,36 %	0,1 %
A fiu jelentkezők száma	+0,5553	30,83 %	0,1 %
Egyéb felsőoktatási intézménybe jelentkezők száma	+0,5211	27,18 %	0,1 %
Végzettek száma	+0,4791	22,96 %	1,0 %
Végzett fiuk száma	+0,4704	22,13 %	1,0 %
Végzett helybeliek, kollégisták száma	+0,4572	20,90 %	1,0 %
A lány jelentkezők száma	+0,2305	5,30 %	Nem szignifikáns
A végzett fizikai dolgozó gyermekek száma	+0,0998	1,00 %	Nem szignifikáns
A végzett bejáró és albérletes tanulók száma	+0,0475	0,22 %	Nem szignifikáns
Végzett lányok száma	-0,1598	2,55 %	Nem szignifikáns

A táblázatba foglalt eredmények szerint a felvételek szempontjából legnagyobb szerepe a jelentkezők számának van. Ez viszont nyilván függvénye az osztály felkészültségének. Hatása egyébként $p = 5\%$ -os szinten szignifikánsan eltér valamennyi olyan feltétel hatásától, mely legalább három sorral lejjebb szerepel a táblázatban.

A rangsorban következő tényező: az egyetemre jelentkezők száma. Hatása $p = 5\%$ -os szinten szignifikánsan eltér a lány jelentkezők számának hatásától. Ezt az eredményt úgy lehet értelmezni, hogy ha magas az egyetemre jelentkezők száma, akkor bizonyára az adott osztályban elegendő jó képességű tanuló végzett.

Rangsorban nem ez következik, ám ezekhez hasonló jellegű adat: a fiu jelentkezők száma. Hatásuk a felvettek száma $p = 10\%$ -os szinten nagyon kevés híjjával szignifikánsan eltér a lány jelentkezők számának hatásától. A különбözőség a fiuk magasabb felvételi esélyére utal, amit a 36. táblázat és a hasonló jellegű asszociációs vizsgálatok is kifejeztek.

A többi feltétel, melyek hatását itt vizsgáltam, az osztály szociális, nemek és tanulási körülmények szerinti összetételét fejezi ki.

E paraméterek jelentősége az előzőeknél nagyobb, mert az előzőek már közbülső változók, hiszen meghatározott minimális esély nélkül aligha jelentkeztek tanulóink - legalábbis jelentős számban - felsőoktatási intézményekbe.

Az eredmények szerint a végzett nem fizikai dolgozó gyermekek száma volt a felvételekre leg-nagyobb hatással. Ez a hatás $p = 5\%$ -os szinten szignifikánsan eltér a lány jelentkezők szá-mának hatásától, $p = 1\%$ -os szinten a végzett fizikai dolgozó gyermekek számának és a vég-zett bejárók, albérletesek együttes számának hatásától, $p = 0,1\%$ -os szinten a végzett lá-nyok számának hatásától.

A végzett fiuk számának hatása $p = 10\%$ -os szinten tér el szignifikánsan a végzett fizikai dolgozó gyermekek számának, a végzett bejárók-albérletesek számának hatásától, $p = 1\%$ -os szinten a végzett lányok számának hatásától.

A végzett helybeliek, kollégisták számának hatása $p = 10\%$ -os szinten tér el szignifikánsan a végzett bejárók-albérletesek számának hatásától, $p = 1\%$ -os szinten a végzett lányok szá-mának hatásától.

Mindez összhangban van a 36. tábla megfelelő adatrendszerével, valamint a 4.1. részben rö-g-zítettekkel.

Ha a komplementer tanulói kategóriák /fiuk-lányok, fizikai dolgozók-nem fizikai dolgozók gyermekei, helybeliek-kollégisták-bejárók-albérletesek/ hatását nézzük, közöttük minden eset-ben szignifikáns a különbség. A végzett nem fizikai dolgozók-fizikai dolgozók gyermekeinek hatása nem tér el szignifikánsan a végzett fiuk száma-lányokszáma hatáskülönbségtől. A tanu-lási körülmények szerinti különbség viszont a táblázat szerint - kisebb hatáskülönbségre vezet mint a nemek szerinti és a szociális származás szerinti különbségekből adódó hatás-különbség.

A komplementer kategóriák hatásának mélyebb vizsgálata szükséges azonban a további megállapi-tásokhoz.

4.2.2.2. Komplementer tényezők együttes hatása a felvettek számára

4.2.2.2.1. Egyetemre, egyéb felsőoktatási intézménybe jelentkezők együttes determináló hatása a felvettek számára

Jelölje az egyetemre jelentkezők számát x_{15} , az egyéb felsőoktatási intézménybe jelent-kezők számát x_{10} .

A regressziós egyenlet a következő:

$$x_1 = 0,54 + 0,529 \cdot x_{10} + 0,721 \cdot x_{15}$$

Path-együtthatóként az alábbiak adódtak:

$$p_{10} = 0,468; \quad p_{15} = 0,655, \quad \text{és innen: } \frac{p_{15}}{p_{10}} = 1,40.$$

Tehát az egyetemre jelentkezésnek 1,40-szeres relatív jelentősége van a továbbtanulás szem-pontjából.

A jelentkezések kapcsolata osekély.

$$R_{10,15} = 0,0816; \quad R^2_{10,15} = 0,67\%.$$

Emek felhasználásával a 4.2.2.1. második oszlopában található két vonatkozó determinációs együtthatót /2. ill. 5. sor/ a következők szerint bonthatjuk fel:

Egyetemre jelentkezés direkt hatása	42,93 %		42,93 %
Egyéb felsőoktatási intézmény- be jelentkezés direkt hatása		21,86 %	21,86 %
Egyetemre jelentkezés indirekt hatása		0,33 %	
Egyéb felsőoktatási intézménybe jelentkezés indirekt hatása	0,13 %		
Egyetemre és egyéb felsőoktatási intézménybe jelentkezés közös hatása	4,99 %	4,99 %	4,99 %
<hr/>			
	$R^2_{1,15} = 48,05 \%$	$R^2_{1,10} = 27,18 \%$	$R^2_{1;10,15} = 69,78 \%$

A parciális korrelációs együtthatók /ill. négyzetek/:

$$r^2_{1,10;15} = 41,87 \%; \quad r^2_{1,15;10} = 58,53 \%.$$

Ez azt jelenti: Az egyetemre jelentkezők száma 48,05 %-ban determinálja a továbbtanulók számát. Megmagyarázatlan ezáltal a felvételek 51,95 %-a. Ennek az egyéb felsőoktatási intézménybe jelentkezők száma 41,87 %-át, azaz a teljes variancia további 21,73 %-át magyarázza meg. Így a kettő együtt a továbbtanulók számát 69,78 %-ban determinálja.

Fordítva: Az egyéb felsőoktatási intézménybe jelentkezők száma 27,18 %-ban determinálja a továbbtanulók számát. Megmagyarázatlan ezáltal a felvételek 72,82 %-a. Ennek az egyetemre jelentkezők száma 58,53 %-át, azaz a teljes variancia további 42,60 %-át magyarázza meg. Ismét adódik: így a kettő együtt a továbbtanulók számát 69,78 %-ban determinálja.

Az összehatás és az egyes tényezők hatása külön-külön is $p = 0,1$ %-os szinten szignifikáns. Az egyetemre és egyéb felsőoktatási intézménybe jelentkezés hatásának eltérése viszont nem szignifikáns. /Háiba utalt erre az 1,40-es relatív jelentőséget mutató adat./

4.2.2.2.2. A végzett nem fizikai dolgozó és fizikai dolgozó gyermekek számának hatása a felvettek számára

Jelölje a végzett fizikai dolgozó gyermekek számát x_{13} , a nem fizikai dolgozó gyermekek számát x_9 .

A regressziós egyenlet a következő:

$$x_1 = 1,618 + 0,815 \cdot x_9 + 0,0736 \cdot x_{13}$$

A path-együtthatók, s ebből relatív jelentősége a két változónak:

$$p_9 = 0,664; \quad p_{13} = 0,0774; \quad \frac{p_9}{p_{13}} = 8,58.$$

Ugy tűnik, a végzett nem fizikai dolgozó gyermekek száma - a vizsgált időszakban - rendkívül nagy relatív jelentőséggel rendelkezett a fizikai dolgozó gyermekek számához képest a továbbtanulás szempontjából.

A két különböző tanulói réteg végzettjeinek száma között kismérvű volt a kapcsolat.

$$R_{9,13} = 0,0337; \quad R^2_{9,13} = 0,0011 \%$$

Így a 4.2.2.1. második oszlopában található két vonatkozó determinációs együtthatót /3. ill. 10. sor/ a következők szerint bonthatjuk fel:

Végzett nem fizikai dolgozó gyermekek számának direkt hatása	44,01 %		44,01 %
Végzett fizikai dolgozó gyermekek számának direkt hatása		0,60 %	0,60 %
Végzett nem fizikai dolgozó gyermekek számának indirekt hatása		0,05 %	
Végzett fizikai dolgozó gyermekek számának indirekt hatása	0,00 %		
Végzett fizikai és nem fizikai dolgozó gyermekek számának közös hatása	0,35 %	0,35 %	0,35 %
	$R^2_{1,9} = 44,36 \%$	$R^2_{1,13} = 1,00 \%$	$R^2_{1,9,13} = 44,96 \%$

A parciális korrelációs együtthatók /ill. négyzeteik/:

$$r^2_{1,9;13} = 44,41 \%; \quad r^2_{1,13;9} = 1,08 \%.$$

Igy: A végzett fizikai dolgozó gyermekek száma csak 1 %-ban determinálja a felvételeket. Megmagyarázatlan ezáltal a felvételek 99 %-a. A nem fizikai dolgozó gyermekek száma ennek 44,41 %-át, azaz a teljes variancia 43,96 %-át magyarázza meg. Így a kettő együtt a továbbtanulók számát 44,96 %-ban determinálja.

Hasonlóan: A végzett nem fizikai dolgozó gyermekek száma 44,36 %-ban determinálja a felvételeket. Megmagyarázatlan ezáltal a felvételek 55,44 %-a. A fizikai dolgozók gyermekeinek száma ennek 1,08 %-át, azaz a teljes variancia 0,60 %-át magyarázza meg. Így a kettő együtt a továbbtanulók számát 44,96 %-ban determinálja.

Az együttes hatás valamint a végzett nem fizikai dolgozó gyermekek számának a továbbtanulók számára való determináló hatása $p = 0,1$ %-os szinten szignifikáns. A végzett fizikai dolgozó gyermekek számának hatása a továbbtanulók számára nem szignifikáns. Már az eddigiek alapján is nyilvánvaló, s a számítások mutatják is, hogy a végzett nem fizikai dolgozó gyermekek számának a továbbtanulók számára való hatása szignifikánsan eltér a végzett fizikai dolgozó gyermekek számának a továbbtanulók számára való hatásától $/p = 0,1$ %-os szinten!/.

Ez a vizsgálat élesebben hozza a fizikai dolgozó gyermekek továbbtanulási hátrányait akár a 36. tábla, akár az asszociációs vizsgálatokhoz képest.

4.2.2.2.3. A végzett fiúk és lányok számának hatása a felvettek számára

Jelölje a végzett fiúk számát x_7 , a végzett lányok számát x_{12} .

A regressziós egyenlet a következő:

$$x_1 = 0,61 + 0,467 \cdot x_7 + 0,278 \cdot x_{12}$$

A path-együtthatók, s ebből a két változó relatív jelentősége:

$$p_7 = 0,994; \quad p_{12} = 0,646; \quad \frac{p_7}{p_{12}} = 1,54.$$

A végzett fiúk száma - a vizsgált időszakban - a lányokhoz képest nagyobb relatív jelentőséggel rendelkezett a továbbtanulás szempontjából, ám ez a relatív jelentőség korántsem volt akkora, mint a végzett nem fizikai dolgozó gyermekek jelentősége volt a végzett fizikai dolgozó gyermekekhez képest. Figyelembe kell azonban azt is venni, hogy az adott időszak egy elláño-

sodási korszaka is volt az iskolának, s a fiuk egyre alacsonyabb száma lefelé torzította ezt a mutatót.

Ezzel magyarázható, hogy ez az eredmény nem vág pontosan egybe a 4.1. részben megállapítottakkal. Ez azonban még csak első közelítés.

A végzett fiuk és lányok száma között negatív korreláció áll fenn:

$$R_{7,12} = -0,8105; \quad R^2_{7,12} = 65,69 \%$$

A kapcsolat egyébként elég szoros; negatív előjele azzal magyarázható, hogy a lánylétszám növekedéséhez alapirányzatként a gimnáziumban a fiuk számának csökkenése kapcsolódott meglehetősen erőteljes tendenciával /16. ábra/.

Tekintettel arra, hogy $R_{1,12} = -0,1598$; tehát ez is negatív, most nemcsak a determinációs együttható, hanem a korrelációs együttható felbontásával is foglalkozom. /205/

Független változó	Hatás	$p_{jR_{j,i}}$	p_j	$R_{1,j}$	Komponensek	A felbontott $R_{1,i}$
x_7 /végzett fiuk száma/	közvetlen	p_7	0,9936		= 0,9936	
	közvetett	$p_{12} \cdot R_{7,12}$	$0,6456 \cdot -0,8105$		= -0,5232	
	Összesen:				0,4704	= $R_{1,7}$
x_{12} /végzett lányok száma/	közvetlen	p_{12}	0,6456		= 0,6456	
	közvetett	$p_7 \cdot R_{7,12}$	$0,9936 \cdot -0,8105$		= -0,8054	
	Összesen:				-0,1598	= $R_{1,12}$

Az előbbi táblázatot a következők szerint értelmezhetjük:

A végzett fiuk száma laza pozitív kapcsolatot mutatott /206/ a továbbtanulók számával. A végzett fiuk számának direkt hatása azonban ennél valójában jóval erősebb volt, de ezt a lányok számának indirekt hatása jelentékenyen legyengítette. Végső összesítésben a végzett lányok számának hatása a továbbtanulók számára negatív /igen laza kapcsolat/. Ez a táblázat második része szerint a végzett lányok számának - a végzett fiuk száma hatásánál gyengébb - pozitív direkt hatásából és az ezt ellenkezőjére fordító, a végzett fiuk számának indirekt hatásából tevődik össze.

Alapvetően ezt az összetételt az határozta meg, hogy a végzett fiuk és lányok száma - a vizsgált időszakban - ellentétes jelleggel változott. Vagyis, ha pl. a fiuk száma csökkent /s ez a továbbtanulók számát erősen csökkentette/, ezzel szükségképp együttjárt meglehetősen szoros kapcsolatban a lányok számának növekedése, s mivel a lányok számának növekedésével ugyanolyan arányban - mint a fiuknál - nem járt együtt a továbbtanulók számának növekedése, az összehatás mérsékelt csökkenésben jelentkezett.

A determinációs együtthatókat az alábbiak szerint bonthatjuk fel:

Végzett fiúk számának direkt hatása	98,74 %		98,74 %
Végzett lányok számának direkt hatása		41,67 %	41,67 %
Végzett fiúk számának indirekt hatása		64,87 %	
Végzett lányok számának indirekt hatása	27,38 %		
Végzett fiúk és lányok számának közös hatása	-103,99 %	-103,99 %	-103,99 %
<hr/>			
	$R^2_{1,7} = 22,13 \%$	$R^2_{1,12} = 2,55 \%$	$R^2_{1,7,12} = 36,42 \%$

A parciális korrelációs együtthatók /111. négyzeteik/:

$$r^2_{1,7;12} = 34,76 \%; \quad r^2_{1,12;7} = 18,36 \%$$

Jelentésüket ez uttál már nem részletezem.

Az mindenesetre világos, hogy a lány végzettek után a fiu végzettek számának figyelembevétele jobban csökkenti a variancia megmagyarázatlan részét mint fordítva.

Az együttes hatás, valamint a végzett fiúk számának a továbbtanulók számára való hatása

$p = 0,1$ %-os szinten, a végzett lányok számának hatása $p = 1$ %-os szinten szignifikáns.

A végzett fiúk számának a továbbtanulók számára való hatása a végzett lányok hatásától

$p = 1$ %-os szinten szignifikánsan eltér.

A felbontás a 4.2.2.2. táblázatához viszonyítottan lényegesen eltér. Mutatja a végzett fiúk számának igen erős direkt determináló hatását, a jóval kisebb - de azért számottevő - indirekt hatást, amit a fiúk számán keresztül okoz az egyidejű lánylétszám, s a rendkívül erősen gyengítő közös hatást /melynek értelmezése nem egyszerű kérdés/.

A végzett lányok számának hatásában a lányok számához kapcsolódó fiulétszám indirekt hatása még jelentősebb mint a lányok számának direkt hatása.

Mindez jól kifejezi azt a differenciát, ami a fiúk-lányok számának a továbbtanulásra való hatásában már az eddigi elemzések is mutattak, s ez összhangban van a 4.1.-ben tapasztaltakkal.

4.2.2.2.4. A végzett helybeliek és kollégisták, bejárók és albérletesek számának hatása a felvettek számára

Jelölje a végzett helybeliek és kollégisták /externisták/ számát x_8 , a bejárók és albérletesek számát x_{14} .

A regressziós egyenlet a következő:

$$x_1 = 0,552 + 0,382 \cdot x_8 + 0,235 \cdot x_{14}$$

A path-együtthatók, s ebből a két változó relatív jelentősége:

$$p_8 = 0,509; \quad p_{14} = 0,189; \quad \frac{p_8}{p_{14}} = 2,70$$

Ez világosan és egyértelműen mutatja a helybeliek, kollégisták nagyobb szerepét a továbbtanulásban. Ez az érték középső helyet képvisel a végzett nem fizikai dolgozó - fizikai dolgozó gyermekek, a végzett fiúk - lányok relatív jelentősége között.

A végzett kollégisták, helybeliek - bejárók, albérletesek száma között is negatív korreláció áll fenn:

$$R_{8,14} = -0,2770; \quad R^2_{8,14} = 7,67 \%$$

Ez a kapcsolat azonban korántsinos olyan szoros, mint a végzett fiúk és lányok száma között volt.

A korrelációs együtthatók felbontása:

Független változó	Hatás	$P_j R_{j,i}$	P_j	$R_{1,j}$	Komponensek	A felbontott $R_{1,i}$
x_8 /végzett helybeliek, kollégisták száma/	közvetlen	P_8	0,5094		0,5094	
	közvetett	$P_{14} \cdot R_{8,14}$	$0,1887 \cdot /-0,277/ =$		-0,0522	
	Összesen:				0,4572	= $R_{1,8}$
x_{14} /végzett bejárók, albérletesek száma/	közvetlen	P_{14}	0,1887		0,1887	
	közvetett	$P_8 \cdot R_{8,14}$	$0,5094 \cdot /-0,277/ =$		-0,1412	
	Összesen:				0,0475	= $R_{1,14}$

A determinációs együtthatókat az alábbiak szerint bonthatjuk fel:

Végzett helybeliek, kollégisták számának direkt hatása	25,95 %			25,95 %
A végzett bejárók, albérletesek számának direkt hatása			3,56 %	3,56 %
A végzett helybeliek, kollégisták számának indirekt hatása			1,98 %	
A végzett bejárók, albérletesek számának indirekt hatása	0,27 %			
A végzett helybeliek, kollégisták, bejárók, albérletesek számának közös hatása	-5,32 %		-5,32 %	-5,32 %
<hr/>				
	$R^2_{1,8} = 20,90 \%$	$R^2_{1,14} = 0,22 \%$	$R^2_{1,8,14} = 24,19 \%$	

A parciális korrelációs együtthatók /ill. négyzeteik/:

$$r^2_{1,8;14} = 24,02 \%; \quad r^2_{1,14;8} = 4,16 \%.$$

A helybeli és kollégista végzettek figyelembevétele a bejáró és albérletes végzettek után jobban csökkenti a variancia megmagyarázatlan részét mint fordítva.

Az együttes hatás, valamint a végzett helybeliek és kollégisták számának a továbbtanulók számára való hatása $p = 1 \%$ -os szinten, a végzett bejárók, albérletesek számának hatása viszont nem szignifikáns.

A végzett helybeliek, kollégisták számának és a végzett bejárók, albérletesek számának a továbbtanulók számára való hatása szignifikánsan nem tér el egymástól.

A felbontás - bár adatai nagysága kisebb - legjobban a 4.2.2.2.2. táblázatához hasonlít, abban a legjelentősebb tételt a végzett helybeliek és kollégisták számának direkt hatása képviseli.

A 4.2.2.2.2. - 4.2.2.2.4.-be foglaltak szerint a továbbtanulás szempontjából legfontosabb megkülönböztető hatótényezőknek bizonyult a végzett tanulók szociális összetétele, a nemek szerinti összetétel, s csak utolsó sorban számítható ilyen tényezőnek a tanulási körülmények szerinti összetétel.

4.2.3. Ugyanazon tantárgy különböző eredményességi mutatóinak hatása a továbbtanulási arányok alakulására

Megvizsgáltam a továbbtanulás szempontjából legfontosabb öt tárgy átlagának és jeles-arányszámának hatását a különböző továbbtanulási arányokra.
Az eredményeket az alábbi táblázat tartalmazza:

Továbbtanulási arányok	Jelentkező-végzett arányra hatás	Felvett-végzett arányra hatás	Felvett-jelentkező arányra hatás
Történelem átlag hatás /direkt/	40,978 %	21,690 %	1,341 %
Történelem jeles aránysz. hatás /direkt/	3,714 %	0,546 %	14,311 %
Történelem jeles aránysz. és átlag közös hatás	-21,018 %	5,864 %	-7,462 %
Történelem átlag és jeles aránysz. együttes hatás	23,674 %	28,100 %	8,190 %
Magyar átlag hatás /direkt/	29,752 %	29,766 %	10,901 %
Magyar jeles arányszám hatás /direkt/	0,668 %	0,466 %	1,584 %
Magyar jeles arányszám és átlag közös hatás	-7,565 %	-6,321 %	-7,052 %
Magyar átlag és jeles arányszám együttes hatás	22,855 %	23,911 %	5,433 %
Matematika átlag hatás /direkt/	4,032 %	0,503 %	3,745 %
Matematika jeles aránysz. hatás /direkt/	2,843 %	13,599 %	12,969 %
Matematika jeles aránysz. és átlag közös hatás	5,517 %	4,264 %	-11,355 %
Matematika átlag és jeles arányszám együttes hatás	12,392 %	18,366 %	5,359 %
Biológia átlag hatás /direkt/	24,547 %	12,953 %	0,091 %
Biológia jeles aránysz. hatás /direkt/	2,275 %	0,276 %	4,780 %
Biológia jeles arányszám és átlag közös hatás	-12,359 %	3,128 %	-1,092 %
Biológia átlag és jeles arányszám együttes hatás	14,463 %	16,357 %	3,779 %
Fizika átlag hatás /direkt/	0,332 %	0,114 %	2,727 %
Fizika jeles arányszám hatás /direkt/	8,809 %	10,426 %	1,411 %
Fizika jeles arányszám és átlag közös hatás	2,661 %	1,698 %	3,051 %
Fizika átlag és jeles arányszám együttes hatás	11,802 %	12,238 %	7,189 %

Az előző táblázat arra utal, hogy a felvett-jelentkező arányra lényegesen kisebb hatása van a tantárgyi eredményesség bármelyik vagy együttes mutatójának is, mint a másik két továbbtanulási aránymutatóra. Ezek között egyetlen hatás sem szignifikáns.

Igy arra lehet következtetni, hogy a tantárgyi eredményesség elsősorban a jelentkezéseket befolyásolja. Erre az utóbbi évek időszakából legjobb konkrét példa az 1970/71-es tanév lehet, amikor különösen gyenge eredményű gimnáziumi osztályaink végeztek, s alacsony volt a továbbtanulók száma is.

A fizika bármelyik tantárgyi eredményességi mutatójának sincs szignifikáns hatása /együttesen sem/ egyetlen felvételi eredményességi aránymutatóra sem.

A matematika tantárgyi átlag és jeles arányszám együttes hatása egyedül a felvett-végzett arányra szignifikáns $/p = 5\%$ szinten/.

A jeles arányszám direkt hatása majdnem csak a matematika-fizika tárgyak esetében nagyobb a tantárgyi átlag direkt hatásánál. Ez alól egyetlen kivételt a történelem jeles arányszámak a felvett-jelentkező arányra való hatása képvisel.

A felvett-végzett arányszámra a fizika kivételével mind a négy tantárgyi mutató együttes hatása szignifikáns. /A történelem, magyar esetében $p = 1\%$ -os szinten, a matematika esetében $p = 5\%$ -os szinten, a biológia esetében $p = 10\%$ -os szinten./

A jelentkező-végzett arányszámra a matematika-fizika kivételével mind a három tantárgyi eredményességi mutató együttes hatása szignifikáns. /A történelem és a magyar esetében $p = 5\%$ -os szinten, a biológia esetében $p = 10\%$ -os szinten./ Érdekes, hogy a matematika eredményességi mutatói a jelentkező-végzett arányt nem befolyásolják érdemben, a felvett-végzett arányt viszont igen.

Külön-külön tekintve az egyes tantárgyi eredményességi mutatókat, csak a magyar, történelem, biológia egy-egy mutatójának van szignifikáns hatása valamelyik továbbtanulási eredményességi mutatóra. A jelentkező-végzett arányra $p = 5\%$ -os szinten szignifikáns hatása van a történelem átlagnak, $p = 10\%$ -os szinten a magyar és a biológia átlagnak. A felvett-végzett arányra csak a magyar átlagnak van $/p = 10\%$ -os szinten/ szignifikáns hatása.

A 4.2.1.1., 4.2.1.2. és 4.2.1.3. részben leírtakkal az előző táblázat 2. oszlopa hasonlítható össze.

Az összehasonlítás eredményeként a történelem, magyar, matematika tárgyak eredményességi mutatóinak a továbbtanulásra való hatására vonatkozóan vonhatunk le következtetést.

4.2.4. Az iskolai nevelő-oktató tevékenység feltételei változásának hatása a továbbtanulási arányok alakulására

4.2.4.1. A feltételek hatása egyenként a továbbtanulási arányok alakulására

A számítások eredményeit az alábbi táblázat tartalmazza:

A feltételtől megnevezése	Jelentkező-végzett arányra hatás		Felvett-jelentkező arányra hatás		Felvett-végzett arányra hatás	
	Korr. egyh. / r / Dot. egyh. / r^2 /	Szign. szint /%/	r / r^2	Szign. szint /%/	r / r^2	Szign. szint /%/
Nem fizikai dolgozó gyermekek aránya az összes végzettből	+0,5238 27,43 %	0,1 %	+0,1335 1,78 %	Nem	+0,4812 23,15 %	1 %
A fiúk aránya az összes végzetthez viszonyítva	+0,4685 21,95 %	1 %	+0,1916 3,67 %	Nem	+0,4581 20,99 %	1 %
Helybeliek és kollégisták együttes aránya az összes végzettből	+0,1117 1,25 %	Nem	+0,1169 1,37 %	Nem	+0,1379 1,90 %	Nem
Az adott évben végzettek összes száma	-0,0979 0,96 %	Nem	-0,3407 11,61 %	5 %	-0,2463 6,06 %	Nem
Az adott és előző három év átlagos közismereti tanárellátottsági aránya	+0,1865 3,48 %	Nem	+0,3883 15,08 %	2 %	+0,3812 14,53 %	2 %
Az adott és előző három év közismereti tanári fluktuációjának összege	+0,0549 0,30 %	Nem	-0,2382 5,675 %	Nem	-0,0692 0,42 %	Nem
Matematikából jelest előzők aránya a végzettek között	+0,3322 11,03 %	5 %	+0,2024 4,100 %	Nem	+0,4265 18,19 %	1 %

A fenti táblázatban levő változók közül az első négy sorban a végzettek számára, különböző szempontu összetételére jellemzők vannak.

Az 5. - 6. sorban a végzők képzési idejére jellemző tanárellátottsági mutatókat szerepeltettem.

Az utolsó sorban a matematika jelesek arányszáma egy reprezentáns tantárgyi eredményességi mutató /amely az előző hatásvizsgálatok során már a továbbtanulási eredményesség lényeges befolyásolójának bizonyult/.

A vizsgált tényezők közül nincs egy olyan sem, mely mindhárom továbbtanulási aránymutatót szignifikánsan befolyásolta volna.

A jelentkező-végzett arányra szignifikáns hatása a végzett nem fizikai dolgozó gyermekek arányának /Vesd össze a 36. és az 56. ábrát!/, a végzett fiúk arányának /Vesd össze a 18. és az 56. ábrát!/, és a végzettek körén belül matematikából jelest előzők arányának volt. A felvett-jelentkező arányra szignifikáns hatással erősítő jelleggel csak a tanárellátottsági arány volt. Depresszív módon befolyásolta viszont ugyanezt a mutatót a végzettek száma. A felvett-végzett arányra a végzettek összetételére jellemző mutatók közül a nem fizikai dolgozó gyermekek és a fiúk aránya /Vesd össze a 18., 36. és 70. ábrákat!/, tantárgyi eredményességi mutatóként a matematikából jelest előzők aránya, a tanárellátottsági mutatók közül az adott és előző 3 év átlagos közismereti tanárellátottsági aránya hatott szignifikáns módon. Ebben a vonatkozásban összehasonlítást végezhetünk a 4.2.2.2.2. - 4.2.2.2.4.-ben foglaltakkal, s az összhang megerősíti - ha nincs is a két első között szignifikáns hatáskülönbség a jelen esetben -, hogy a végzett tanulók összetétele különböző jellemzői közül a nem fizikai dolgozó gyermekek aránya, a fiúk aránya s csak ezt követően a helybeliek és kollégisták aránya ilyen rangsorban volt a vizsgált időszakban a legjelentősebb hatással a továbbtanulási eredményességre. /Lásd: 4.2.2.2.4. utolsó bekezdése!/
Ugyanez a tendencia még erőteljesebben mutatkozott a jelentkező-végzett arányra hatásban. Ez összhangban van a 3.2. részben megállapítottakkal, részben a 4.1. rész 4. bekezdésében foglaltakkal. /Itt a 2-3. hely sorrendjében van egy eltérés. A teljes időszakra vonatkozó asszociáció vizsgálatnál a nemek szerinti különbség került a harmadik helyre./

Az utolsó táblázatban a legerősebbnek a végzett nem fizikai dolgozó gyermekek számának a jelentkező-végzett arányra való hatása bizonyult.

A nem fizikai dolgozó gyermekek és a fiúk aránya egyaránt valamivel /De nincs köztük szignifikáns különbség! / erősebben hatott a jelentkező-végzett arányra mint a felvett-végzett arányra.

Érdekes, hogy a helybeliek és kollégisták együttes aránya egyetlen továbbtanulási mutatóra sem hatott szignifikáns módon, noha az összesített eredmények és az asszociáció vizsgálata e tényező jelentőségét is kifejezték. A csekély mértékű pozitív korrelációt is ilyen jelzésnek tekinthetjük azonban az előbbi megfigyelésekre tekintettel.

Tanulságos, hogy az adott évben végzettek száma azon kevés tényezők közé sorolható, melyek szignifikánsan depresszív hatással voltak a felvett-jelentkező arányra. Így ez a körülmény /Vesd össze az 51. és a 65. ábrát! / egyik magyarázó tényezője a 65. ábráról leolvasható visszaesésnek.

Szintén fontos eredményt mutat az is, hogy az adott és előző 3 év átlagos közismereti tanárellátottsági aránya volt a másik tényező, mely szignifikánsan hatott /pozitív módon/ a felvett-jelentkező arányra. Ha most pedig a 38. és a 65. ábrát vetjük össze, akkor az a következtetésünk válik megalapozottá, hogy a mutató 65. ábra szerinti visszaesésében a 38. ábráról leolvasható tanárellátottsági hiány volt egy másik lényeges befolyásoló tényező.

A táblázat szerint a tanárellátottság mértéke a felvett-végzett arányra is szignifikáns hatással volt. Nem befolyásolta viszont szignifikáns módon a tanárellátottság a továbbtanulási aspirációt. Ugy tűnik tehát, hogy elsősorban a jelentkezések megalapozottságát erősítette a vizsgált időszakban a megfelelő személyi ellátottsága az iskolának.

A tanári fluktuációnak szignifikáns hatása nem volt egyetlen továbbtanulási aránymutatóra sem. Még legerősebb hatása a felvett-jelentkező arányra volt. Így némi magyarázatot ez a tényező is szolgáltat a 65. ábra értelmezéséhez, ha most a 39. ábrát vetjük vele össze.

Az eredménytényező hatása - a táblázat utolsó sora szerint - a jelentkezésre "bátorításban" és a felvétel megvalósulásában szignifikáns. Ha most viszont az 56., 70. és az 50. ábrákat hasonlítjuk össze, akkor arra kapunk példát, mennyire korántsem triviálisak itt a kapcsolatok, mert ezek az ábrák nem könnyen hozhatók "ránézéssel" egymással összefüggésbe. /Egyébként szinte valamennyi esetben alacsony szintű, laza kapcsolatról, összefüggésről van itt szó./

Ahhoz, hogy mélyebb következtetéseket vonhassunk le a hatások összetételét illetően is, újra többváltozós regresszióanalízisre van szükség.

4.2.4.2. A tanárellátottság, a tanári fluktuáció, az adott évben végzettek összes számának hatása a továbbtanulási aránymutatókra

Jelölje a felvett-végzett arányt x_1 , a felvett-jelentkező arányt x_{19} , a jelentkező-végzett arányt x_{23} , a tanárellátottsági arányt x_{18} , a tanári fluktuációt x_{17} , a végzettek számát x_{11} .

A regressziós egyenletek:

$$x_1 = -0,390 - 0,00171 \cdot x_{11} + 0,0152 \cdot x_{17} + 0,9123 \cdot x_{18}$$

$$x_{19} = 0,218 - 0,00187 \cdot x_{11} + 0,00661 \cdot x_{17} + 0,6468 \cdot x_{18}$$

$$x_{23} = -0,566 - 0,00142 \cdot x_{11} + 0,0145 \cdot x_{17} + 0,6435 \cdot x_{18}$$

A path-együtthatók az alábbiak:

$$x_1\text{-re hatás: } p_{11} = -0,2596; \quad p_{17} = 0,5242; \quad p_{18} = 0,5682;$$

$$x_{19}\text{-re hatás: } p_{11} = -0,2515; \quad p_{17} = 0,2017; \quad p_{18} = 0,3561;$$

$$x_{23}\text{-ra hatás: } p_{11} = -0,2012; \quad p_{17} = 0,4688; \quad p_{18} = 0,3741.$$

E szerint a felvett-végzett arányra legnagyobb relatív jelentőséggel a tanárellátottság bír; ezt megközelíti a tanári fluktuáció jelentősége; míg kb. félekkora relatív jelentősége van a végzettség számának. Utóbbi hatása depresszív /valamennyi aránymutatóra/.

A felvett-jelentkező arányra legnagyobb relatív jelentőséggel szintén a tanárellátottság bír; ezt követi depresszív hatásával a végzettség számának jelentősége; míg legkisebb jelentősége a tanári fluktuációnak van. A relatív jelentőségekben nincsenek akkora különbségek mint a felvett-végzett aránynál voltak.

A jelentkező-végzett arányra a tanári fluktuáció jelentősége volt a legnagyobb; ezt a tanárellátottság majd a végzettség száma követte. A relatív jelentőségek arányai itt még az első esetben is széthuzottabbak.

Az egyes független változók közötti kapcsolatok szorosságát a következő korrelációs együtthatók /és négyzeteik/ adják meg:

$$R_{11,17} = 0,7666; \quad R^2_{11,17} = 58,77 \%; \quad R_{11,18} = -0,6847; \quad R^2_{11,18} = 46,88 \%;$$

$$R_{17,18} = -0,6940; \quad R^2_{17,18} = 48,17 \%.$$

Igy legszorosabb a kapcsolat a végzettség száma és a tanári fluktuáció között. /A közismereti tanári fluktuáció jórészt tanári létszámnövekedést jelentett, ami a gimnáziumi létszám fel-futásához kapcsolódott./, de szoros /és ellentétes változásu/ a kapcsolat a tanárellátottság és a tanári fluktuáció /a legjelentősebb tanári fluktuációt a tanári létszám szükséges mértékre való megnövelése jelentette, vagyis jórészt a fluktuáció - a maga legszélesebb értelmében - a megfelelő tanárellátottság biztosítása érdekében történt/, a végzettség száma és a tanárellátottság között is /a legtöbb gimnazistánk éppen akkor végzett, mikor még nem volt elegendő tanerőnk/.

Ezeknek a felhasználásával a 4.2.4.1.-ben megadott determinációs együtthatókat a következő táblázatok szerint lehet felbontani:

Feltétel	A felbontás adatai		
	Jelentkező-végzett arányra hatás	Felvett-jelentkező arányra hatás	Felvett-végzett arányra hatás
A végzettség számának direkt hatása	4,049 %	6,324 %	6,74 %
A tanári fluktuáció indirekt hatása /a végzettség számán keresztül/	12,918 %	2,391 %	16,15 %
A tanárellátottság indirekt hatása /a végzettség számán keresztül/	6,561 %	5,944 %	15,13 %
A végzettség számának és a tanári fluktuációnak a közös hatása	-14,464 %	-7,776 %	-20,88 %
A végzettség számának és a tanárellátottságnak a közös hatása	10,308 %	12,262 %	20,20 %
A tanárellátottság és a tanári fluktuáció közös hatása	-18,413 %	-7,540 %	-31,28 %
<hr/>			
	$R^2_{23,11} = 0,959 \%$	$R^2_{19,11} = 11,605 \%$	$R^2_{1,11} = 6,06 \%$

/A 4.2.4.1. táblázatának 4. sora./

E szerint a végzettség számának összességében a jelentkező-végzett arányra való jelentéktelen befolyása mögött is bonyolult hatásegyüttes húzódik meg. Az első oszlop adatai alapján arra következtethetünk, hogy a jelentkező-végzett arány javulására a tanári létszám növekedésének /fluktuáció érdemi része/ /2. sor/, s annak a körülménynek volt a legjelentősebb erősítő hatása, amikor a végzettség számának növekedésével már együttjárt a megfelelő tanárellátottság is /5. sor/.

Nagyságrendben még jelentősebb volt azonban ennél az a gyengítő hatás, amit a tanárellátottság növekedésével együttjáró magas fluktuáció /amikor tehát a távozó nevelők száma is magas volt! /6. sor/, és a végzettek számának növekedésével együttjáró magas tanári fluktuáció idézett elő. /Ilyen volt pl. az 1962/63-as tanév, amikor sokan jöttek új nevelők az iskolához, de sokan is távoztak, s érdemi szaporodás nem történt, s amikor már magas volt a végzős létszám is. Lásd: 2.7. rész /189/ számú idézetét! /

A felvett-jelentkező arányra a végzettek számának hatása egyszerűbb összetételű. Jelentékenyebb adatot csak a végzettek számának és a tanári ellátottság növekedésének közös hatása képvisel.

Szintén bonyolultabb a végzettek számának hatása a felvett-végzett arányra. Itt magasabb értékekkel ismétlődnek az első oszlop adatai, ezért külön elemzést ez már nem igényel. Jó példák ezek arra, hogy a végső hatás rendkívül alacsonysága mögött is igen bonyolult hatásrendszer húzódhat meg.

Feltétel	A felbontás adatai		
	Jelentkező-végzett arányra hatás	Felvett-jelentkező arányra hatás	Felvett-végzett arányra hatás
A tanári fluktuáció direkt hatása	21,981 %	4,068 %	27,47 %
A végzettek számának indirekt hatása /a tanári fluktuáción keresztül/	2,379 %	3,716 %	3,96 %
A tanárellátottság indirekt hatása /a tanári fluktuáción keresztül/	6,742 %	6,108 %	15,55 %
A végzettek számának és a tanári fluktuációnak a közös hatása	-14,464 %	-7,776 %	-20,88 %
A tanárellátottság és a tanári fluktuáció közös hatása	-24,347 %	-9,970 %	-41,38 %
A végzettek számának és a tanárellátottságnak a közös hatása	8,010 %	9,529 %	15,70 %
	$R^2_{23,17} = 0,302 \%$	$R^2_{19,17} = 5,675 \%$	$R^2_{1,17} = 0,42 \%$

/A 4.2.4.1. táblázatának 6. sora./

A 4.2.4.1. táblázat 6. sorában szignifikáns hatás egyáltalán nem volt. A fenti felbontás ismét bonyolult hatásrendszert tárt fel. Jelentékeny nagyságrendű hatásokat találunk az 1. és 3. oszlopban. A felvett-végzett arányra való hatások még magasabb abszolút értékek minden sor tekintetében mint a jelentkező-végzett arányra való hatások.

Csak a felvett-végzett arányra való hatásokkal foglalkozom /ezek a legjelentékenyebbek/.

A felvett-végzett arányra legjelentékenyebb a tanárellátottság és a tanári fluktuáció közös depresszív hatása /mint az előző táblázatban is/. Itt is megtalálható - az előző táblázathoz hasonlóan - a végzettek számának és a tanárellátottságnak a jelentékeny közös depresszív hatása.

Az erősítő hatások között jelentős a tanári fluktuáció direkt hatása, a végzettek számának és a tanárellátottságnak a közös hatása és a tanárellátottság indirekt hatása.

Feltétel	A felbontás adatai		
	Jelentkező-végzett arányra hatás	Felvett-jelentkező arányra hatás	Felvett-végzett arányra hatás
A tanárellátottság direkt hatása	13,997 %	12,681 %	32,29 %
A végzettek számának indirekt hatása /a tanárellátottságon keresztül/	1,898 %	2,964 %	3,16 %
A tanári fluktuáció indirekt hatása /a tanárellátottságon keresztül/	10,588 %	1,960 %	13,23 %
A végzettek számának és a tanárellátottságnak a közös hatása	10,308 %	12,262 %	20,20 %
A tanárellátottság és a tanári fluktuáció közös hatása	-24,347 %	-9,970 %	-41,38 %
A végzettek számának és a tanárellátottságnak a közös hatása	-8,965 %	-4,820 %	-12,97 %
$R^2_{23,18} = 3,478 \%$ $R^2_{19,18} = 15,077 \%$ $R^2_{1,18} = 14,53 \%$			

/A 4.2.4.1. táblázat 5. sora./

Az egyes sorokban levő tényezők hatása a felvett-végzett arányra valamennyi esetben magasabb abszolút értékű mint a jelentkező-végzett arányra.

Részletesebben már e táblázatot nem elemzem, mivel az egyes hatások már az előző táblázatokban is jórésszt előfordultak.

Figyelemreméltóan magas viszont - s ez említést érdemel - a tanárellátottság direkt hatása a felvett-végzett arányra.

Az előzőekben részletezett hatásokat az alábbi táblázatban összesíthetjük:

Feltétel	Jelentkező-végzett arányra hatás	Felvett-jelentkező arányra hatás	Felvett-végzett arányra hatás
A végzettek számának direkt hatása	4,049 %	6,324 %	6,74 %
Szignifikancia-szint /%/	Nem	Nem	Nem
A tanári fluktuáció direkt hatása	21,981 %	4,068 %	27,47 %
Szignifikancia-szint /%/	10 %	Nem	5 %
A tanárellátottság direkt hatása	13,997 %	12,681 %	32,29 %
Szignifikancia-szint /%/	Nem	Nem	5 %
A végzettek számának és a tanári fluktuációnak a közös hatása	-14,464 %	-7,776 %	-20,88 %
A végzettek számának és a tanárellátottságnak a közös hatása	10,308 %	12,262 %	20,20 %
A tanárellátottság és a tanári fluktuáció közös hatása	-24,347 %	-9,970 %	-41,38 %
Együttes hatásuk: $R^2_{23;11,17,18} = 11,524 \%$ $R^2_{19;11,17,18} = 17,589 \%$ $R^2_{1;11,17,18} = 24,44 \%$			
Szignifikancia-szint /%/	Nem	10 %	5 %

A fenti direkt hatások közül csak a tanárellátottság és a tanári fluktuáció hatása szignifikáns a felvett-végzett arányra. Itt az összehatás is $p = 5\%$ -os szinten szignifikáns. A tanárellátottság hatása $p = 5\%$ -os szinten szignifikánsan különbözik a tanári fluktuáció hatásától.

A felvett-jelentkező arányra csak az együttes hatásuk szignifikáns $/p = 10\%$ -os szinten/.

A jelentkező-végzett arányra viszont a tanári fluktuációnak volt szignifikáns hatása $/p = 10\%$ -os szinten/.

4.2.4.3. A helybeli és kollégista arányszám, a tanárellátottság és a matematika jeles arányszám hatása a továbbtanulási aránymutatókra

Ez a független változó-kombináció éppen a 4.2.4.1. táblázat három különböző csoportjából vett egy-egy reprezentánst tartalmaz. Annak vizsgálatára alkalmas tehát, hogy a végzett tanulók összetétele, a középiskolai tanulmányi eredmények és a személyi feltételek milyen befolyással vannak a továbbtanulási aránymutatókra.

Jelölje a helybeli és kollégista arányszámot x_8 , a matematikából jelest elérték arányszámát x_{22} . Egyebekben az eddigi jelölésrendszer érvényes.

A regressziós egyenletek:

$$x_1 = -0,351 + 0,171 \cdot x_8 + 0,635 \cdot x_{18} + 0,711 \cdot x_{22}$$

$$x_{19} = -0,106 + 0,190 \cdot x_8 + 0,739 \cdot x_{18} + 0,360 \cdot x_{22}$$

$$x_{23} = 0,117 + 0,129 \cdot x_8 + 0,336 \cdot x_{18} + 0,599 \cdot x_{22}$$

A path-együtthatók az alábbiak:

$$x_1 \text{ -re hatás: } p_8 = 0,1625; \quad p_{18} = 0,3953; \quad p_{22} = 0,4056;$$

$$x_{19} \text{ -re hatás: } p_8 = 0,1600; \quad p_{18} = 0,4067; \quad p_{22} = 0,1814;$$

$$x_{23} \text{ -ra hatás: } p_8 = 0,1148; \quad p_{18} = 0,1954; \quad p_{22} = 0,3192.$$

Igy a felvett-végzett arányra legnagyobb relatív jelentőséggel a matematika jeles arányszám és a tanárellátottság bír. Felüknél is kisebb a relatív jelentősége a helybeli és kollégista aránynak.

A felvett-jelentkező arányra legnagyobb jelentőséggel a tanárellátottság bír. Felénél is kisebb a relatív jelentősége e szempontból a matematikából jelest elérők arányszámának és a helybeli és kollégista arányszámának.

A jelentkező-végzett arányra legnagyobb jelentőséggel a matematika jeles arányszám bír; ezt meglehetősen egyenletes rendben követi a tanárellátottság majd a helybeli és kollégista arány. Így megerősítést nyert, hogy a jelentkezésnél a megfelelő eredmény a legfontosabb üztönző, míg a továbbtanulási aspiráció megvalósulási mutatójára a megfelelő személyi ellátottságnak, és a végső tényleges felvételi arányra a megfelelő eredménynek és a kedvező személyi feltételeknek van szinte egyenrangú jelentősége.

A három független változó közötti kapcsolatok szorosságát a következő korrelációs és determinációs együtthatók adják meg:

$$R_{8,18} = -0,1397; \quad R_{8,18}^2 = 1,95\%; \quad R_{8,22} = 0,0755; \quad R_{8,22}^2 = 0,57\%;$$

$$R_{18,22} = 0,0218; \quad R_{18,22}^2 = 0,05\%.$$

Ezek a kapcsolatok a 4.2.4.2. részben vizsgálthoz képest sokkal lazábbak. A helybeliek, kollégisták és a tanárellátottság negatív korrelációját az magyarázza, hogy a vizsgált időszak kezdetén, amikor legalacsonyabb volt a tanárellátottság, akkor volt legmagasabb a helybeli és kollégista arány.

Érdekes, hogy a matematika jeles arányszám /mint eredményességi mutató/ és a kedvező tanulási

körülmény /helybéli vagy kollégista arányszám/ valamint a személyi ellátottság között ennyire laza a kapcsolat.

A továbbiakban nem ismételtem meg a 4.2.4.2.-ben részletezett számítást, csak a három tényező együttes determinációs együtthatói felbontásával foglalkozom.

Feltétel	Jelentkező-végzett arányra hatás	Felvett-jelentkező arányra hatás	Felvett-végzett arányra hatás
Helybeliek és kollégisták arányszámának direkt hatása	1,319 %	2,561 %	2,639 %
Szignifikancia-szint %/	Nem	Nem	Nem
A tanárellátottság direkt hatása	3,824 %	16,568 %	15,627 %
Szignifikancia-szint %/	Nem	5 %	1 %
A matematika jeles arányszám direkt hatása	10,190 %	3,295 %	16,450 %
Szignifikancia-szint %/	10 %	Nem	1 %
A helybeliek és kollégisták arányszámának és a tanárellátottságnak a közös hatása	-0,627 %	-1,819 %	-1,795 %
A helybeliek és kollégisták arányszámának és a matematika jelesek arányszámának közös hatása	0,554 %	0,439 %	0,996 %
A tanárellátottság és a matematika jelesek arányszámának közös hatása	0,272 %	0,322 %	0,699 %
Együttes hatásuk:	$R^2_{23;8,18,22}=15,432 \%$ $R^2_{19;8,18,22}=21,366 \%$ $R^2_{1;8,18,22}=34,616 \%$		
Szignifikancia-szint %/:	Nem	5 %	1 %

Az együttes hatás itt is csak /mint a 4.2.4.2. részben/ a felvett-jelentkező és a felvett-végzett arányra volt szignifikáns.

A tanárellátottság direkt hatása szignifikáns volt a felvett-jelentkező /5 %/ és a felvett-végzett arányra /1 %/.

A matematika jeles arányszám a jelentkező-végzett arányra volt szignifikáns hatással /10 %/. A kedvező tanulási körülménynek egyetlen továbbtanulási aránymutatóra sem volt szignifikáns /és jelentősebb/ hatása.

Ebből a kombinációrendszerből tehát a megfelelő személyi feltételek /Vesd össze: /207./ és a megfelelő középiskolai eredmények fontossága domborodik ki a felsőoktatási felvételek szempontjából.

4.2.4.4. A fiúk, a helybeliek és kollégisták és a nem fizikai dolgozó gyermekek arányszámának hatása a továbbtanulási aránymutatókra

Ezt a kombinációrendszert azért vizsgáltam meg, hogy mélyebb elemzés alapján tudjak választ adni a végzett tanulók különböző szempont szerinti összetételének a továbbtanulási eredményesség különböző aránymutatóira gyakorolt hatására.

Jelölje a fiúk arányszámát x_7 , a nem fizikai dolgozó gyermekek arányszámát x_9 .

A regressziós egyenletek:

$$\begin{aligned}x_1 &= 0,0677 + 0,152 \cdot x_7 + 0,0930 \cdot x_8 + 0,556 \cdot x_9 \\x_{19} &= 0,4912 + 0,0726 \cdot x_7 + 0,112 \cdot x_8 + 0,164 \cdot x_9 \\x_{23} &= 0,2431 + 0,166 \cdot x_7 + 0,0698 \cdot x_8 + 0,653 \cdot x_9\end{aligned}$$

A path-együtthatók az alábbiak:

$$\begin{aligned}x_1 \text{ -re hatás: } p_7 &= 0,3767; & p_8 &= 0,0886; & p_9 &= 0,4235; \\x_{19} \text{ -re hatás: } p_7 &= 0,1591; & p_8 &= 0,0944; & p_9 &= 0,1105; \\x_{23} \text{ -ra hatás: } p_7 &= 0,3849; & p_8 &= 0,0621; & p_9 &= 0,4642.\end{aligned}$$

Igy a felvett-végzett arányra legnagyobb relatív jelentőséggel a nem fizikai dolgozó gyermekek aránya bír; ettől kevésbé marad le jelentőségben a végzett fiuk aránya; az előbbi kettőhöz képest rendkívül kicsi a helybeliek és kollégisták arányszámának jelentősége /majd nem öltöde az elsőnek/.

A felvett-jelentkező arányra viszont a végzett fiuk arányszámának van a legnagyobb jelentősége, amit ennek kb. két-harmadával követ a végzett nem fizikai dolgozó gyermekek arányszáma; majd ettől már alig lemaradva a végzett helybeliek és kollégisták arányszáma.

A jelentkező-végzett arányra legnagyobb jelentőséggel a nem fizikai dolgozó gyermekek aránya bír; ennek kb. 80 %-a jelentőségben a végzett fiuk arányszáma, s a legnagyobbak nincs hetede sem a végzett helybeliek és kollégisták arányszámának relatív jelentősége.

Ezek arra vallanak, hogy a jelentkezésre törekvésben a nem fizikai dolgozó gyermekek vezetnek; kissé lemaradnak tőlük még a fiuk is; nagyon lemaradnak viszont a helybeliek és kollégisták.

A továbbtanulási aspiráció megvalósítási mutatójára viszont legnagyobb jelentőségű befolyása a fiuk arányszámának van.

A három független változó közötti kapcsolatok szorosságát a következő korrelációs és determinációs együtthatók adják:

$$\begin{aligned}R_{7,8} &= 0,1585; & R^2_{7,8} &= 2,51 \% & R_{7,9} &= 0,1589; & R^2_{7,9} &= 2,52 \% \\R_{8,9} &= -0,0245; & R^2_{8,9} &= 0,06 \%\end{aligned}$$

Itt is igen lazák a kapcsolatok. Ez azonban itt sokkal természetesebb mint a 4.2.4.3. részben.

A három tényező együttes determinációs együtthatóinak felbontása a következő:

Feltétel	Jelentkező-végzett arányra hatás	Felvett-jelentkező arányra hatás	Felvett-végzett arányra hatás
Fiuk arányszámának direkt hatása	14,817 %	2,531 %	14,193 %
Szignifikancia-szint %/	1 %	Nem	5 %
Helybeliek és kollégisták arányszámának direkt hatása	0,385 %	0,891 %	0,784 %
Szignifikancia-szint %/	Nem	Nem	Nem
Nem fizikai dolgozó gyermekek arányszámának direkt h.	21,544 %	1,222 %	17,934 %
Szignifikancia-szint %/	1 %	Nem	1 %
A fiuk arányszámának, a helybeliek és kollégisták arányszámának közös hatása	0,757 %	0,476 %	1,058 %
A fiuk arányszámának és a nem fizikai dolgozók gyermekei arányszámának közös hatása	5,678 %	0,559 %	5,070 %

A helybeliek és kollégisták arányszámának és a nem fizikai dolgozók gyermekei arányszámának közös hatása

-1,412 %

-0,051 %

-0,184 %

Együttes hatásuk:

$R^2_{23;7,8,9} = 43,040 \%$

$R^2_{19;7,8,9} = 5,628 \%$

$R^2_{1;7,8,9} = 38,855 \%$

Szignifikancia-szint /%/:

0,1 %

Nem

0,1 %

Az együttes hatás csak a jelentkező-végzett és a felvett-végzett arányra volt szignifikáns. A fiuk és a nem fizikai dolgozók gyermekei arányszámának direkt hatása is szignifikáns volt ugyanerre a két arányra.

A nem fizikai dolgozók gyermekei arányszámának mindkét arányra való hatása szignifikánsan eltért /a jelentkező-végzett arány tekintetében $p = 5 \%$ -os, a felvett-végzett arány tekintetében majdnem $p = 5 \%$ -os szinten/ a fiuk arányszámának hatásától.

Ez egzakt módon igazolja a 4.2.4.1. 7. bekezdésében már több oldalról megközelített törvényszerűséget, mely a vizsgált időszakban érvényesült iskolánkban.

5. A továbbtanulási eredményesség összefüggése a felvételi vizsgatárgyak megfelelő választásával

A továbbtanulási esélyek szempontjából lényeges annak a szerepe is, mennyire illeszkednek a jelentkezők a népgazdasági igényekhez.

A 97. ábra mutatja, hogy az 1969/70 - 1972/73 között végzett tanulók - jelentkezőik alapján - milyen tárgyakból tettek felvételi vizsgát.

Összehasonlításként feltüntettem az ábrán az 1972/73-as tanév felsőoktatási kereteinek felvételi vizsgatárgyak szerinti megoszlását is.

Látható, hogy növényvédő-gépész szakközépiskolásaink legfőbb vizsgatárgya a matematika, biológia, kémia volt /ami agrárfelsőoktatási jelentkezőikhez kapcsolódott/.

Közgazdasági szakközépiskolásaink jellegzetes felvételi vizsgatárgya a politikai gazdaságtan /esetleg történelem/ és a matematika volt /ami közgazdasági egyetemre jelentkezőikkel volt döntően kapcsolatban/.

Gimnazistáinknál szinte egyenlő súllyal szerepelt a felvételek szempontjából a magyar, történelem, fizika és a matematika. Jelentős volt még a biológia szerepe is. A sort a kémia zárta.

Ezzel a jelentkezéssel növényvédőseink jelentősen túllépték az országos megoszlási mutatókat biológiából és kémiából, s bár jelentős volt náluk a matematikából felvételizők száma is, ezzel még így is elmaradtak az országos mutatótól.

Ugyanez igaz közgazdasági szakközépiskolásainkra is. Ők politikai gazdaságtanból /vagy történelemből/ lépték túl legjobban az országos mutatót, de érdekes, hogy magyarból is kissé. Ez jórészt azzal magyarázható, hogy aránylag sok volt közülük a tanítói pályára menő tanuló is, akik jelentkezésük idején még nem mérték fel kellően saját érdeklődési irányukat.

Gimnazistáink matematikából és fizikából lényegesen az országos mutató alatti, magyarból, történelemből, biológiából az országos mutató feletti jelentkezést produkáltak.

A jelentkezések iskolák közötti összehasonlítására, országos és megyei mérleg megvonására nyújt lehetőséget a 102. ábra.

Az ábrán az országos és megyei mutatókat, továbbá tipikus /elsősorban megyei/ iskolák megfelelő adatait tüntettem fel. Minthogy iskolánk hármaskörűt teljesített, ezért tüntettem fel az ábrán egy-egy mezőgazdasági és közgazdasági szakközépiskolát és két gimnáziumot. Utóbbiak közül az egyik a megye legmagasabb felvételi arányt produkáló gimnáziuma /Verseggy/, a másik un. "kis-gimnáziumból" kifejlődött iskola, mely aránylag alacsony felvételi eredményeket tudott eddig csak felmutatni.

Az ábrán tükröződnek a mezőgazdasági és közgazdasági szakközépiskolák - már említett - jellegzetes felvételi tárgykombinációi.

Leolvashatjuk azt is, hogy matematikából és fizikából az országos jelentkezések sem érték el a kívánatos mértéket, még kevésbé megyénk jelentkezési adatai. Iskolánk jelentkezései e szempontból még jobban elmaradtak a kívánatos mértéktől, de a kunhegyesi adatok még iskolánk adatainál is alacsonyabbak voltak.

Szerepeltettem az ábrán a budapesti Fazekas Mihály Gimnázium jelentkezési adatait is, amely iskola tudvalévően évek óta országosan is a legmagasabb felvételi eredményességet mutatta fel. Ennek az iskolának az eloszlásfüggvénye viszont éppen abban jellegzetes, hogy matematikából és fizikából a népgazdasági igénynél is magasabb jelentkezést tudtak felmutatni. Magától értetődő, hogy a többi tárgyból viszont a jellegzetességek ennek éppen a fordítottjai. Minthogy a legdöntőbb számú felvételi lehetőséget éppen a matematika-fizika tárgyak nyújtják, meglehetősen kézenfekvő, hogy e két tárgy megfelelő megkedveltetése, s ezen keresztül az ezekből történő elegendő mértékű jelentkezés szinte mutatójává lesz a várható felvételi eredményességnek.

Az egyes iskolák - ábráról leolvasható és az előzőekben érintett - jelentkezési adataitól - úgy vélem - nem lehet elválasztani felvételi eredményességük mértékét.

Primitív következtetés volna természetesen az is, ha a felvételi eredményesség különbözőségeit pusztán erre a körülményre kívánnánk visszavezetni.

Nyilván - főleg a miénkhez hasonlóan jelentős múlttal rendelkező iskolák esetében - szinte mindegyiküknek van valamilyen meghatározott erőssége szaktárgyi vonatkozásban, s ez feltétlenül enyhíti az átlagtól való eltérés hátrányait.

Iskolai jelentkezéseink aránytalanságait még szemléletesebben mutatja a 99. ábra. Feltűnően domináns szerepe volt jelentkezők szempontjából a magyarnak és a történelemnek, a fizika-biológia tárgypárnak, de a természettudományos tárgyak közül a biológiának és a kémiának is. Nagyon kismértékű volt az érdeklődés iskolánkban - a felvételi lehetőségekhez viszonyítva - a matematikai, fizikai felvételi lehetőségek iránt. Ha e tárgyak iránt sikerülne valós továbbtanulási jelentőségükhöz mért érdeklődést kialakítani, iskolánk aránylag magas felvételi mutatója minden bizonnyal lényegesen tovább növekedne.

Iskolánkban feltétlenül - a tárgyak sikeres megkedveltetése szempontjából - erőssége szaktárgyi vonatkozásban a magyar, történelem és biológia tanítása.

Nem kielégítő viszont a matematika-fizika tárgyak iránti érdeklődéskeltés sikeressége.

A 98. ábra már a tényleges felvételek alapján készült. Matematikából, fizikából - a 97. ábrához képest - a mutatók kicsit javultak, a többi tárgyból mérsékelt gyengülés volt.

A 100. ábra azt szemlélteti, hogy - a kémia és a növényvédős biológia kivételével - megmaradt az egyes tárgyak 99. ábrán látott domináns szerepe, ám lényeges csökkenések következtek be.

A felvételi eredményességre e csökkenésekből is lehetne már következtetni, de pregnánsabban mutatja ezt tárgyanként /tárgypáronként/ a 101. ábra.

Az ábra gimnáziumot végzett tanulóink tárgyankénti felvételi eredményességét oszlokos sorrendben tünteti fel. Így igen magas volt a matematika-fizika tárgypárból, legalacsonyabb kémiából.

Növényvédőseink fizikából szerepeltek a legeredményesebben és ők is kémiából a leggyengébben. Közgazdasági szakközépiskolásaink magas biológia-kémia felvételi arányait nem szabad túlértékelni, mert csak néhány e tárgyakból felvételiző tanuló volt. Így itt inkább az aránylag jó matematika és politikai gazdaságtan felvételi arányra kell figyelni. Észre kell azonban azt is vennünk, hogy közgazdasági szakközépiskolásaink általában jóval gyengébb felvételi arányt értek el mint gimnazistáink vagy növényvédőseink.

Egyébként gimnazistáink felvételi eredményessége növényvédőseinknél is magasabb volt.

Feltűnő, hogy felvételi eredményességben a matematika-fizika után - legalább is a gimnazistáknál - mindjárt a magyar-történelem következik. Ez annál inkább érdekes, mert e tárgyakból a kíváncsiságnál túlzottabb volt a jelentkezők mértéke.

Míg matematika-fizikából az igen jó felvételi eredményességhez sajnos nem kapcsolódott elégséges mértékű érdeklődés, addig magyarból és történelemből a túlzott érdeklődés is aránylag magas szinten vezetett a felvételekhez.

Igy arra a végkövetkeztetésre lehet jutni, hogy iskolánkban a továbbtanulás szempontjából sajátosan erős oldala a magyar és történelem tanítás, amit az előző fejezet korrelációs számításai eredményei is kifejeztek.

6. Összefoglalás

A vizsgált időszakban gimnáziumunkból társadalmunk igényeivel konzekvensebb kapcsolatot tartó, összetettebb funkciót teljesítő, lényegesen nagyobb mennyiségi produktivitású iskola alakult ki.

A közgazdasági szakközépiskola - adataink szerint - elsősorban a munkába állítást jól szolgáló iskolatípus. Ma az iskola eredményességét - éppen ezért - nem is lehet egyoldalúan a továbbtanuláson lemérni.

E munka kereteiben azonban a funkció teljesítésével érdemben nem foglalkoztam, mivel közgazdasági munkaközösségünk felmérése lehetővé fogja tenni a funkció teljesítésének gondos értékelését.

Azt viszont igazoltam a dolgozatban is, hogy az iskola új - szakoktatási - funkcióján keresztül egyre jelentősebb Szolnok megye észak-keleti térsége számára.

A továbbtanulás szempontjából viszont - elsősorban a gimnáziumi profilon keresztül - egy lokalizálódási folyamat ment végbe; csökkent gimnáziumunk jelentősége a vidék számára. Ezt nem lehet elválasztani a vonzásterületünkön ez idő alatt meggyökeresedett kunhegyesi gimnáziumtól.

Sajnos gimnáziumot végzett helybeli tanulóink körében azok száma növekedett jobban, akik nem tanultak tovább felsőoktatási intézményben. Ez a körülmény természetesen egyéb tényezőkkel együtt hátrányos indirekt befolyással volt - van az utóbbi években a gimnázium helyi bázisának alakulására.

Az iskola tanulólétszámának gyors felfutását a személyi feltételek több éves fáziseltolódással követték. Igazoltam, hogy a megfelelő személyi ellátottságtól függetlenül megnövekedett tanulólétszám ellátása minőségileg a korábbinál jóval alacsonyabb szinten történhetett, hogy ez a körülmény volt a legdöntőbb tényező az eredményesség csökkenésében. /Lásd: /200/-at megelőző 5. bekezdés!/.

Ez a csökkenés több formában is megnyilvánult.

Főleg 1963/64 - 1966/67 között nőtt a lemorzsolódás, alacsonyabb lett a továbbtanulási arány, a továbbtanulók közül is kevesebben jutottak el egyetemekre. Így több szempontból ez az időszak iskolánkban minőségileg alacsonyabb értékű nevelő-oktató tevékenység kora volt.

Az egyes tanulói rétegek továbbtanulási aspirációja jelentős különbségeket mutatott. Legerőteljesebb volt a nem fizikai dolgozók továbbtanulásra törekvése, őket a fiúk követték, s a rangsorban legkisebb differenciáló tényezőként szerepeltek a helybeliek és kollégisták. Az egyetemekre jelentkezésben a végzetek összetétele szempontjából a nemek szerinti különbség volt a legdöntőbb differenciáló tényező.

Mindez azt igazolja, hogy az iskoláztatás egész vertikumára vagy annál is tágabb térre kiterjedő társadalompolitikai intézkedések /fizikai dolgozók gyermekei tanulásának külön támogatása, nőpolitikai határozat/ eredményes megvalósítása fontosabb mint önmagában a kedvező tanulmányi körülmények biztosítása az iskoláztatás középiskolai fokán.

Figyelembe kell azonban azt is vennünk, hogy a gimnáziumban az utóbbi években rendkívül lecsökkent a kollégisták száma /a helybeliek száma is csökkent!/, s így a hatásvizsgálatok e vonatkozásban szükségképp a vártnál is alacsonyabb eredményt hoztak. /Miközben a teljes vizsgált időszakban a kollégisták nagyobb arányu továbbtanulása egyértelmű igazolást nyert./

Az utóbbi néhány évben a fizikai dolgozók és a lányok továbbtanulási aspirációját sikerült fokozni, amit iskolánkban igen jelentős eredménynek kell tekinteni, mivel igen magas a fizikai dolgozók gyermekei és a lányok aránya is. A fizikai dolgozók gyermekei körében az utóbbi években az egyetemekre jelentkezés aránya is nőtt; a lányok aspirációja azonban elsősorban a kevésbé kvalifikált felsőoktatási intézmények felé fokozódott.

Az is bebizonyosodott, hogy a végzett tanulók számszerű eredményessége is csak a szociális és nemek szerinti különbségesség aránymutatóit követi a továbbtanulásra jelentkezés determiná-

lása szempontjából /noha arra kimutatható szignifikáns hatása van/.

A már említett "visszaesési korszakban" viszont a számszerű eredményeknek is többé-kevésbé minimuma volt.

Igazolást nyert, hogy az iskola történelem, matematika, magyar tanítása játszott a legjelentősebb szerepet a vizsgált időszakban a továbbtanulási eredményesség befolyásolásában. A matematikatanítás lehetőségei viszont jóval nagyobbak volnának annál, mint amilyen szerepet ez a tárgy a továbbtanulás szempontjából iskolánkban jelenleg betölt.

Ma egyértelműen javuló tendenciát mutat az iskolában a gimnáziumból való továbbtanulás több univerzális és specifikus mutatója.

Ahhoz azonban, hogy az iskola társadalmi presztízse vonzásterületén - és legfőként helyben - gimnáziumi tekintetben is helyreálljon, a jelenleginél még jóval magasabb felvételi eredményességet kell elérni.

Ennek feltételei nagyrészt adottak; stabil a tantestület, felfutottak a szakosított osztályok, jók a tárgyi feltételek, javuló a fizikai dolgozók gyermekeinek és a lányoknak a továbbtanulása.

Sulytalan volt viszont az utóbbi években a kollégium szerepe a gimnáziumi továbbtanulás szempontjából, pedig korábban ezt a feladatot érdemben segítette. A javulás feltételei itt elmentmondásosan adóttak. Ma már újra több - szakosított gimnáziumi osztályba járó - kollégista van; ám ez a kollégium jelenlegi lehetőségei között közgazdasági szakközépiskolánk terület-ellátó funkciójának eredményes teljesítése rovására valósulhat meg. Nagyobb kollégium nélkül az iskola mai komplex funkcióját nem sokáig tudja teljesíteni. Örvendetes viszont annak egyértelmű igazolódása, hogy a vizsgált időszak végére döntően kialakultak iskolánkban a 60-as évek elején létrejött magas mennyiségi szinten is a minőségi munka feltételei, s ennek nyomán első eredményei.

Ezeknek az eredményeknek a konzekvens továbbvitele lehet ma a biztosíték arra, hogy az iskolának multjához illő nagy jövője is legyen.

Ennek a célnak a szolgálatában, az iskola jövőjéért érzett felelősség tudatában igyekeztem munkámban megfogalmazni az utóbbi másfél évtized bonyolult közoktatáspolitikai mozgásának iskolánkra kiható következményeit, a jelentkező kedvező és kedvezőtlen tendenciákat, úgy véelve, hogy ezzel az iskola jövőbeni magasabb eredményeit segítem elő.

Munkám nem szokványos iskolai eseménytörténet.

Sokkal inkább annak a vizsgálata, hogy e közoktatáspolitikai szempontból rendkívül dinamikus időszak intézkedésrendszere milyen hatással jelentkezett egy kisváros gimnáziumában. Minden következtetése csak azon feltételhatárok között érvényes, melyek a vizsgált időszakban iskolánkban fennálltak.

Iskolánk azonban - akár a fizikai dolgozó gyermekek magas aránya, akár a nagyfokú ellányosodás, akár a gyors mennyiségi fejlődést követni nem tudó személyi ellátottság, akár a zsúfolt kollégium tekintetében - olyan adottságokkal rendelkezett ebben az időben, ami meglehetősen tipikus sajátosságként kezelhető legalább is megyénk "vidéki" gimnáziumi kategóriájában.

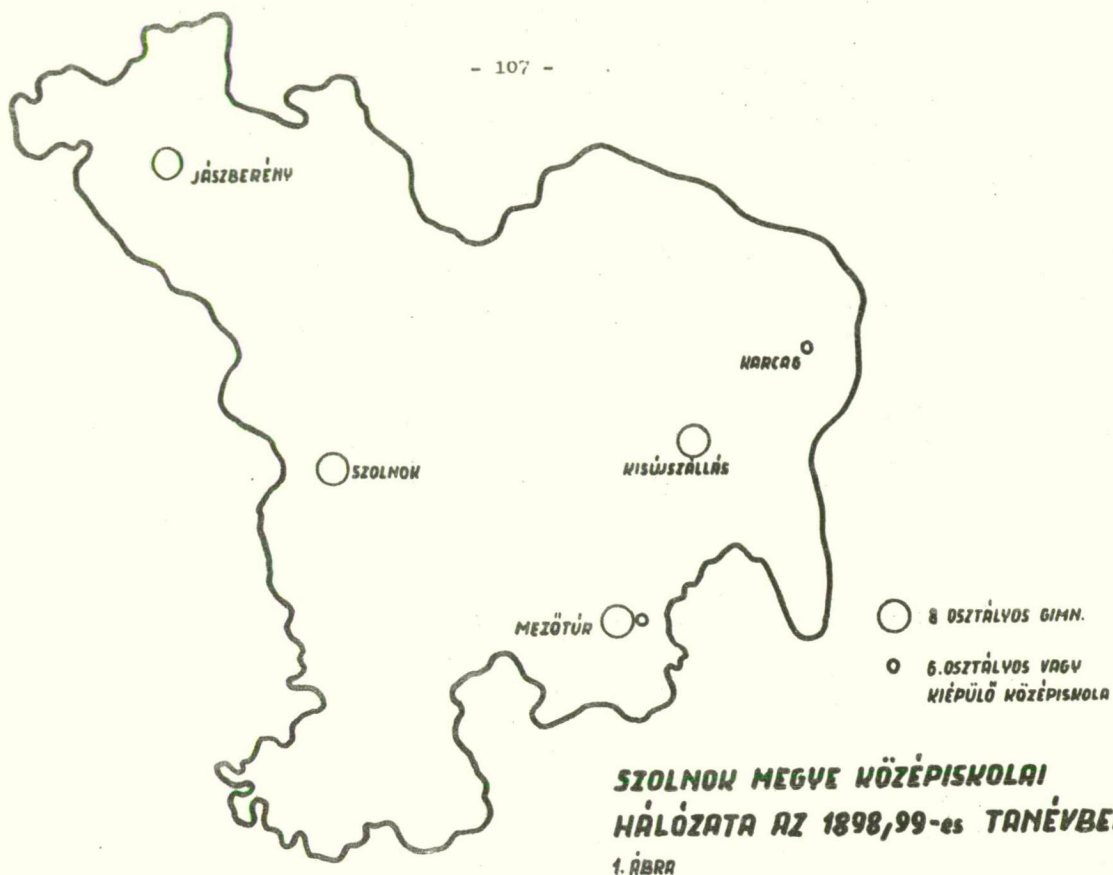
Igy dolgozatom egy bizonyos típusú iskolakategória tekintetében a közoktatáspolitikai célok valóra válása is egy reprezentáns szándékozott nyújtani.

Értékét e vonatkozásban az ország és megyénk más iskoláiban végzett hasonló témájú vizsgálódások megerősítő vagy ellentmondó konkluziói szabhatják meg igazán.

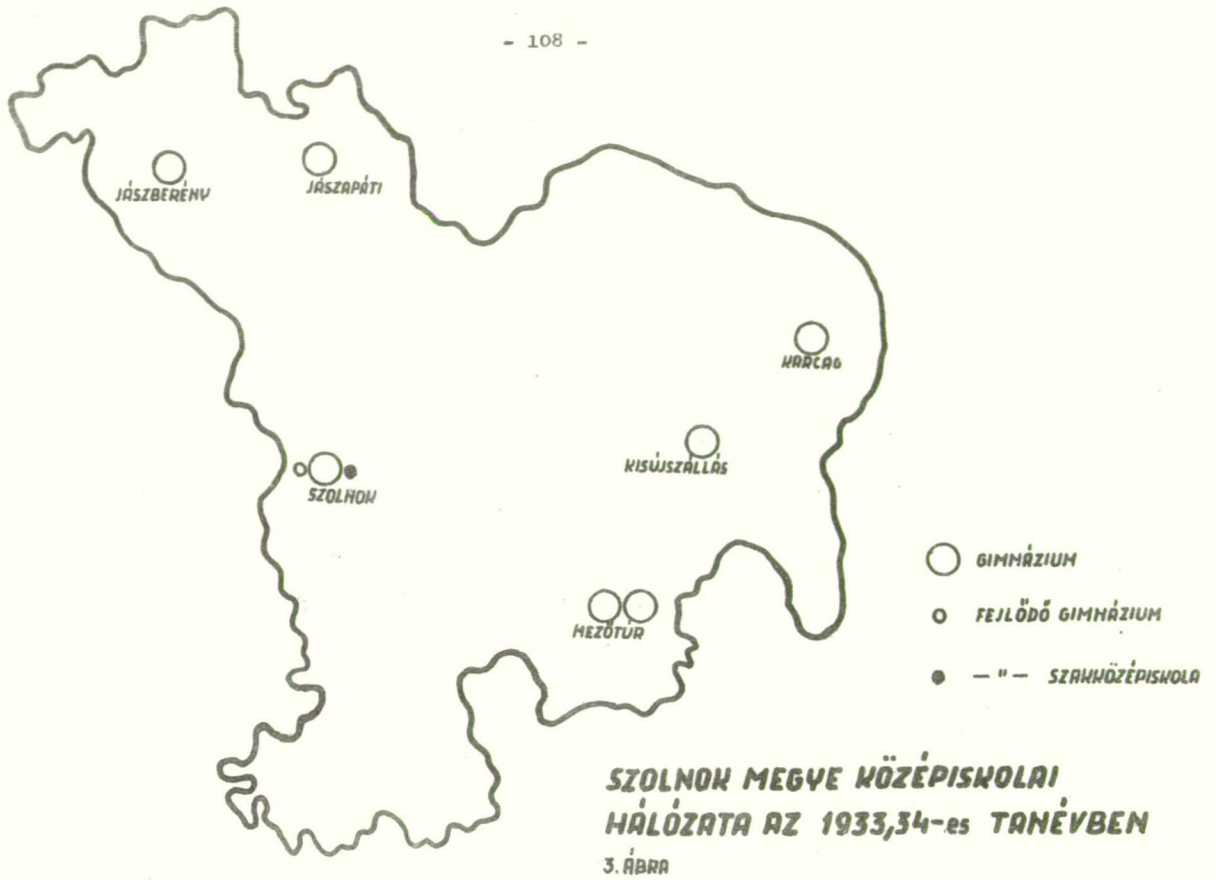

Á B R Á K
=====

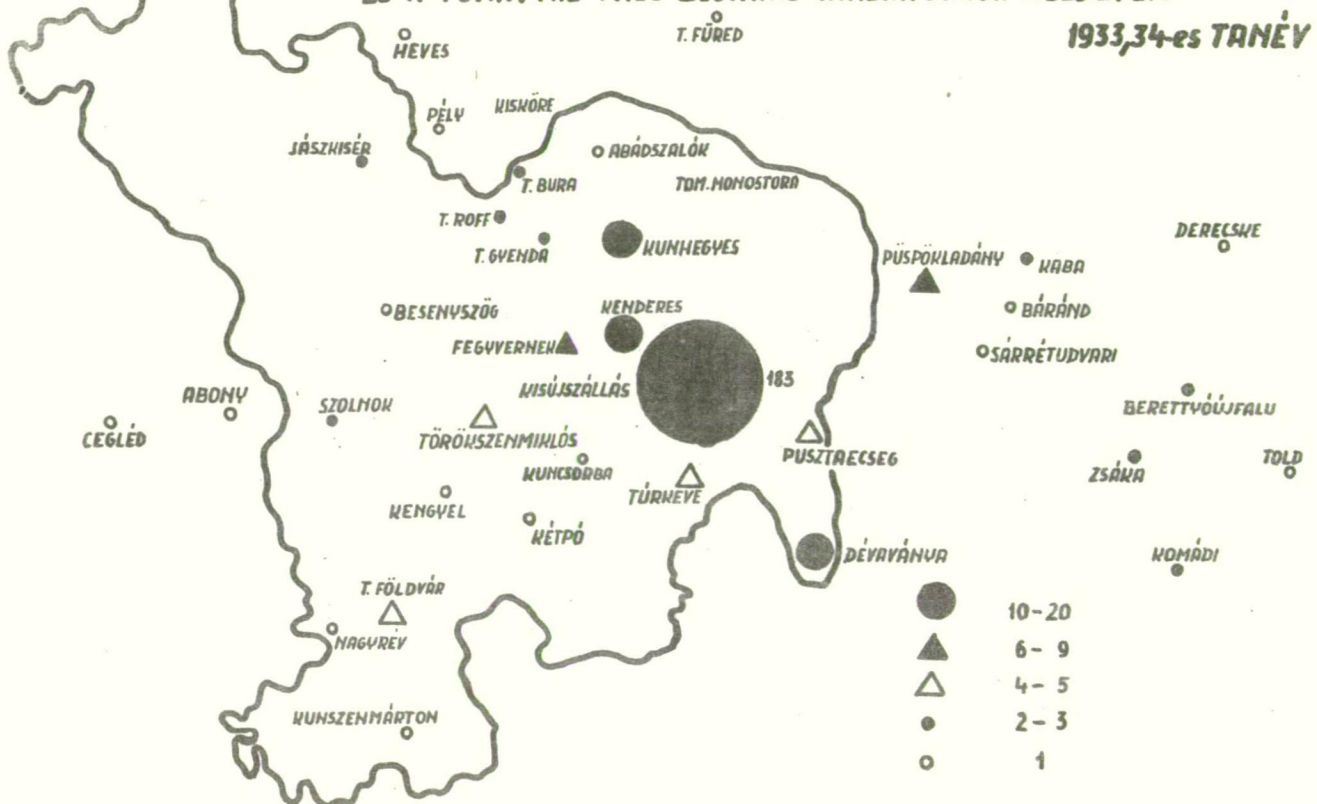
1 - 110.

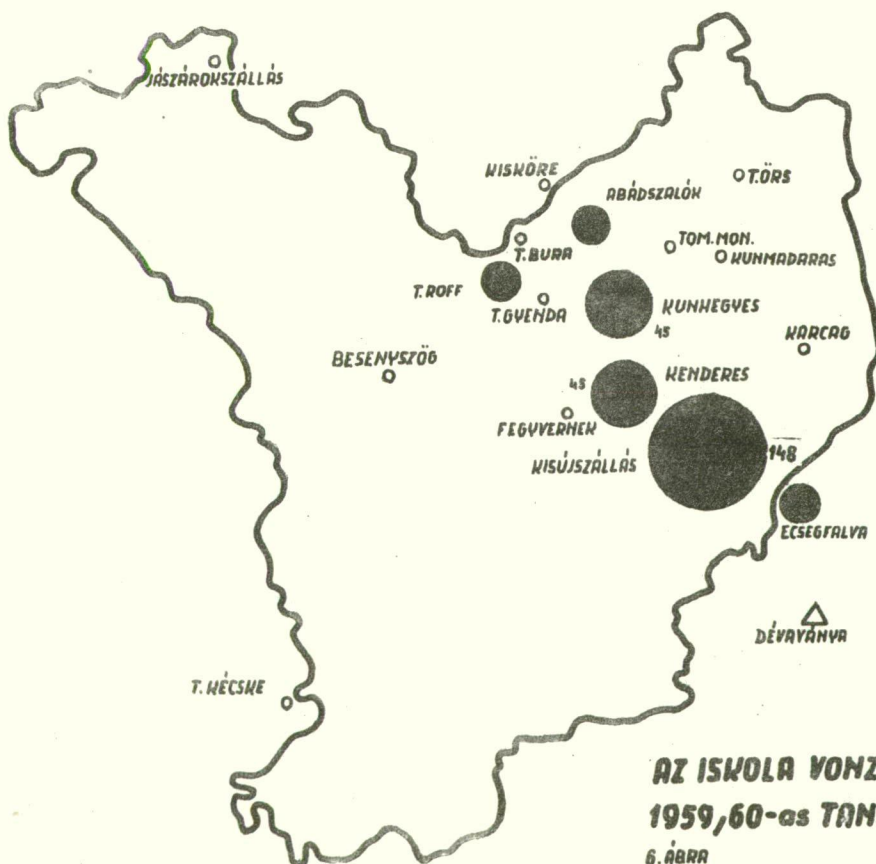
4. ÁBRA AZ ISKOLA VONZÁSTERÜLETE A BŐVÜLT DIÁKOTTHON BENÉPESÜLÉSE ÉS A VONATTAL VALÓ BEJÁRÁS KIALAKULÁSA KEZDETÉN
 1933,34-es TANÉV

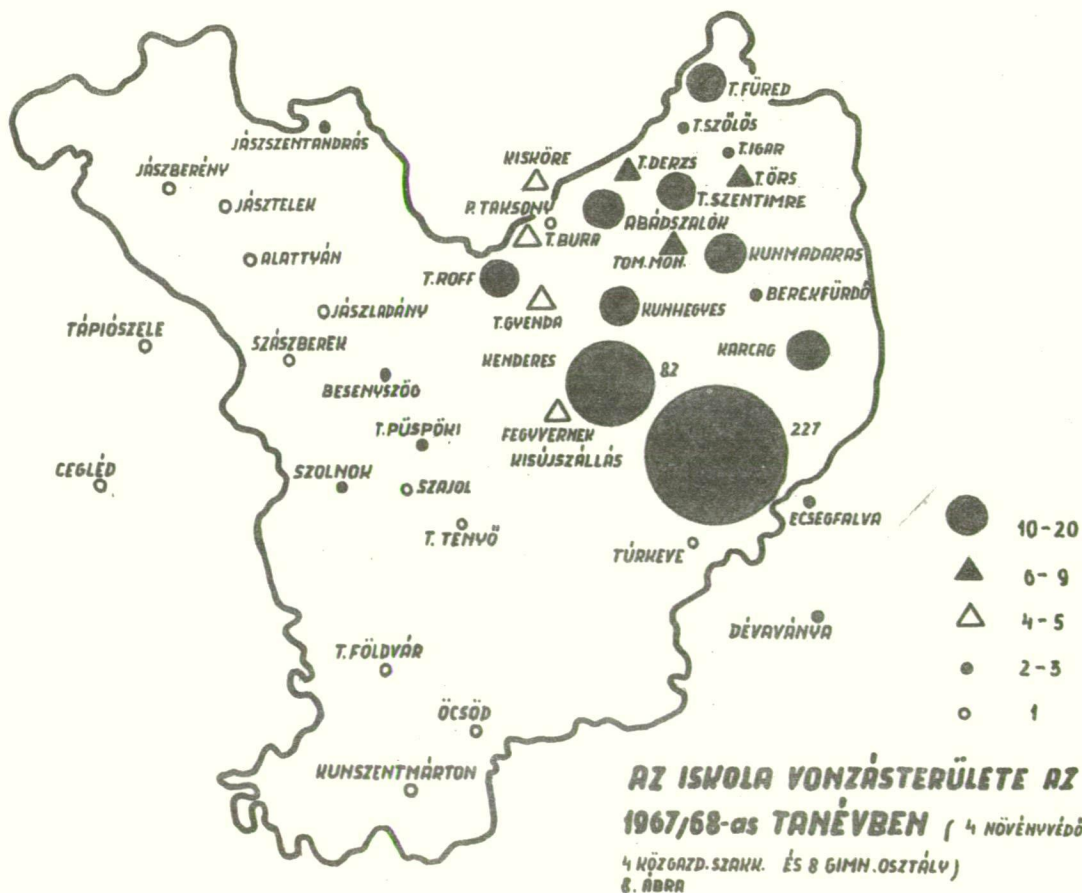
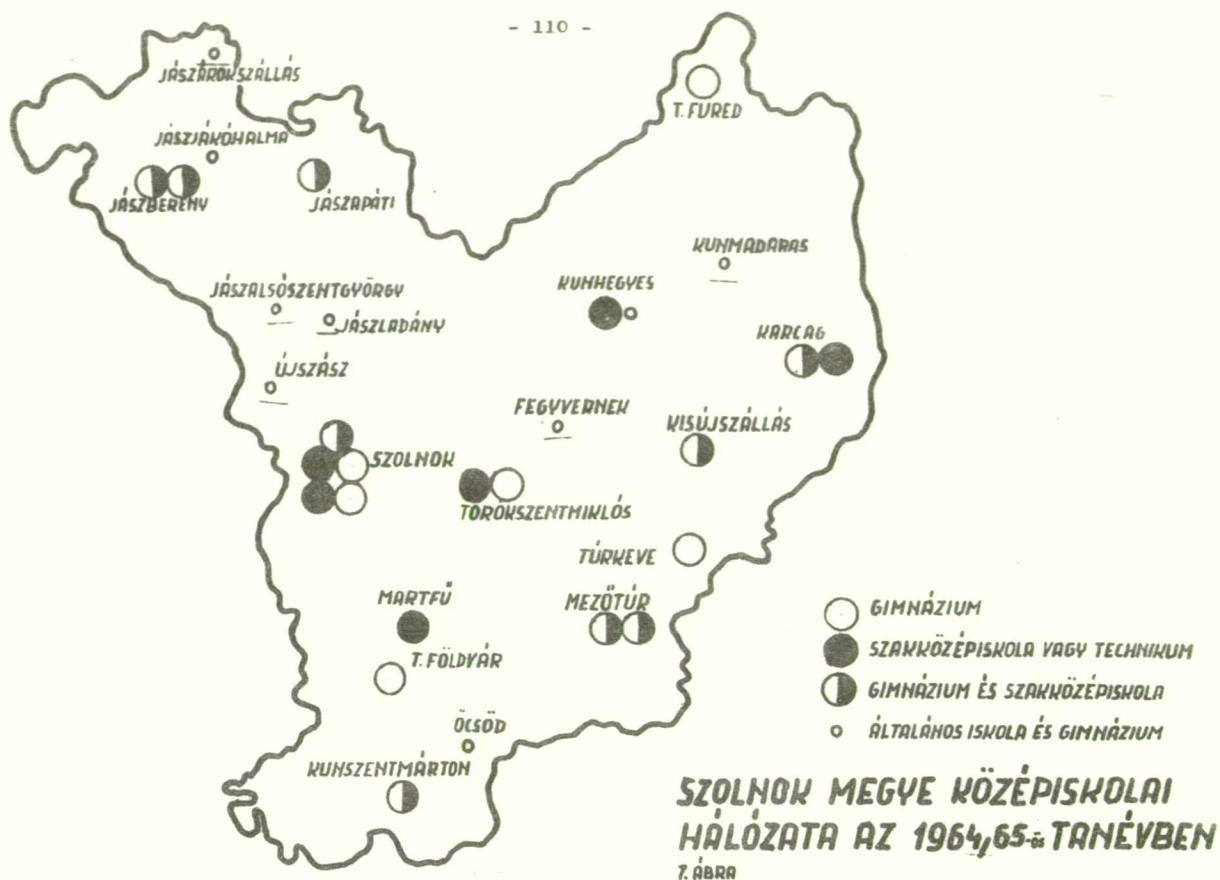
**SZOLNOK MEGYE KÖZÉPISKOLAI
HÁLÓZATA AZ 1959,60-as
TANÉVBEN**

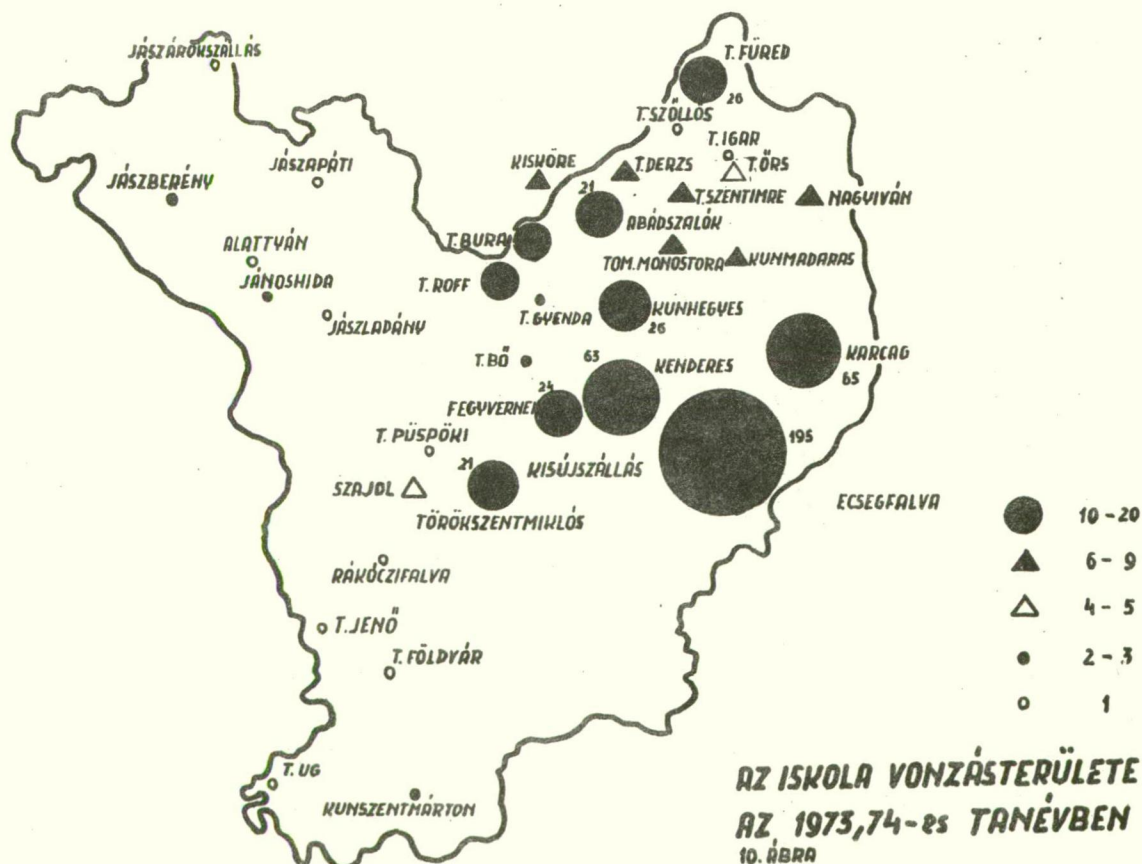
5. ÁBRA

**AZ ISKOLA VONZÁSTERÜLETE AZ
1959,60-as TANÉVBEN**

6. ÁBRA

MEGHIVÓ.

A KISUJSZÁLLÁSI EV. REF. FŐGYMNASIUM ÜNNEPÉLYES FELAVATÁSA ALKALMÁBÓL

1894. ÉVI SZEPTEMBER HÓ 12-ÉN — A TORNACSARNOKBAN

A FŐGYMNASIUMI TÁPINTÉZETI ALAP JAVÁRA

ZÁRTKÖRŰ TÁNCZVIGALOM

TÁRFALAIK, MELYRE KIVÜL OZIMZEST URAT ÉS B. OSALÁDJAT FIZSELENNEL MEGHIVJA

A RENDEZŐSÉG:

Karla Jenő	Gerzelyi Sándor	Dr. Kócsáros Gyula	Drussinosky Sál
Bánó Antal	Fekete László	Kócsáros Jenő	Károly János
Bárány Sándor	Uj. Fuchs Antal	Kócsáros István	Sárga István
Bencsik István	Gimesi Károly	Kócsáros István	Székely István
Jenő János	Kathy Kálmán	Kócsáros István	Székely István
Bodnár Lajos	Károly István	Kócsáros István	Székely István
Bóleman Béla	Jenő János	Kócsáros István	Székely István
Borács Tamás	Szosa György	Kócsáros István	Székely István
Brezanócsy Sándor	Károly István	Kócsáros István	Székely István
Endrey Sál	Károly István	Kócsáros István	Székely István

Belépti-díj: Személyjegy 2 frt. (saládjegy 3 frt.)

Kezdete 9 órakor.

Felülszítések a jótékony cél érdekében köszönettel fogadtatnak. — Jegyek előre válthatók Bóleman Béla ur gyűjteményében és este a pénztárnál.

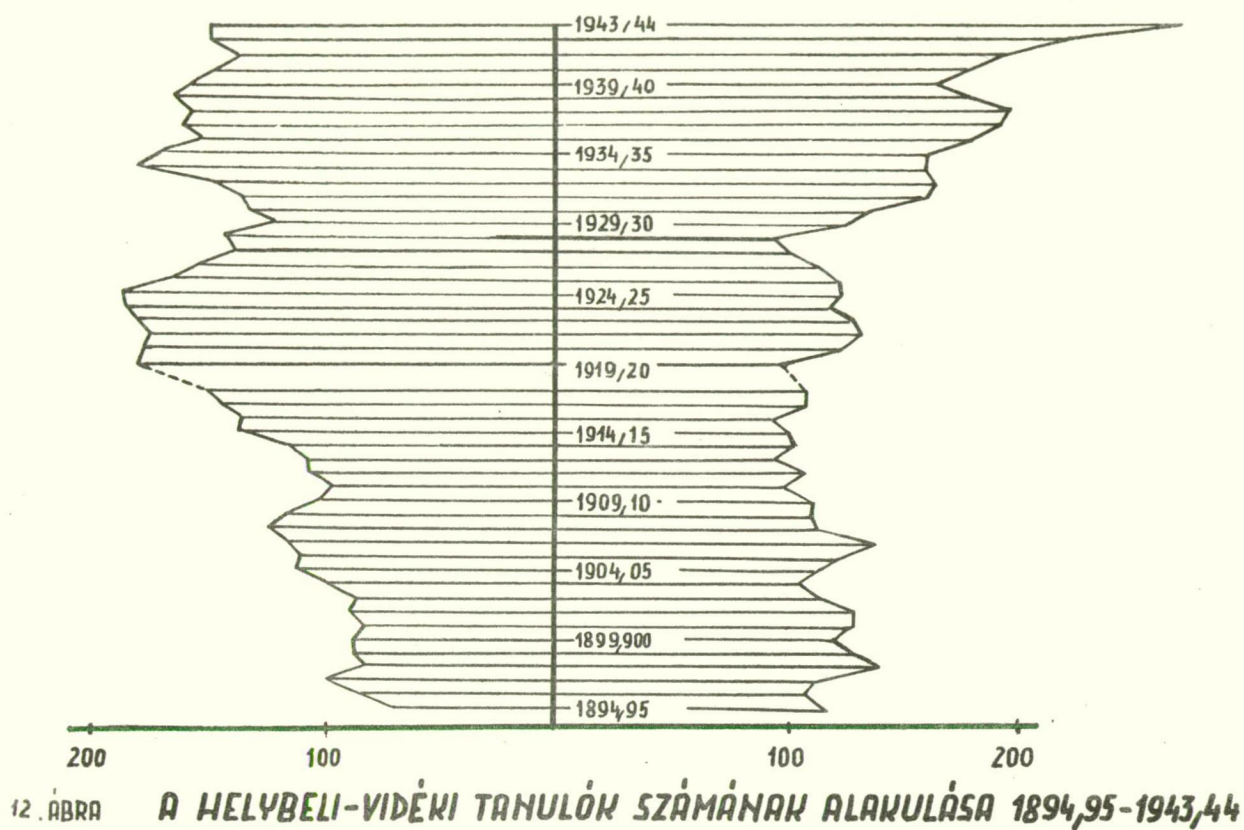
NYOMATOTT SZERKESZTÉS, KISUJSZÁLLÁS

11. ÁBRA
MEGHIVÓ AZ ISKOLA ÚJ ÉPÜLETE AVATÁSA NAPJÁN
A „TÁPINTÉZETI ALAP” JAVÁRA RENDEZETT BÁLRA

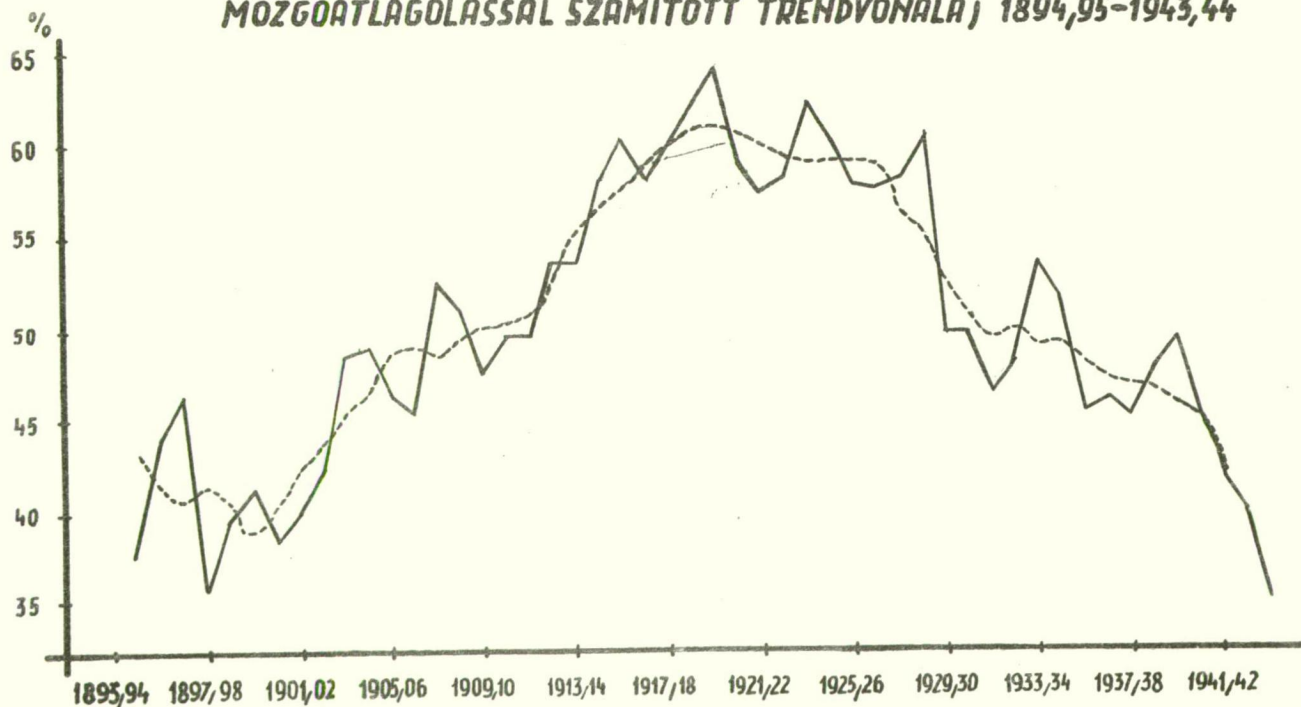
HELYBELI TANULÓK

- 113 -

VIDÉKI TANULÓK

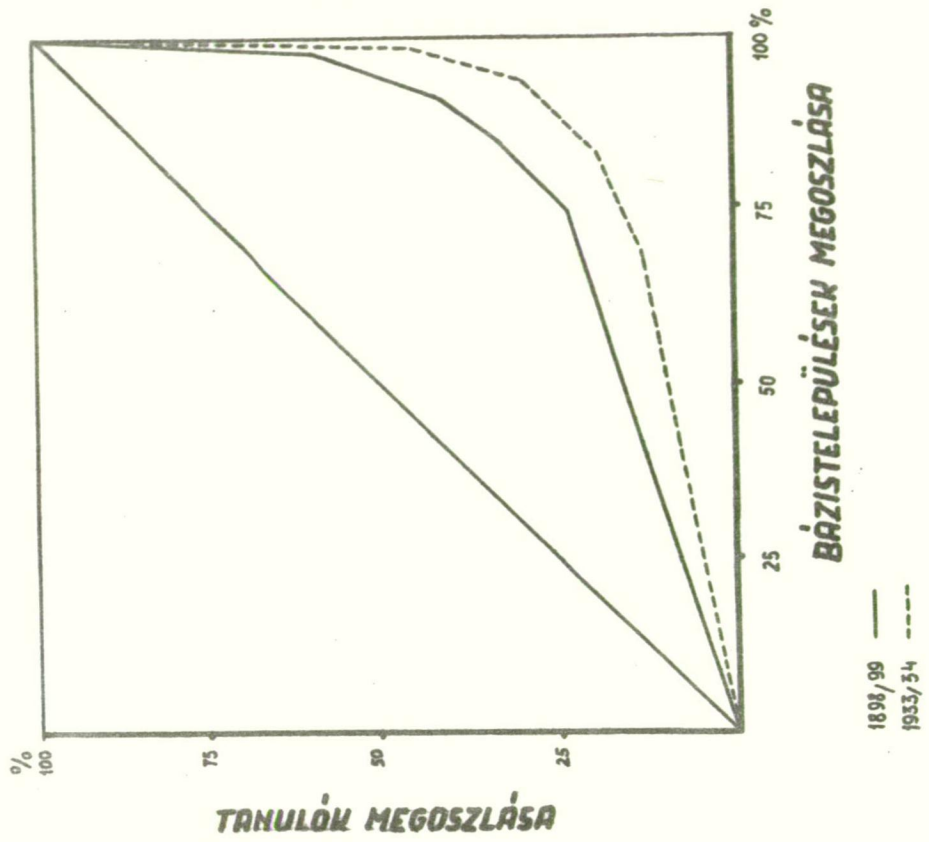

13. ÁBRA A HELYBELIEK ARÁNYSZÁMÁNAK VÁLTOZÁSA (ÉS 5 TAGÚ MOZGÓÁTLAGOLÁSSAL SZÁMÍTOTT TRENDVONALA) 1894,95-1943,44

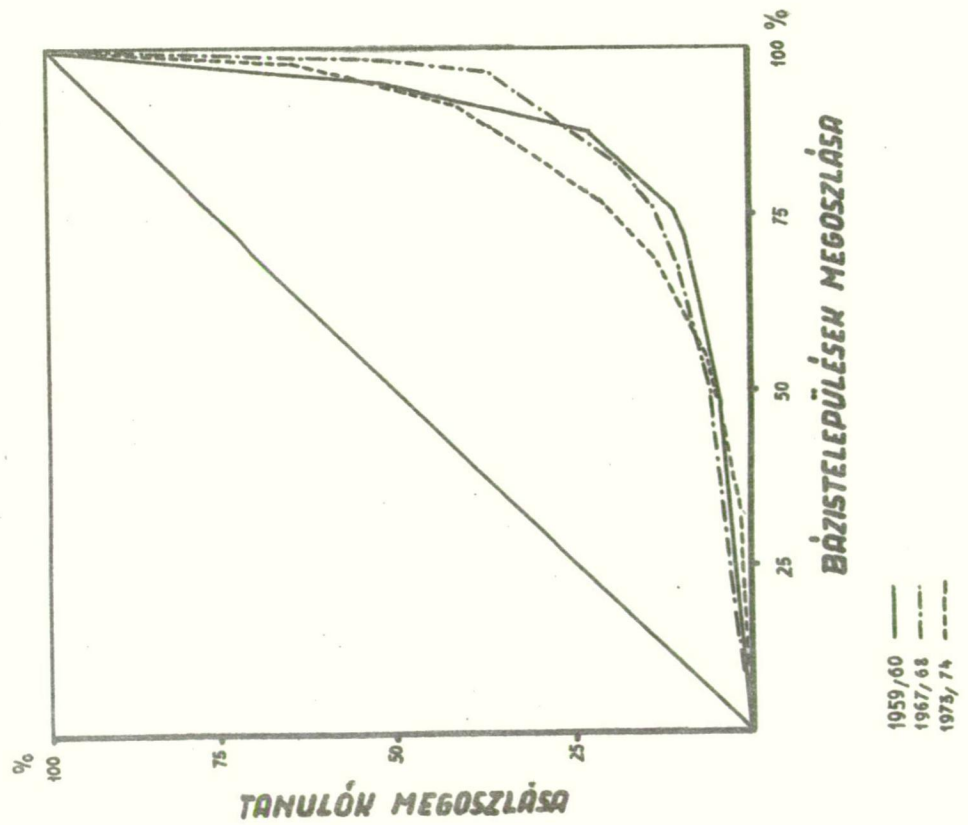

A TANULÓI BÁZISTERÜLET KONCENTRÁCIÓJÁ-
NAK ALAKULÁSA
14. ÁBRA

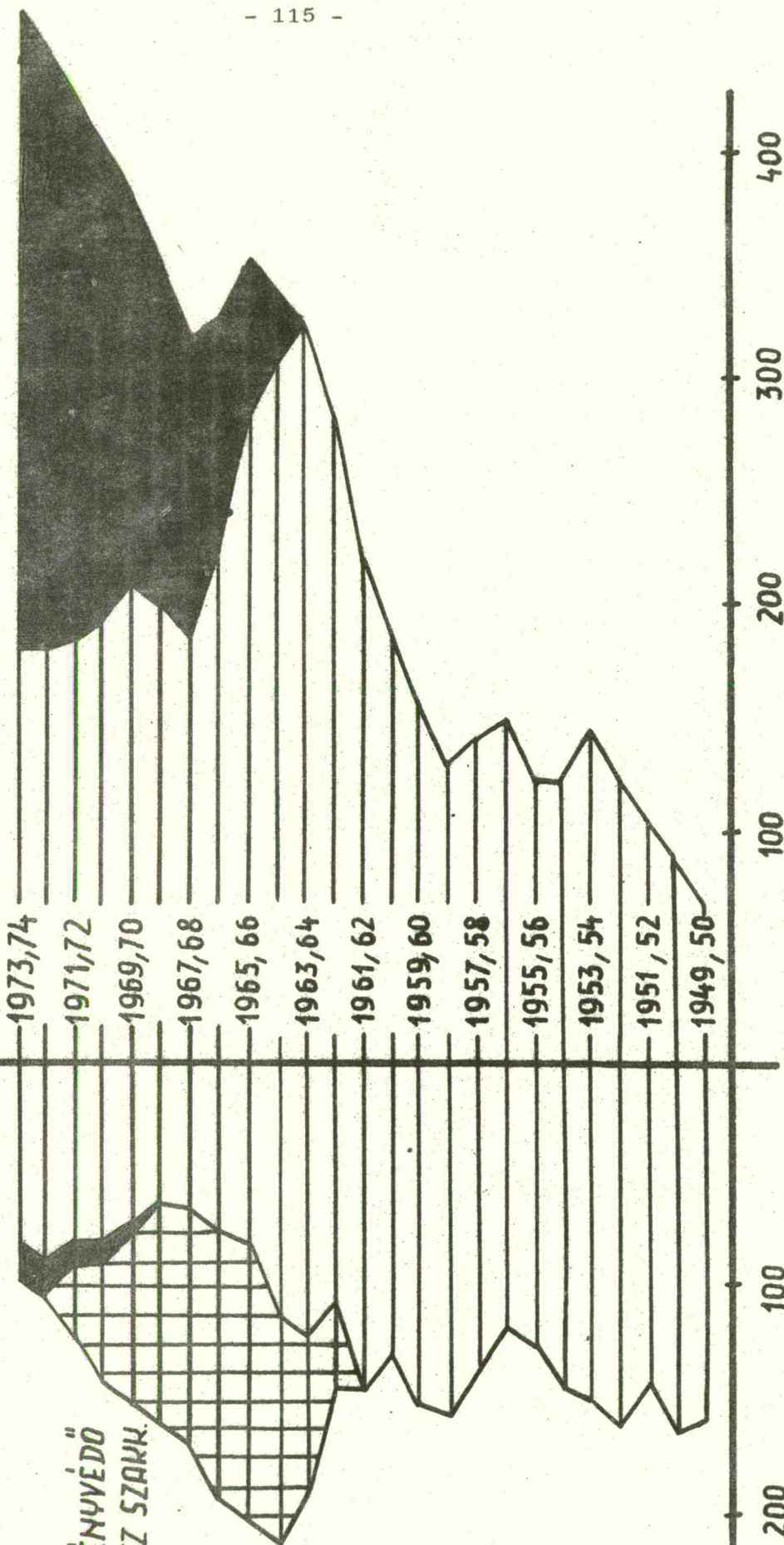
A TANULÓI BÁZISTERÜLET KONCENTRÁCIÓJÁNAK
ALKULÁSA
15. ÁBRA

LÁNYOK

KÖZG.SZAKK.

GIMN.

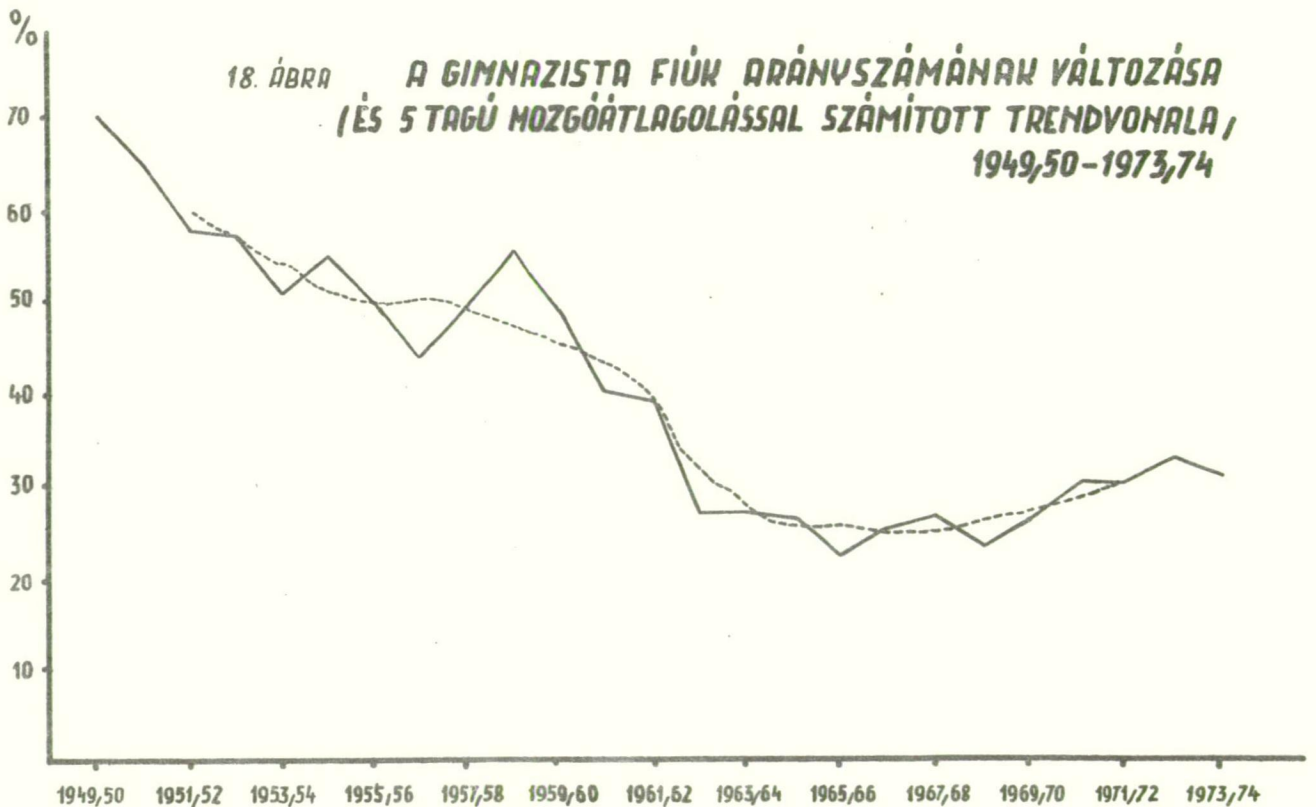
FIÚK

KÖZG.SZAKK.

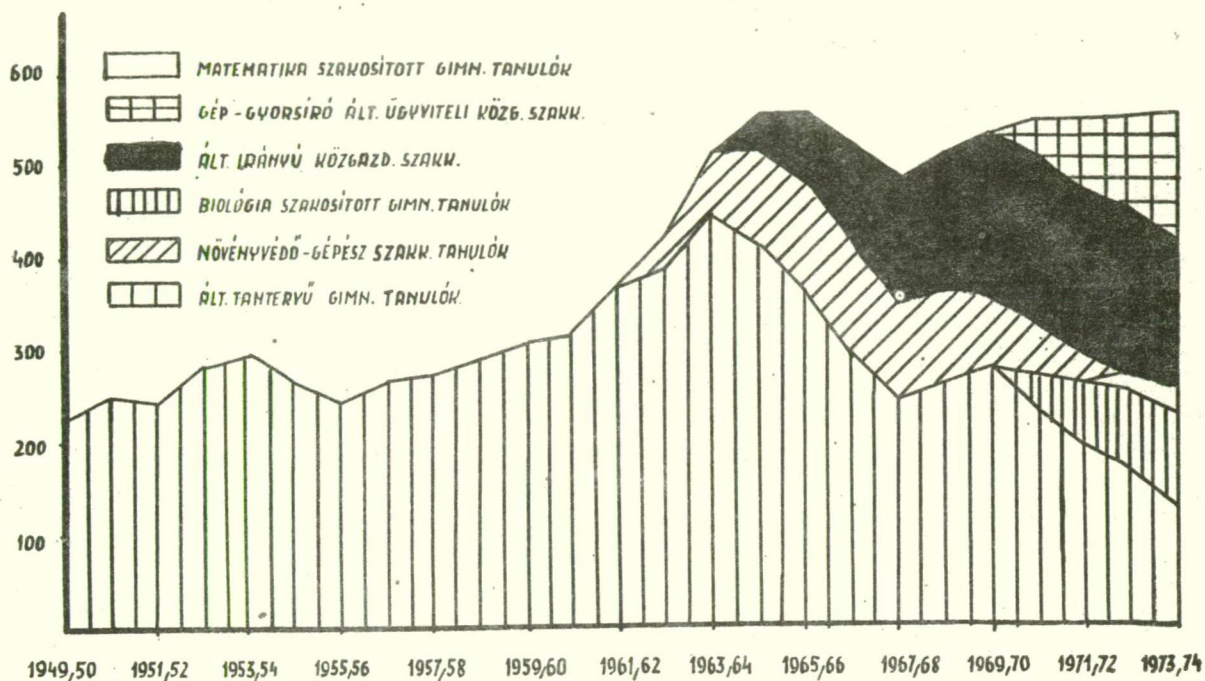
GIMN.

NÖVÉNYVÉDŐ
GÉPÉSZ SZAKK.

16. ÁBRA AZ ISKOLA FIÚ-LÁNY TANULÓI SZÁMÁNAK ALAKULÁSA
ISKOLATÍPUSONKÉNT 1949-1973

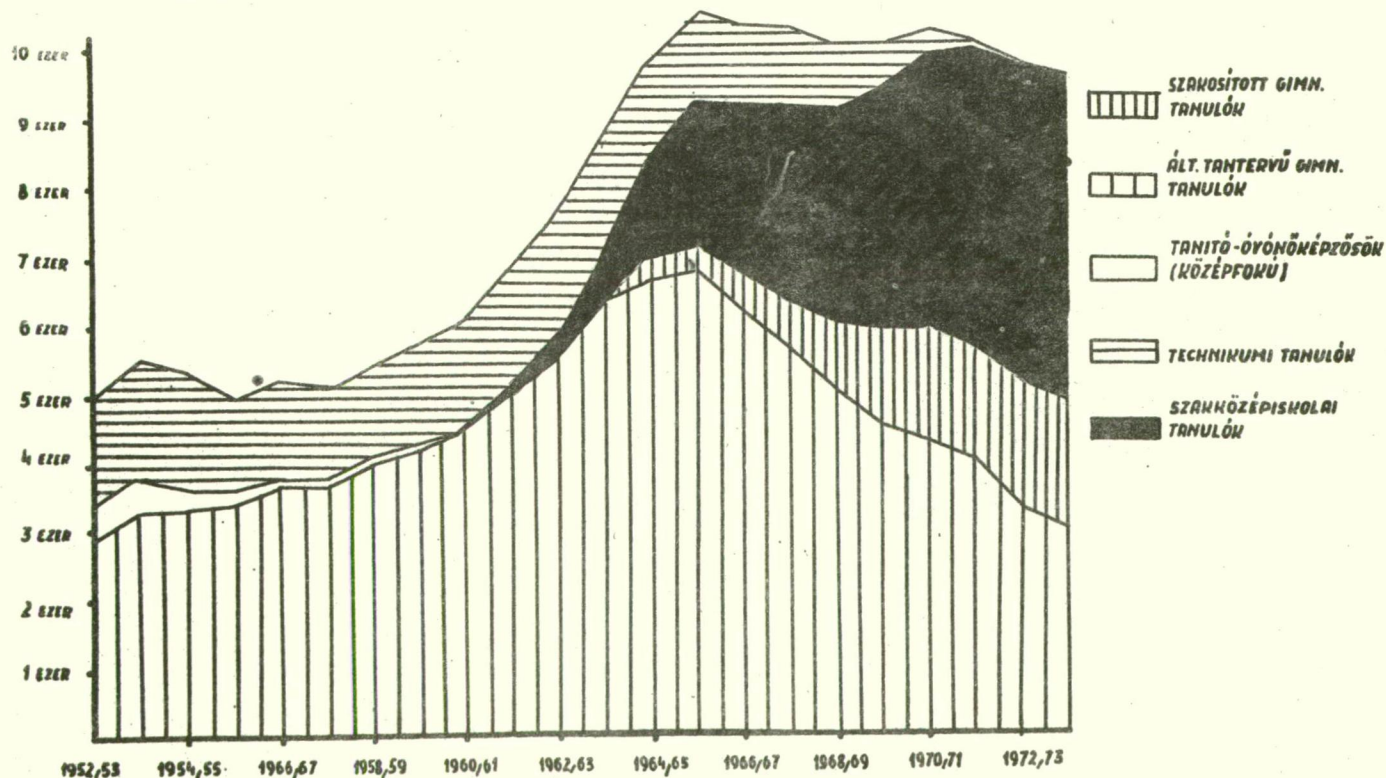

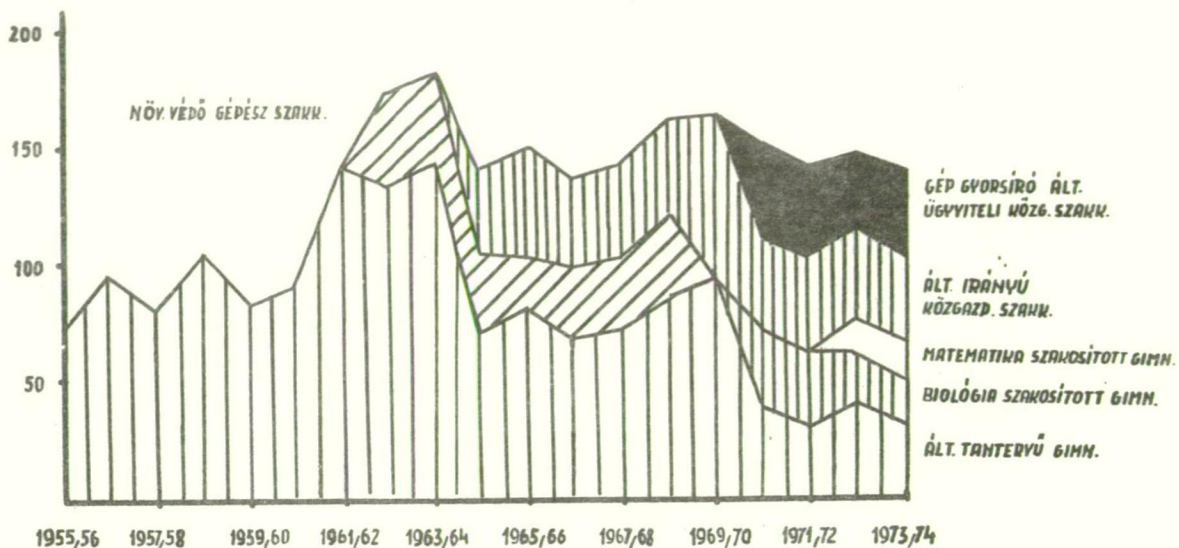

19. ÁBRA A TANULÓK SZÁMÁNAK MEGOSZTLÁSA ISKOLATIPUSONKÉNT
(1949/50 - 1973/74)

A KÖZÉPISKOLAI TANULÓK SZÁMÁNAK MEGOSZTLÁSA ISKOLATIPUSONKÉNT
SZOLNOK MEGYÉBEN 1952/53 - 1973/74

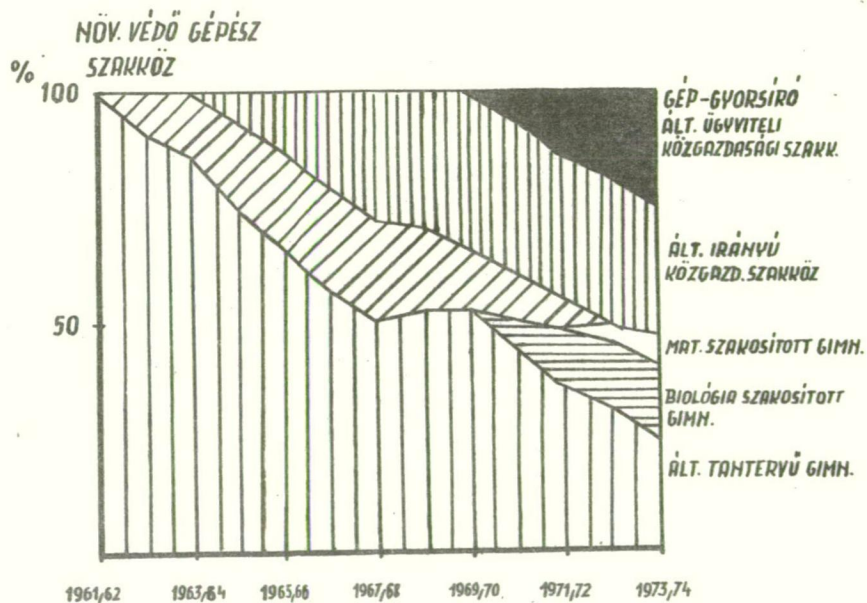
20. ÁBRA

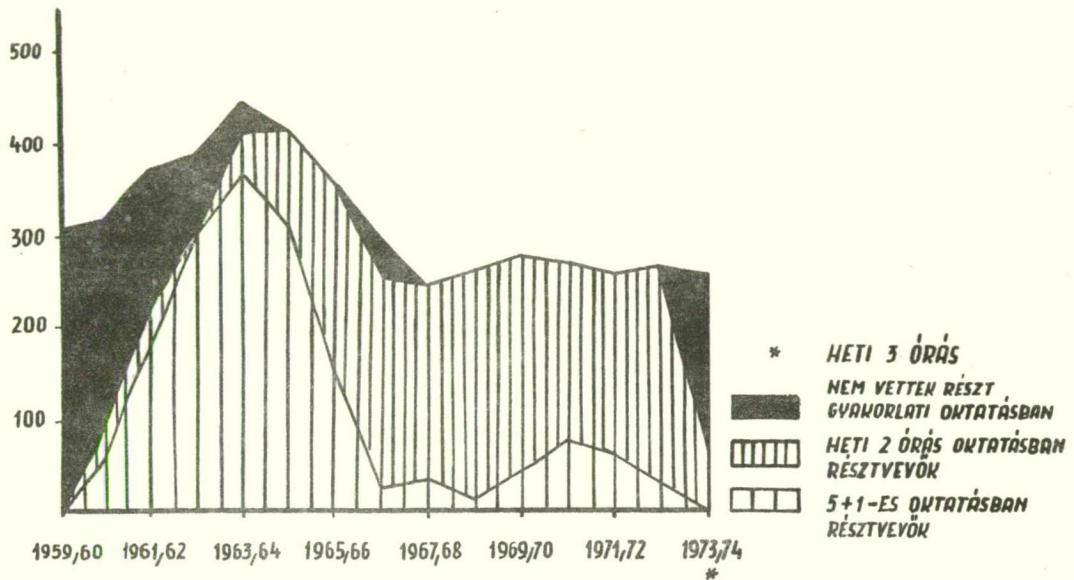

AZ ELSŐ OSZTÁLYOSOK SZÁMÁNAK MEGOSZTLÁSA ISKOLATIPUSONKÉNT (1955,56-1973,74)

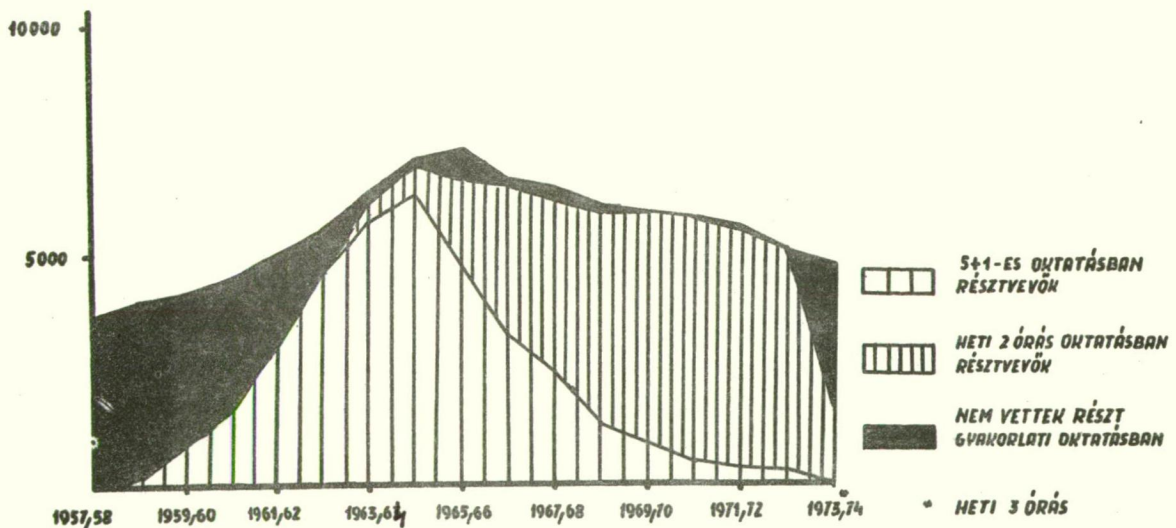
21. ÁBRA

22. ÁBRA A TANULÓK %-OS MEGOSZTLÁSA ISKOLATIPUSONKÉNT 1961,62-1973,74

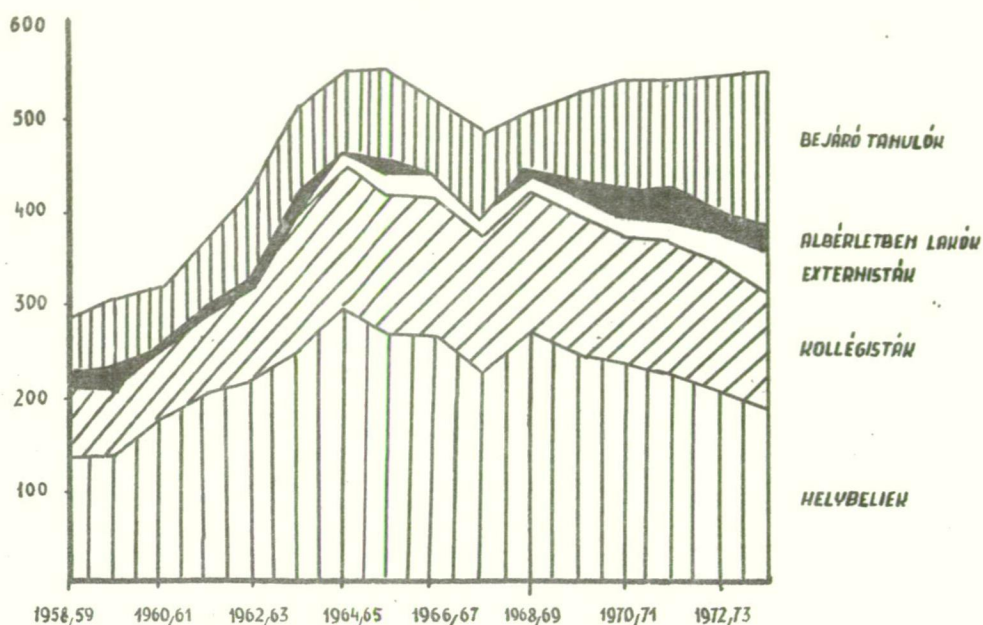
23. ÁBRA A GIMNÁZIUMI TANULÓK SZÁMÁNAK MEGOSZTLÁSA A GYAKORLATI FOGLALKOZÁS TÍPUSA SZERINT

A GIMNÁZIUMI TANULÓK SZÁMÁNAK MEGOSZTLÁSA A GYAKORLATI FOGLALKOZÁS TÍPUSA SZERINT SZOLNOK MEGYÉBEN

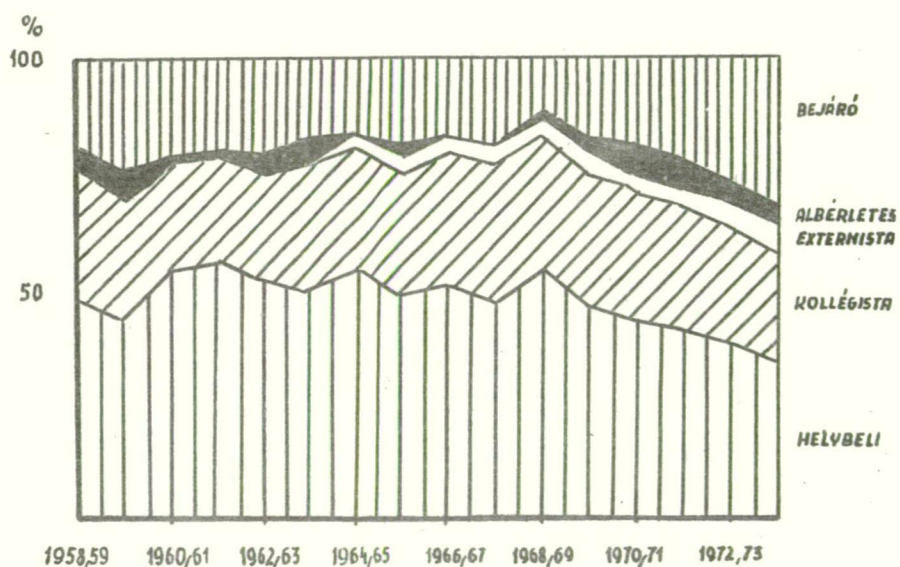
24. ÁBRA

**A TANULÓK SZÁMÁNAK MEGOSZLÁSA TANULÁSI KÖRÜLMÉNYEK SZERINT
1958,59-1973,74**

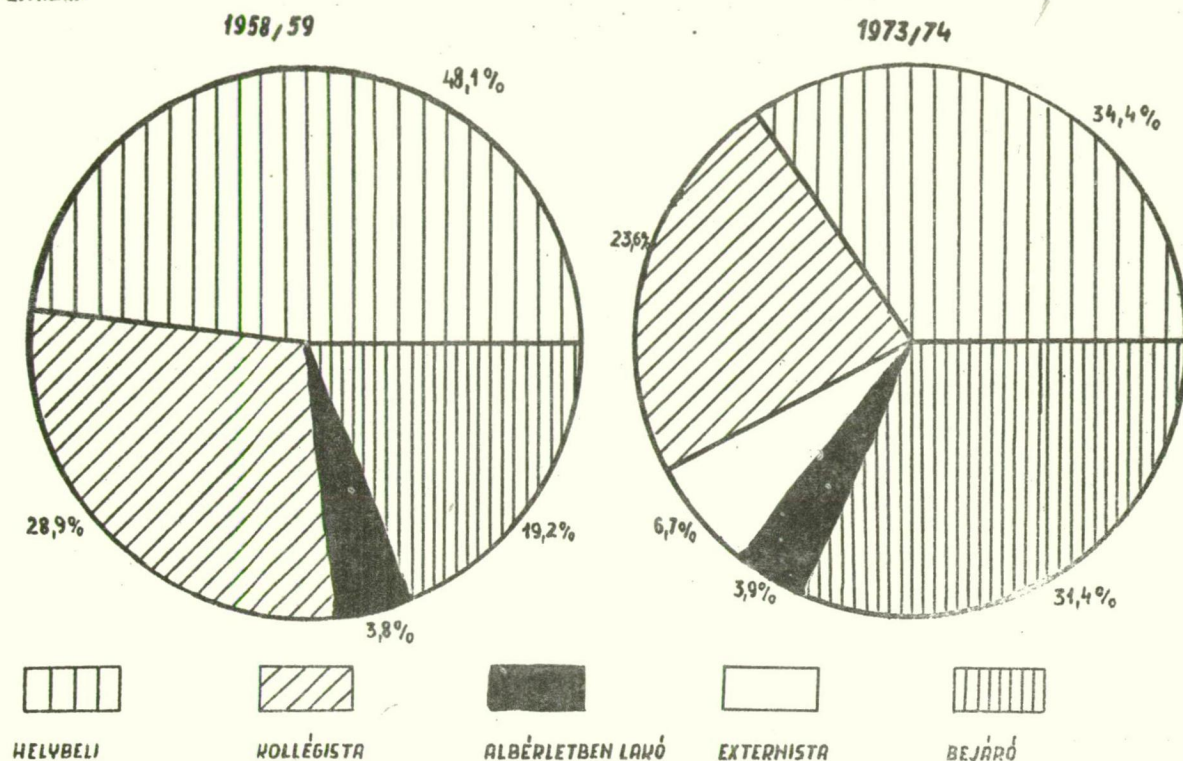
25. ÁBRA

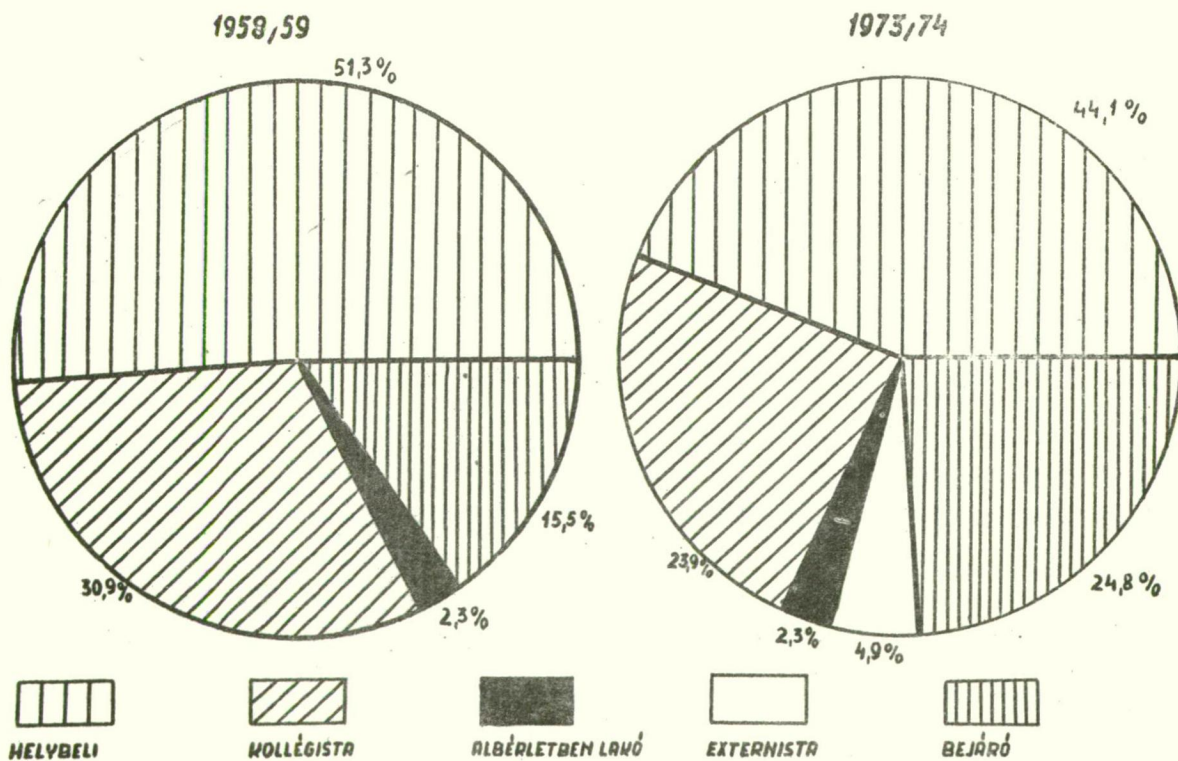
**A TANULÓK %-OS MEGOSZLÁSA TANULÁSI KÖRÜLMÉNYEK
SZERINT 1958,59-1973,74**

26. ÁBRA

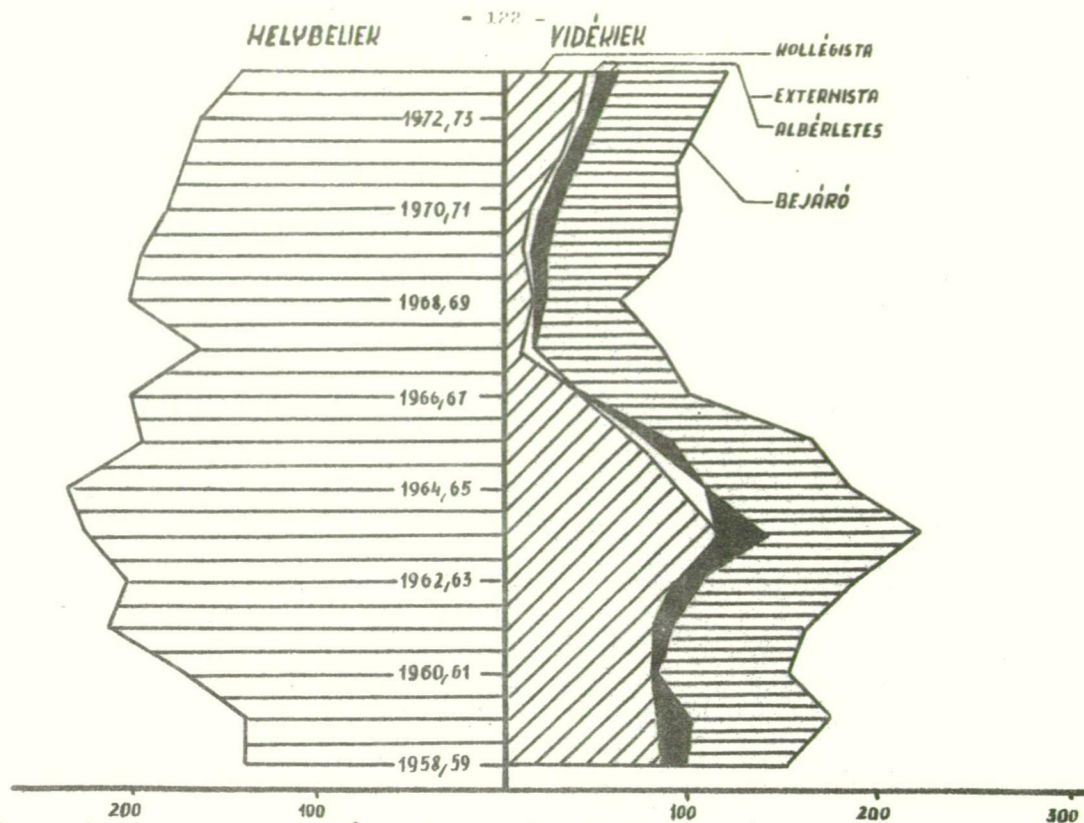
AZ ISKOLA TANULÓINAK %-OS MEGOSZTLÁSA TANULÁSI KÖRÜLMÉNYEK SZERINT
27. ÁBRA

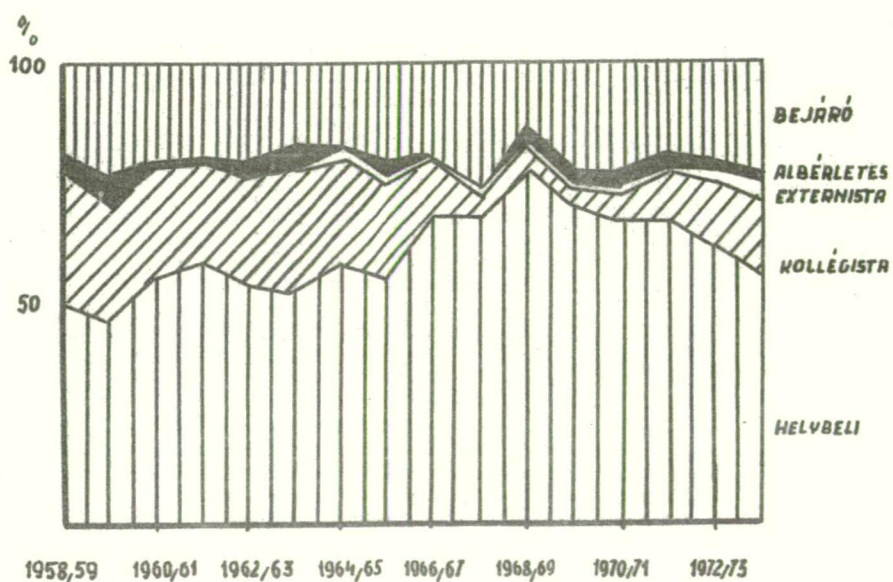
A SZOLNOK MEGYEI TANULÓK %-OS MEGOSZTLÁSA TANULÁSI KÖRÜLMÉNYEK SZERINT
28. ÁBRA

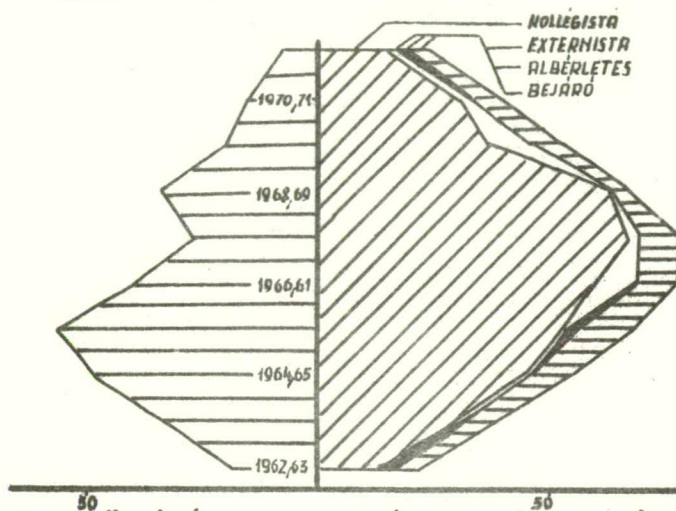
A GIMNAZISTÁK SZÁMÁNAK MEGOSZLÁSA TANULÁSI KÖRÜLMÉNYEK SZERINT 1958,59-1973,74
29. ÁBRA

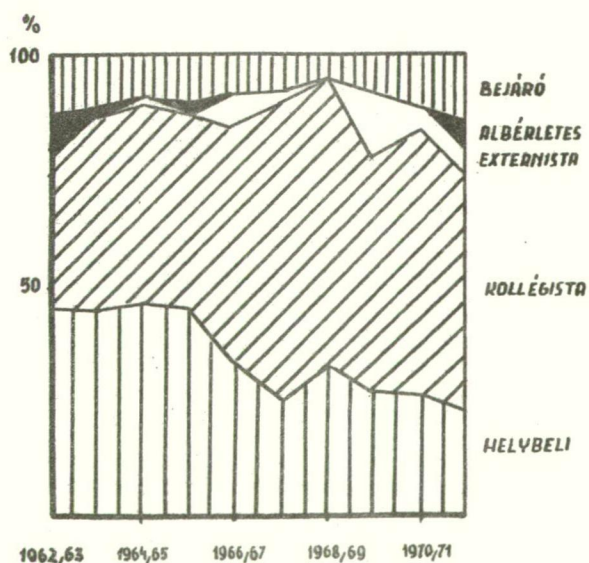
A GIMNAZISTÁK %-os MEGOSZLÁSA TANULÁSI KÖRÜLMÉNYEK SZERINT 1958,59 - 1973,74
30. ÁBRA

HELYBELIEK

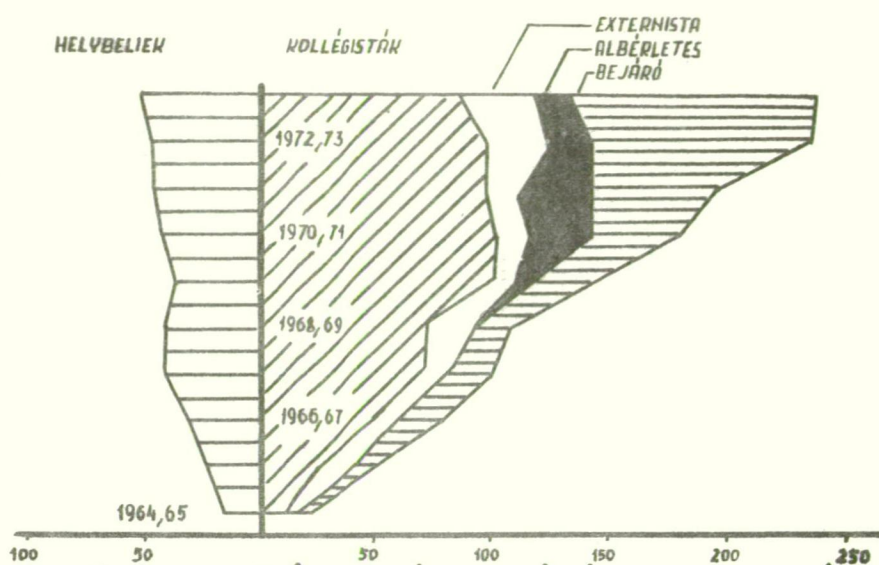
VIDÉKIEK

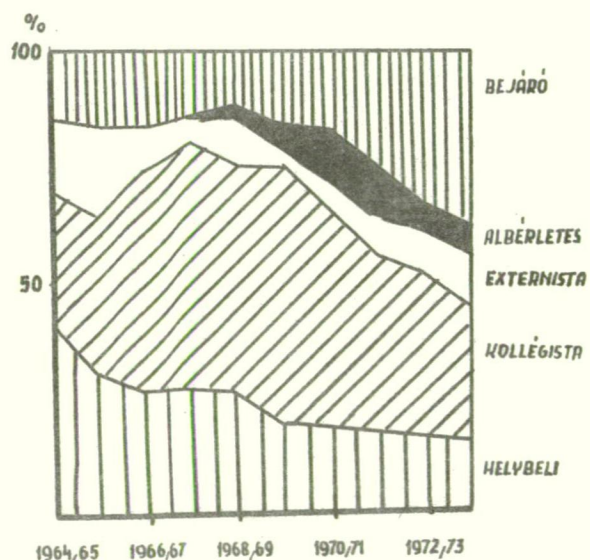
A HŐVÉDŐ-GÉPÉSZ SZAKKÖZÉPISKOLÁSOK SZÁMÁNAK MEGOSZLÁSA TANULÁSI KÖRÜLMÉNYEK SZERINT 1962/63-1972/73
31. ÁBRA

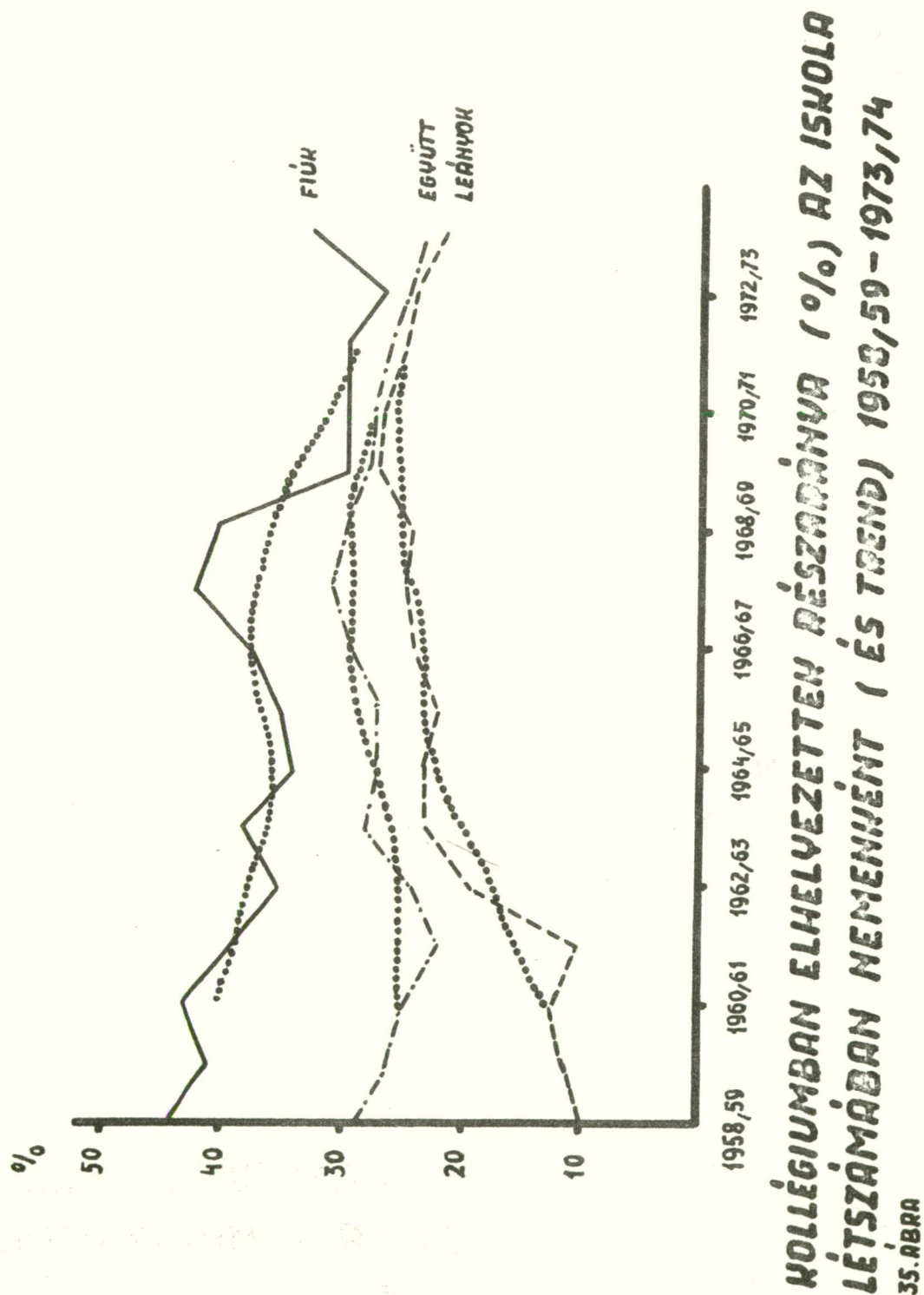
A HŐVÉDŐ GÉPÉSZ SZAKKÖZÉPISKOLÁSOK %-OS MEGOSZLÁSA TANULÁSI KÖRÜLMÉNYEK SZERINT 1962/63-1971/72
32. ÁBRA

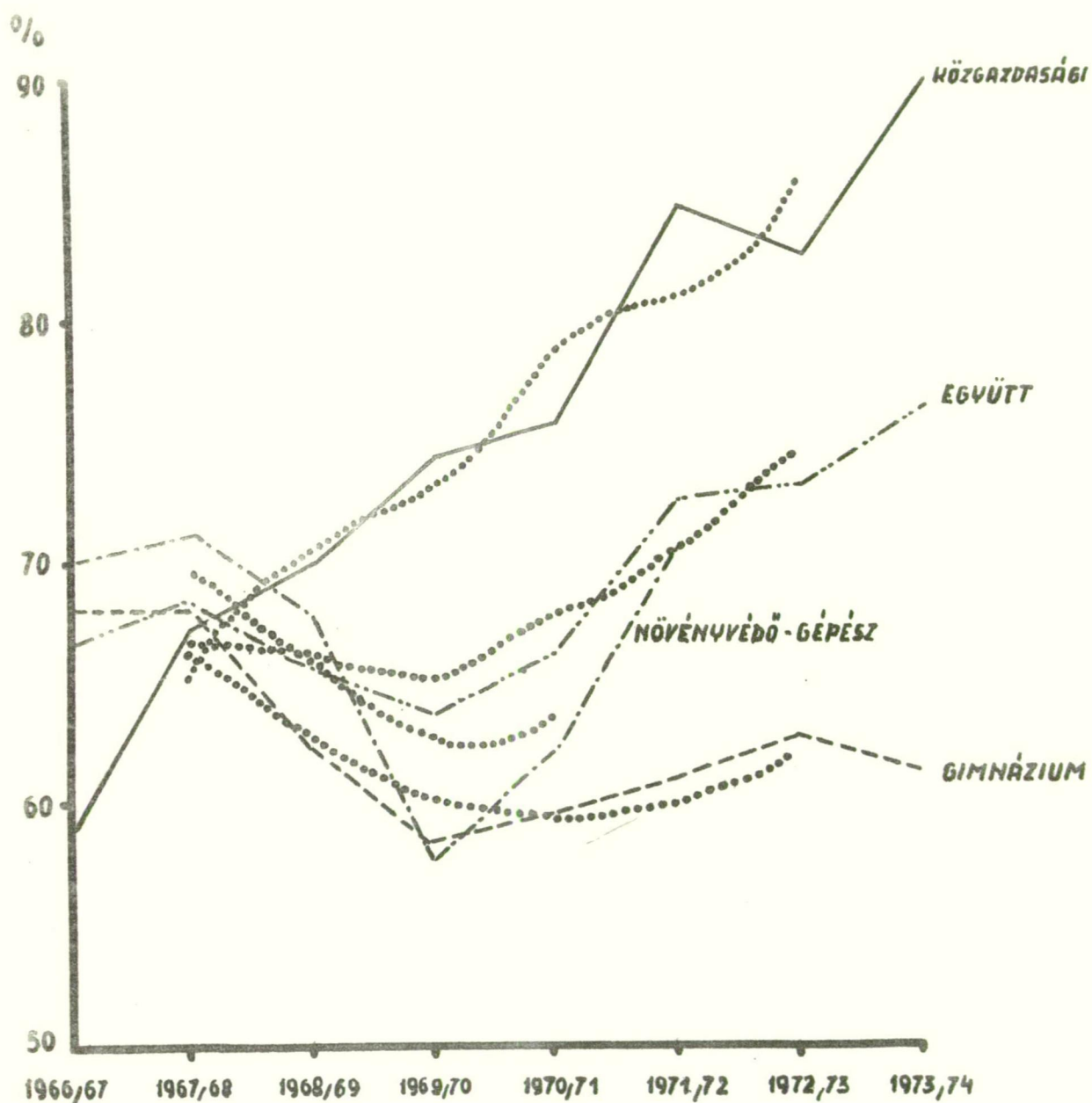
A KÖZG. SZAKKÖZÉPISKOLÁSON SZÁMÁNAK MEGOSZTLÁSA TANULÁSI KÖRÜLMÉNYEK SZERINT 1962,63 - 1973,74
33. ÁBRA

A KÖZG. SZAKKÖZÉPISKOLÁSON %-OS MEGOSZTLÁSA TANULÁSI KÖRÜLMÉNYEK SZERINT 1964,65 - 1973,74
34. ÁBRA

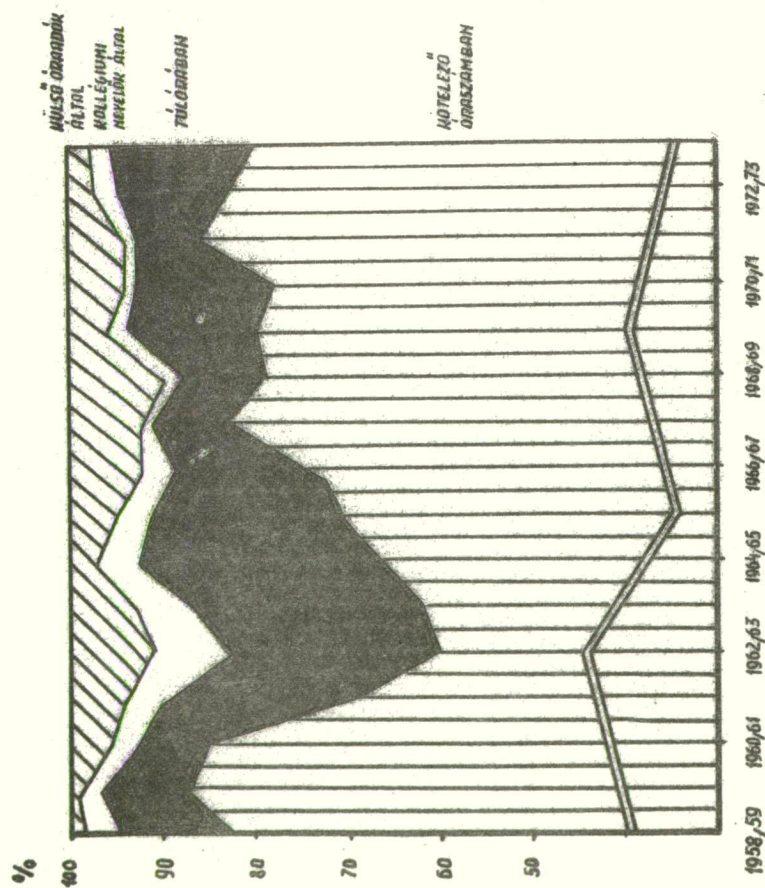

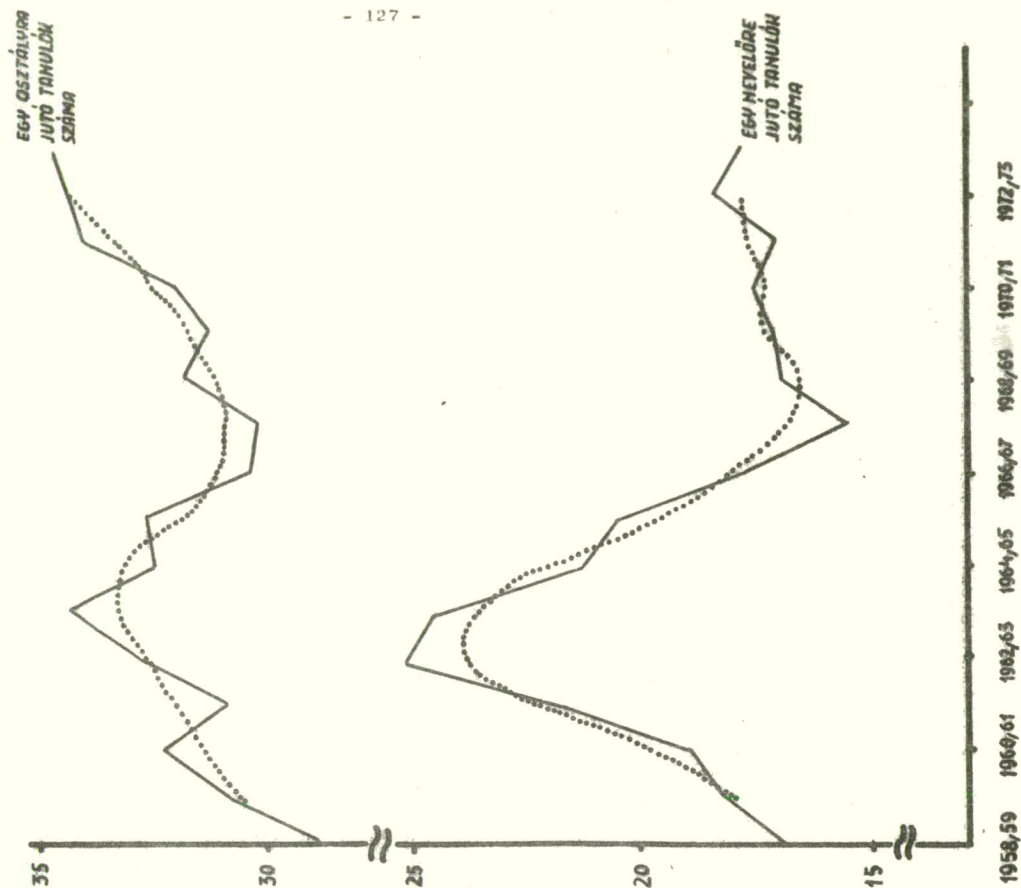
**A FIZIKAI DOLGOZÓ SZÁRMAZÁSÚ GYERMEKEK ARÁ-
NYÁNAK ÉS TRENDJÉNEK (3 TAGÚ MOZGÓ ÁTLAGO-
LÁS) ALAKULÁSA 1966/67 - 1973/74**

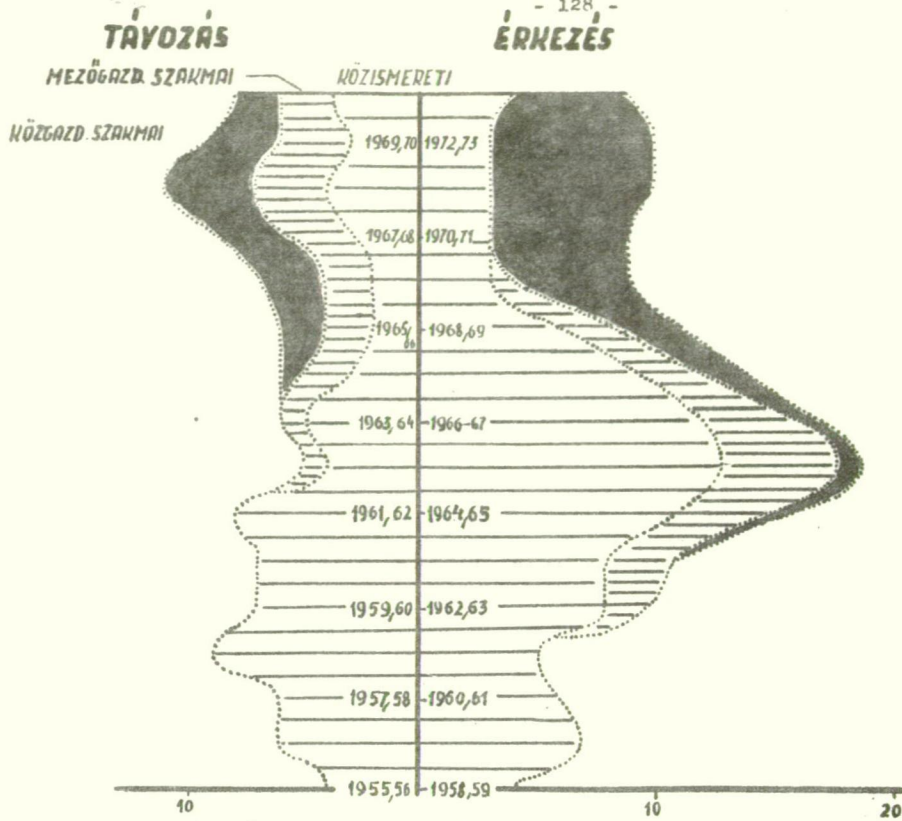
36. ÁBRA

**EGY NEVELŐRE, EGY OSZTÁLYRA JUTÓ TANULÓK
SZÁMÁNAK ALAKULÁSA 1958,59 - 1973,74**
SZ. ÁBRA

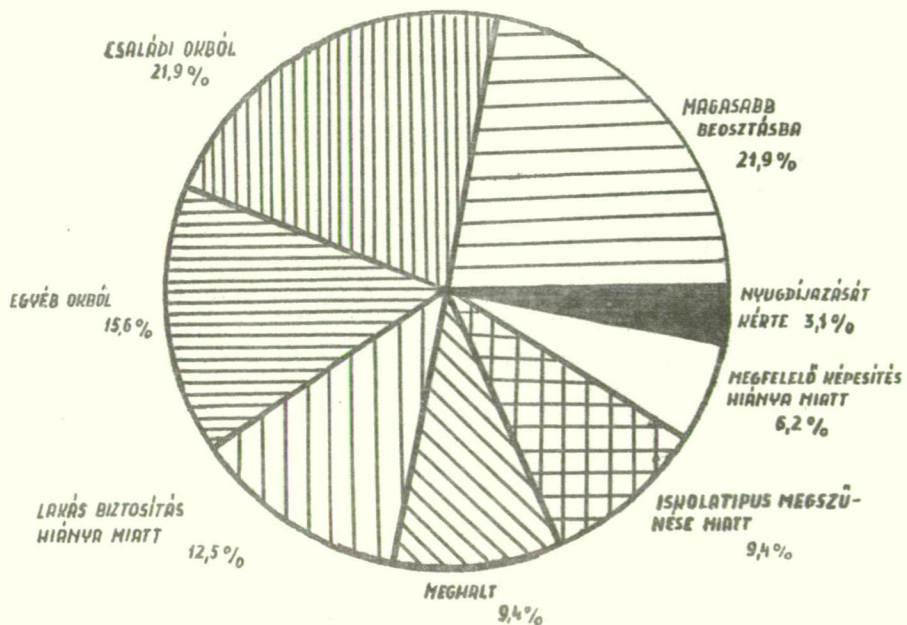
**A TANÍTÁSI ÓRÁK ELLÁTOTTSÁGÁNAK %-OS
MEGOSZTLÁSA 1958,59 - 1973,74**
SZ. ÁBRA

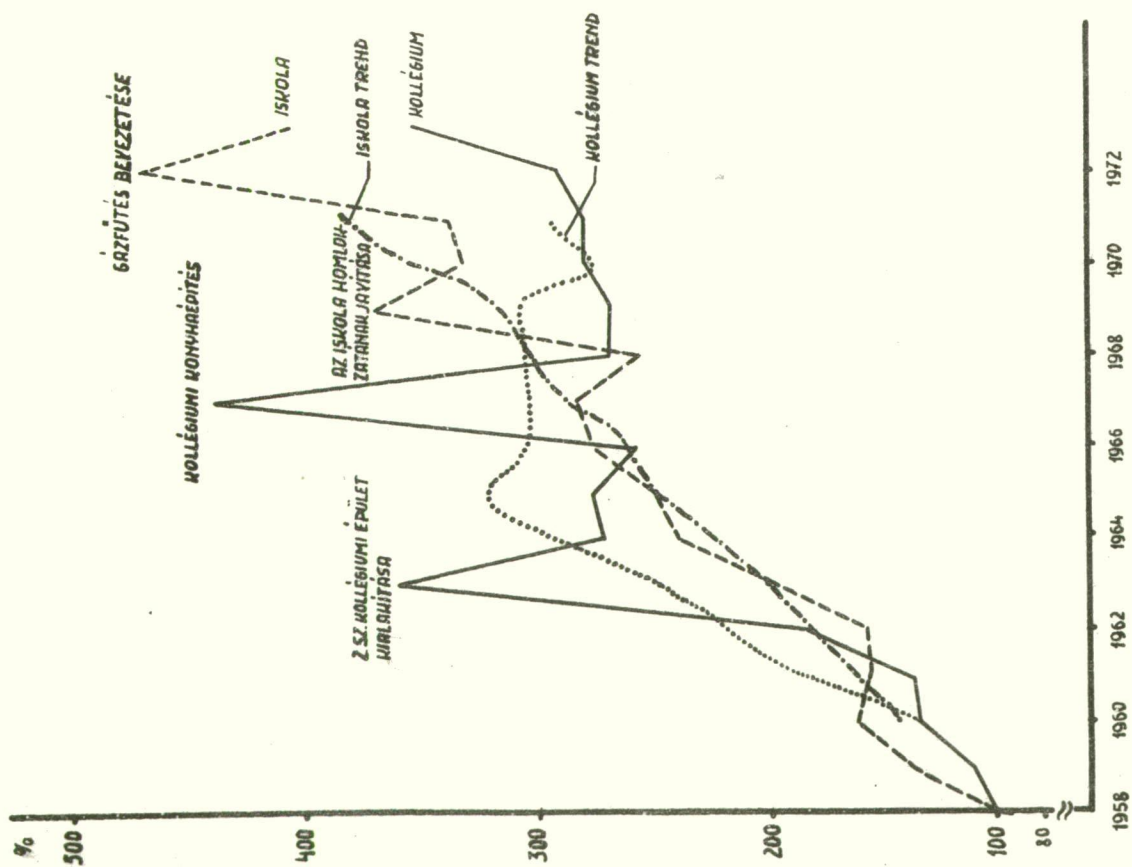

TANÁRI FLUKTUÁCIÓ NÉGY TANÉVENKÉNT 1955,56-1958,59 — 1970,71-1973,74
39. ÁBRA

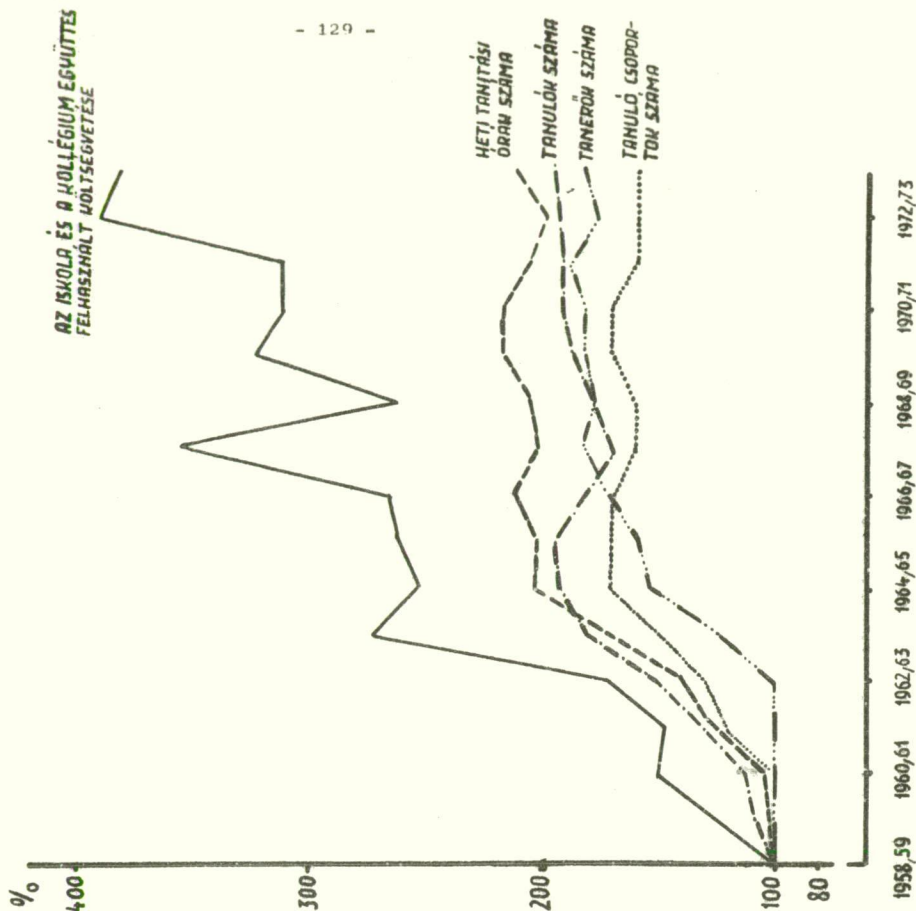
**AZ ISKOLÁTÓL TÁVOZOTT NEVELŐK SZÁMÁNAK MEG-
OSZTLÁSA A TÁVOZÁS OKA SZERINT 1954,55-1973,74**
40. ÁBRA

AZ ISKOLA ÉS A KOLLEGIUM TÉNYLEGESEN FELHASZNÁLT KÖLTSÉGEINEK ALAKULÁSA 1958-1973

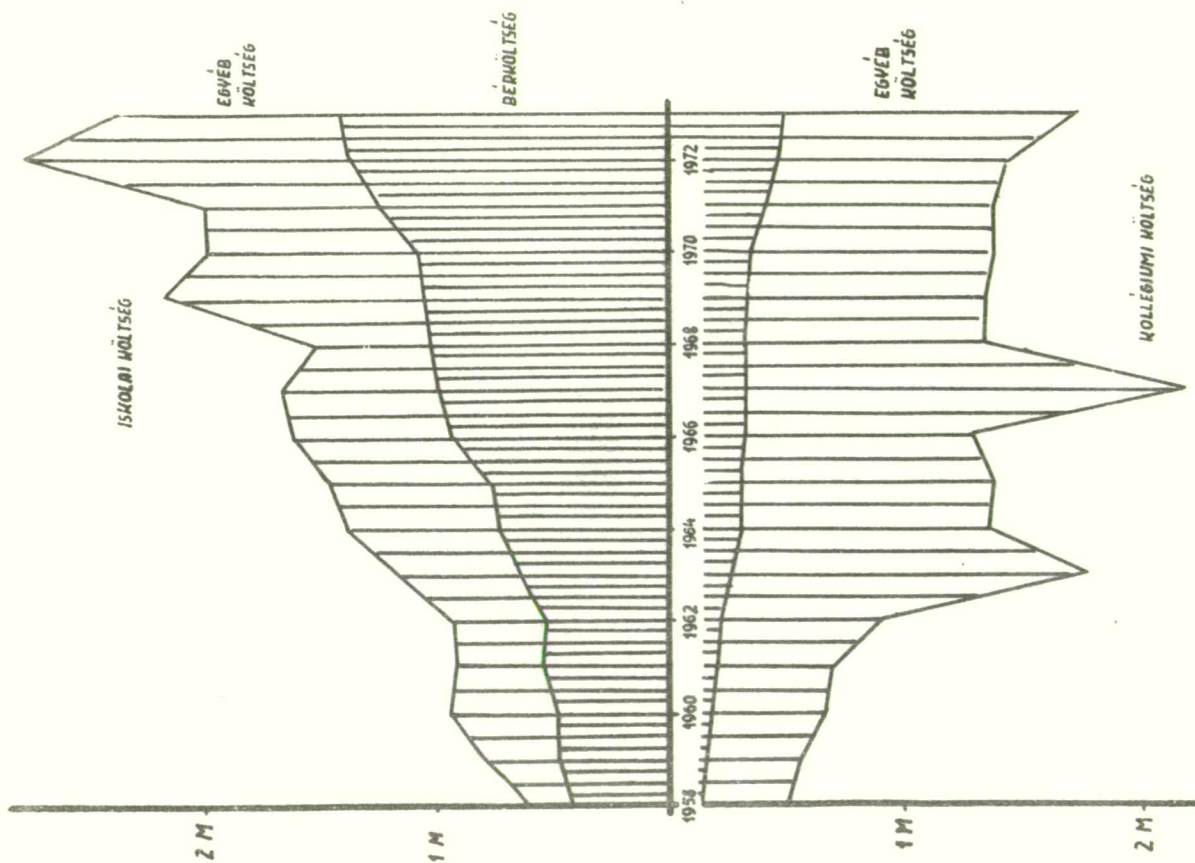
42. ÁBRA

TANÉRŐK, TAN. CSOPORTOK, HETI TANÍTÁSI ÓRÁK, TANULÓK SZÁMÁNAK, AZ ISKOLA ÉS KOLLEGIUM EGYÜTTES FELHASZNÁLT KÖLTSÉGVETÉSÉNEK NÖVEKEDÉSE 1958,59 - 1973,74

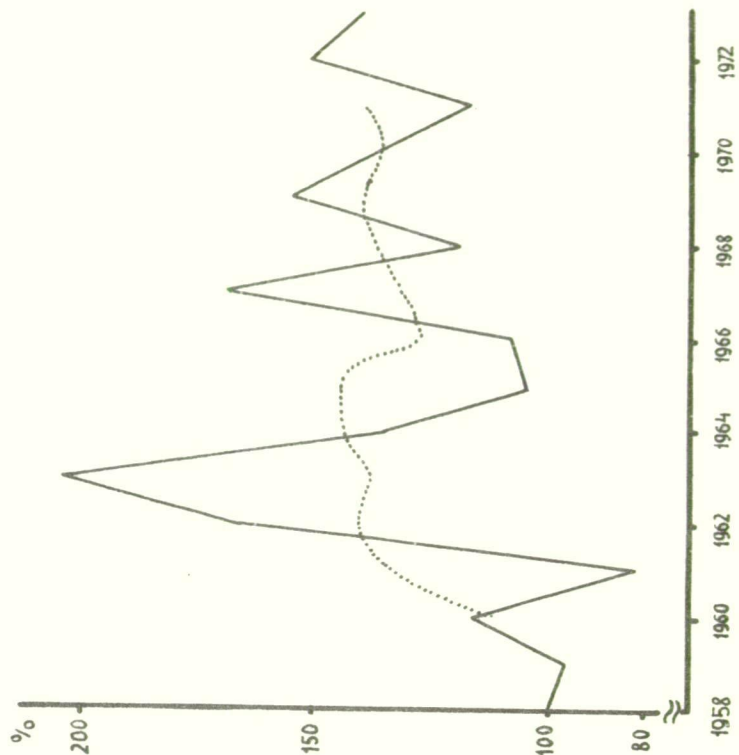
41. ÁBRA

**AZ ISKOLAI ÉS KOLLÉGIUMI FELHASZNÁLT KÖLTSEG
TAGOZÓDÁSA 1958 - 1973**

44. ÁBRA

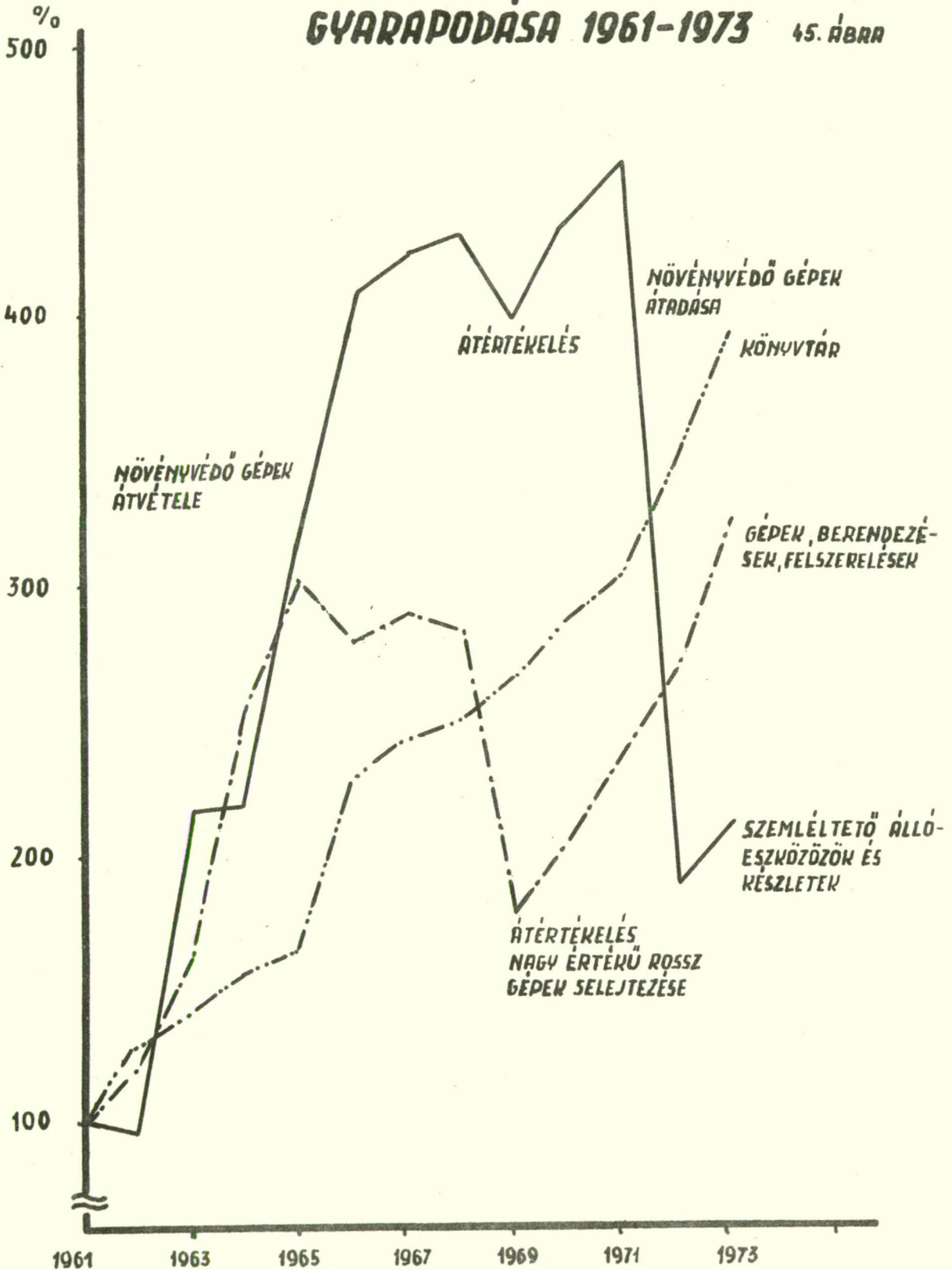
**EGY SIKERESEN ÉRETTRE JUTÓ ISKOLAI ÉS
KOLLÉGIUMI KÖLTSEG ALAKULÁSA 1958 - 1973**

100% = 23100 Ft / SIKERESEN ÉRETT

43. ÁBRA

AZ ISKOLA FELSZERELESENEK

GYARAPODÁSA 1961-1973 45. ÁBRA

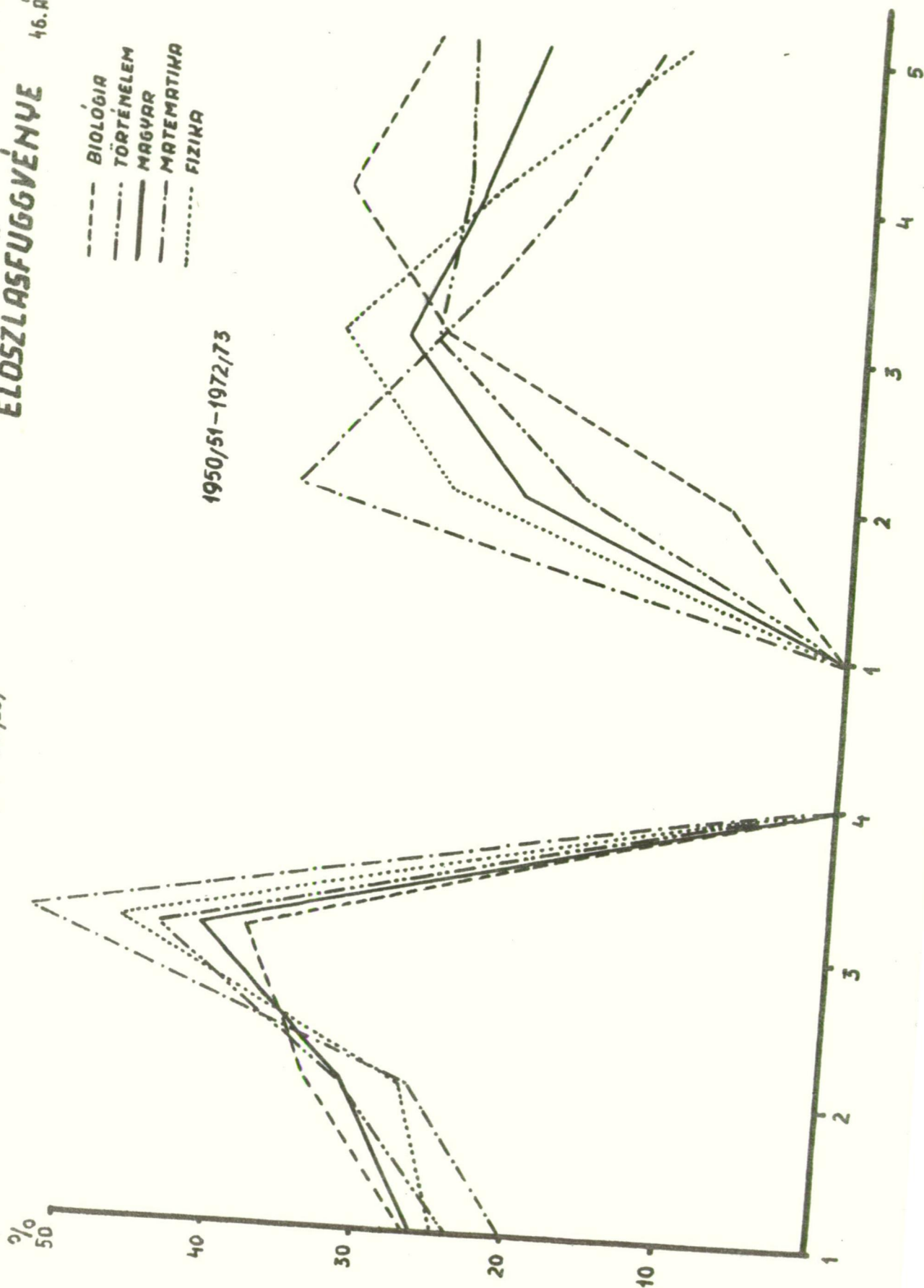
A FELVÉTELI VIZSGÁK SZEMPONTJÁBÓL FONTOSABB TÁRGYAK OSZTÁLYZATAINAK

1894/95 - 1947/48 (KIVÉTEL: 1918/19 - 1924/25)

ELOSZLÁS-FÜGGVÉNYE 46. ÁBRÁ

- BIOLÓGIA
- - - TÖRTÉNELEM
- MAGYAR
- - - MATEMATIKA
- ..... FIZIKA

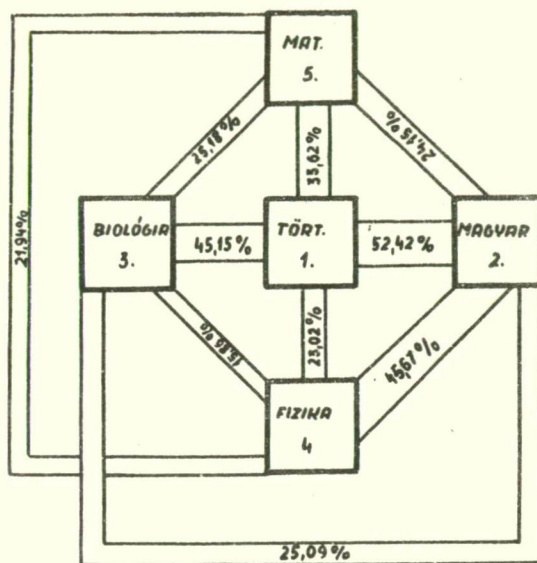
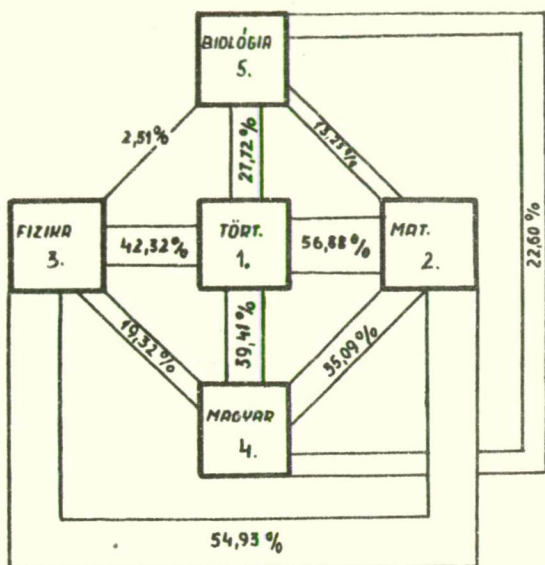
1950/51 - 1972/73

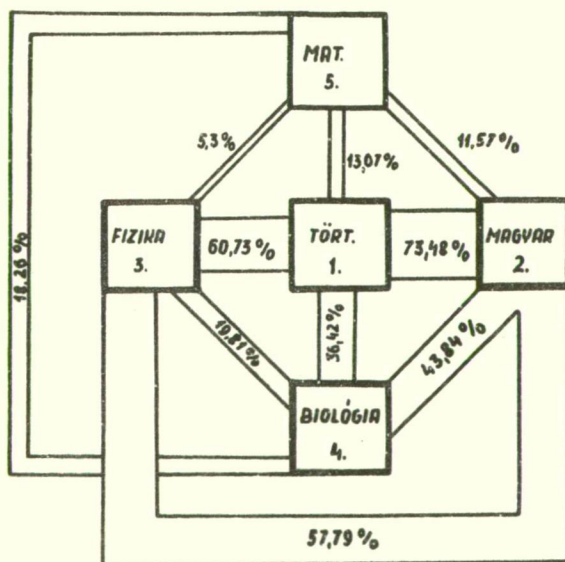
**TANTÁRGYI OSZTÁLYÁTLAGOK VIII. ILLETVE IV. GIMN.
KORRELÁCIÓJA (r^2)** 47. ÁBRÁ

1894/95 - 1947/48 (KIVÉTEL: 1918/19 - 1924/25 47 TANÉV 47 OSZT.)

1950/51 - 1972/73 (23 TANÉV 52 OSZTÁLV)

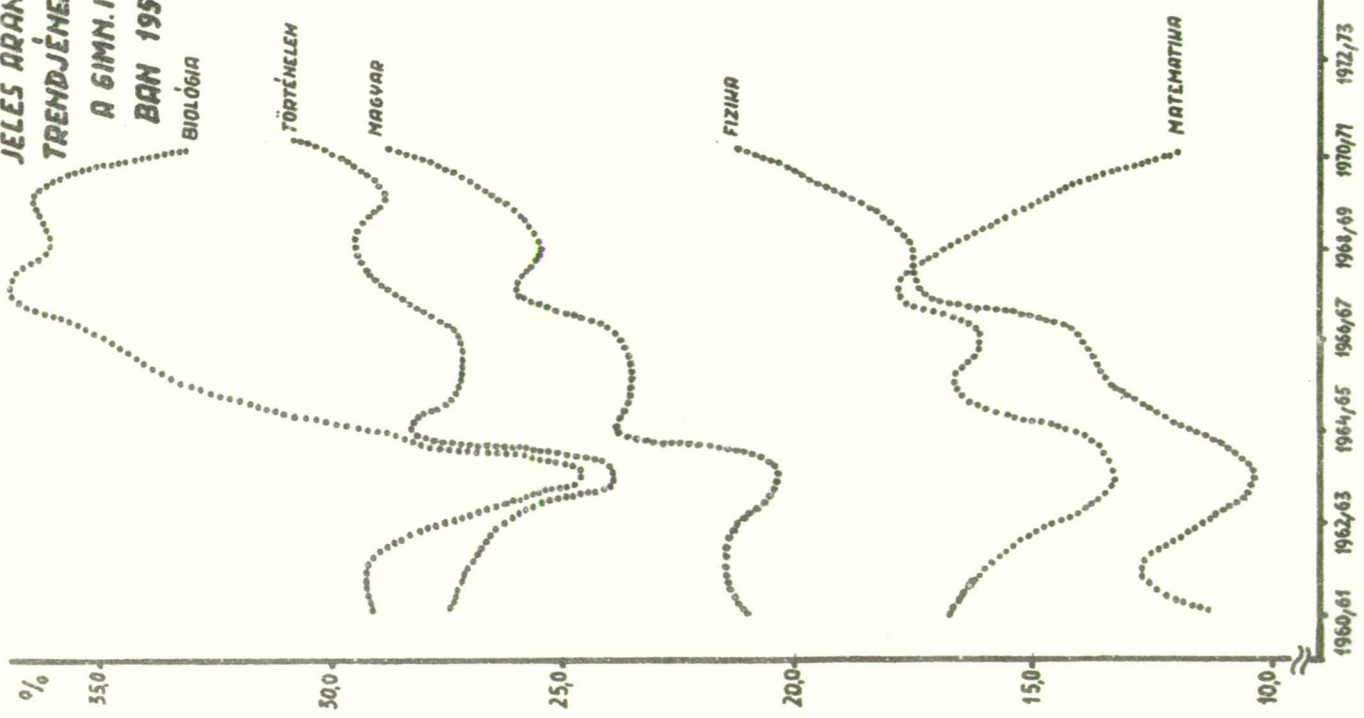

TANTÁRGYI JELESEK SZÁMÁNAK (IV. GIMN.) DETERMINÁCIÓJA (r^2)
1958/59 - 1972/73 (15 TANÉV 37 OSZTÁLV)
48. ÁBRÁ

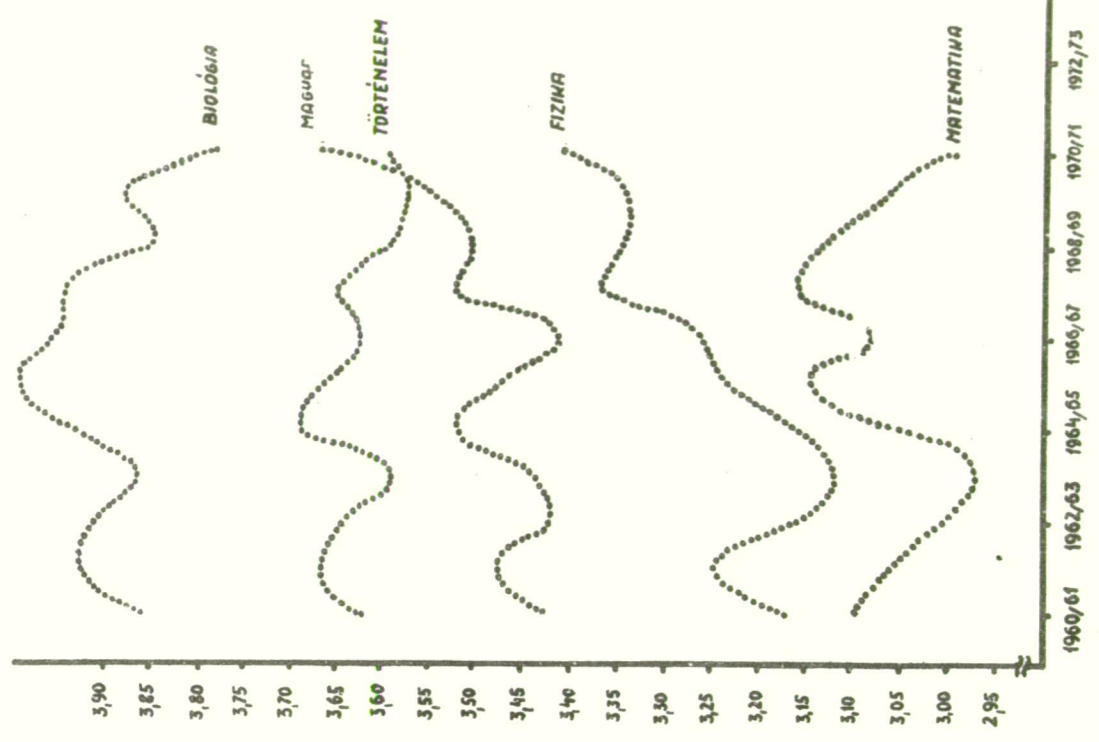

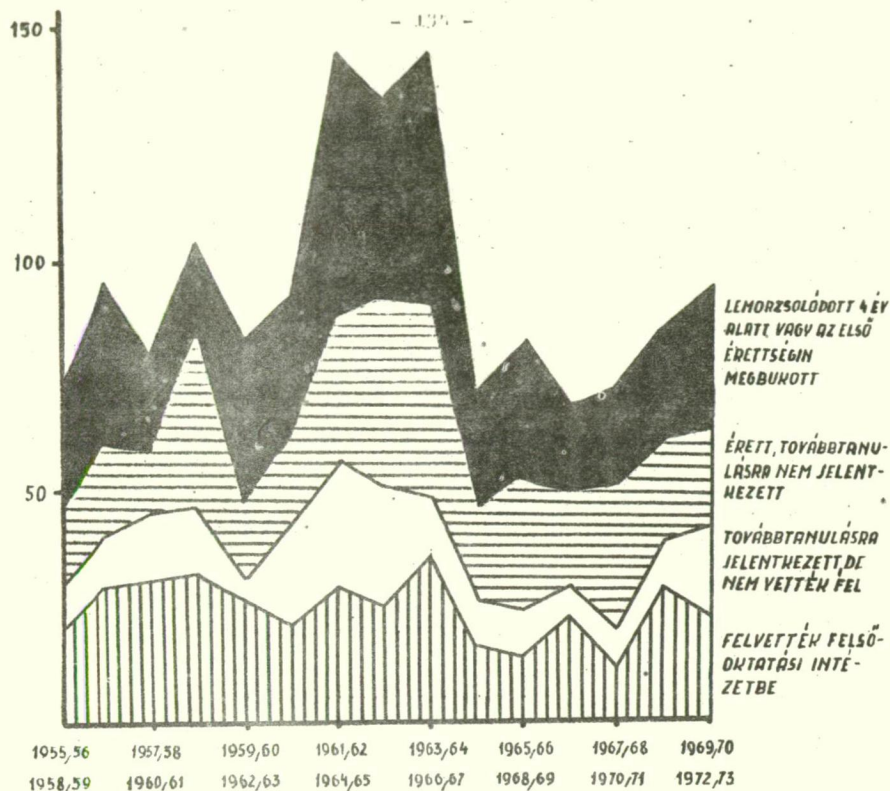

A FELVÉTELI VIZSGÁK SZEMPONTJÁBÓL FONTOSABB TANTÁRGYAK JELES ARÁNYSZÁMA (%)
TRENDJÉNEK ALAKULÁSA
A GIMN. IV. OSZTÁLYOK-
BAN 1958/59-1972/73
50. ÁBRÁ

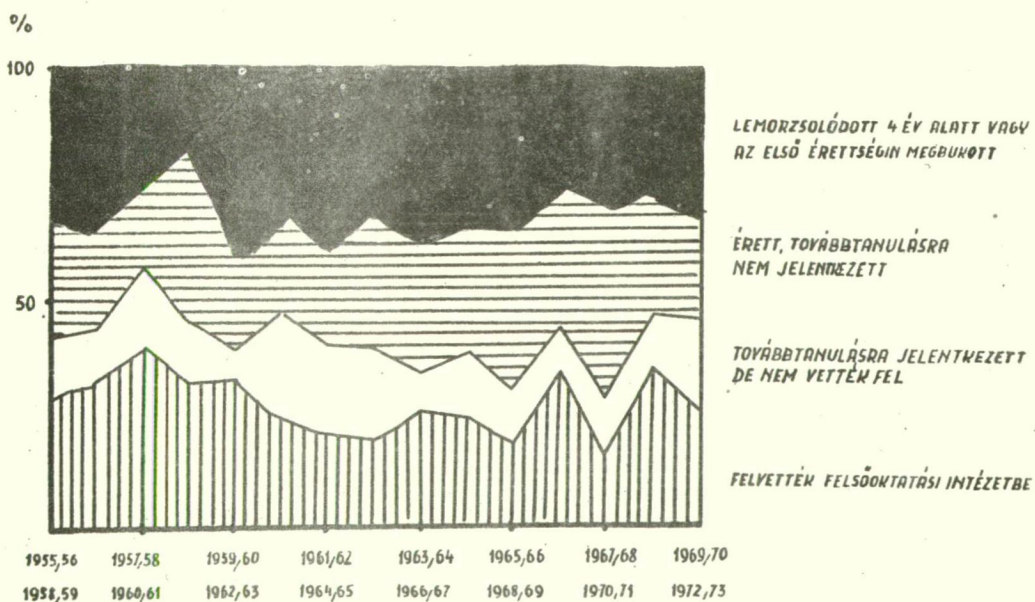

A FELVÉTELI VIZSGÁK SZEMPONTJÁBÓL FONTOSABB TANTÁRGYI ÁTLAGOK TRENDJÉNEK ALAKULÁSA A GIMN. IV. OSZTÁLYOKBAN
49. ÁBRÁ

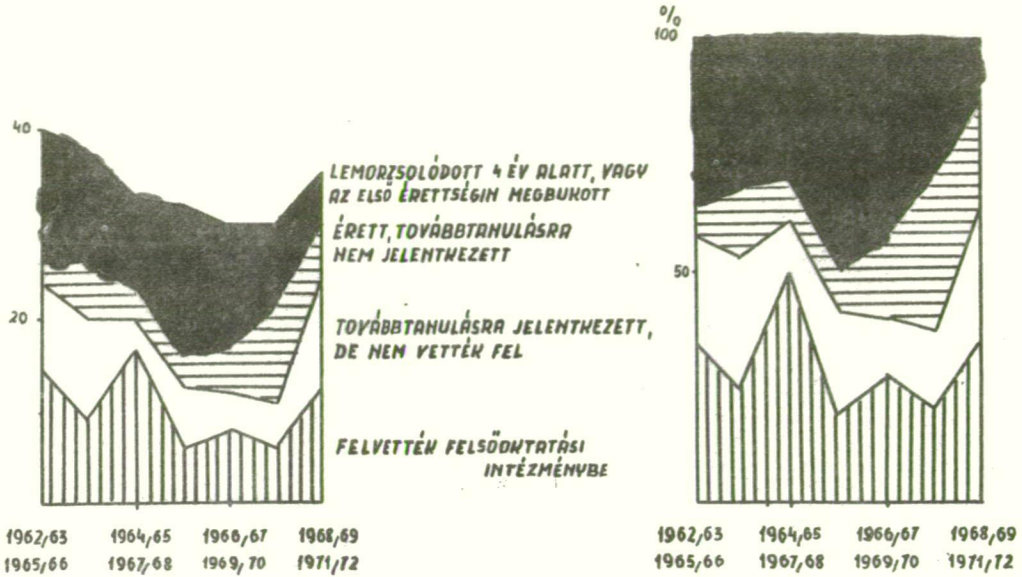

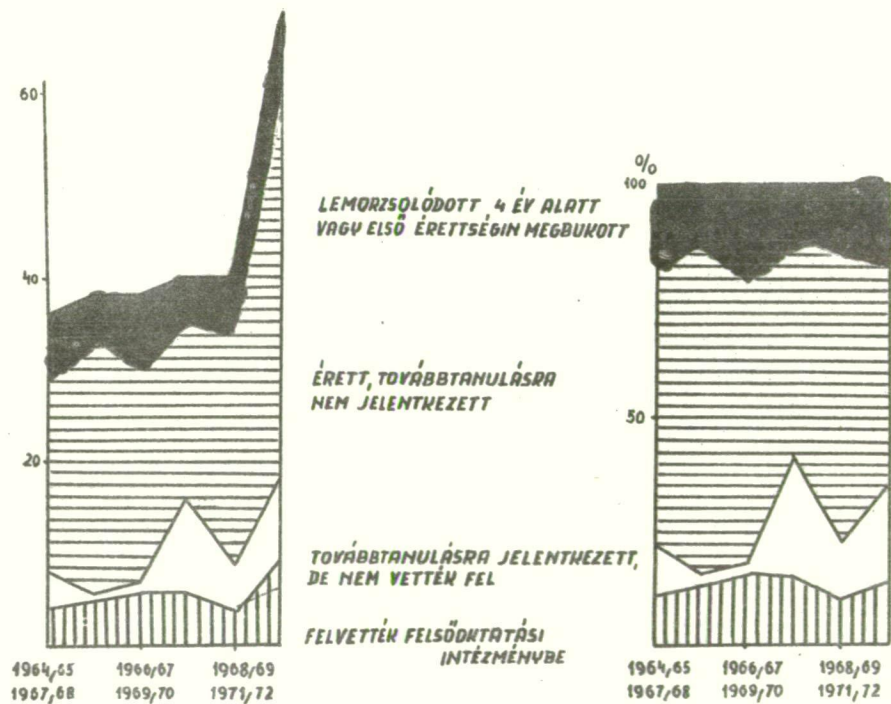
A GIMNÁZIUMI ELSŐ OSZTÁLYOSOK, A KÖZÜLÜK 4 ÉVVEL KÉSŐBB SIKERESEN ÉRETTEK, FELSŐOKTATÁSRA JELENTKEZETEK ÉS FELVETEK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA 1958,59-1972,73
51. ÁBRA

A GIMNÁZIUMI ELSŐ OSZTÁLYOSOK, A KÖZÜLÜK 4 ÉVVEL KÉSŐBB SIKERESEN ÉRETTEK, FELSŐOKTATÁSRA JELENTKEZETEK ÉS FELVETEK SZÁMÁNAK %-OS MEGOSZTLÁSA 1958,1959-1972,73
52. ÁBRA

A NÖVÉDŐ GÉPÉSZ SZAKKÖZÉPISKOLÁS ELSŐ OSZTÁLYOSOK, A KÖZÜLÜK 4 ÉVVEL KÉSŐBB SIKERESEN ÉRETTEK, FELSŐOKTATÁSRA JELENTKEZETTEK ÉS FELVETTEK SZÁMSZERINTI ÉS %-OS MEGOSZLÁSA 1965,66-1971,72 53. ÁBRA

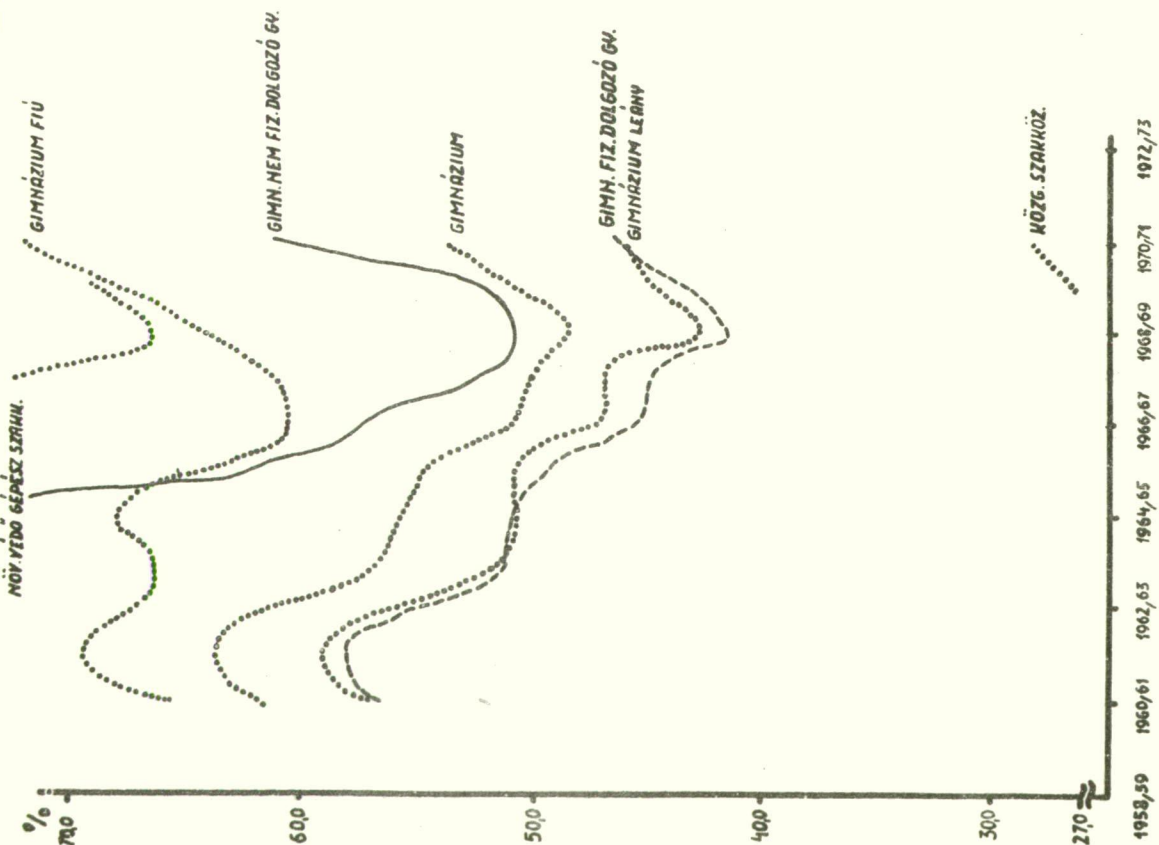

A MŰGAZDASÁGI SZAKKÖZÉPISKOLÁS ELSŐ OSZTÁLYOSOK, A KÖZÜLÜK 4 ÉVVEL KÉSŐBB SIKERESEN ÉRETTEK, FELSŐOKTATÁSRA JELENTKEZETTEK ÉS FELVETTEK SZÁMSZERINTI ÉS %-OS MEGOSZLÁSA 1967,68-1972,73 54. ÁBRA

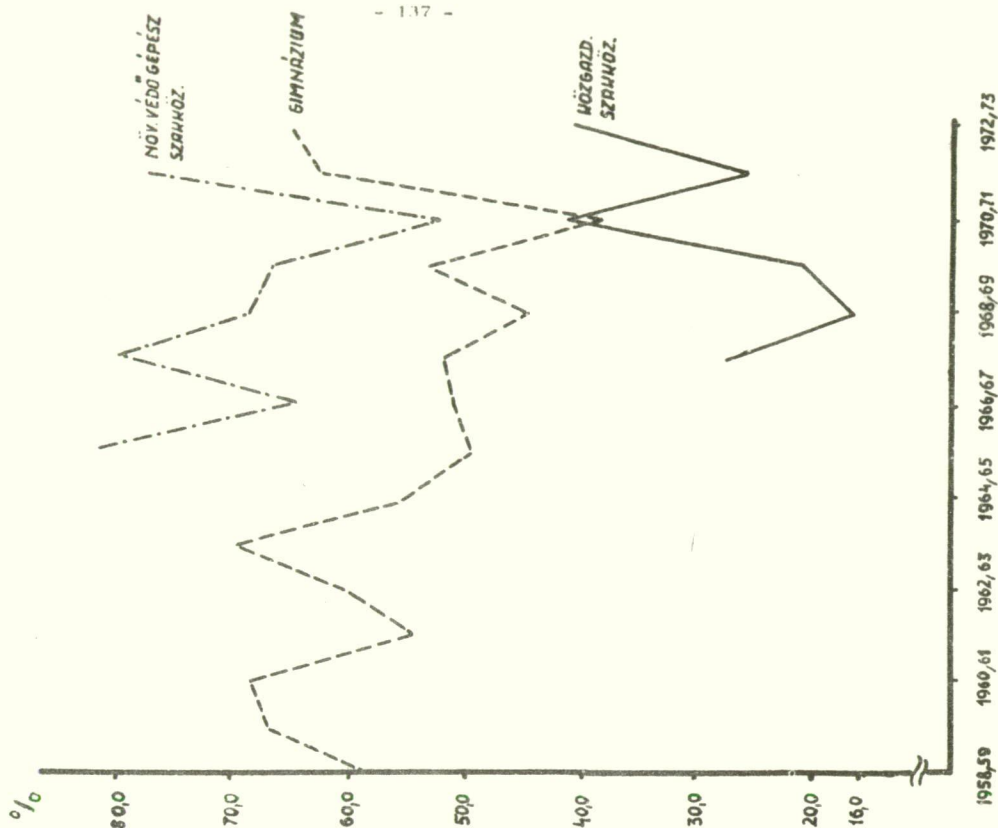
A JELENTHEZŐ - VÉGZETT ARÁNY 5 TAGÚ MOZGOÁTLAGOLÁS- SAL SZÁMÍTOTT TRENDJÉNEK ALAKULÁSA 1958,59-1972,73

56. ÁBRA

A JELENTHEZŐ - VÉGZETT ARÁNY ALKULÁSA 1958,59 - 1972,73

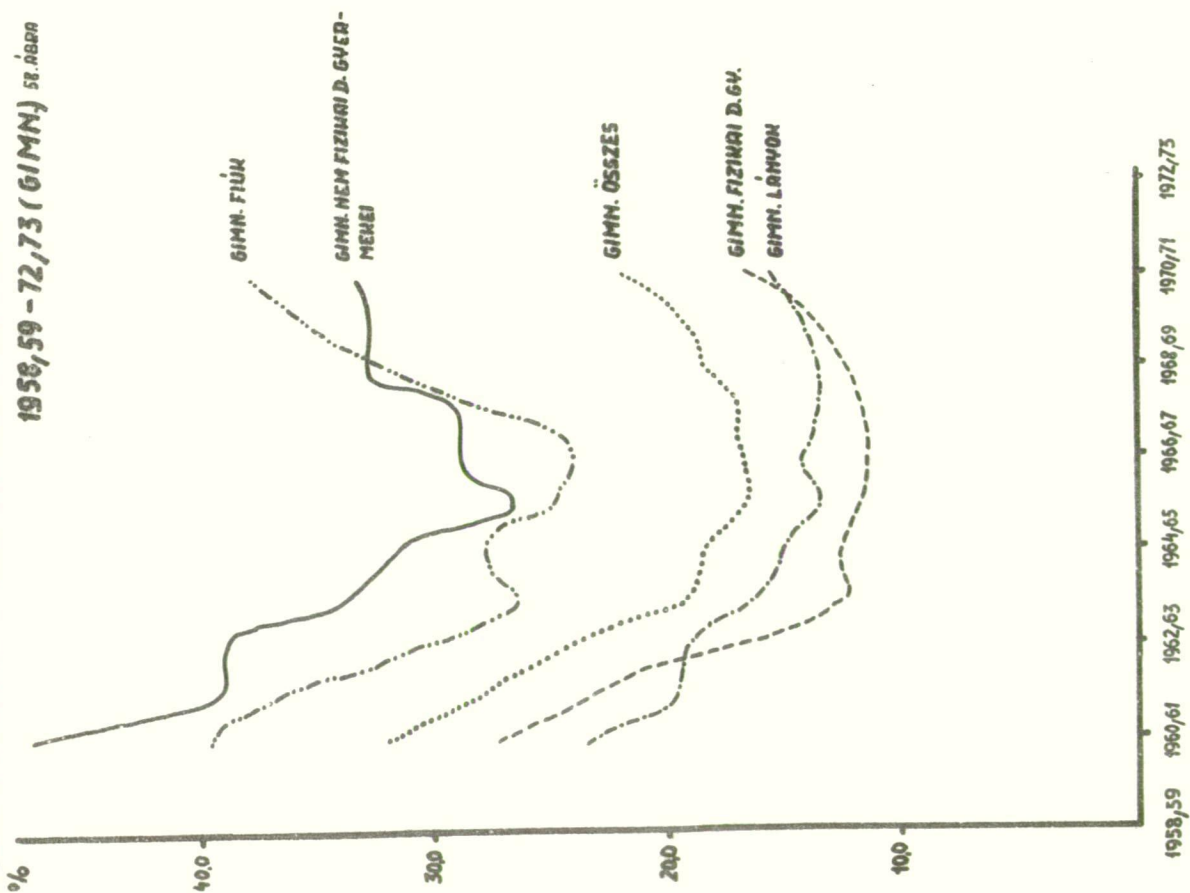
55. ÁBRA

EGYÉB FELSŐFOJÚ INTÉZETBE JELENTKEZŐ - VÉGZETT ARÁNY
S TAGÚ MOZGÓÁTLAGOLÁSSAL SZÁMITOTT TRENDJÉNEK

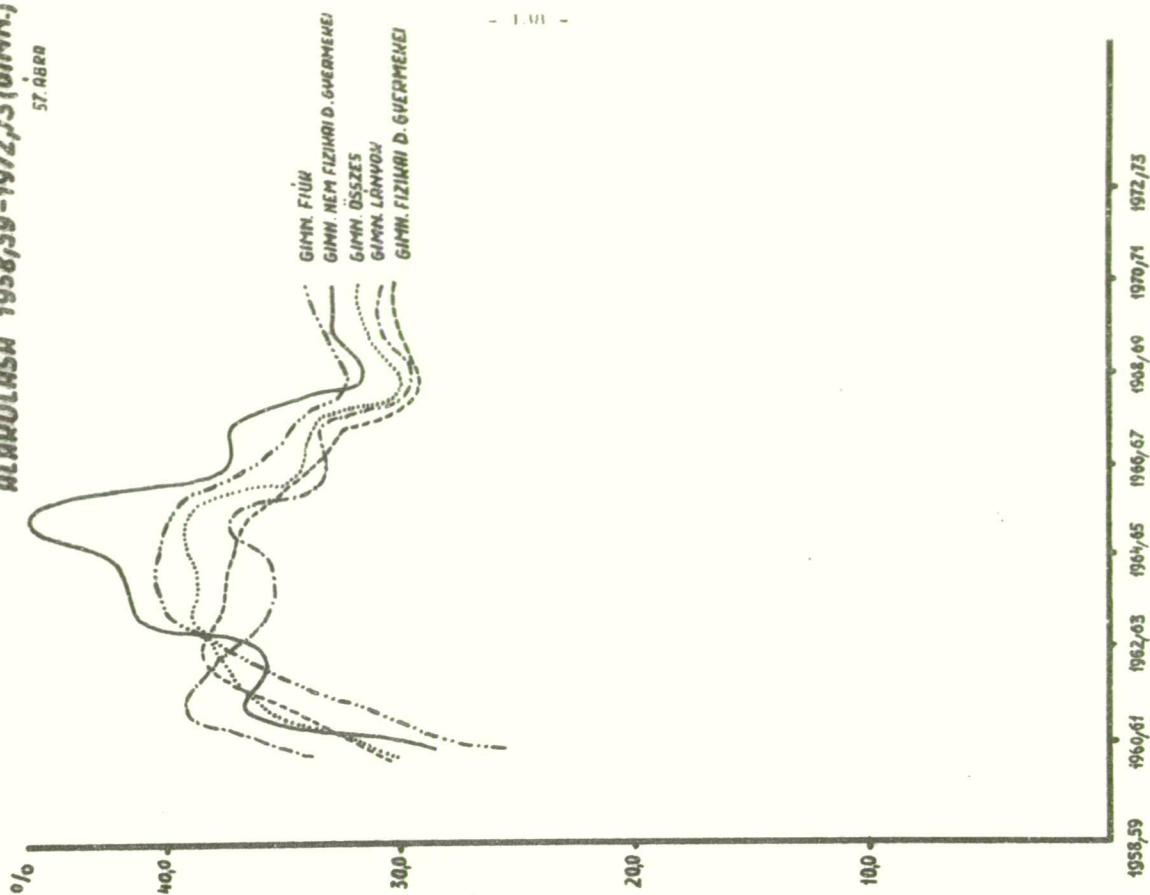
1958/59 - 72,73 (GIMN.) SR.ÁBRA

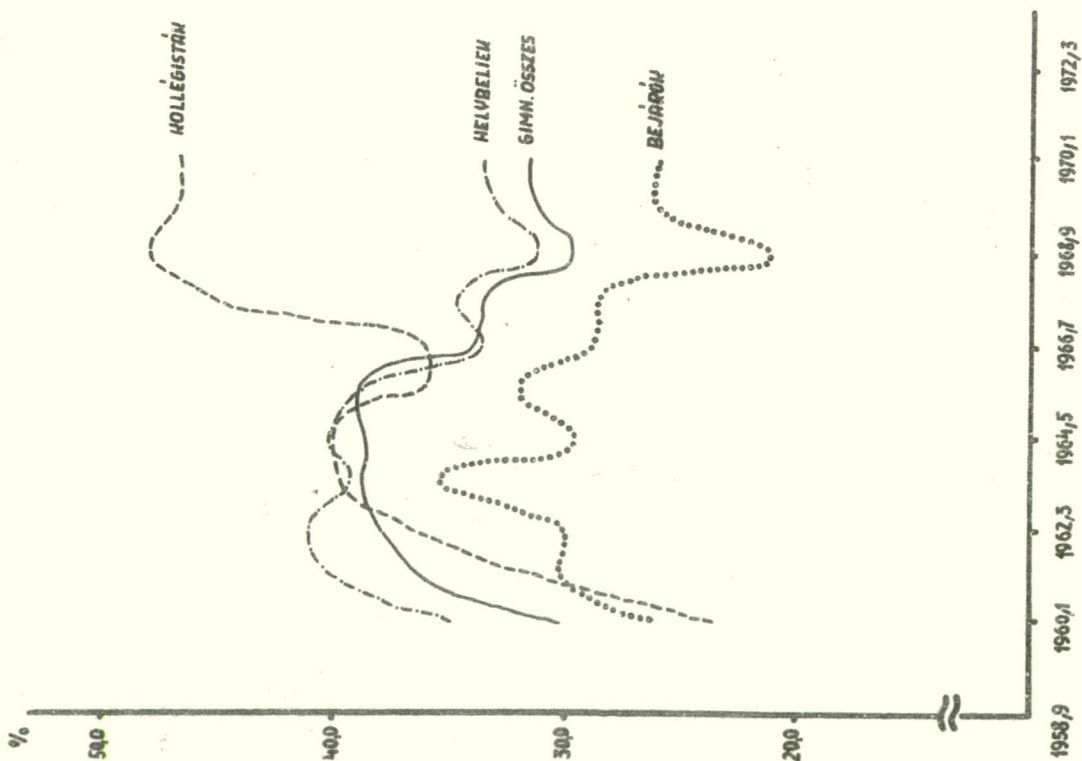
EGYÉB FELSŐFOJÚ INTÉZETBE JELENTKEZŐ - VÉGZETT ARÁNY
S TAGÚ MOZGÓÁTLAGOLÁSSAL SZÁMITOTT TRENDJÉNEK

ALAKULÁSA 1958/59 - 1972/73 (GIMN.)

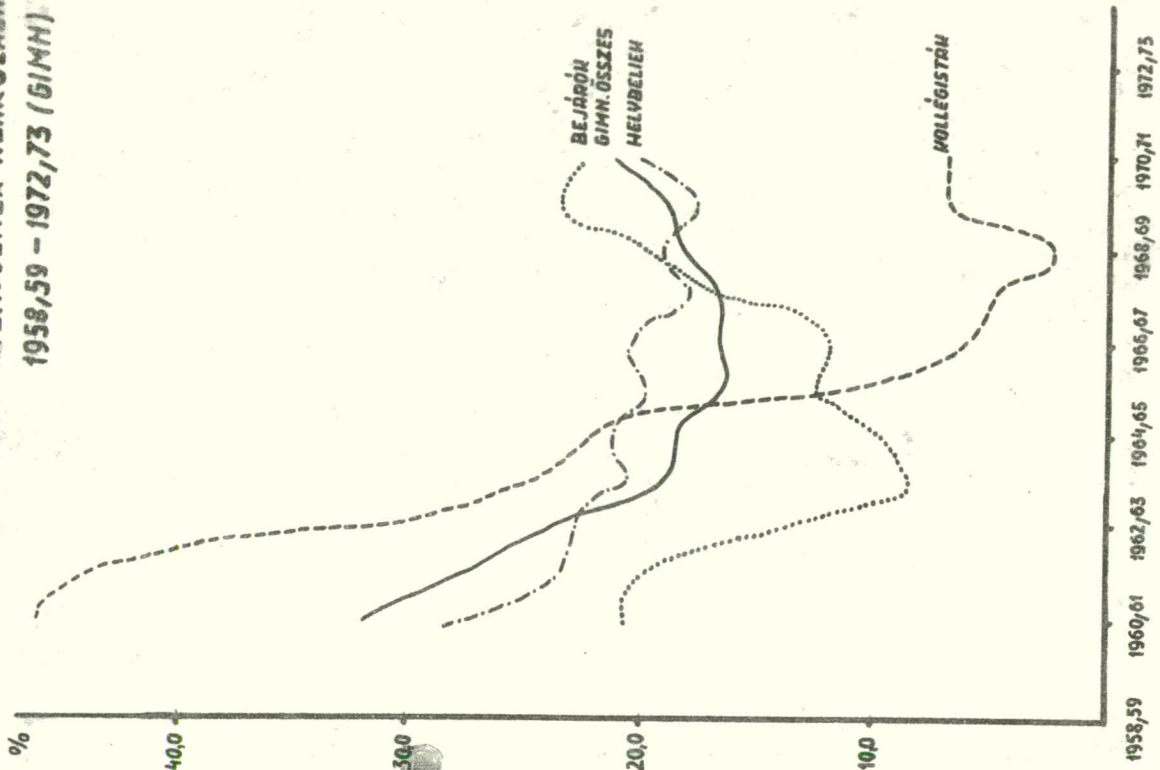
57. ÁBRA

AZ EGYÉB FELSŐOKT. INTÉZMÉNYBE JELENTKEZETT -
VÉGZETT ARÁNY 5 TAGÚ MOZGÓÁTLAGOLÁSSAL SZÁMITOTT
TRENDJÉNEK ALAKULÁSA 1958,9 - 1972,3 (GIMN.) 60. ÁBRÁ

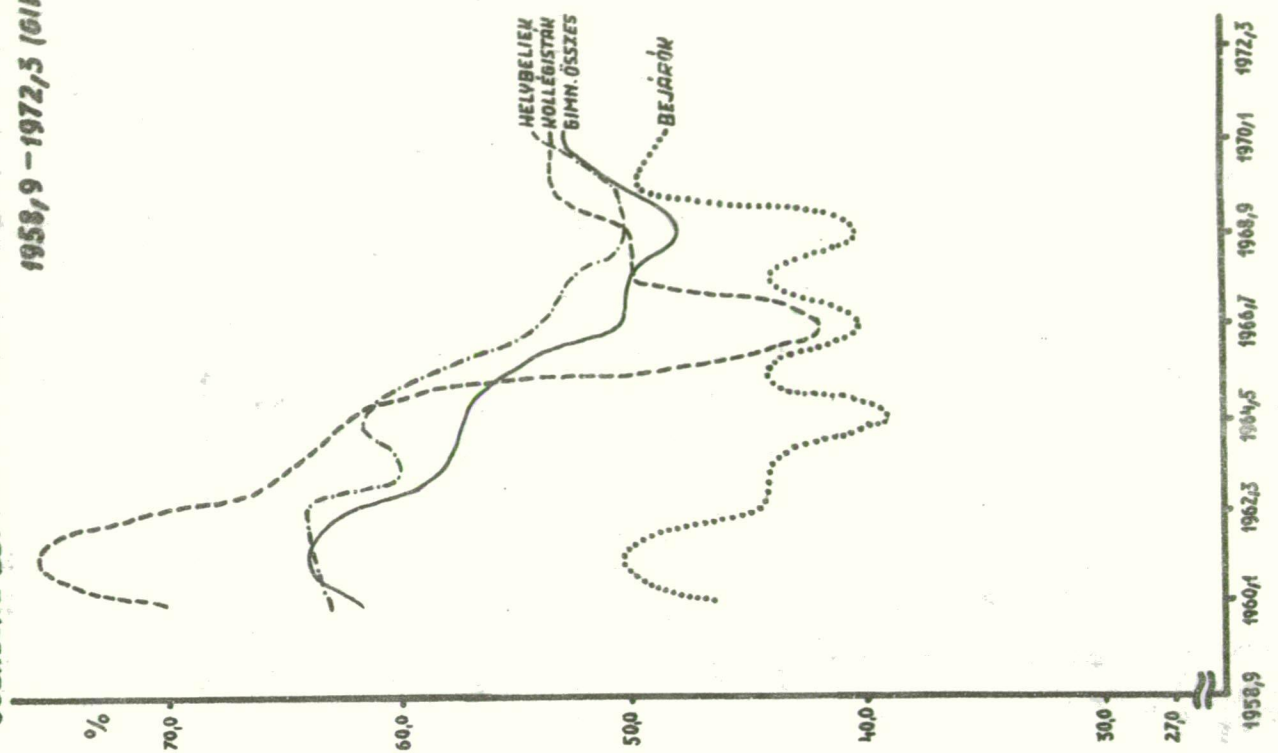

EGYETEMRE JELENTKEZETT -VÉGZETT ARÁNY 5 TAGÚ MOZGÓ-
ÁTLAGOLÁSSAL SZÁMITOTT TRENDJÉNEK ALAKULÁSA
1958,59 - 1972,73 (GIMN.) 59. ÁBRÁ

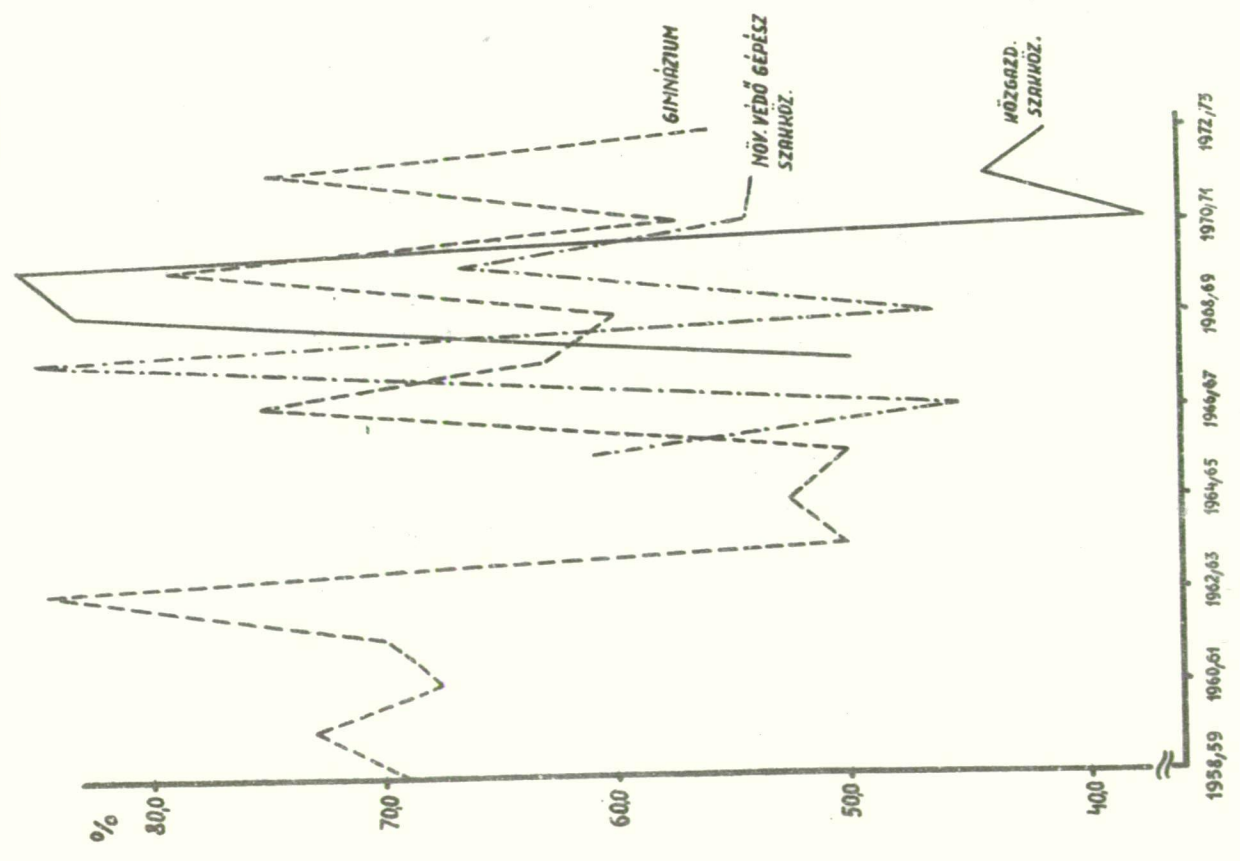
A JELENTKEZŐ - VÉGZETT ARÁNY 5 TAGÚ MEGGÓÁTLA-
GOLÁSSAL SZÁMÍTOTT TRENDJÉNEN ALAKULÁSA

1958,9 - 1972,3 (GIMN.) GIÁRBO

A FELVETT - JELENTKEZŐ ARÁNY ALAKULÁSA 1958,59 - 1972,73

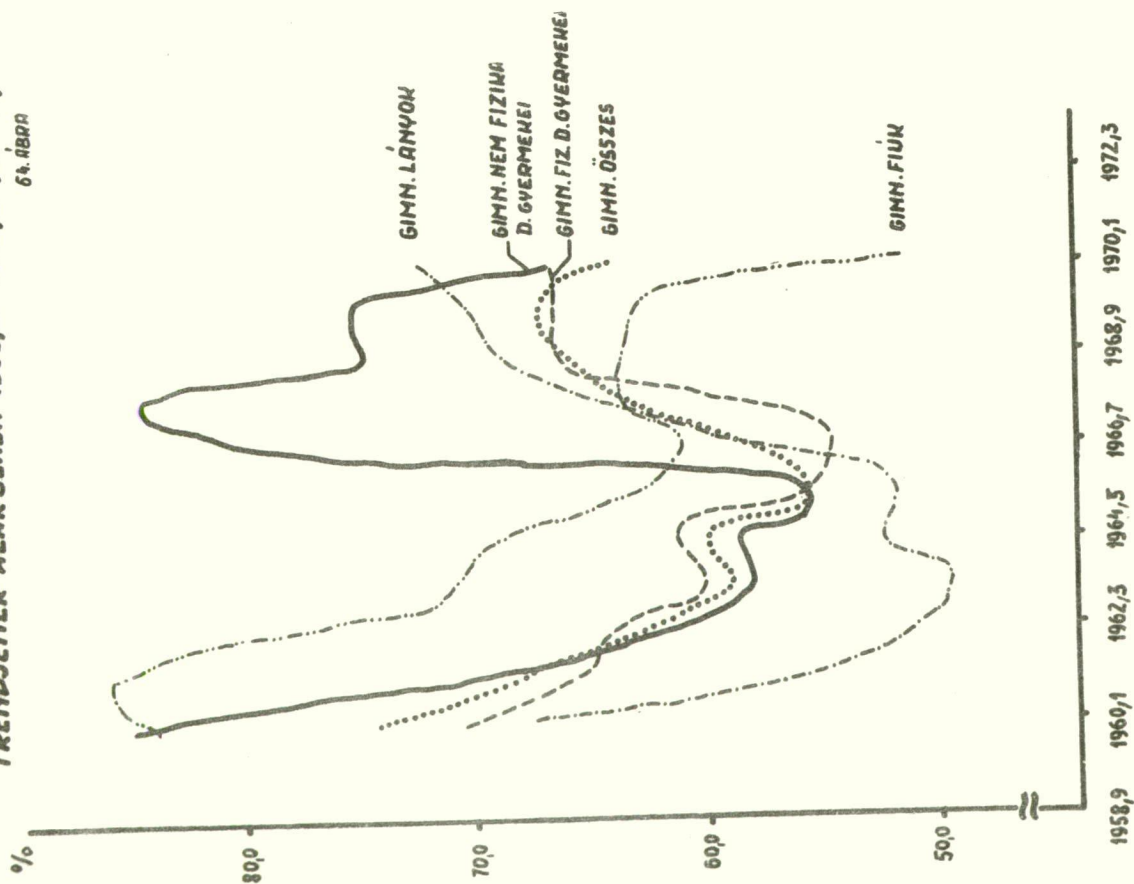
62. ÁBRÁ

**AZ EGYÉB FELSŐ OKT. INTÉZMÉNYBE FELVETT - JELENTHEZŐ
ARÁNY 5 TAGÚ MOZGÓ ÁTLAŚOLÁSSAL SZÁMITOTT**

TRENDJÉNEK ALAKULÁSA 1958,9 - 1972,3 (GIMN.)

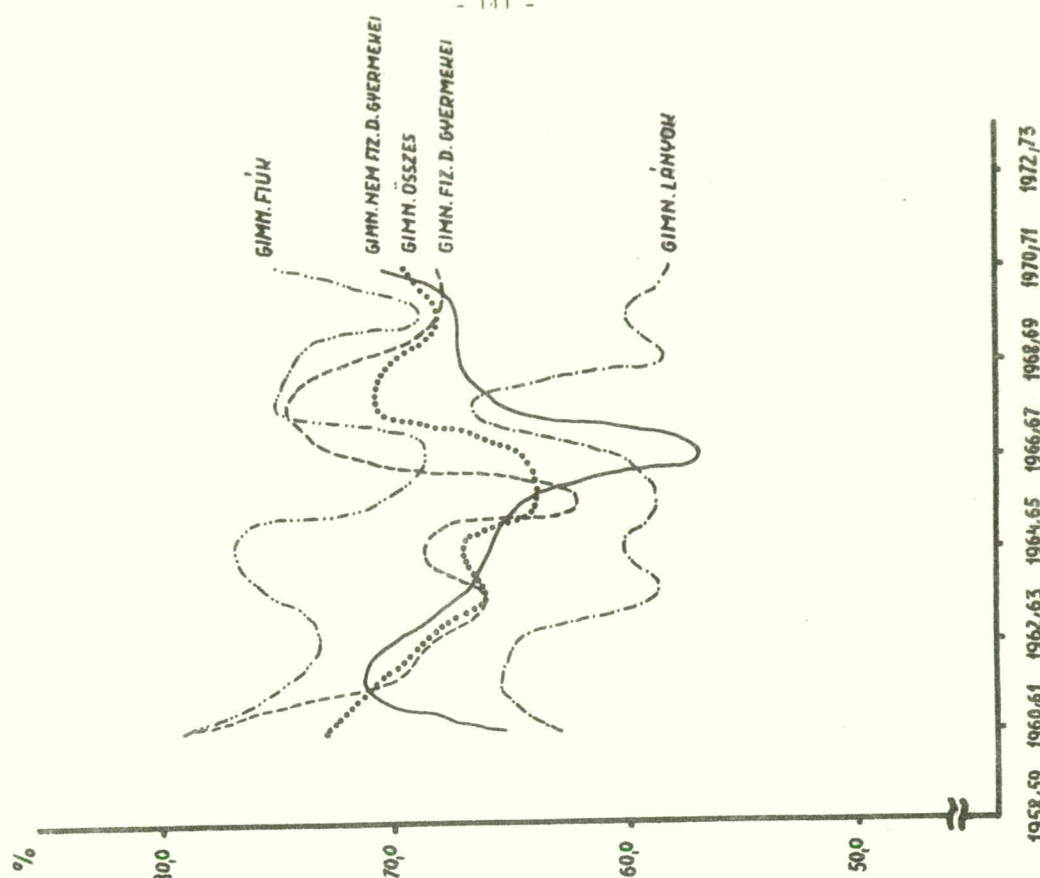
6A. ÁBRÁ

**AZ EGYETEMRE FELVETT - JELENTHEZŐ ARÁNY 5 TAGÚ
MOZGÓÁTLAŚOLÁSSAL SZÁMITOTT TRENDJÉNEK**

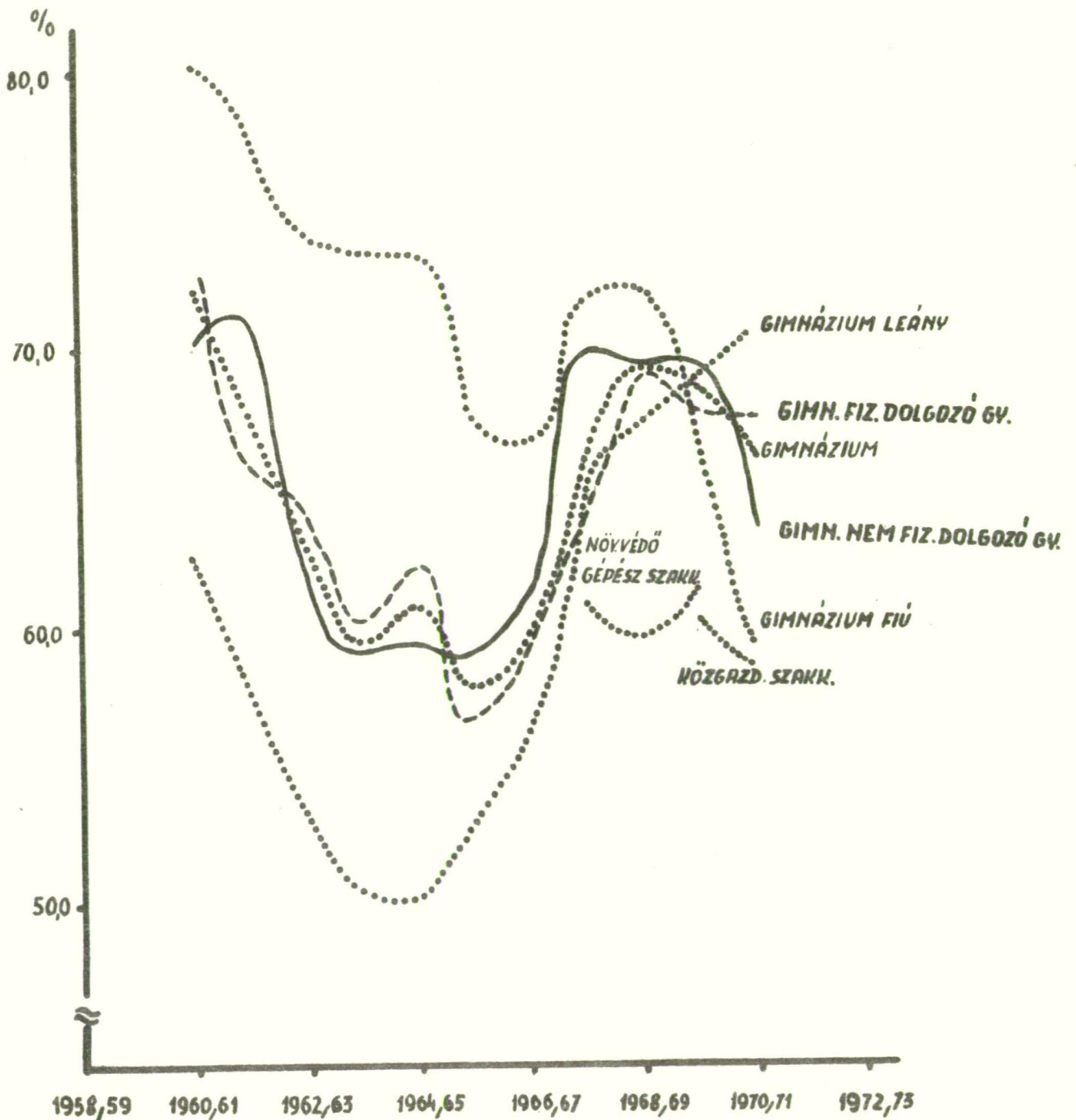
ALAKULÁSA 1958,9 - 1972,3 (GIMN.)

6B. ÁBRÁ

A FELVETT-JELENTKEZŐ ARÁNY 5 TAGÚ MOZGÓÁTLAGO- LÁSSAL SZÁMÍTOTT TRENDJÉNEK ALAKULÁSA 1958,59-1972,73

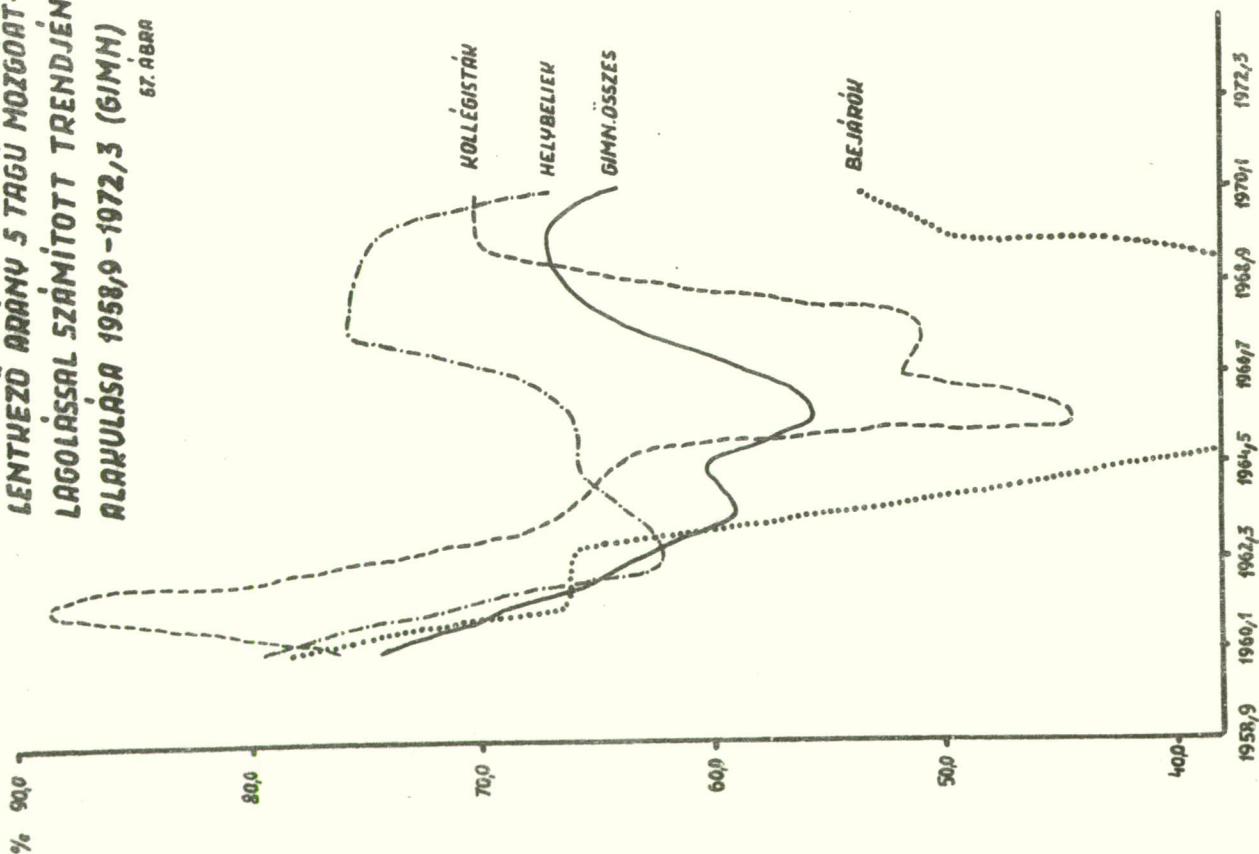
65. ÁBRA

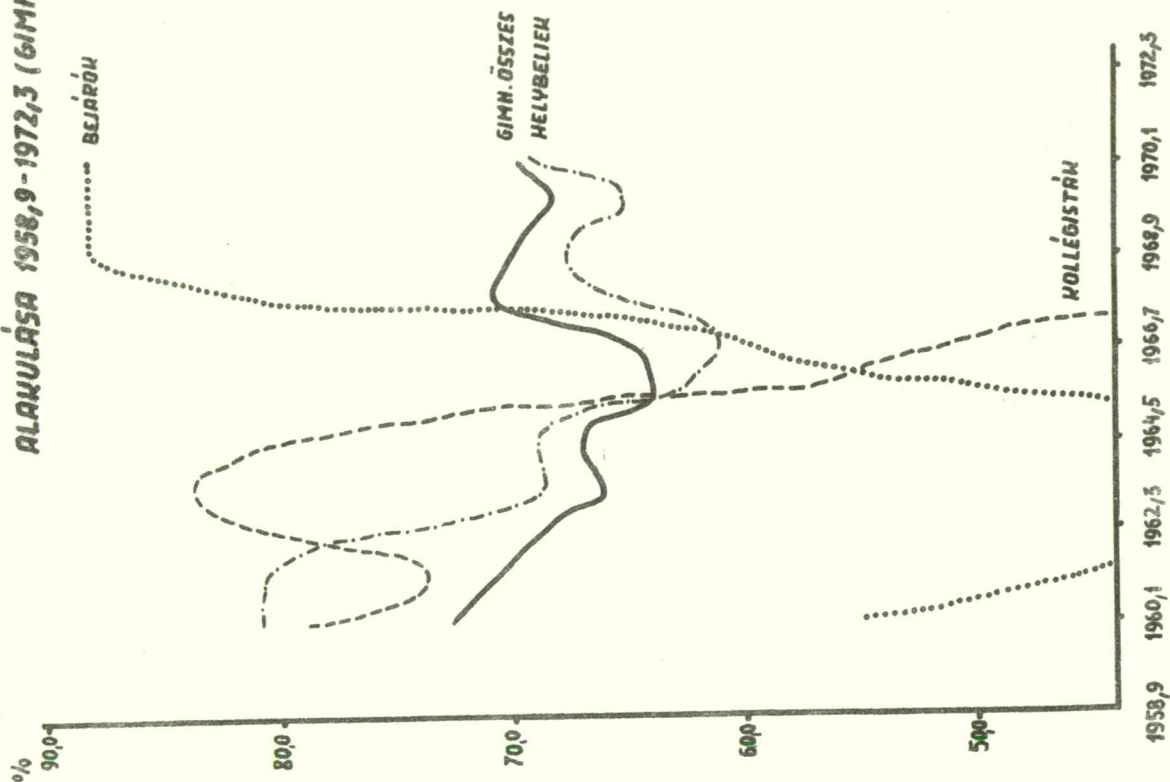

AZ EGYÉB FELSOOKTATÁSI INTÉZMÉNYBE FELVETT - JE-
LENTHEZŐ ARÁNY 5 TAGÚ MOZGÓAT-
LAGOLÁSSAL SZÁMÍTOTT TRENDJÉNEK
ALKULÁSA 1958,9 - 1972,3 (GIMN)

67. ÁBRA

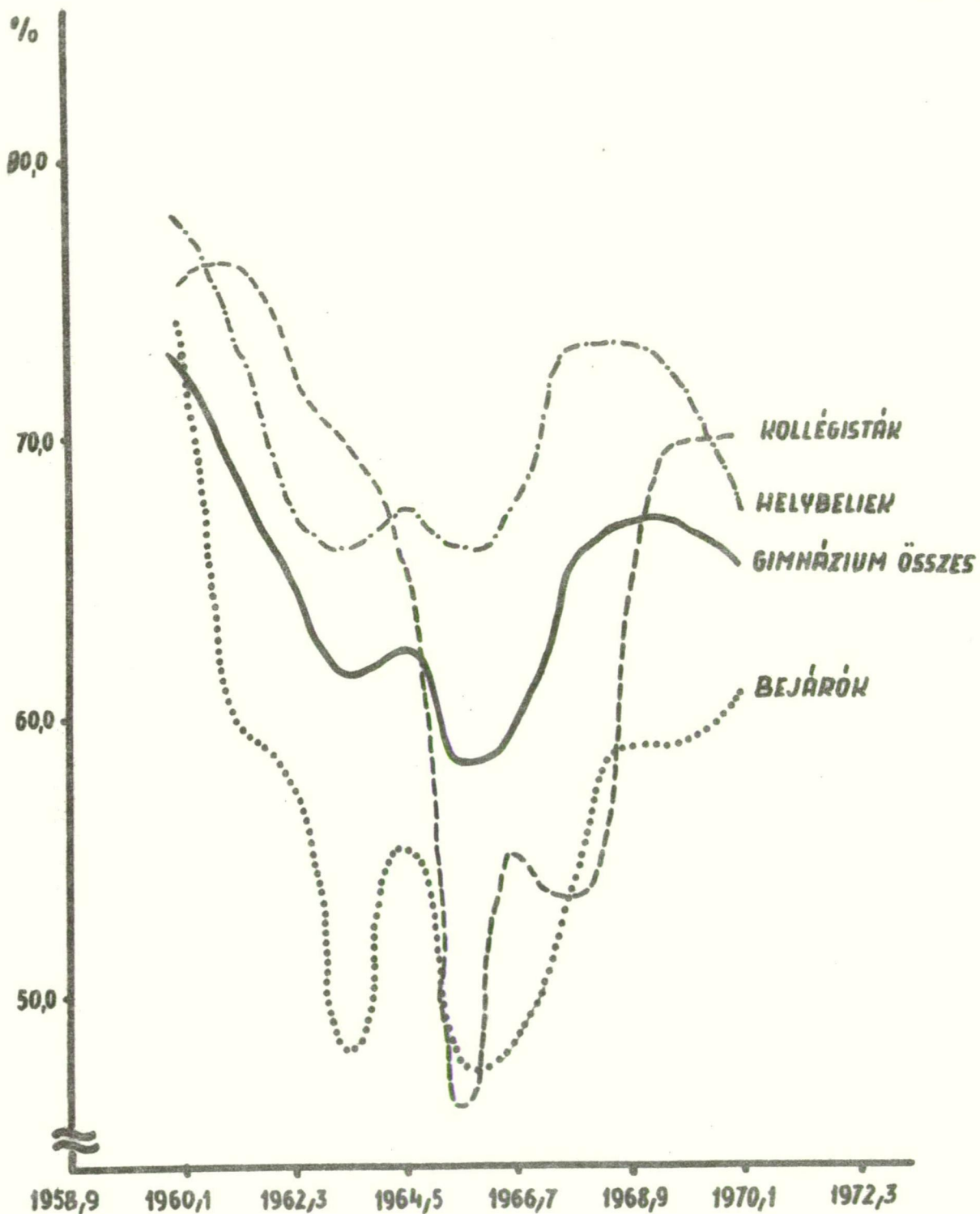

AZ EGYETEMRE FELVETT - JELENTHEZŐ ARÁNY 5 TAGÚ
MOZGÓATLAGOLÁSSAL SZÁMÍTOTT TRENDJÉNEK
ALKULÁSA 1958,9 - 1972,3 (GIMN.) 66. ÁBRA

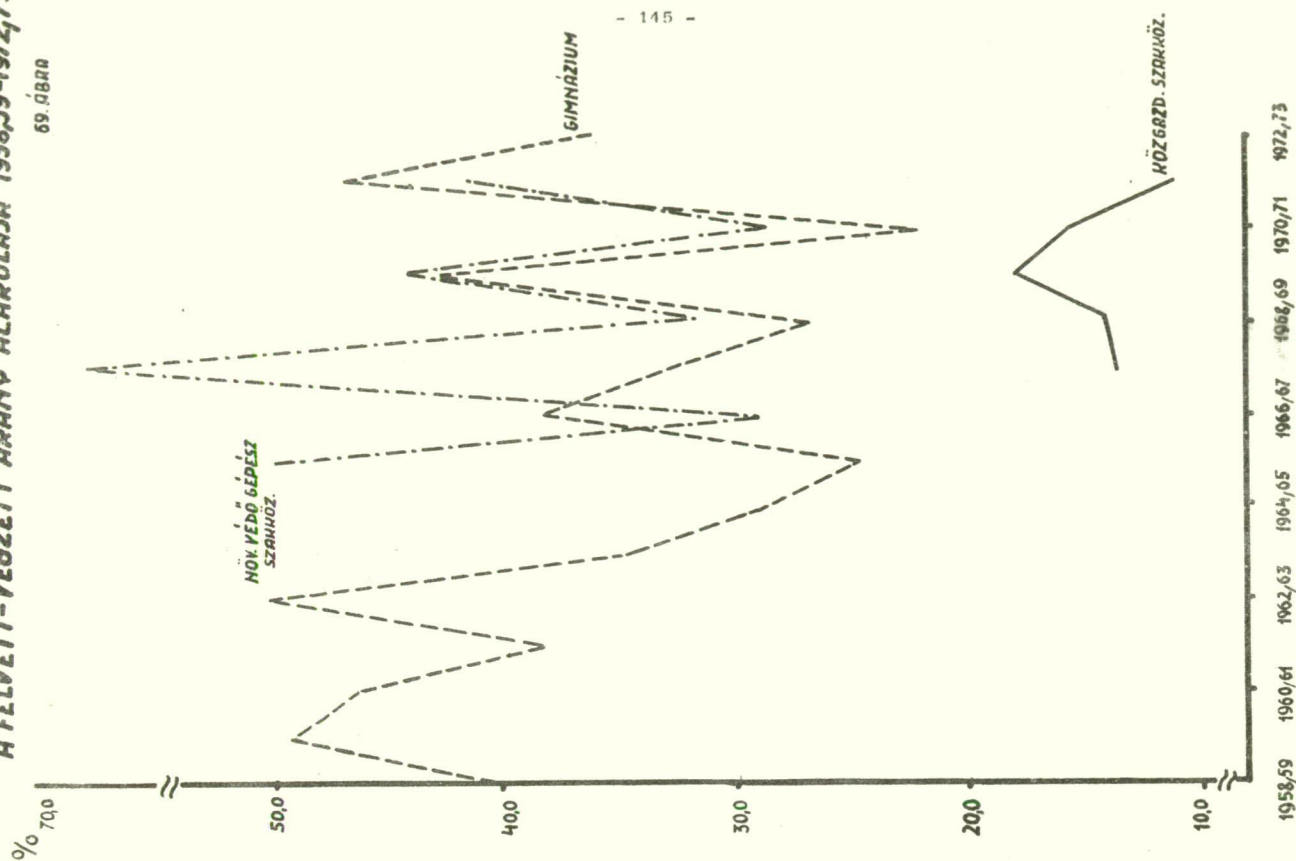
**A FELVETT JELENTKEZŐ ARÁNY 5 TAGÚ MOZGÓÁTLA-
GOLÁSSAL SZÁMÍTOTT TRENDJÉNEK ALAKULÁSA
1958,59 - 1972,73 (GIMN.)**

68. ÁBRA

A FELVETT-VÉGZETT ARÁNY ALAKULÁSA 1958,59-1972,73

69. ábra

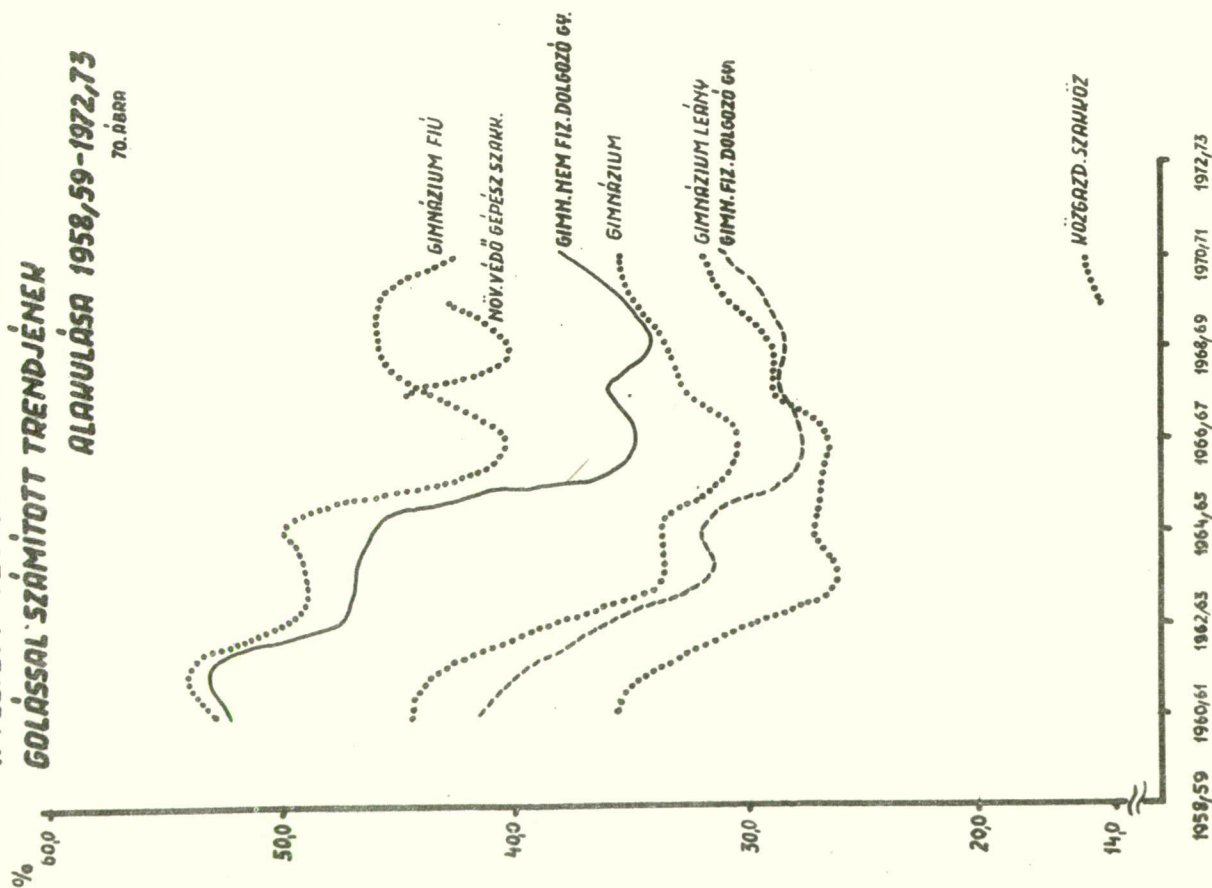

- 145 -

A FELVETT-VÉGZETT ARÁNY 5 TAGÚ MOZGÓÁTLA- GOLÁSSAL SZÁMÍTOTT TRENDJÉNEK

ALAKULÁSA 1958,59-1972,73

70. ábra

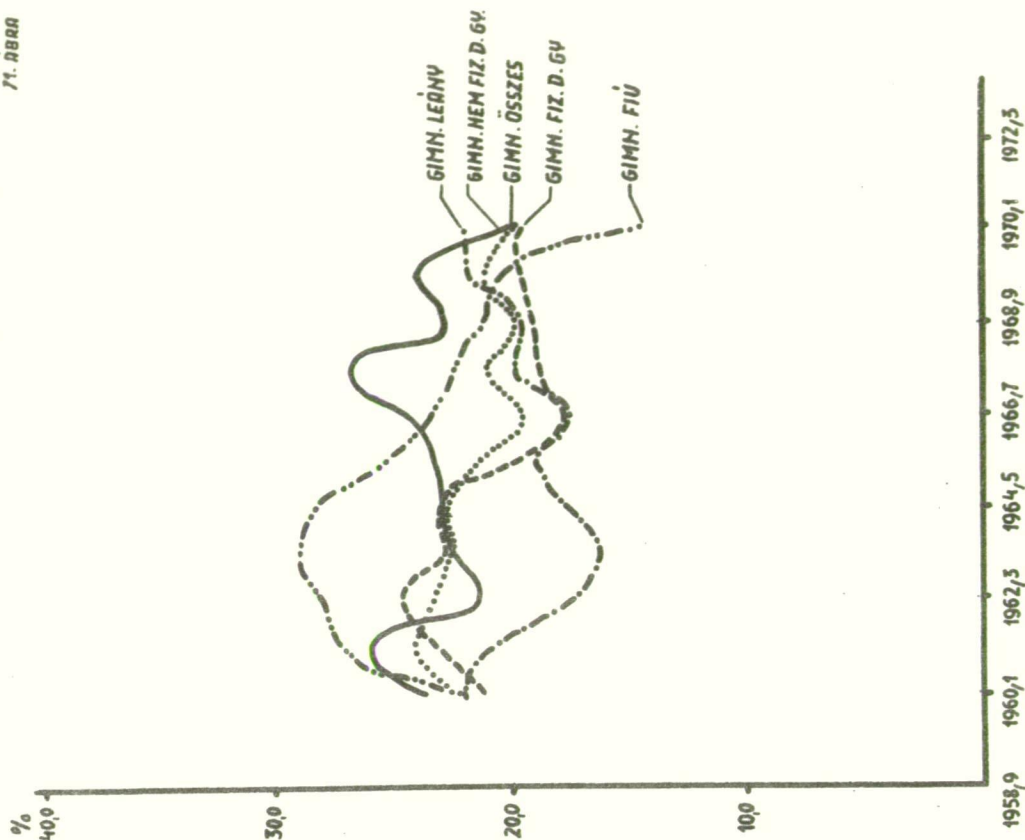

KÖZGAZD. SZAKKÖZ.

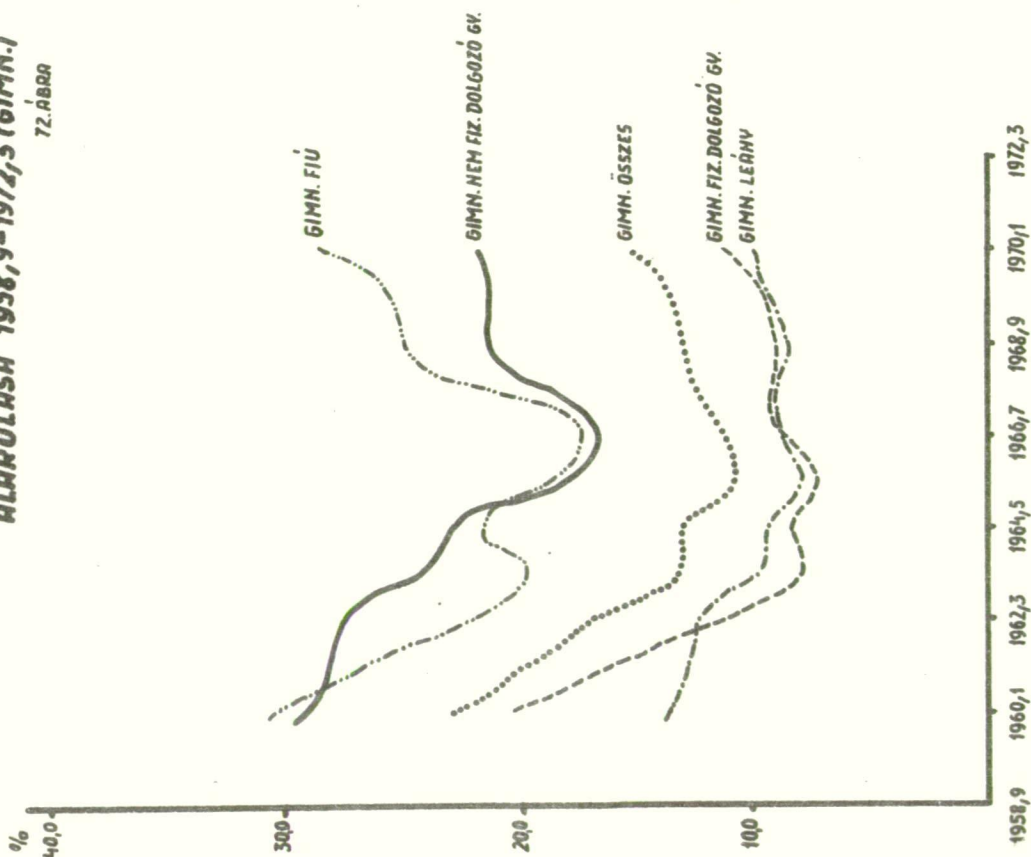
EGYÉB FELSOÖNTATÁSI INTÉZMÉNYBE FELVETT - VÉGZETT
ARÁNY 5 TAGÚ MOZGÓÁTLAGOLÁSSAL SZÁMÍTOTT
TRENDJÉNEK ALAKULÁSA 1958,59 - 1972,73 (GIMN.)

71. ÁBRÁ

EGYÉBEMRE FELVETT - VÉGZETT ARÁNY 5 TAGÚ
MOZGÓÁTLAGOLÁSSAL SZÁMÍTOTT TRENDJÉNEK
ALKULÁSA 1958,9 - 1972,3 (GIMN.)

72. ÁBRÁ

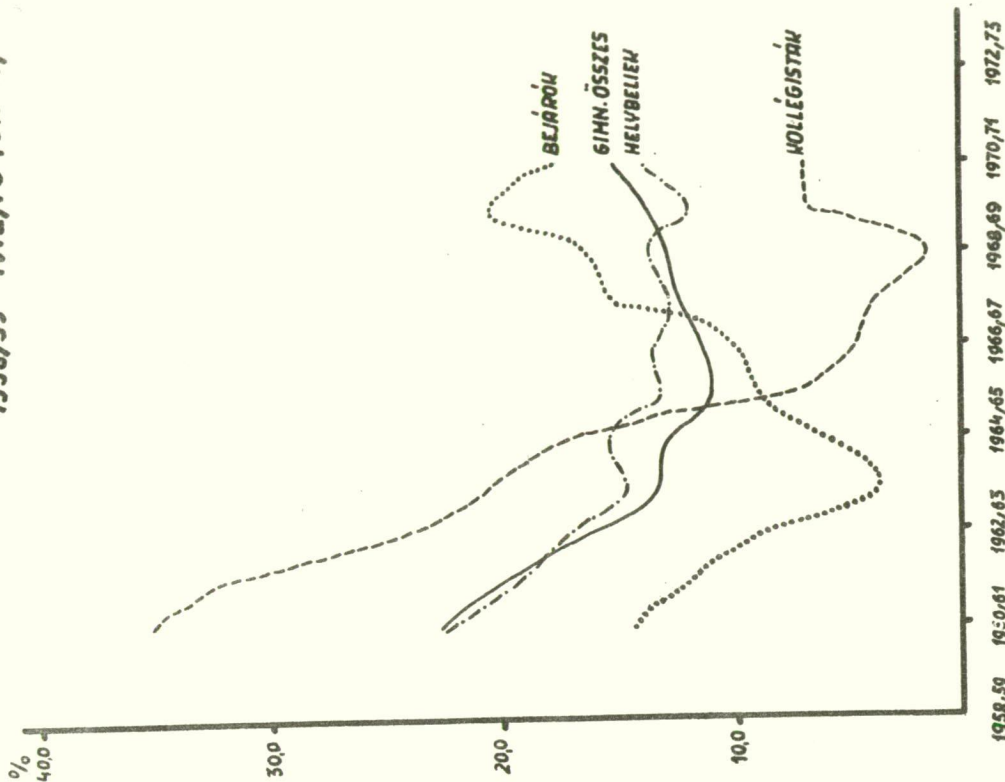

EGYÉB FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYBE FELVETT -
VÉGZETT ARÁNY 5 TAGÚ MOZGÓÁTLAGOLÁSSAL
SZÁMÍTOTT TRENDJÉNEK ALAKULÁSA 1958,59 - 1972,73

(GIMN.) 74. ÁBRA

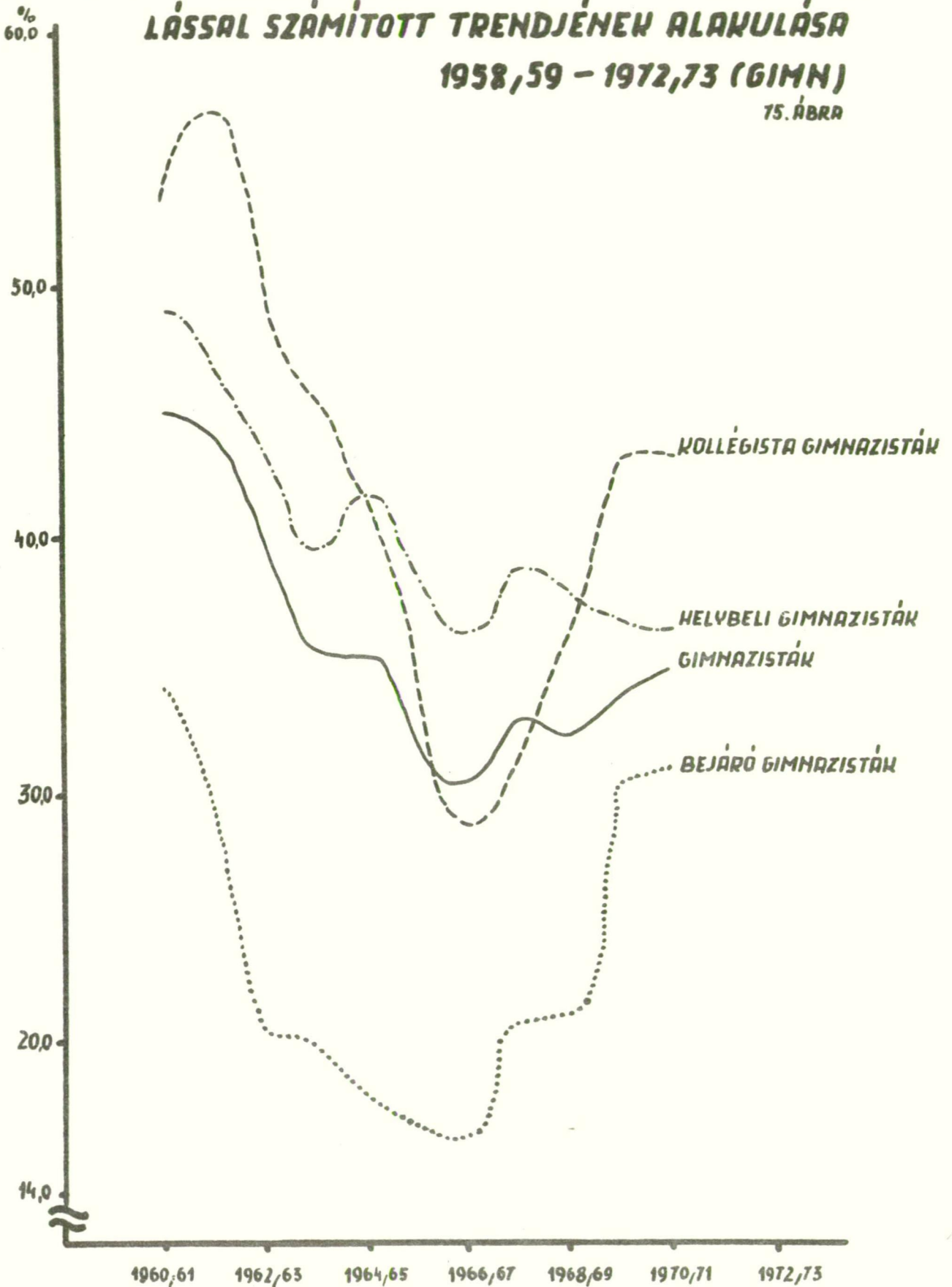
EGYETEMRE
FELVETT -VÉGZETT ARÁNY 5 TAGÚ MOZGÓÁTLAGO-
LÁSSAL SZÁMÍTOTT TRENDJÉNEK ALAKULÁSA
1958,59 - 1972,73 (GIMN) 73. ÁBRA

A FELVETT - VÉGZETT ARÁNY 5 TAGÚ MOZGÓÁTLAGOLÁSSAL SZÁMÍTOTT TRENDJÉNEK ALAKULÁSA

1958,59 - 1972,73 (GIMN)

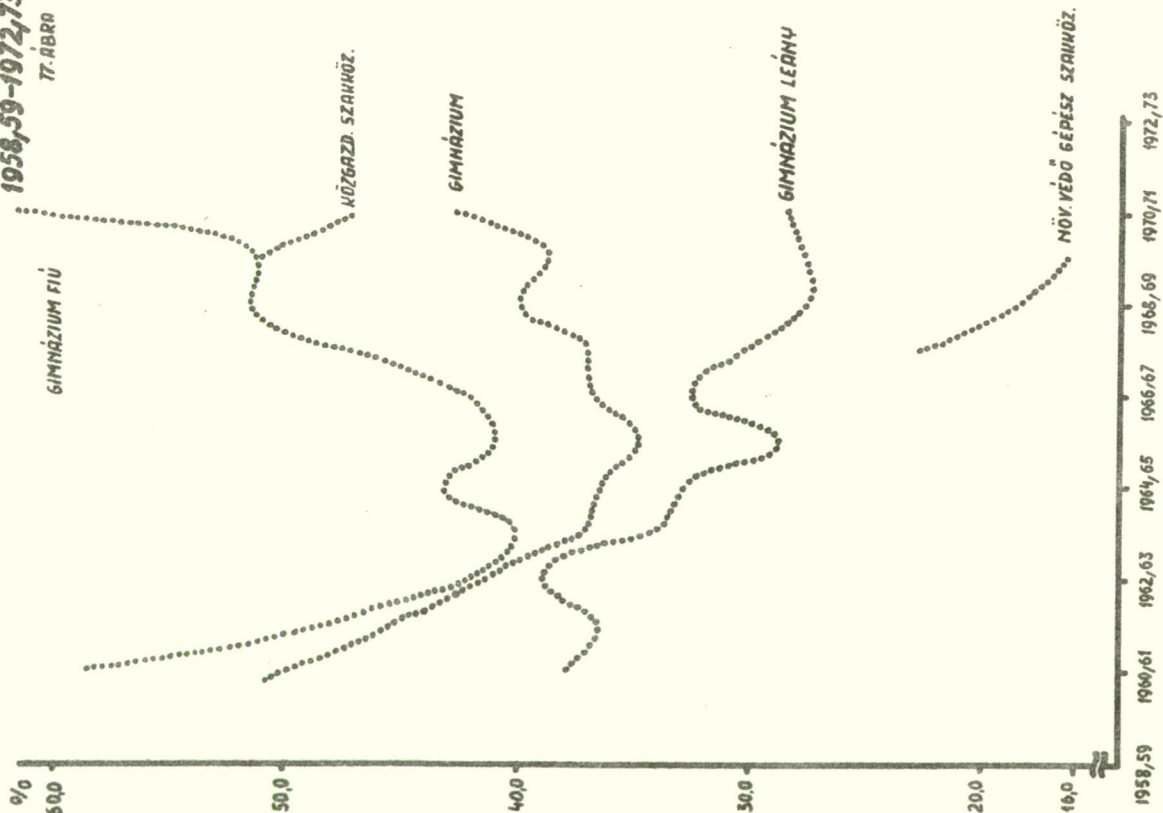
75. ÁBRA

**AZ EGYETEMRE FELVETT - ÖSSZES FELVETT ARÁNY 5 TAGÚ
MOZGÓÁTLAGOLÁSSAL SZÁMÍTOTT TRENDJÉNEK ALAKULÁSA**

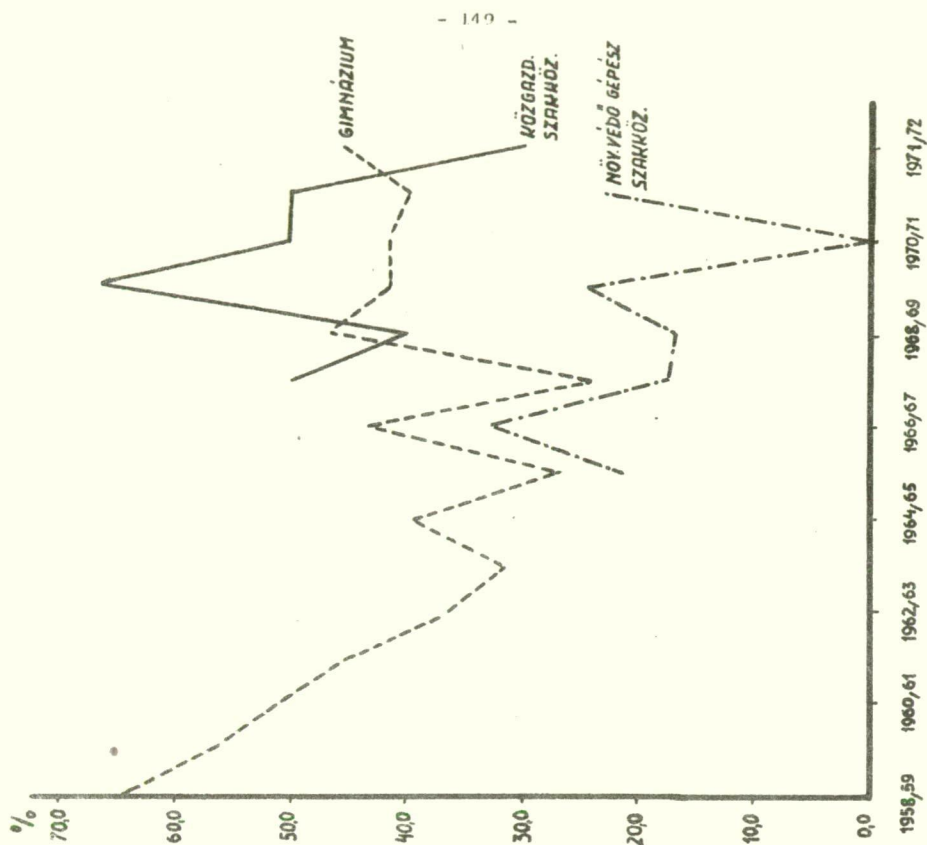
1958,59-1972,73

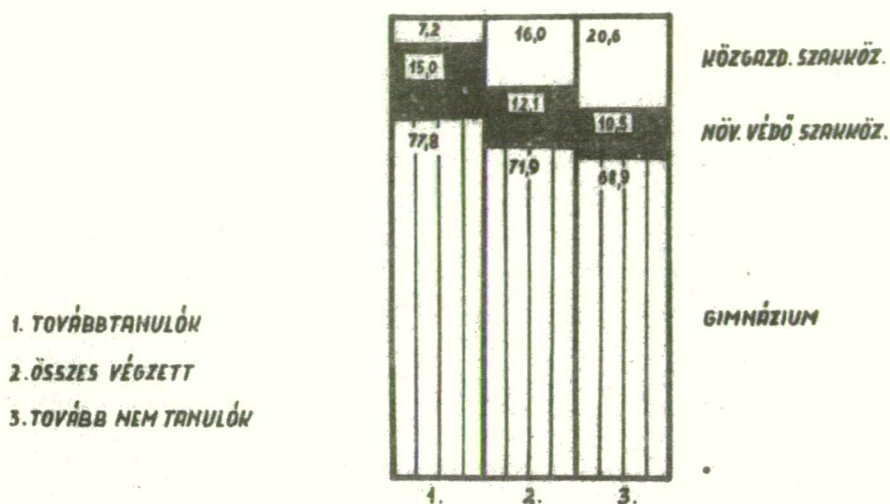
77. ÁBRA

**EGYETEMRE FELVETT - ÖSSZES FELVETT
ARÁNY ALAKULÁSA 1958,59 - 1972,73**

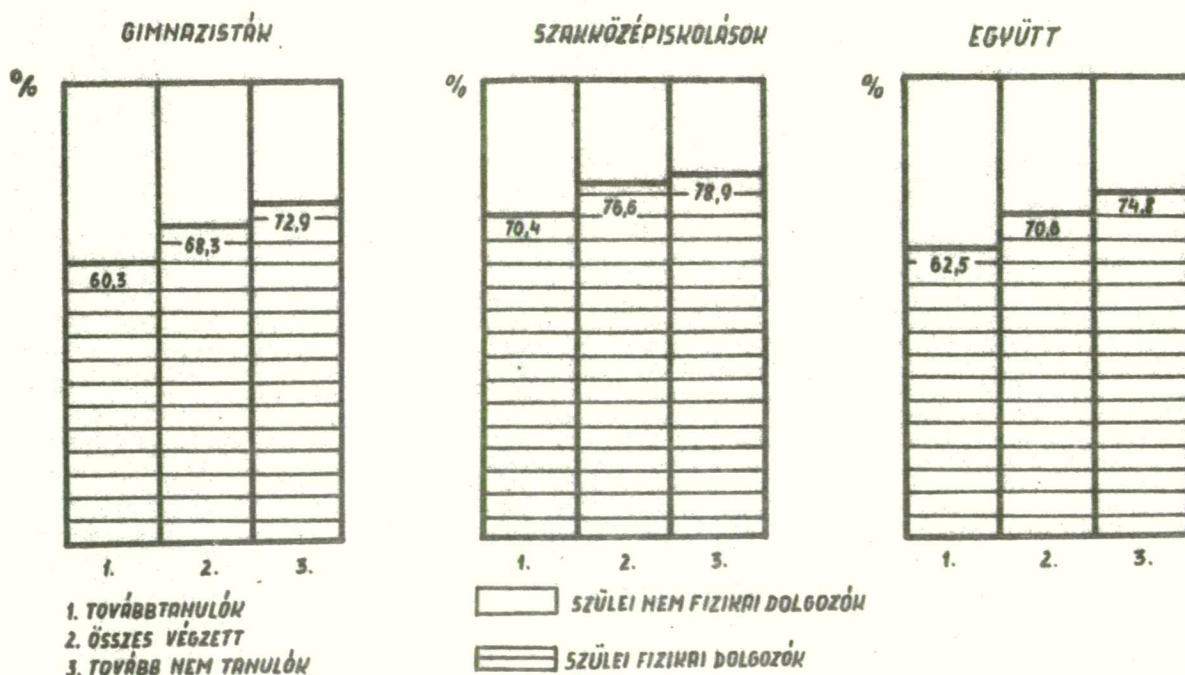
76. ÁBRA

AZ 1958,59 - 1972,73 KÖZÖTT VÉGZETT TANULÓK %-os MEGOSZLÁSA ISKOLATIPUSONKÉNT

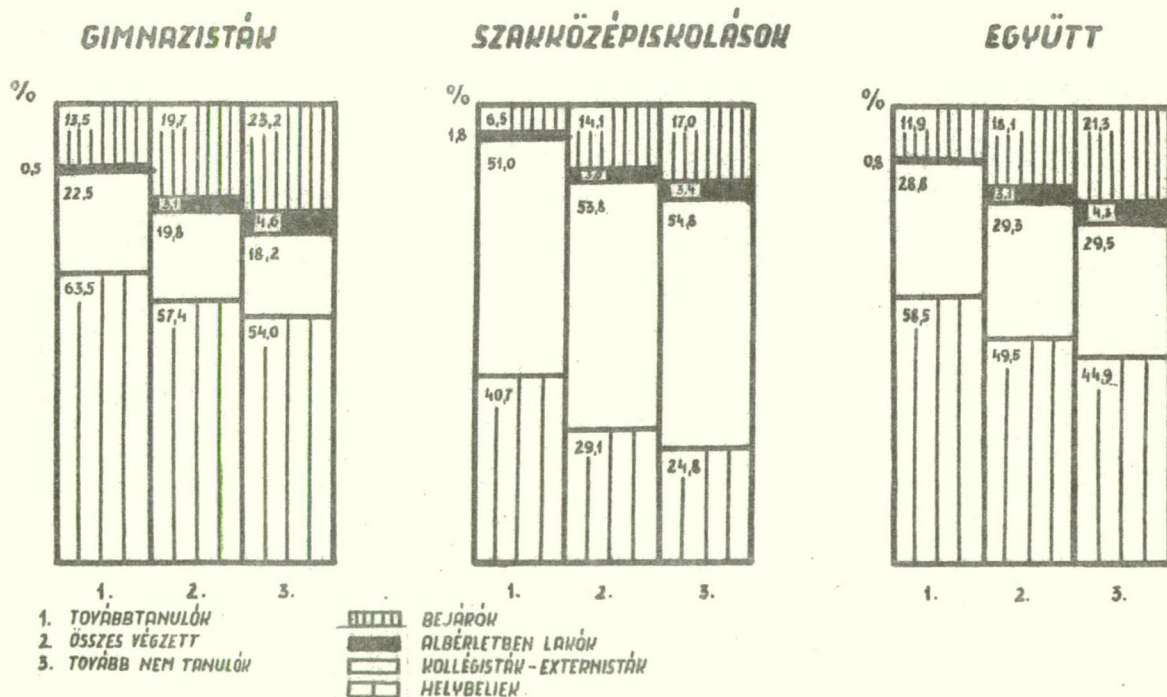
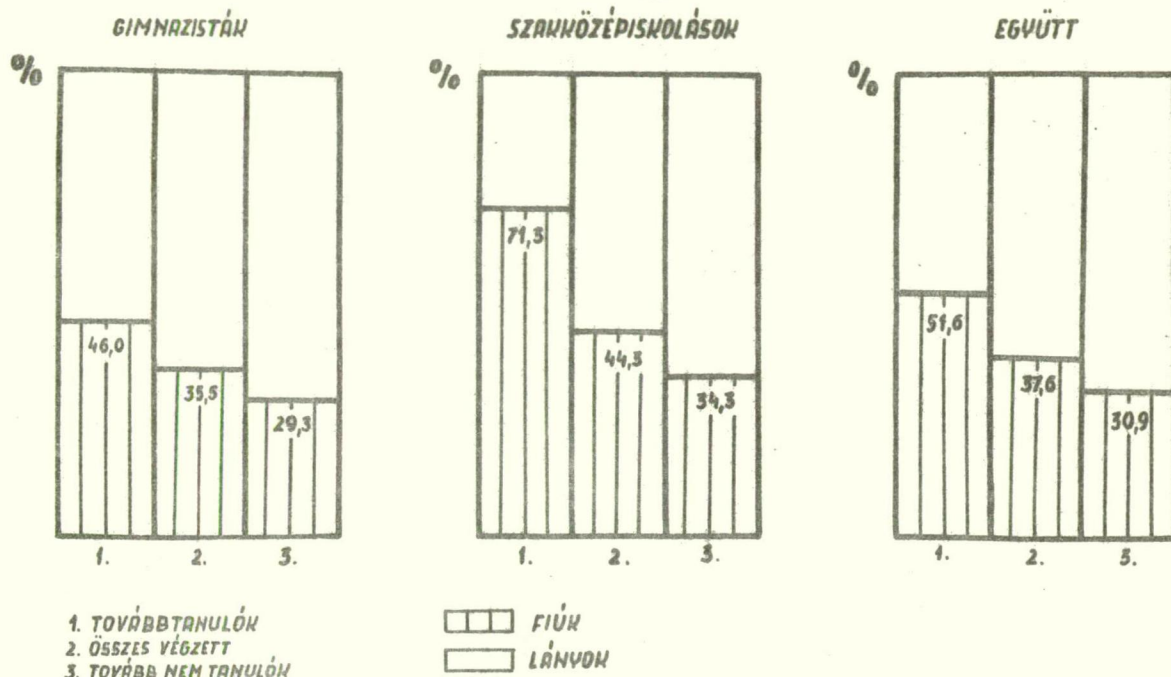
78. ÁBRA

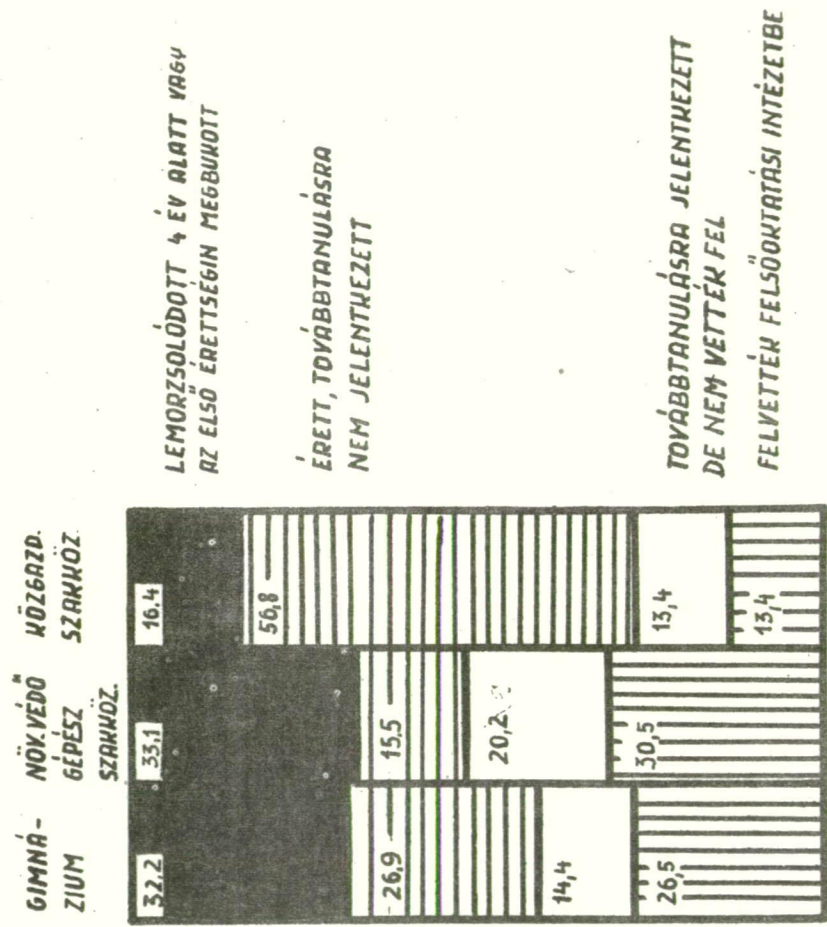

AZ 1958,59 - 1972,73 KÖZÖTT VÉGZETT TANULÓK %-os MEGOSZLÁSA SZÜLEIK FOGLALKOZÁSA SZERINT

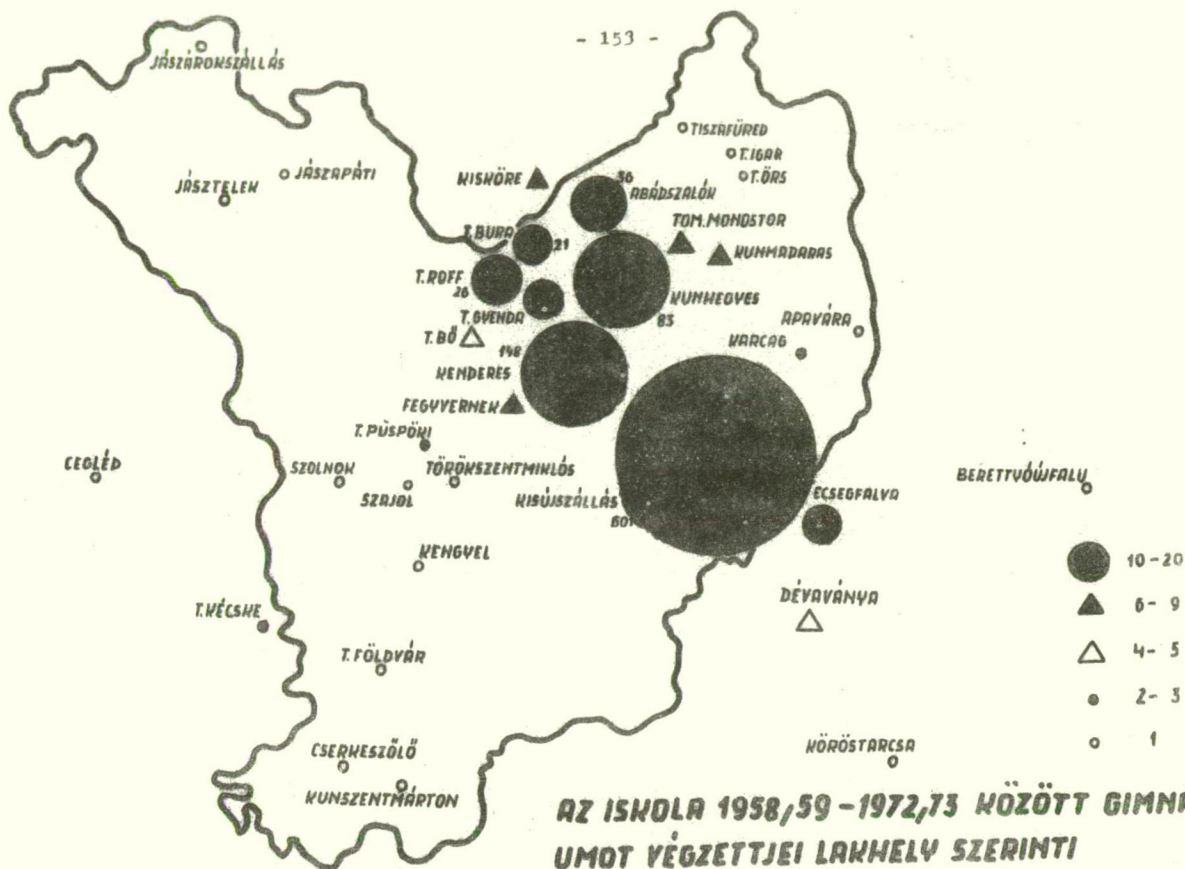
79. ÁBRA

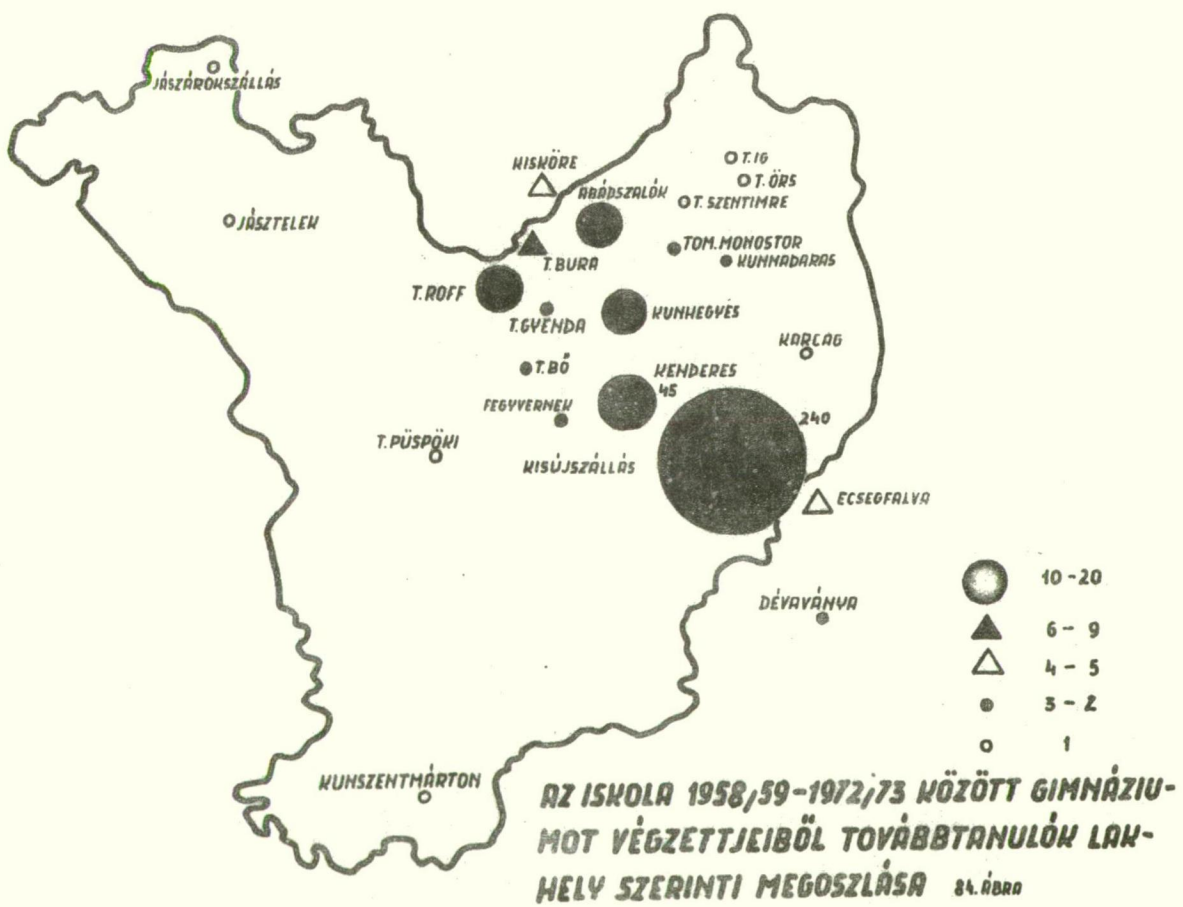

A KÜLÖNBÖZŐ ISKOLATÍPUSBA JÁRT TANULÓK MEGOSZTLÁSA AZ ISKOLA ELVÉG-
ZÉSÉNEK MÉRTÉKE, A TOVÁBBTANULÁSI SZÁNDÉK ÉS VALÓSÁG SZERINT
1958,59-1972,73 KÖZÖTT ÖSSZESEN

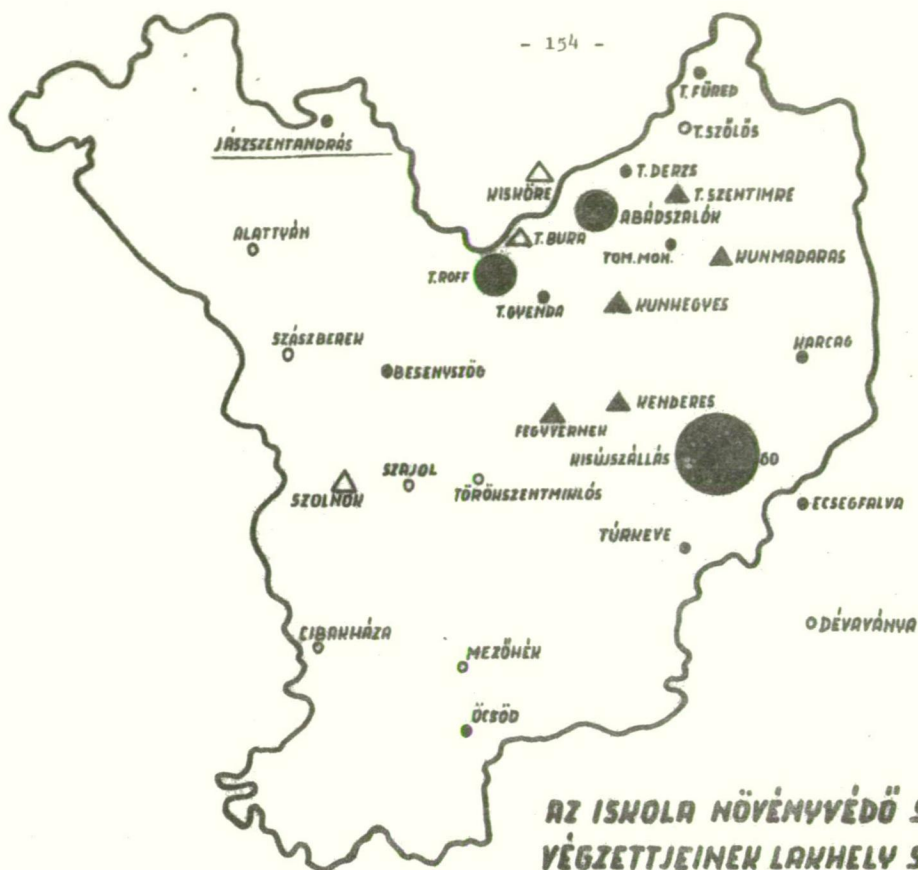

AZ ISKOLA 1958/59-1972/73 KÖZÖTT GIMNÁZIUMOT VÉGZETTJEI LAKHELY SZERINTI MEGOSZLÁSA 83. ÁBRA

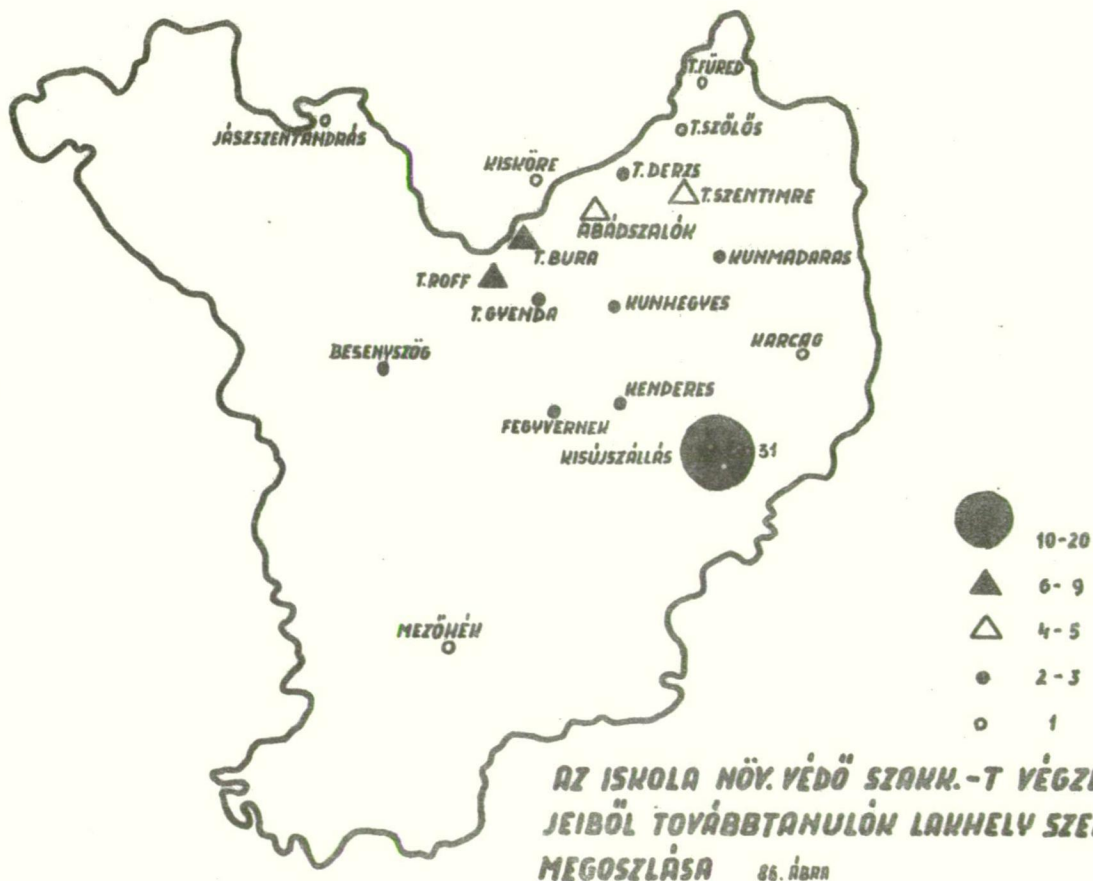

AZ ISKOLA 1958/59-1972/73 KÖZÖTT GIMNÁZIUMOT VÉGZETTJEIBŐL TOVÁBBTANULÓK LAKHELY SZERINTI MEGOSZLÁSA 84. ÁBRA

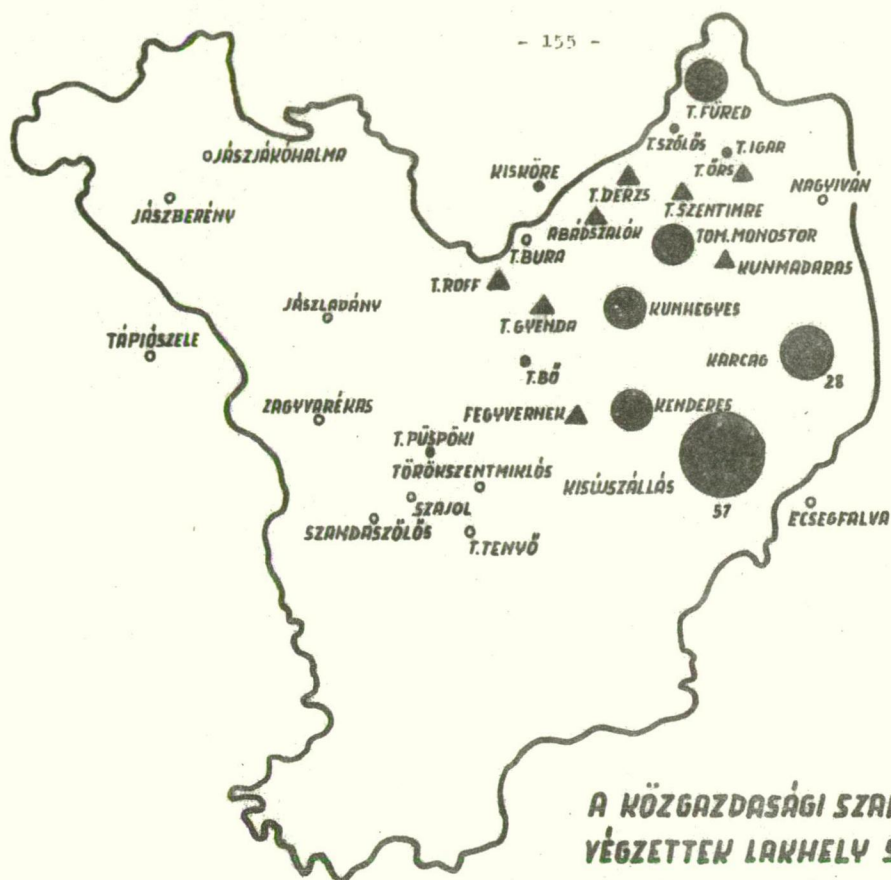

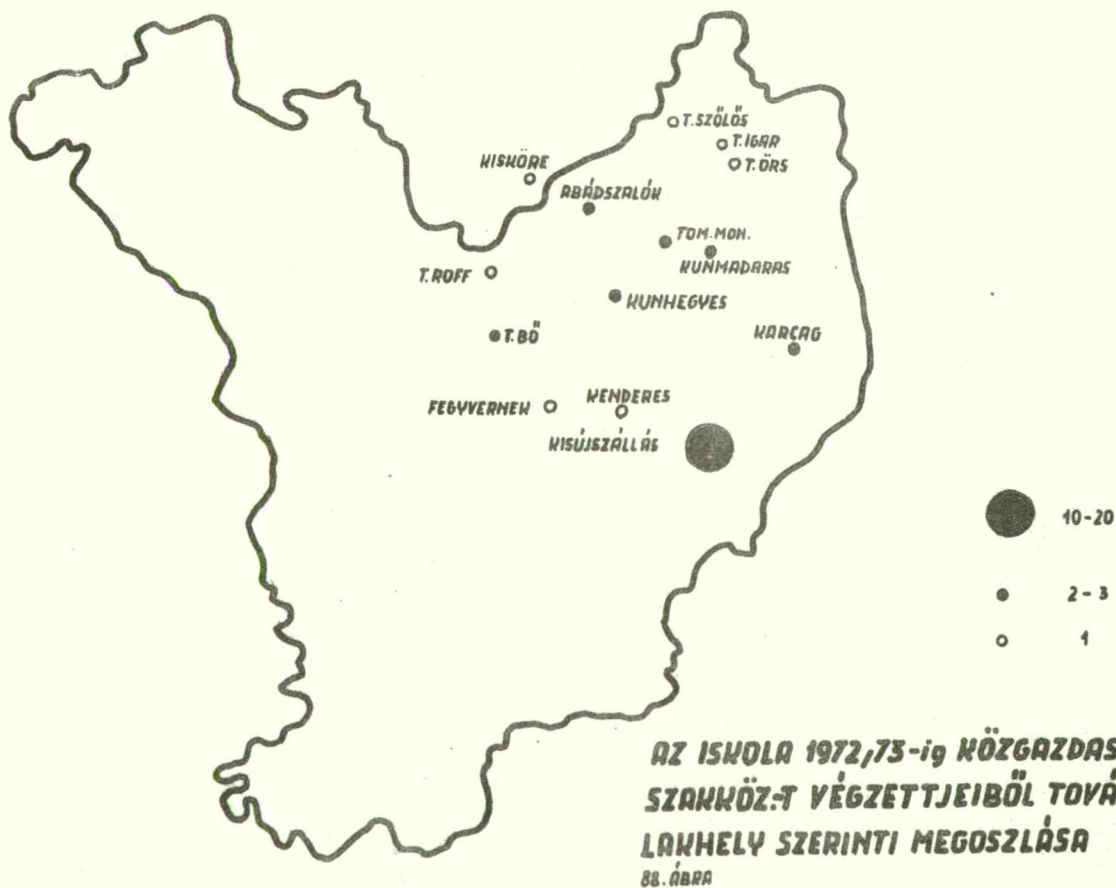
**AZ ISKOLA NÖVÉNYVÉDŐ SZAKKÖZÉPISKOLÁT
VÉGZETTJEINEK LAKHELY SZERINTI MEGOSZTLÁSA**
85. ÁBRA

**AZ ISKOLA NÖV. VÉDŐ SZAKK.-T VÉGZETT-
JEIBŐL TOVÁBBTANULÓN LAKHELY SZERINTI
MEGOSZTLÁSA** 86. ÁBRA

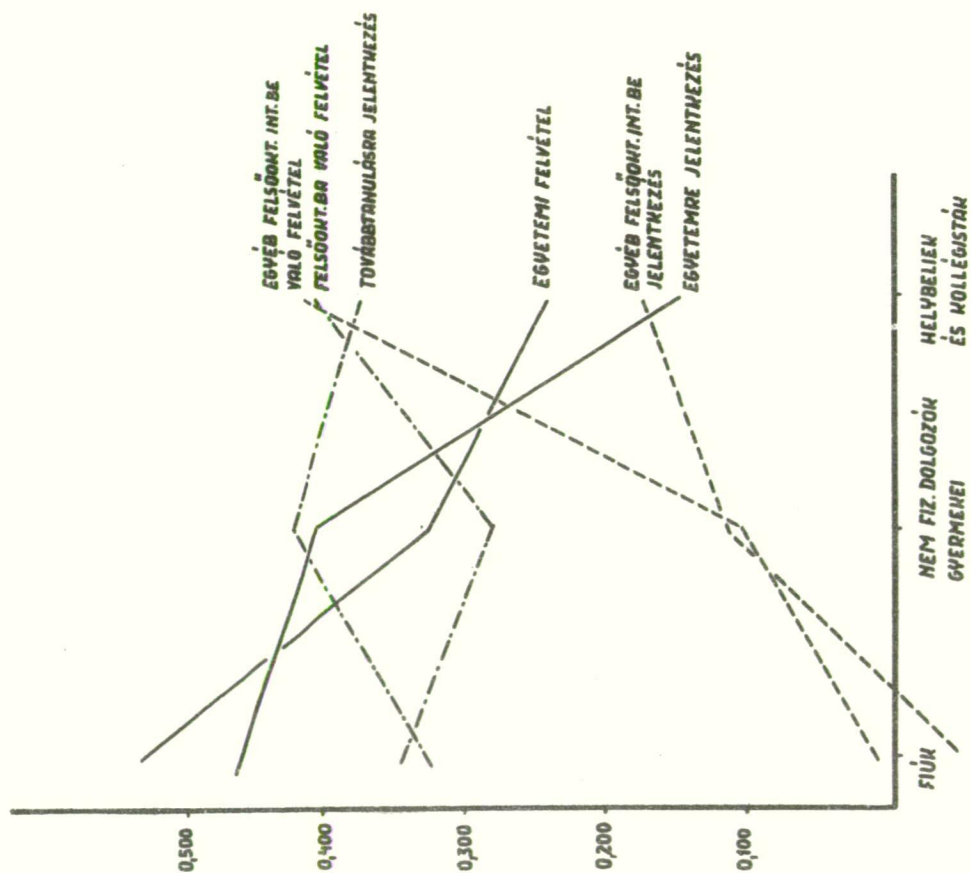
A KÖZGAZDASÁGI SZAKKÖZÉPISKOLÁT
VÉGZETTEK LAKHELY SZERINTI MEGOSZLÁSA
1972-73-16 87. ÁBRA

AZ ISKOLA 1972,73-ig KÖZGAZDASÁGI
SZAKKÖZ-T VÉGZETTJEIBŐL TOVÁBBTANU-
LAKHELY SZERINTI MEGOSZLÁSA
88. ÁBRA

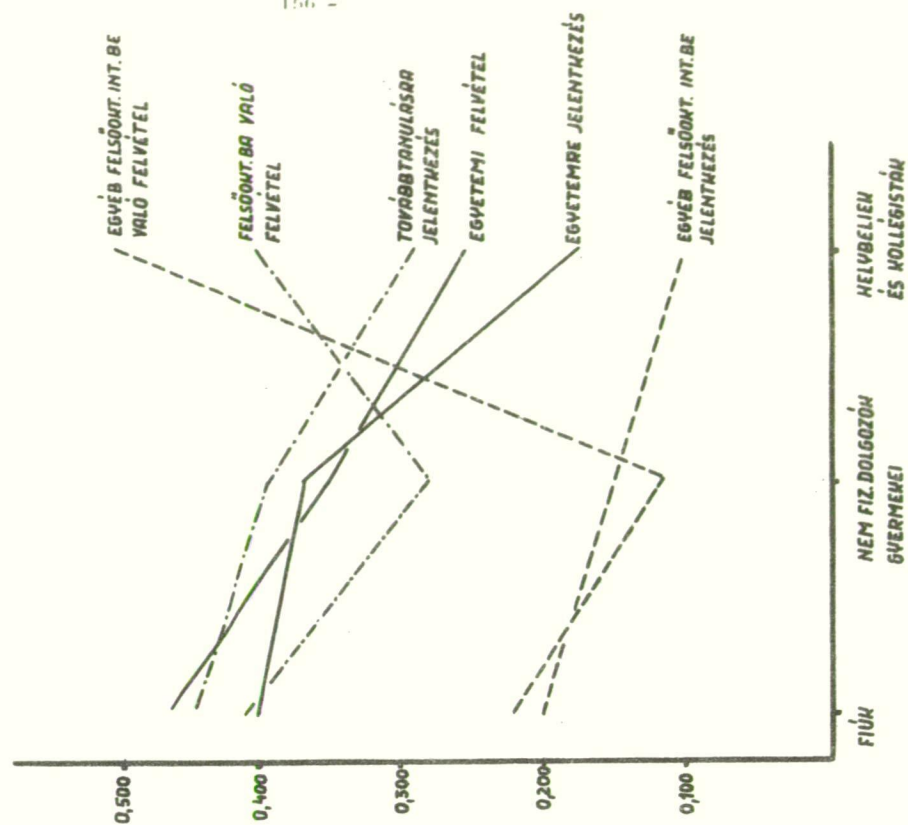
AZ ISKOLA ÖSSZES VÉGZETT KÜLÖNBÖZŐ TANULÓI RÉTEGÉNEK ASSZOCIÁCIÓJA A TOVÁBBTANULÁSSAL

89. ÁBRA

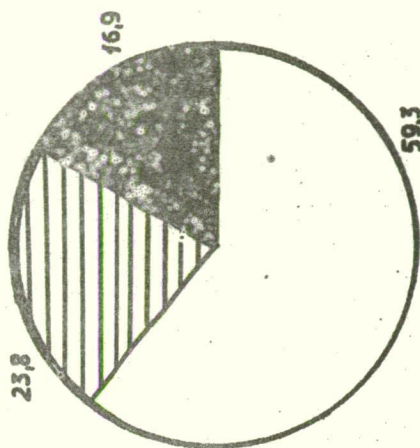

A GIMNÁZIUMOT VÉGZETT KÜLÖNBÖZŐ TANULÓI RÉTEGEK ASSZOCIÁCIÓJA A TOVÁBBTANULÁSSAL

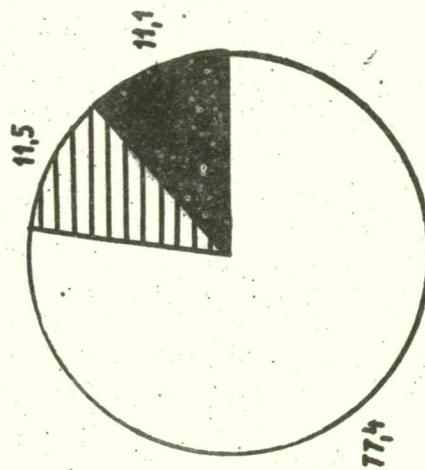
90. ÁBRA

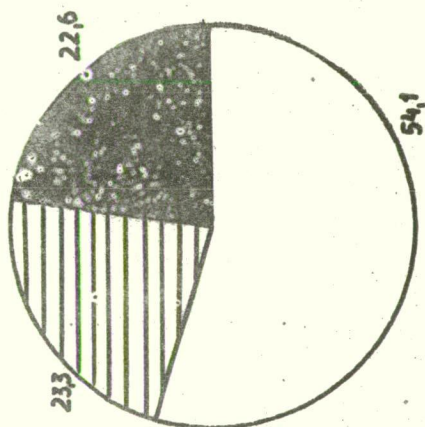
AZ ISKOLA 1958/59 - 1972/73 KÖZÖTT GIMNÁZIUMOT VÉGZETT KÜLÖNBÖZŐ TANULÓI RÉTEGEINEK TOVÁBBTANULÁSA (%) 91. ÉVRE

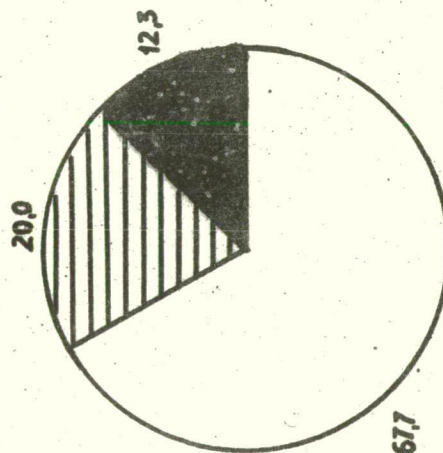
HELYBELIEK ÉS KOLLEGISTÁK

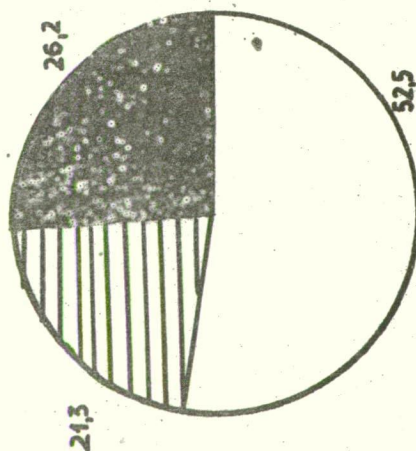
BEJÁRÓK ÉS ALBÉRLETESEK

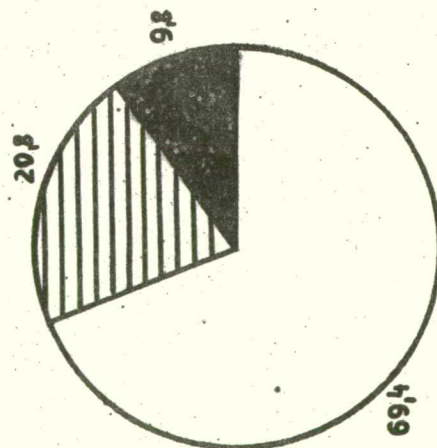
NEM FIZ. DOLGOZÓK GYERMEKEI

FIZ. DOLGOZÓK GYERMEKEI

FIÚK

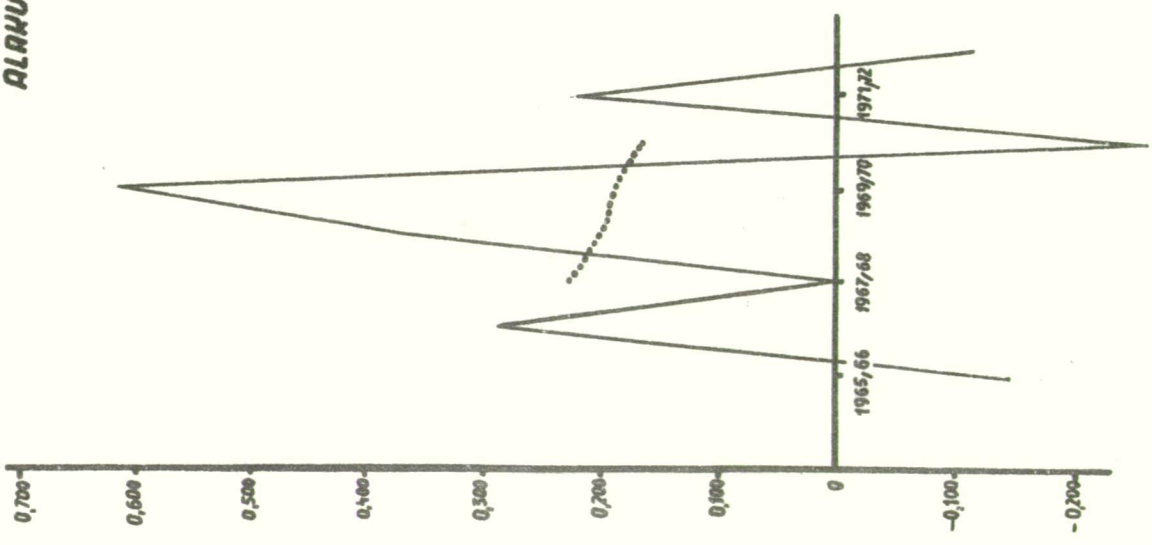
LÁNYOK

TOVÁBBTANULT EGYETEMEN
  TOVÁBBTANULT EGYÉB FELSŐOKT. INTÉZMÉNYBEN
  BEJÁRÓK ÉS ALBÉRLETESEK
  NEM TANULT TOVÁBB

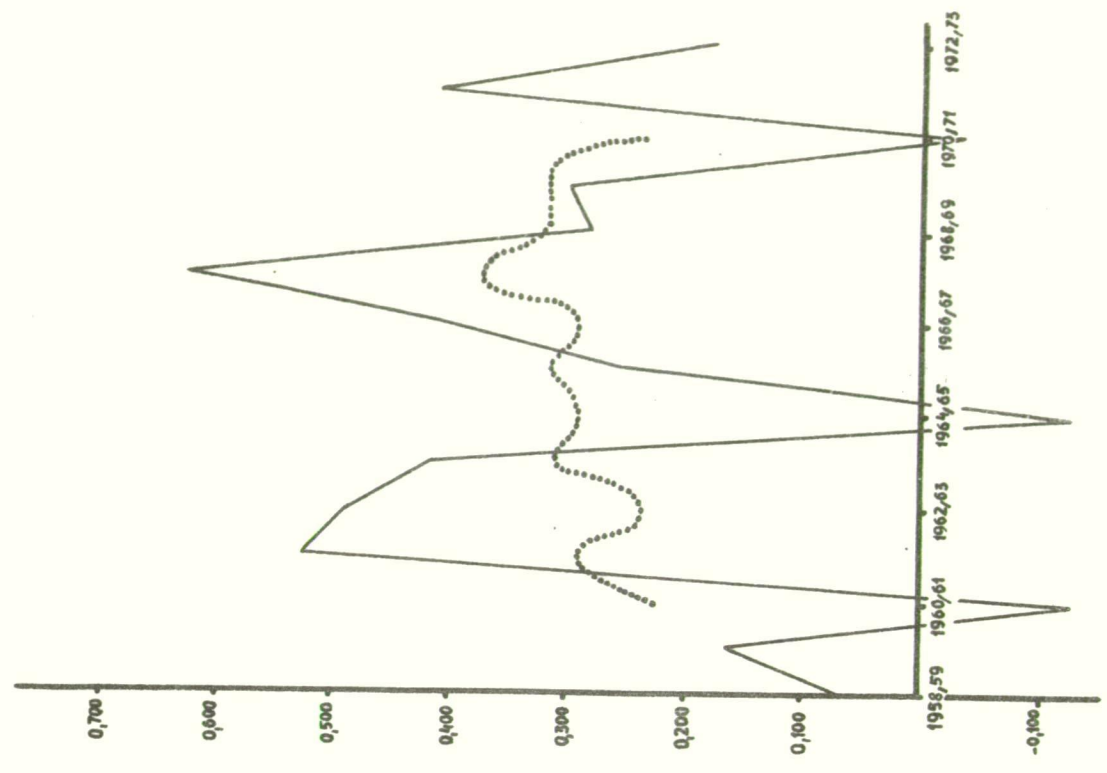
A IV. OSZTÁLYT VÉGZETT NEM FIZIKAI DOLGOZÓ SZÁRMAZÁSÚ TANULÓK - TOVÁBBTANULÁS ASSZOCIÁCIÓ YULE-FÉLE EGYÜTTMUTATÓJÁNAK ÉS TRENDJÉNEK ALAKULÁSA 1958,59-1972,73

93. ÁBRÁ

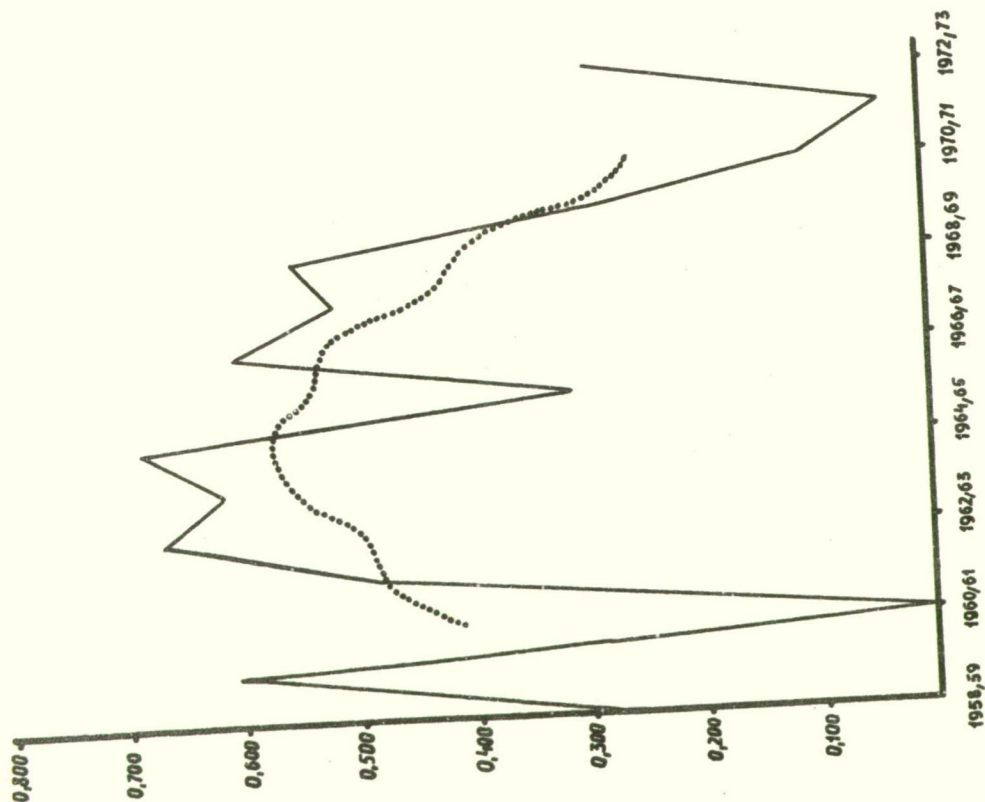
A IV. OSZTÁLYT VÉGZETT NEM FIZIKAI DOLGOZÓ SZÁRMAZÁSÚ TANULÓK - TOVÁBBTANULÁS ASSZOCIÁCIÓ YULE-FÉLE EGYÜTTMUTATÓJÁNAK ÉS TRENDJÉNEK ALAKULÁSA 1958,59-1972,73 (GIMN.)

92. ÁBRÁ

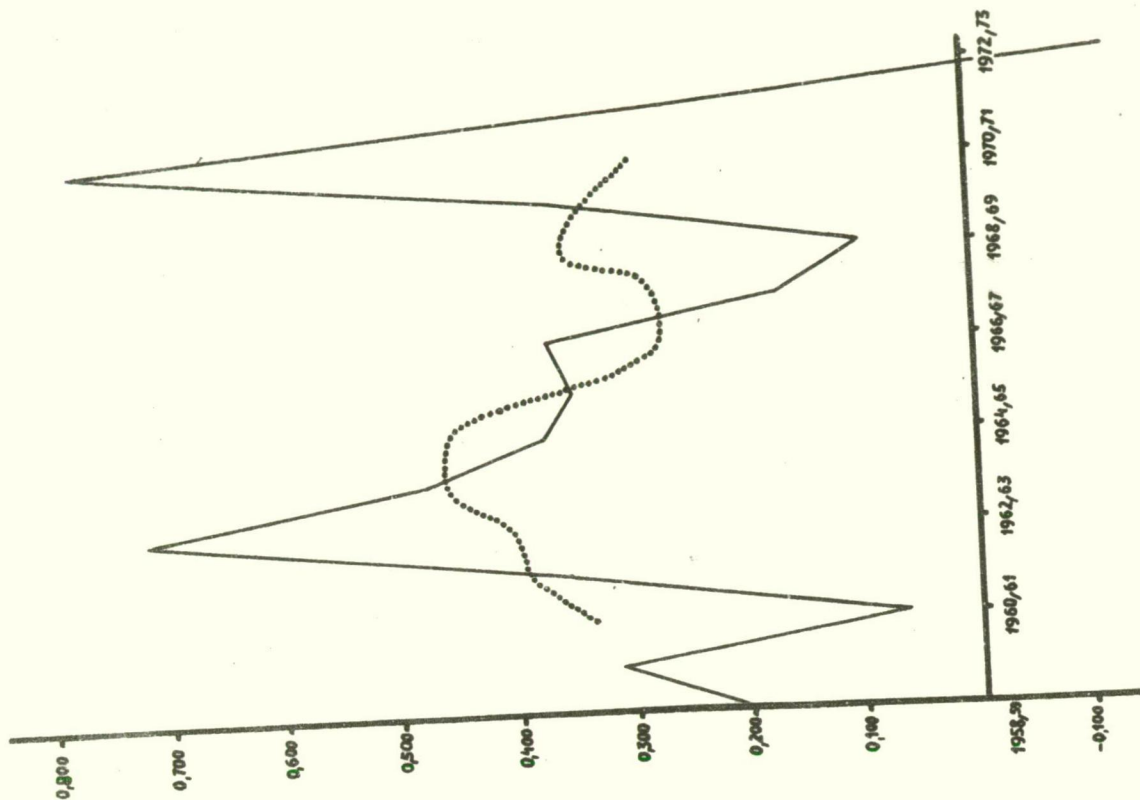
A IV. OSZTÁLYT VÉGZETT GIMNAZISTA HELYBELIEK ÉS
KOLLEGISTÁK EGYÜTTES SZÁMA - TOVÁBBTANULÓK SZÁMA
ASSZOCIÁCIÓ YULE-FÉLE EGYÜTTTHATÓJÁNAK ÉS TREND-
JÉNEK ALAKULÁSA

95. ÁBRÁ

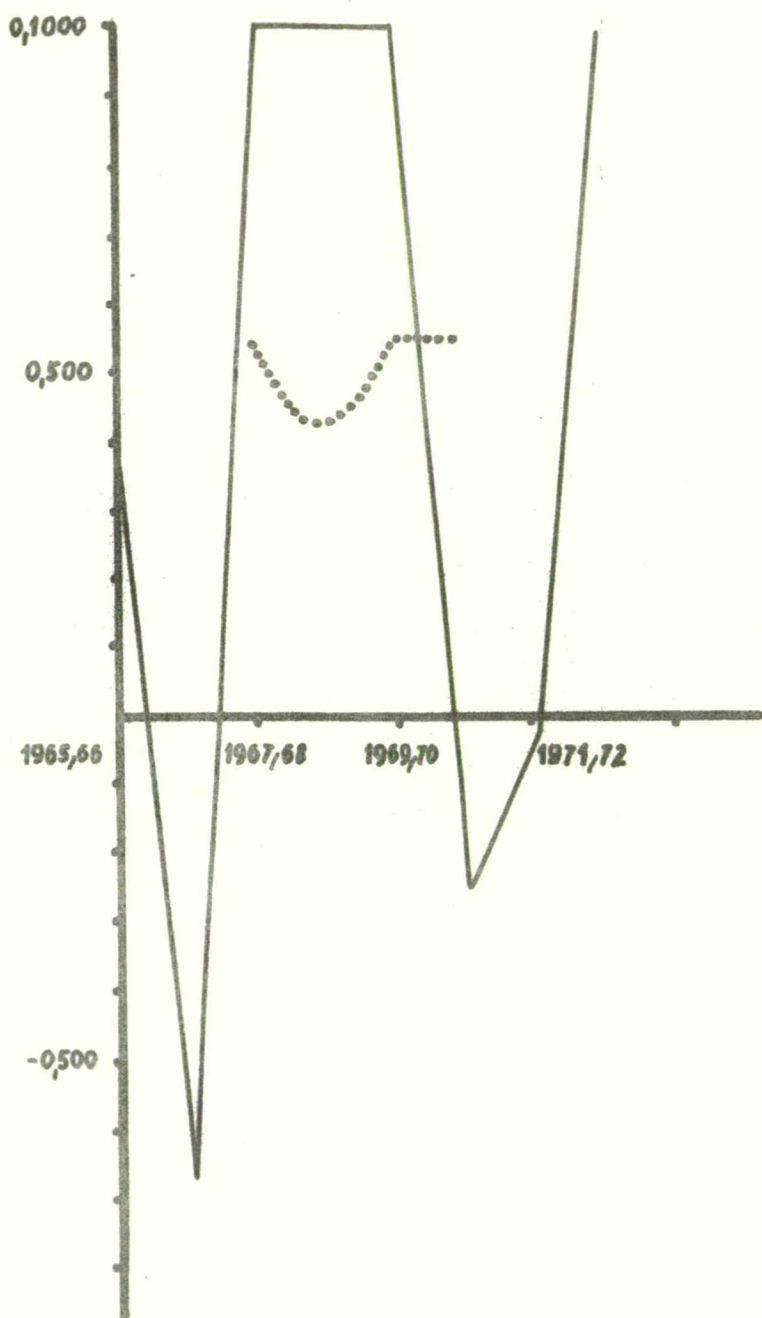
A IV. OSZTÁLYT VÉGZETT FIÚK - TOVÁBBTANULÓK ASSZOCIÁ-
CIÓ YULE-FÉLE EGYÜTTTHATÓJÁNAK ÉS TRENDJÉNEK
ALKULÁSA 1958/59 - 1972/73 (GIMNAZIUM)

94. ÁBRÁ

**A IV. OSZTÁLYT VÉGZETT SZAKKÖZÉPISKOLÁS HELYBELIEK ÉS
KOLLÉGISTÁK EGYÜTTES SZÁMA - TOVÁBBTANULÓK SZÁMA
ASSZOCIÁCIÓ YULE-FÉLE EGYÜTTHATÓJÁNAK ÉS TRENDJÉ-
NEK ALAKULÁSA 1965,66 - 1972,73**

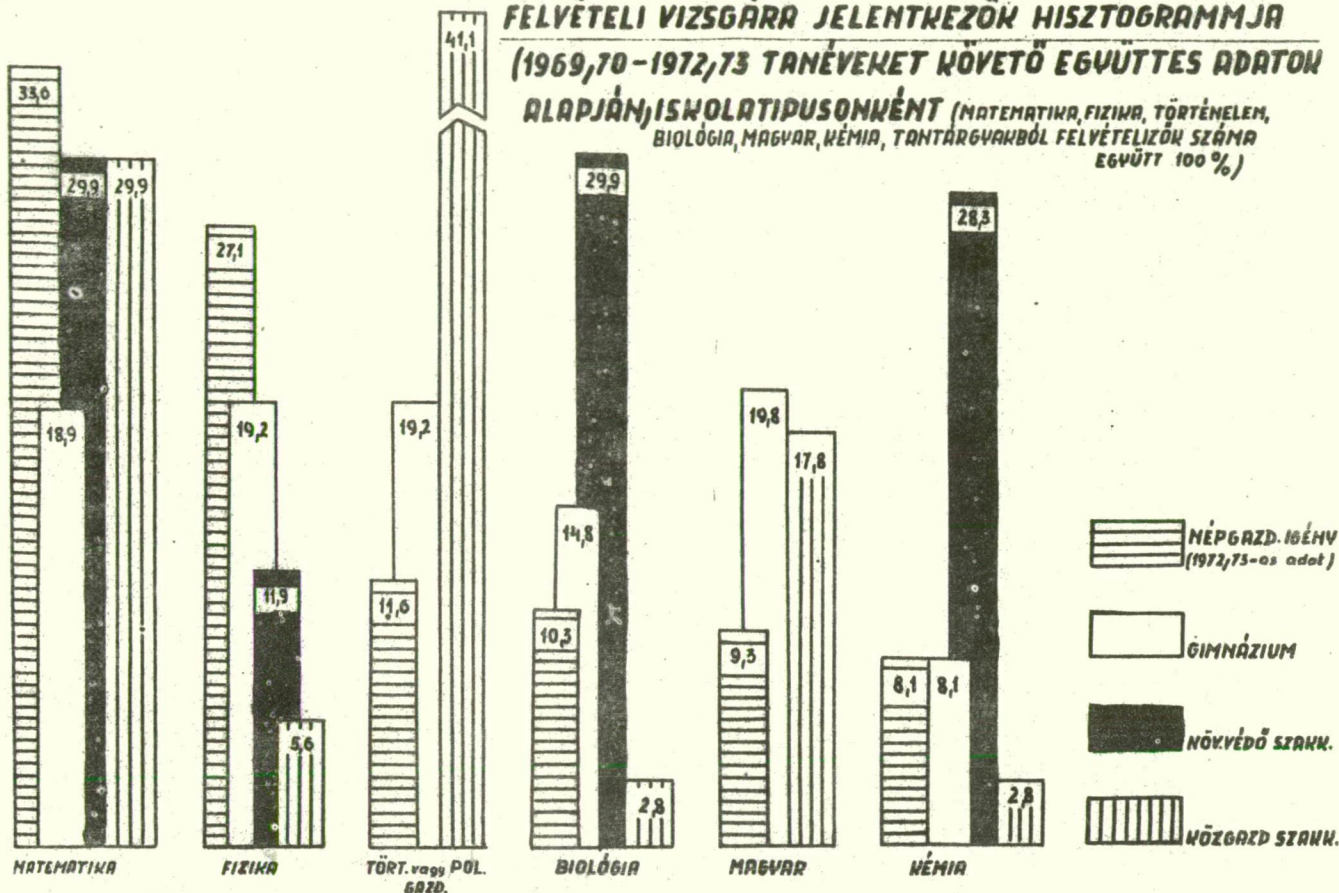
96. ÁBRA

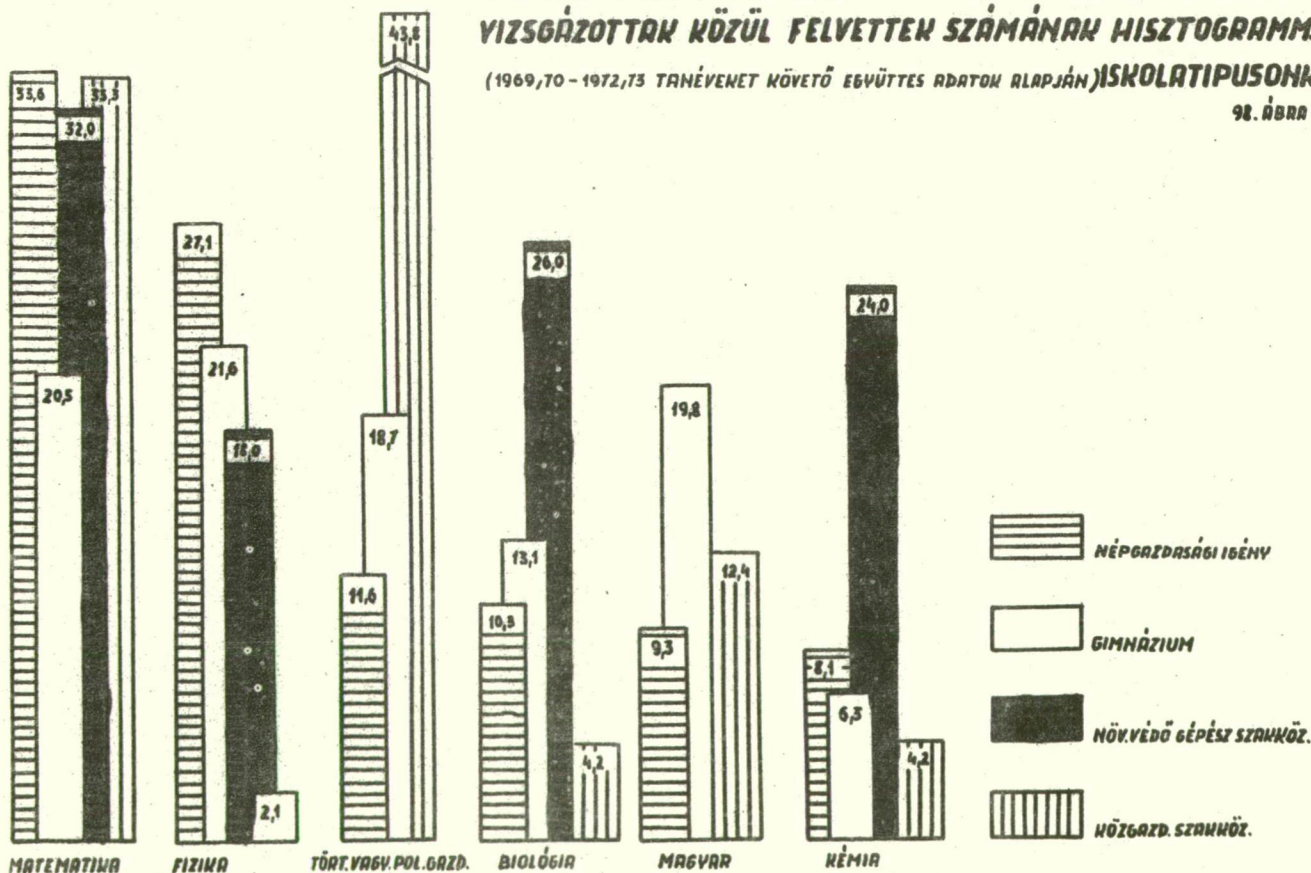
97. ÁBRA

**A 6 LEGDÖNTŐBB FELVÉTELI VIZSGATÁRGY ÉS AZ ABBÓL
FELVÉTELI VIZSGÁRA JELENTKEZŐK HISZTOGRAMMJA
(1969/70-1972/73 TANÉVEKET KÖVETŐ EGVÜTTES ADATOK
ALAPJÁN, ISKOLATÍPUSONKÉNT (MATEMATIKA, FIZIKA, TÖRTÉNELEM,
BIOLÓGIA, MAGYAR, KÉMIA, TANTÁRGYARÓL FELVÉTELIZŐK SZÁMA
EGVÜTT 100 %)**

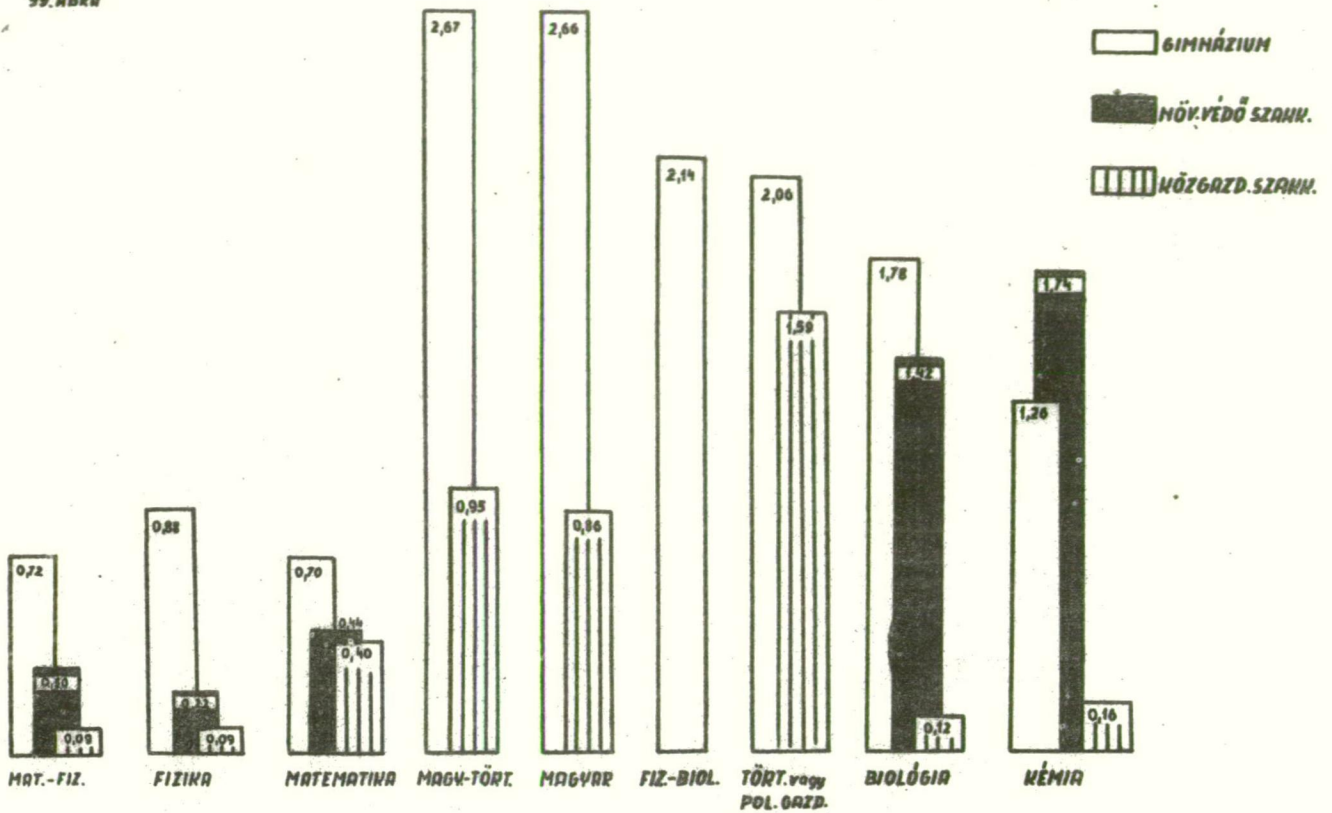
**A 6 LEGDÖNTŐBB FELVÉTELI VIZSGATÁRGY ÉS AZ AZONBÓL
VIZSGÁZOTTAK KÖZÜL FELVETTEN SZÁMÁNAK HISZTOGRAMMJA
(1969/70-1972/73 TANÉVEKET KÖVETŐ EGVÜTTES ADATOK ALAPJÁN) ISKOLATÍPUSONKÉNT**

98. ÁBRA

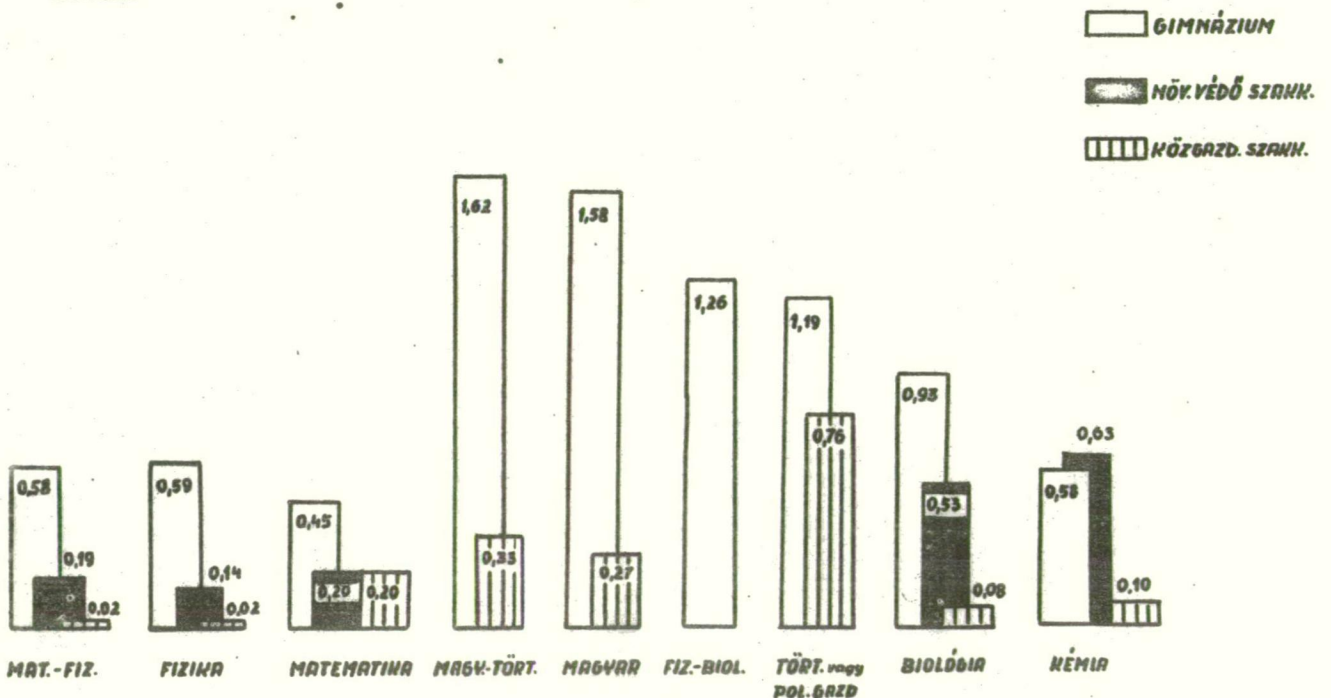

A JELETHEZŐK VISZONYA SZAKTÁRGYANKÉNT (ÉS SZAKTÁRGYPÁROINKÉNT) AZ ADOTT TÁRGYBÓL VIZSGÁZÓKBÓL FELVEHETŐ KERETHÉZ (%) (1969,70-1972,73 JELETHEZŐI EGYÜTT)
99. ÁBRA

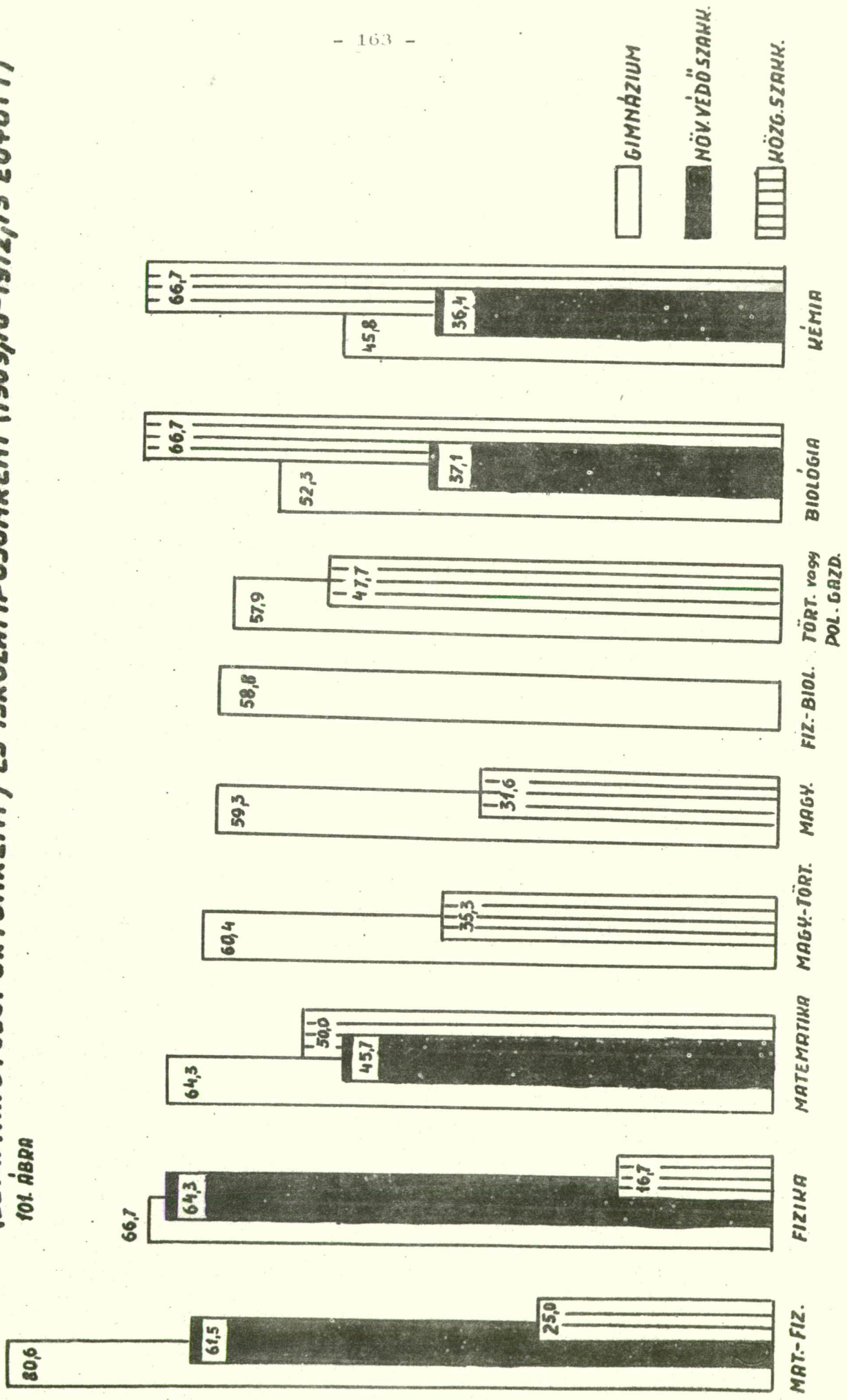

A FELVETTEK VISZONYA SZAKTÁRGYANKÉNT (SZAKTÁRGYPÁROINKÉNT) AZ ADOTT TÁRGYBÓL VIZSGÁZÓKBÓL FELVEHETŐ KERETHÉZ (%) (1969,70-1972,73 FELVETT EGYÜTT)
100. ÁBRA

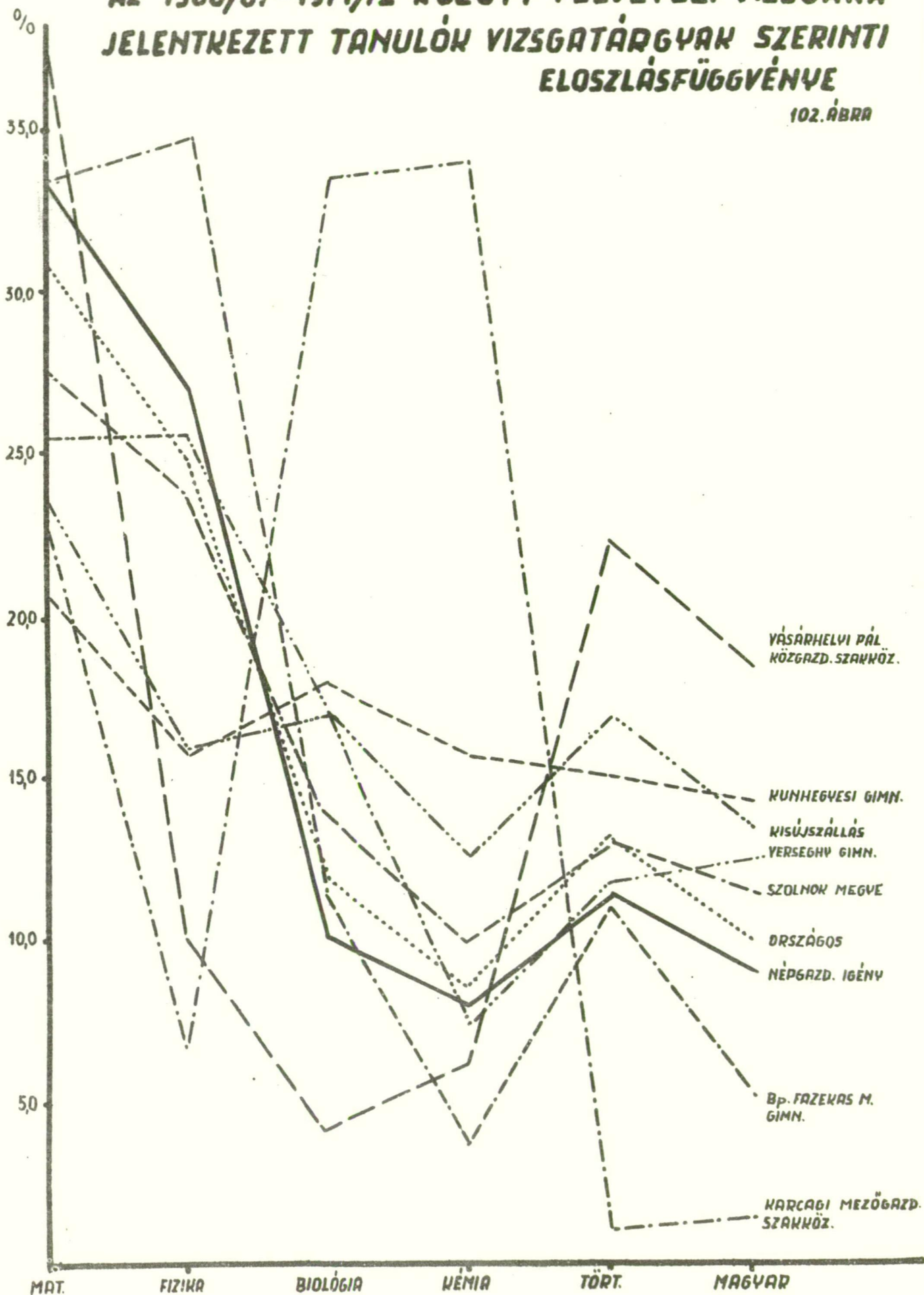
FELVÉTELI EREDMÉNYESSÉG (%) A FELVÉTELI VIZSGÁKON SZAKTÁRGYAKKÉNT (SZAKTÁRGYCSOPORTONKÉNT) ÉS ISKOLATÍPUSONKÉNT (1969,70-1972,73 EGYÜTT)

101. ÁBRA

AZ 1966,67-1971,72 KÖZÖTT FELVÉTELI VIZSGÁRA JELENTKEZETT TANULÓK VIZSGATÁRGYAK SZERINTI ELOSZLÁSFÜGGVÉNYE

102. ÁBRA

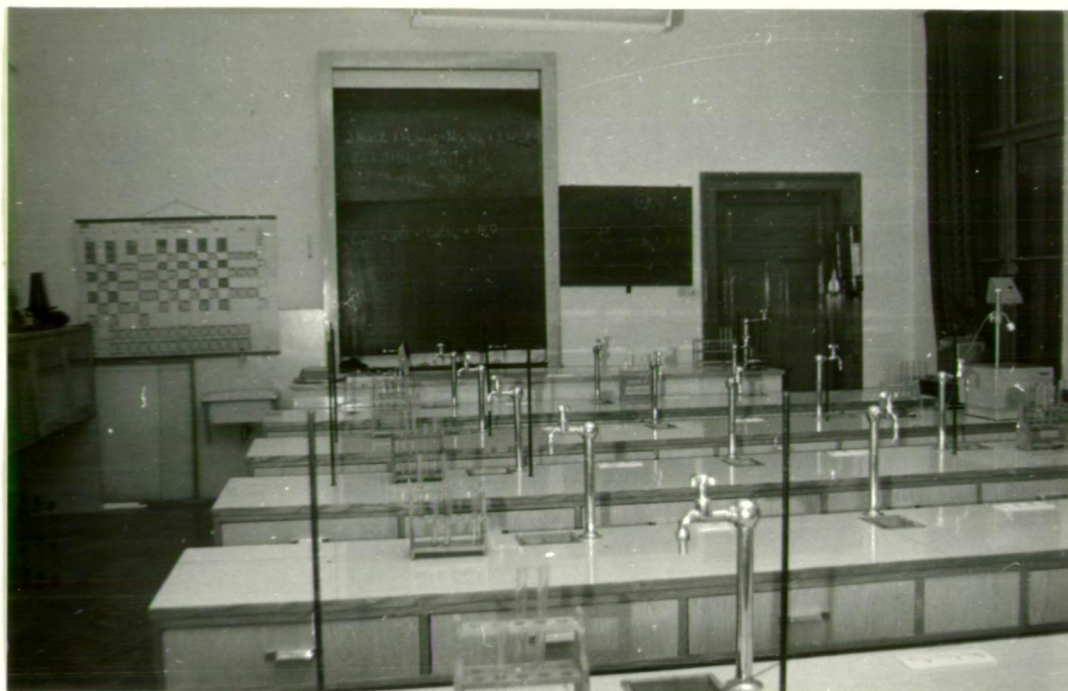

103. ÁBRA **BIOLOGIA SZAKTEREM**

104. ÁBRA **TÁRSADALOMTUDOMÁNYI SZAKTEREM**

105. ÁBRA **KÉMIAI SZAKTEREM**

106. ÁBRA **ÜGVITELI SZAKTEREM**

107. ÁBRA **FIZIKA SZATEREM**

108. ÁBRA **KÖNYVTÁR**

109. ÁBRA **IFJÚSÁGI KLUB**

110. ÁBRA **BIOLÓGIA SZERTÁR**

STATISZTIKAI TÁBLÁZATOK
=====

AZ ÁBRÁZOLT ADATOK FORRÁSAI
=====

1. ábra: Szolnok megye középiskolai hálózata az 1898/99-es tanévben

Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok vármegye múltja és jelene
Szerkesztette: Dr. Schefftsik György. Pécs. 1935.

1. tábla:

2. ábra: Az iskola vonzásterülete az 1898/99-es tanévben

Kisújszállás	85	Kunhegyes	9	Kenderes	8
Turkeve	8	Törökszentmiklós	7	Karcag	7
Fegyvernek	5	Jászapáti	5	Heves	4
Budapest	4	Kaba	3	Kunmadaras	3
Püspökladány	3	Füzesgyarmat	3	Kismarja	2
Kunszentmárton	2	Komádi	2	1-1 tanuló az ábra	
Bp-en kívüli távoli		Buttyin	2	szerint össz.	28
tp-ről 1-1	24				
Összesen:	131		31		52
Mindössze:	214				

Forrás: Az iskola levéltárában megtalálható korabeli tanulónévsor

3. ábra: Szolnok megye középiskolai hálózata az 1933/34-es tanévben

Forrás: U. az mint az 1. ábránál

2. tábla:

4. ábra: Az iskola vonzásterülete a bővült diáktotthon benépesülése és a vonattal való bejárás kialakulása kezdetén /1933/34-es tanév/

Kisújszállás	183	Kenderes	20	Kunhegyes	17
Déaványa	16	Püspökladány	7	Fegyvernek	7
Pusztacség	5	Törökszentmiklós	5	Tiszaöldvár	5
Turkeve	4	Budapest	4	Szolnok	3
Berettyóújfalú	3	Komádi	3	Tiszaroff	2
Jászkisér	2	Pusztagyenda	2	Tiszabura	2
Bp-en kívüli távoli		Kaba	2	1-1 tanuló az ábra	
településről 1-1	30	Zsáka	2	szerint össz.	18
Összesen:	240		45		54
Mindössze:	342				

Forrás: Az 1933/34. tanévi anyakönyv

5. ábra: Szolnok megye középiskolai hálózata az 1958/59-es tanévben

Forrás: A megyei középiskolai általános felügyelő jelentése a Szolnok megyei középiskolák 1958/59. tanévi munkájáról.
Szm.T.i.

3. tábla:

6. ábra: Az iskola vonzásterülete az 1959/60-as tanévben

Kisujszállítás	148	Kenderes	45	Kunhegyes	45
Abádszalók	16	Tiszaróff	12	Ecségfalva	10
Déaványa	6	Kunmadaras	3	Fegyvernek	3
Tiszabura	3	Tiszakócske	2	Érd	2
Távoli településről		Kemeze	2	1-1 tanuló az áb-	
1-1	4			ra szerint össz.	8
Összesen:	177		64		68
Mindössze:	309				

Forrás: Az 1959/60. tanévi anyakönyv

7. ábra: Szolnok megye középiskolai hálózata az 1964/65-ös tanévben

Forrás: A Szolnok megyei Pályaválasztási Tanács tájékoztatója az 1964/65-ös tanévr

4. tábla:

8. ábra: Az iskola vonzásterülete az 1967/68-as tanévben

Kisujszállítás	227	Kenderes	82	Kunmadaras	15
Karcag	14	Tiszaszentimre	15	Kunhegyes	12
Abádszalók	12	Tiszaróff	12	Tiszafüred	11
Toma jmonostora	8	Tiszaórs	6	Tiszaderzs	6
Fegyvernek	4	Kisköre	4	Tiszabura	4
Tiszagyonda	4	Sirok	4	Szolnok	3
Ecségfalva	3	Tiszaszőlős	3	Tiszaigar	2
Jászsztandrás	2	Tiszapüspöki	2	Berekfürdő	2
Besenyszög	2	1-1 tanuló az ábra		Távoli település-	
Déaványa	2	szerint össz.	14	ről 1-1	12
Összesen:	278		142		67
Mindössze:	487				

Forrás: Az 1967/68. tanévi anyakönyv

9. ábra: Szolnok megye középiskolai hálózata az 1974/75-ös tanévben

Forrás: A Szolnok megyei Pályaválasztási Tanács tájékoztatója az 1974/75-ös tanévr

5. tábla:

10. ábra: Az iskola vonzásterülete az 1973/74-es tanévben

Kisujszállítás	195	Kenderes	63	Karcag	65
Tiszafüred	26	Abádszalók	21	Kunhegyes	26
Fegyvernek	24	Törökszentmiklós	21	Ecségfalva	14
Tiszabura	12	Tiszaróff	10	Toma jmonostora	9
Kunmadaras	8	Tiszaderzs	7	Kisköre	6
Szajol	4	Nagyiván	7	Tiszaszentimre	7
Tiszaórs	4	Tiszabő	3	Tiszaszőlős	3
Tiszagyonda	3	Jánoshida	2	Jászberény	2
1-1 tanuló az ábra		Kunszentmárton	2	Távoli település-	
szerint össz.	10			ről 1-1	2
Összesen:	286		136		134
Mindössze:	556				

Forrás: Felmérés 1973. október 15-én.

6. tábla:

12. ábra: A helybeli-vidéki tanulók számának alakulása 1894/95 - 1943/44 között.

Tanév	Helybeli Vidéki Összes			Tanév	Helybeli Vidéki Összes		
1894/95.	70	117	187	1920/21.	176	123	299
1895/96.	84	107	191	1921/22.	174	130	304
1896/97.	99	114	213	1922/23.	180	131	311
1897/98.	80	144	224	1923/24.	187	115	302
1898/99.	85	129	214	1924/25.	187	124	311
1899/1900.	86	121	207	1925/26.	167	122	289
1900/01.	82	131	213	1926/27.	154	114	268
1901/02.	88	131	219	1927/28.	140	102	242
1902/03.	83	113	196	1928/29.	144	94	238
1903/04.	100	106	206	1929/30.	123	126	249
1904/05.	111	115	226	1930/31.	134	137	271
1905/06.	110	126	236	1931/32.	138	159	297
1906/07.	116	139	255	1932/33.	151	164	315
1907/08.	125	113	238	1933/34.	183	159	342
1908/09.	116	112	228	1934/35.	170	160	330
1909/10.	101	112	213	1935/36.	152	181	333
1910/11.	95	97	192	1936/37.	163	192	355
1911/12.	106	108	214	1937/38.	159	195	354
1912/13.	108	94	202	1938/39.	165	181	346
1913/14.	117	102	219	1939/40.	156	161	317
1914/15.	136	99	235	1940/41.	148	180	328
1915/16.	139	92	231	1941/42.	139	195	334
1916/17.	147	107	254	1942/43.	150	225	375
1917/18.	153	109	262	1943/44.	151	279	430
1918/19.	..	..	..				
1919/20.	178	99	277				

Forrás: Az iskola évkönyveinek adatai 1894/95 - 1943/44.

11. ábra:

Forrás: Eredeti dokumentum,

7. tábla:

13. ábra: A helybeliek arányszámának változása /és 5 tagu mozgóátlagolással számított trendvonal/ 1894/95 - 1943/44.

Tanév	Arányszám /‰/	Trendadat /‰/	Tanév	Arányszám /‰/	Trendadat /‰/
1894/95.	37,4	43,6	1920/21.	58,9	..
1895/96.	44,0	41,4	1921/22.	57,2	60,0
1896/97.	46,5	40,7	1922/23.	57,9	59,2
1897/98.	35,7	41,5	1923/24.	62,0	59,0
1898/99.	39,7	40,4	1924/25.	60,1	59,1
1899/1900.	41,5	39,1	1925/26.	57,8	59,1
1900/01.	38,5	40,4	1926/27.	57,5	58,8
1901/02.	40,2	42,2	1927/28.	57,9	56,6
1902/03.	42,3	43,7	1928/29.	60,5	54,9
1903/04.	48,5	45,3	1929/30.	49,4	52,7
1904/05.	49,1	46,4	1930/31.	49,4	50,7
1905/06.	46,6	48,4	1931/32.	46,5	49,3
1906/07.	45,5	48,9	1932/33.	47,9	49,8
1907/08.	52,5	48,6	1933/34.	53,5	49,0
1908/09.	50,9	49,2	1934/35.	51,5	48,9
1909/10.	47,4	50,0	1935/36.	45,6	48,3
1910/11.	49,5	50,2	1936/37.	45,9	47,1
1911/12.	49,5	50,7	1937/38.	44,9	46,7
1912/13.	53,5	52,8	1938/39.	47,7	46,6
1913/14.	53,4	54,9	1939/40.	49,2	45,7
1914/15.	57,9	56,6	1940/41.	45,1	44,7
1915/16.	60,2	57,6	1941/42.	41,6	42,2
1916/17.	57,9	..	1942/43.	40,0	43,2
1917/18.	58,4	..	1943/44.	35,1	46,8
1918/19.	..	..			
1919/20.	64,2	..			

Forrás: U. az mint a 12. ábra adatainál

8. tábla:

14. ábra: A tanulói bázisterület koncentrációjának alakulása /1898/99., 1933/34./

a. 1898/99.

Az adott település- ről jött tanulók száma	A települések megosz- lása a szerint, hány kisujszállási tanulót biztosítanak /‰/	Kumulált %	Tanulók megosz- lása /‰/	Kumulált %
1	74,3	74,3	24,3	24,3
2-3	11,4	85,7	9,3	33,6
4-5	5,7	91,4	8,4	42,0
6-9	7,1	98,5	18,3	60,3
10-20	-	98,5	-	60,3
21-50	-	98,5	-	60,3
51-100	1,5	100,0	39,7	100,0
Összesen:	100,0		100,0	

b. 1933/34.

1	70,6	70,6	14,0	14,0
2-3	13,2	83,8	6,1	20,1
4-5	7,3	91,1	6,7	26,8
6-9	3,0	94,1	4,1	30,9
10-20	4,4	98,5	15,5	46,4
21-50	-	98,5	-	46,4
51-100	-	98,5	-	46,4
101-	1,5	100,0	53,6	100,0
Összesen:	100,0		100,0	

Forrás: Származtatva a 2. és 4. ábra adataiból.

9. tábla:

15. ábra: A tanulói bázisterület koncentrációjának alakulása /1959/60., 1967/68., 1973/74./

Az adott település- ről jött tanulók száma	A települések megosz- lása a szerint, hány kisujszállási tanulót biztosítanak /%/	Kumulált %	Tanulók megosz- lása /%/	Kumulált %
a. 1959/60.				
1	48,0	48,0	3,9	3,9
2-3	24,0	72,0	4,8	8,7
4-5	-	72,0	-	8,7
6-9	4,0	76,0	1,9	10,6
10-20	12,0	88,0	12,3	22,9
21-50	8,0	96,0	29,1	52,0
51-100	-	96,0	-	52,0
101-	4,0	100,0	48,0	100,0
Összesen:	100,0		100,0	
b. 1967/68.				
1	50,0	50,0	5,3	5,3
2-3	17,3	67,3	4,4	9,7
4-5	9,6	76,9	4,1	13,8
6-9	5,8	82,7	4,1	17,9
10-20	13,5	96,2	18,7	36,6
21-50	-	96,2	-	36,6
51-100	1,9	98,1	16,8	53,4
101-	1,9	100,0	46,6	100,0
Összesen:	100,0		100,0	
c. 1973/74.				
1	32,4	32,4	2,1	2,1
2-3	16,2	48,6	2,7	4,8
4-5	5,4	54,0	1,4	6,2
6-9	16,2	70,2	7,9	14,1
10-20	8,1	78,3	6,5	20,6
21-50	13,5	91,8	21,2	64,8
51-100	5,4	97,2	23,0	64,8
101-	2,8	100,0	35,2	100,0
Összesen:	100,0		100,0	

Forrás: Származtatva a 6., 8., 10. ábra adataiból.

10. tábla:

16. ábra: Az iskola fiú-lány tanulói számának alakulása iskolatípusonként 1949/50 - 1973/74.
/Az új típusú általános iskolára alapozott I-IV. osztályos középiskola időszakában/

Tanév	Gimnázium		Növényvédő-g. sz.	Közgazdasági sz.		Összes		Mindössze
	Fü	Lány		Fü	Lány	Fü	Lány	
1949/50.	159	67	-	-	-	159	67	226
1950/51.	163	89	-	-	-	163	89	252
1951/52.	143	104	-	-	-	143	104	247
1952/53.	163	123	-	-	-	163	123	286
1953/54.	151	145	-	-	-	151	145	296
1954/55.	146	121	-	-	-	146	121	267
1955/56.	124	123	-	-	-	124	123	247
1956/57.	118	150	-	-	-	118	150	268
1957/58.	136	140	-	-	-	136	140	276
1958/59.	157	130	-	-	-	157	130	287
1959/60.	152	157	-	-	-	152	157	309
1960/61.	130	193	-	-	-	130	193	323
1961/62.	146	225	-	-	-	146	225	371
1962/63.	104	283	40	-	-	144	283	427
1963/64.	119	325	71	-	-	190	325	515
1964/65.	110	304	103	-	36	213	340	553
1965/66.	79	280	123	-	74	202	354	556
1966/67.	75	221	117	-	107	192	328	520
1967/68.	65	180	104	-	138	169	318	487
1968/69.	62	201	100	-	147	162	348	510
1969/70.	73	209	71	5	175	149	384	533
1970/71.	81	192	53	8	212	142	404	546
1971/72.	79	184	31	12	240	122	424	546
1972/73.	89	181	-	16	265	105	446	551
1973/74.	80	180	-	16	280	96	460	556

Forrás: Az iskola jubileumi évkönyve. Adatai 1955/56 - 1973/74 között a statisztikai jelentések alapján helyesbítve!

11. tábla:

17. ábra: A fiú-tanulók arányszámának változása /és 5 tagú mozgóátlagolással számított trendvonala/ 1949/50 - 1973/74.

Tanév	Arányszám /‰/	Trendadat /‰/	Tanév	Arányszám /‰/	Trendadat /‰/
1949/50.	70,4	-	1962/63.	33,7	37,7
1950/51.	64,7	-	1963/64.	36,9	36,9
1951/52.	57,8	60,2	1964/65.	38,5	36,5
1952/53.	57,0	57,1	1965/66.	36,3	36,7
1953/54.	51,0	54,1	1966/67.	36,9	35,6
1954/55.	54,7	51,4	1967/68.	34,7	33,5
1955/56.	50,2	49,8	1968/69.	31,7	31,4
1956/57.	44,0	50,6	1969/70.	27,9	28,5
1957/58.	49,3	49,5	1970/71.	26,0	25,4
1958/59.	54,7	47,5	1971/72.	22,4	22,5
1959/60.	49,2	46,5	1972/73.	19,0	-
1960/61.	40,2	43,4	1973/74.	17,2	-
1961/62.	39,3	39,9			

Forrás: U. az mint a 6. ábra adatainál.

12. tábla:

18. ábra: A gimnazista fiú-tanulók arányszámának változása /és 5 tagu mozgóátlagolással számított trendvonala/ 1962/63 - 1973/74.

Tanév	Arányszám / % /	Trendadat / % /	Tanév	Arányszám / % /	Trendadat / % /
1962/63.	26,8	31,9	1968/69.	23,6	26,2
1963/64.	26,8	28,3	1969/70.	25,9	27,2
1964/65.	26,5	25,5	1970/71.	29,7	28,4
1965/66.	22,0	25,4	1971/72.	30,1	29,9
1966/67.	25,3	24,8	1972/73.	32,9	
1967/68.	26,5	24,7	1973/74.	30,8	

Forrás: U. az mint a 6. ábra adatainál.

13. tábla:

19. ábra: A tanulók számának megoszlása iskolatípusonként 1949/50 - 1973/74.

Tanév	Gimnázium			Növényvédő-gépesz szakk.	Közgazdasági szakk.		Mindössze
	Ált. tant.	Biol. sz.	Mat. sz.		Ált. ir.	Gép-gy. ü.	
1949/50.	226	-	-	-	-	-	226
1950/51.	252	-	-	-	-	-	252
1951/52.	247	-	-	-	-	-	247
1952/53.	286	-	-	-	-	-	286
1953/54.	296	-	-	-	-	-	296
1954/55.	267	-	-	-	-	-	267
1955/56.	247	-	-	-	-	-	247
1956/57.	268	-	-	-	-	-	268
1957/58.	276	-	-	-	-	-	276
1958/59.	287	-	-	-	-	-	287
1959/60.	309	-	-	-	-	-	309
1960/61.	323	-	-	-	-	-	323
1961/62.	371	-	-	-	-	-	371
1962/63.	387	-	-	40	-	-	427
1963/64.	444	-	-	71	-	-	515
1964/65.	414	-	-	103	36	-	553
1965/66.	359	-	-	123	74	-	556
1966/67.	296	-	-	117	107	-	520
1967/68.	245	-	-	104	138	-	487
1968/69.	263	-	-	100	147	-	510
1969/70.	282	-	-	71	180	-	533
1970/71.	237	36	-	53	180	40	546
1971/72.	196	67	-	31	177	75	546
1972/73.	170	85	15	-	178	103	551
1973/74.	131	99	30	-	158	138	556

Forrás: 1949/50 - 1954/55: Az iskola 250. évi jubileumi évkönyve
 1955/56 - 1957/58: Iskolai törzskönyv 1955/56 - 1959/60.
 1958/59 - 1973/74: Évi statisztikai jelentések
 Valamennyi adat szeptember 15-i illetve október 15-i időpontra vonatkozik.

14. tábla:

20. ábra: A középiskolai tanulók számának megoszlása iskolatípusonként Szolnok megyében
 /1952/53 - 1973/74./

Tanév	Ált. tant.	Gimnázium Szakosított	Tanító- ővönöképzősök	Technikum tanulók	Szakközépisk. tanulók	Mindössze
1952/53.	2945	-	407	1590	-	4942
1953/54.	3270	-	466	1716	-	5452
1954/55.	3354	-	324	1654	-	5332
1955/56.	3397	-	213	1348	-	4958
1956/57.	3688	-	149	1375	-	5212
1957/58.	3678	-	122	1327	-	5127
1958/59.	3966	-	122	1353	-	5441
1959/60.	4227	-	74	1450	-	5751
1960/61.	4501	-	-	1584	-	6085
1961/62.	5002	-	-	1682	81	6765
1962/63.	5563	-	-	1728	289	7580
1963/64.	6350	-	-	1595	716	8661
1964/65.	6761	292	-	1299	1444	9796
1965/66.	6840	317	-	1301	2050	10508
1966/67.	6167	525	-	1114	2515	10321
1967/68.	5581	750	-	1084	2778	10193
1968/69.	4977	1015	-	904	3094	9990
1969/70.	4511	1350	-	636	3504	10001
1970/71.	4299	1547	-	391	3962	10199
1971/72.	4027	1547	-	150	4320	10044
1972/73.	3369	1731	-	-	4575	9693
1973/74.	3013	1800	-	-	4740	9553

Forrás: Szolnok megyei összesített statisztikai táblázatok

15. tábla:

21. ábra: Az első osztályosok számának megoszlása iskolatípusonként 1955/56 - 1973/74.

Tanév	Gimnázium			Növényvédő-gépész szakk.	Közgazdasági szakk.		Mindössze
	Ált. tant.	Biol. sz.	Mat. sz.		Ált. ir.	Gép-gy. ü.	
1955/56.	71	-	-	-	-	-	71
1956/57.	95	-	-	-	-	-	95
1957/58.	80	-	-	-	-	-	80
1958/59.	104	-	-	-	-	-	104
1959/60.	83	-	-	-	-	-	83
1960/61.	93	-	-	-	-	-	93
1961/62.	144	-	-	-	-	-	144
1962/63.	135	-	-	40	-	-	175
1963/64.	145	-	-	38	-	-	183
1964/65.	72	-	-	33	36	-	141
1965/66.	82	-	-	32	38	-	152
1966/67.	69	-	-	30	38	-	137
1967/68.	73	-	-	30	40	-	143
1968/69.	86	-	-	36	40	-	162
1969/70.	94	-	-	-	70	-	164
1970/71.	36	36	-	-	40	39	151
1971/72.	30	32	-	-	43	37	142
1972/73.	41	20	15	-	38	32	146
1973/74.	31	20	15	-	37	37	140

Forrás: U. az mint a 19. ábránál.

16. tábla:

22. ábra: A tanulók %-os megoszlása iskolatípusonként 1961/62 - 1973/74.

Tanév	Gimnázium			Növényvédő-gépész szakk.	Közgazdasági szakk.		Mindössze
	Ált. tant.	Biol. sz.	Mat. sz.		Ált. ir.	Gép-gy. ü.	
1961/62.	100,0	-	-	-	-	-	100,0
1962/63.	90,7	-	-	9,3	-	-	100,0
1963/64.	86,2	-	-	13,8	-	-	100,0
1964/65.	74,9	-	-	18,6	6,5	-	100,0
1965/66.	64,6	-	-	22,1	13,3	-	100,0
1966/67.	56,9	-	-	22,5	20,6	-	100,0
1967/68.	50,3	-	-	21,4	28,3	-	100,0
1968/69.	51,6	-	-	19,6	28,8	-	100,0
1969/70.	53,0	-	-	13,3	33,7	-	100,0
1970/71.	43,4	6,6	-	9,7	33,0	7,3	100,0
1971/72.	35,9	12,3	-	5,7	32,4	13,7	100,0
1972/73.	30,9	15,4	2,7	-	32,3	18,7	100,0
1973/74.	23,6	17,8	5,4	-	28,4	24,8	100,0

Forrás: U. az mint az előző ábránál.

17. tábla:

23. ábra: A gimnáziumi tanulók számának megoszlása a gyakorlati foglalkozás típusa szerint
1959/60 - 1973/74.

Tanév	Heti 2 órás foglalkozás	5 + 1-es gyak. foglalkozás	Nem vett részt gyak. fogl.-on	Összesen
1960/61.	34	60	229	323
1961/62.	26	192	153	371
1962/63.	-	305	82	387
1963/64.	42	372	30	444
1964/65.	106	308	-	414
1965/66.	204	155	-	359
1966/67.	228	25	43	296
1967/68.	207	38	-	245
1968/69.	249	14	-	263
1969/70.	240	42	-	282
1970/71.	195	78	-	273
1971/72.	199	64	-	263
1972/73.	236	34	-	270
1973/74.	69 /3 órás/	-	191	260

Forrás: Évi statisztikai jelentések

18. tábla:

24. ábra: A gimnáziumi tanulók számának megoszlása a gyakorlati foglalkozás típusa szerint
Szolnok megyében /1958/59 - 1973/74./

Tanév	Heti 2 órás foglalkozás	5 + 1-es gyak. foglalkozás	Nem vett részt gyak. fogl.-on	Összesen
1958/59.	-	87	3879	3966
1959/60.	-	810	3417	4227
1960/61.	-	1611	2890	4501
1961/62.	80	2879	2043	5002
1962/63.	-	4589	974	5563
1963/64.	323	5756	271	6350
1964/65.	506	6355	192	7053
1965/66.	1704	4844	609	7157
1966/67.	3303	3254	135	6692
1967/68.	3632	2430	269	6331
1968/69.	4582	1317	93	5992
1969/70.	4979	858	24	5861
1970/71.	5330	516	-	5846
1971/72.	5165	350	59	5574
1972/73.	4872	175	71	5118
1973/74.	1321	-	3492	4813

Forrás: 1961/62 - 1970/71: A középfoku iskoláztatás helyzete és jövőbeni feladatai Szolnok megyében 1971.

A középiskolai munkacsoport jelentése

Összeállította: Páldi János igazgató

1958/59 - 1960/61: Szolnok megyei összesített statisztikai táblázatok

1971/72 - 1972/73: Szolnok megyei statisztikai évkönyvek

1973/74: Szolnok megyei összesített statisztikai táblázatok

19. tábla:

25. 29. 31. 33. ábra: A tanulók számának megoszlása tanulási körülmények szempontjából 1958/59 - 1974/74.

Tanév	Gimnázium				Növényvédő g. sz.				Közgazd. szakk.				Összesen			
	H.	K.	E.	A.	B.	H.	K.	E.	A.	B.	H.	K.	E.	A.	B.	
1958/59. 138	83	-	11	55	-	-	-	-	-	-	-	-	138	83	-	11 55
1959/60. 137	80	-	18	74	-	-	-	-	-	-	-	-	137	80	-	18 74
1960/61. 173	80	-	2	68	-	-	-	-	-	-	-	-	173	80	-	2 68
1961/62. 212	81	-	6	72	-	-	-	-	-	-	-	-	212	81	-	6 72
1962/63. 202	92	-	12	81	18	13	-	4	5	-	-	-	220	105	-	16 86
1963/64. 225	116	-	23	80	32	30	-	1	8	-	-	-	257	146	-	24 88
1964/65. 236	95	10	-	73	48	45	1	-	9	15	10	6	-	5	299	150 17 - 87
1965/66. 194	72	3	15	75	55	53	-	2	13	23	25	14	-	12	272	150 17 17 100
1966/67. 199	39	-	-	58	39	60	9	-	9	29	51	10	-	17	267	150 19 - 84
1967/68. 163	10	5	-	67	26	67	3	-	8	39	72	8	-	19	228	149 16 - 94
1968/69. 203	14	-	7	39	33	63	-	-	4	39	73	16	3	16	275	150 16 10 59
1969/70. 195	11	2	10	64	19	37	9	-	6	36	100	7	10	27	250	148 18 20 97
1970/71. 181	16	2	10	64	14	31	2	-	6	42	103	13	26	36	237	150 17 36 106
1971/72. 173	29	1	10	50	7	16	2	2	4	46	98	14	30	64	226	143 17 42 118
1972/73. 165	38	5	6	56	-	-	-	-	-	47	98	26	18	92	212	136 31 24 148
1973/74. 141	44	7	7	61	-	-	-	-	-	50	87	30	15	114	191	131 37 22 175

Rövidítések: H. = helybeli

K. = kollégista

E. = externista

A. = albérletben lakó nem externista

B. = bejáró

Forrás: A kollégium és az iskola évi statisztikai jelentései, valamint a kollégium munkatervei /ahol a statisztikai jelentésben nincs adat/.

Valamennyi adat a tanévkezdési adatfelvétel időpontjára vonatkozik.

20. tábla:

26. 30. 32. 34. ábra: A tanulók %-os megoszlása tanulási körülmények szerint 1958/59 - 1973/74.

Tanév	Gimnázium					Növ. v. gépész szak.					Közgazdasági szak.				
	H.	K.	E.	A.	B.	H.	K.	E.	A.	B.	H.	K.	E.	A.	B.
1958/59.	48,1	28,9	-	3,8	19,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1959/60.	44,3	25,9	-	5,8	24,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1960/61.	53,6	24,8	-	0,6	21,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1961/62.	57,1	21,8	-	1,6	19,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1962/63.	52,2	23,8	-	3,1	20,9	45,0	32,5	-	10,0	12,5	-	-	-	-	-
1963/64.	50,7	26,1	-	5,2	18,0	45,1	42,3	-	1,4	11,3	-	-	-	-	-
1964/65.	57,0	22,9	2,4	-	17,7	46,6	43,7	1,0	-	8,7	41,7	27,8	16,7	-	13,8
1965/66.	54,0	20,1	0,8	4,2	20,9	44,7	43,1	-	1,6	10,6	31,1	33,8	18,9	-	16,2
1966/67.	67,2	13,2	-	-	19,6	33,3	51,3	7,7	-	7,7	27,1	47,7	9,3	-	15,9
1967/68.	66,5	4,1	2,0	-	27,4	25,0	64,4	2,9	-	7,7	28,3	52,2	5,8	-	13,7

Tanév	Gimnázium					Növ. v. gépész szakk.					Közgazdasági szk.				
	H.	K.	E.	A.	B.	H.	K.	E.	A.	B.	H.	K.	E.	A.	B.
1968/69.	77,2	5,3	-	2,7	14,8	33,0	63,0	-	-	4,0	26,5	49,7	10,9	2,0	10,9
1969/70.	69,1	3,9	0,7	3,5	22,8	26,8	52,1	12,7	-	8,4	20,0	55,6	3,9	5,6	14,9
1970/71.	66,3	5,9	0,7	3,7	23,4	26,4	58,5	3,8	-	11,3	19,1	46,8	5,9	11,8	16,4
1971/72.	65,8	11,0	0,4	3,8	19,0	22,6	51,6	6,5	6,4	12,9	18,3	38,9	5,6	11,9	25,3
1972/73.	61,1	14,1	1,9	2,2	20,7	-	-	-	-	-	16,7	34,9	9,3	6,4	32,7
1973/74.	54,2	16,9	2,7	2,7	23,5	-	-	-	-	-	16,9	29,4	10,1	5,1	38,5

E g y ü t t

	H.	K.	E.	A.	B.
1962/63.	51,5	24,6	-	3,7	20,2
1963/64.	49,9	28,3	-	4,7	17,1
1964/65.	54,1	27,1	3,1	-	15,7
1965/66.	48,9	27,0	3,1	3,0	18,0
1966/67.	51,3	28,8	3,7	-	16,2
1967/68.	46,8	30,6	3,3	-	19,3
1968/69.	53,9	29,4	3,1	2,0	11,6
1969/70.	46,9	27,8	3,4	3,7	18,2
1970/71.	43,4	27,5	3,1	6,6	19,4
1971/72.	41,4	26,2	3,1	7,7	21,6
1972/73.	38,5	24,7	5,6	4,3	26,9
1973/74.	34,4	23,6	6,7	3,9	31,4

Forrás: U. az, mint az előző táblá nál/annak alapján készült/.

27-28. ábra: Az iskolai és Szolnok megyei tanulók %-os megoszlása tanulási körülmények szerint.

Forrás: Összesített megyei és iskolai statisztikai jelentések /1958/59, 1973/74/.

21. tábla:

35. ábra: Kollégiumi ellátásban részesülők részaránya %/ az iskola tanulólétszámában nemenként 1958/59 - 1973/74.

Tanév	Kollégisták száma			Részaránya %/			Trend		
	Fiuk	Lányok	Együtt	Fiuk	Lányok	Együtt	Fiuk	Lányok	Együtt
1958/59.	70	13	83	44,6	10,0	28,9			
1959/60.	62	18	80	40,8	11,5	25,9			
1960/61.	56	24	80	43,1	12,4	24,8	40,6	12,7	25,2
1961/62.	57	24	81	39,0	10,7	21,8	39,2	15,3	25,1
1962/63.	51	54	105	35,4	19,1	24,6	37,8	17,6	25,3
1963/64.	72	74	146	37,8	22,8	28,3	36,2	19,6	25,8
1964/65.	72	78	150	33,8	22,9	27,1	35,9	22,2	27,2
1965/66.	71	79	150	35,1	22,3	27,0	37,2	23,3	28,4
1966/67.	72	78	150	37,5	23,8	28,8	37,8	23,5	28,6
1967/68.	71	78	149	42,0	24,5	30,6	36,9	24,4	28,7
1968/69.	66	84	150	40,7	24,1	29,4	35,8	25,2	28,8

Tanév	Kollégisták száma			Részaránya /%			Trend		
	Fiuk	Lányok	Együtt	Fiuk	Lányok	Együtt	Fiuk	Lányok	Együtt
1969/70.	44	104	148	29,4	27,1	27,8	34,2	25,5	28,3
1970/71.	42	108	150	29,6	26,7	27,5	31,2	25,5	27,1
1971/72.	36	107	143	29,5	25,2	26,2	29,5	25,0	26,0
1972/73.	28	108	136	26,7	24,2	24,7			
1973/74.	31	100	131	32,3	21,7	23,6			

Forrás: A kollégium évi statisztikai jelentései. Az 1960/61-es adat a kollégium adott tanévre készült munkatervéből származik /besorolási névsor/.

22. tábla

36. ábra: A fizikai dolgozó /1955/56 - 1962/63 között munkás-paraszt/ származású gyermekek száma és aránya iskolatípusonként 1955/56 - 1973/74.

Tanév	Fiz. d. gyermek száma			Fiz. d. gyermek részaránya/%			Fiz. d. gyermek része			trend			
	Gimm.	Növ.	Közp.	Együtt	Gimm.	Növ.	Közp.	E.	Gimm.		Növ.	Közp.	Együtt
1955/56.	162	-	-	162	65,6	-	-	65,6	/3 tagu mozgóátlagolással/				
1956/57.	135	-	-	135	50,4	-	-	50,4					
1957/58.	143	-	-	143	51,8	-	-	51,8					
1958/59.	152	-	-	152	53,0	-	-	53,0					
1959/60.	149	-	-	149	48,2	-	-	48,2					
1960/61.	167	-	-	167	51,7	-	-	51,7					
1961/62.	222	-	-	222	59,8	-	-	59,8					
1962/63.	257	27	-	284	66,4	67,5	-	66,5					
1963/64.	-	-	-	-	-	-	-	-					
1964/65.	-	-	-	-	-	-	-	-					
1965/66.	-	-	-	-	-	-	-	-					
1966/67.	202	82	63	347	68,2	70,1	58,9	66,7	-	-	-	-	
1967/68.	167	74	93	334	68,2	71,2	67,4	68,6	66,2	69,8	65,5	67,0	
1968/69.	164	68	103	336	62,4	68,0	70,1	65,7	63,0	65,7	70,6	66,0	
1969/70.	165	41	134	340	58,5	57,8	74,4	63,8	60,2	62,7	73,5	65,3	
1970/71.	163	33	167	363	59,7	62,4	75,9	66,5	59,8	63,7	78,4	67,7	
1971/72.	161	22	213	396	61,2	71,0	84,9	72,7	60,2	-	81,2	70,8	
1972/73.	171	-	233	404	62,9	-	82,9	73,3	61,8	-	86,0	74,3	
1973/74.	160	-	267	427	61,5	-	90,2	76,8	-	-	-	-	

Forrás: Az iskola évi statisztikai jelentései /tanévkezdés/.

Megjegyzés: 1963/64 - 1965/66 között az MSZMP VIII. Kongresszusa állásfoglalásának megfelelően az adatfelvétel szünetelt. A grafikonon csak az 1966/67 - 1973/74. időszak adatait tüntettem fel.

23. tábla

37. ábra: Egy nevelőre, egy osztályra jutó tanulók számának alakulása 1958/59 - 1973/74. /3 tagu mozgóátlagolással/

Tanév	Egy nevelőre jutó tanulók száma		Trendadat	Egy osztályra jutó tanulók száma		Trendadat
1958/59.	16,9			28,7		
1959/60.	18,2		18,0	30,9		30,6
1960/61.	19,0		19,7	32,3		31,4
1961/62.	21,8		21,9	30,9		32,0

Tanév	Egy nevelőre jutó		Egy osztályra jutó	
	tanulók száma	Trendadat	tanulók száma	Trendadat
1962/63.	25,1	23,8	32,8	32,7
1963/64.	24,5	23,6	34,3	33,2
1964/65.	21,3	22,1	32,5	33,2
1965/66.	20,6	19,9	32,7	31,9
1966/67.	17,9	18,1	30,6	31,2
1967/68.	15,7	16,9	30,4	31,0
1968/69.	17,0	16,6	31,9	31,2
1969/70.	17,2	17,3	31,4	31,8
1970/71.	17,6	17,3	32,1	32,5
1971/72.	17,1	17,7	34,1	33,5
1972/73.	18,4	17,8	34,4	34,4
1973/74.	17,9		34,8	

Forrás: Az évi statisztikai jelentések és a nevelők vonatkozásában az iskolai törzskönyv adatai /tanévkezdési adatok/.

24. tábla:

38. ábra: A tanítási órák ellátottságának %-os megoszlása 1958/59 - 1973/74.

Tanév	Törzstag nevelő kötelező óraszámában ellátott óráinak		Törzstag nevelő tanulóóráinak		Kollégiumi nevelő óráinak		Külső óraadó órái	
	Száma	Részáránya %	Száma	Részáránya %	Száma	Részáránya %	Száma	Részáránya %
1958/59.	284	82	47	13	10	3	6	2
1959/60.	303	87	34	10	6	2	5	1
1960/61.	306	85	30	8	10	3	14	4
1961/62.	304	69	93	21	17	4	25	6
1962/63.	292	60	109	23	39	8	44	9
1963/64.	370	62	154	25	34	6	41	7
1964/65.	465	66	192	27	31	4	18	3
1965/66.	499	71	139	20	28	4	40	5
1966/67.	546	74	107,5	15	20	3	57,5	8
1967/68.	583	83	55	8	7	1	56	8
1968/69.	566	79	65	9	10,5	2	70	10
1969/70.	604	80	103,5	14	10	2	34,5	4
1970/71.	588	78	115,5	15	5	1	45,5	6
1971/72.	616	86	53	7	7	1	39	6
1972/73.	577	83	88	12	10	2	18	3
1973/74.	591	80	118	16	13	2	17	2

Forrás: Az iskola tantárgyfelosztás és változás jelentései.

25. tábla:

39. Ábra: Tanári fluktuáció és mobilizáció 1954/55 - 1973/74.

Tanév	Érkezett tanárok sz.			Távozó tanárok száma			E g y ü t t		
	Közism.	Mg.szak.	Közg.	Közism.	Mg. sz.	Közg.	Közism.	Mg. sz.	Közg.
1954/55.	4	-	-	1	-	-	5	-	-
1955/56.	1	-	-	-	-	-	1	-	-
1956/57.	1	-	-	1	-	-	2	-	-
1957/58.	2	-	-	1	-	-	3	-	-
1958/59.	-	-	-	2	-	-	2	-	-
1959/60.	4	-	-	2	-	-	6	-	-
1960/61.	-	-	-	1	-	-	1	-	-
1961/62.	1	-	-	4	-	-	5	-	-
1962/63.	3	2	-	-	-	-	3	2	-
1963/64.	4	1	-	2	-	-	6	1	-
1964/65.	3	1	1	2	-	-	5	1	1
1965/66.	3	1	-	-	1	-	3	2	-
1966/67.	2	1	-	1	-	-	3	1	-
1967/68.	1	-	1	-	1	1	1	1	2
1968/69.	-	-	2	1	-	1	1	-	3
1969/70.	-	-	2	-	1	1	-	1	3
1970/71.	2	-	1	2	1	-	4	1	1
1971/72.	1	-	2	1	1	2	2	1	4
1972/73.	-	-	2	-	-	-	-	-	2
1973/74.	1	-	-	1	-	-	2	-	-
Összesen:	33	6	11	22	5	5	55	11	16

26. tábla:

40. Ábra: A távozó nevelők közül:

Magasabb beosztásba került:	7	21,9 %
Családi okból távozott:	7	21,9 %
Egyéb okból távozott:	5	15,6 %
Lakásbiztosítás hiánya miatt:	4	12,5 %
Meghalt:	3	9,4 %
Az iskolatípus megváltozása miatt:	3	9,4 %
Megf. képesítés hiánya miatt:	2	6,2 %
Nyugdíjazását kérte:	1	3,1 %

Forrás: Az iskola tantárgyfelosztás és változás jelentései, az iskolai törzskönyvek adatai 1954/55 - 1973/74.

27. tábla:

41. Ábra: Tanítók, tanulócsoportok, heti tanítási órák számának alakulása 1958/59 - 1973/74. Bázis évi 1958/59.

Tanév	Tanítók száma		Tanulócsoportok száma		Heti tan. órák száma		Tanulók száma
	Bázis v.sz.	%	Bázis v.sz.	%	Bázis v.sz.	%	
1958/59.	17	100 %	10	100 %	347	100 %	100 %
1959/60.	17	100	10	100	348	100,3	107,6

Év	Tantervek száma		Tan. cs. száma		Heti tanítási órák		Tanulók
	száma	Bázis v.sz.	Száma	Bázis v.sz.	Száma	Bázis v.sz.	Bázis v.sz.
1960/61.	17	100	10	100	360	103,7	112,5
1961/62.	17	100	12	120	439	126,5	129,3
1962/63.	17	100	13	130	484	139,5	148,8
1963/64.	21	123,5	15	150	599	172,6	179,4
1964/65.	26	152,9	17	170	706	203,4	192,7
1965/66.	27	158,8	17	170	706	203,4	193,7
1966/67.	29	170,6	17	170	741	213,5	181,2
1967/68.	31	182,4	16	160	701	202,0	169,7
1968/69.	30	176,5	16	160	711,5	205,0	177,7
1969/70.	31	182,4	17	170	752	216,7	185,7
1970/71.	31	182,4	17	170	754	217,3	190,2
1971/72.	32	188,2	16	160	715	206,1	190,2
1972/73.	30	176,5	16	160	693	199,7	192,0
1973/74.	31	182,4	16	160	739	212,9	193,7

Forrás: U. sz, mint a 38. ábránál.

28. tábla:

42. ábra: Az iskola és a kollégium ténylegesen felhasznált költségeinek alakulása
1958 - 1973.

Év	Isk. felh. Bázis		Koll. fel- Bázis		Együtt f. Bázis		Sikeresen Egy siko-	
	költs.-e	visz.sz.	h. ktg.-e	visz. sz.	haszn.ktg.visz. sz.	érték	resen é-re	jutó
	/m/Ft/					ktg./Ft/		bázis v. sz.
1958.	587	100	498	100	1085	100	47 23100	100%
1959.	802	137	557	112	1359	125	61 22300	96
1960.	945	161	667	134	1612	149	60 26900	116
1961.	922	157	682	137	1604	148	86 18700	81
1962.	927	158	924	186	1851	171	49 37800	164
1963.	1162	198	1810	363	2972	274	63 47200	204
1964.	1405	239	1349	271	2754	254	88 31300	135
1965.	1464	249	1377	276	2841	262	118 24100	104
1966.	1617	275	1281	257	2898	267	117 24800	107
1967.	1664	283	2210	444	3874	357	99 39100	169
1968.	1506	256	1340	269	2846	262	103 27600	119
1969.	2177	371	1338	269	3515	324	98 35900	155
1970.	1977	332	1390	280	3367	310	108 31200	135
1971.	1987	338	1393	280	3380	311	127 26600	115
1972.	2785	474	1442	290	4227	390	122 34600	150
1973.	2389	407	1753	352	4142	382	129 32100	139

29. tábla :

43. ábra :

Év	Iskola felhaszn. kv.		Koll. felhaszn. kv.		Egy sikeresen é-re jutó isko- lai és koll. költség trend
	bázis visz. sz.trend		bázis visz.sz.trend		
	/5 tagu mozgóátlagolással/				
1960.		143		134	111
1961.		162		186	132
1962.		183		218	140

Év	Iskola felhaszn. kv. bázis visz. sz. trend	Koll. felhaszn. kv. bázis visz. sz. trend	Egy sikeresen é-re jutó iskolai és koll. költség trend
1963.	200	247	138
1964.	224	271	143
1965.	249	322	144
1966.	260	303	127
1967.	287	303	131
1968.	303	304	137
1969.	316	308	139
1970.	354	278	135
1971.	384	294	139

Forrás: A Kisujszállási Városi Tanács, az iskola és a kollégium évi zárszámadásai 1958-1973.

30. tábla:

44. ábra: Az iskolai és kollégiumi felhasznált költség tagozódása 1958-1973.

Év	Iskolai felhasznált költség		Kollégiumi felhasznált ktg /mFt/	
	Béreköltség	Egyéb költség	Béreköltség	Egyéb költség
1958.	415	172	151	347
1959.	462	340	176	381
1960.	472	473	190	477
1961.	528	394	203	479
1962.	521	406	212	712
1963.	636	526	260	1550
1964.	741	664	309	1040
1965.	763	701	313	1064
1966.	934	683	330	951
1967.	992	672	334	1876
1968.	1015	491	331	1009
1969.	1043	1134	342	996
1970.	1078	899	355	1335
1971.	1231	756	419	974
1972.	1372	1413	475	967
1973.	1409	980	493	1260

Forrás: A Kisujszállási Városi Tanács, az iskola és a kollégium évi zárszámadásai 1958 - 1973.

31. tábla :

45. ábra: Az iskola felszerelésének gyarapodása 1961-1973.

Év	Szeml. állóeszközök és Gépek, berendezések, készletek felsz. fogyóeszközök				Könyvtár	
	Értéke mFt	Bázis v. sz. %	Értéke mFt	Bázis v. sz. %	Értéke mFt	Bázis v. sz. %
1961.	162	100	564	100	67	100
1962.	156	96	701	124	85	127
1963.	351	217	907	161	94	140
1964.	354	218	1412	250	104	155

Év	Szeml. állóeszközök és Gépék, berendezések, kőszíetek felsz. fogyasztók				Könyvtár	
	Értéke mFt	Bázis v.sz. %	Értéke mFt	Bázis v.sz. %	Értéke mFt	Bázis v.sz. %
1965.	511	315	1710	303	110	164
1966.	661	408	1574	279	152	227
1967.	686	423	1632	289	162	242
1968.	698	431	1488	264	166	248
1968.						
Átért. után	698	431	1591	282	166	248
1969.	646	399	995	176	179	267
1970.	712	439	1155	205	193	288
1971.	742	458	1339	237	204	304
1972.	304	187	1521	269	232	346
1973.	342	211	1822	323	265	395

Forrás: Iskolai vagyonskimutatások adatai 1961-1973.

32. tábla:

46. ábra: A felvételi vizsgák szempontjából fontosabb tárgyak osztályzatainak eloszlása 1894/95 - 1947/48 együtt /kivétel: 1918/19 - 1924/25/ és 1950/51 - 1972/73. együtt /%.

Tanév intervallum: 1894/95 - 1947/48; A 1950/51 - 1972/73; B										
Osztályzat	Magyar		Történelem		Matematika		Fizika		Biológia /Természettudományok/	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
1	26,0	0,4	23,2	0,2	19,9	0,7	24,8	0,7	26,4	0,1
2	31,8	21,6	31,8	17,9	26,6	36,6	27,4	26,7	33,8	8,5
3	41,7	29,9	44,4	28,4	52,5	27,6	46,8	34,5	38,7	27,4
4	0,5	25,9	0,6	26,6	1,0	20,3	1,0	24,8	1,1	34,6
5		22,3		27,0		14,8		13,4		29,3

Forrás: 1894/95 - 1947/48: Iskolai évkönyvek;
1950/51 - 1972/73: Iskolai anyakönyvek.

A K. Pearson-féle asszimmetria-mutató alakulása a felvételi vizsgák szempontjából fontos öt tárgyból 1894/95 - 1947/48 és 1950/51 - 1972/73 között.

1894/95 - 1947/48:	Matematika	- 0,813	1950/51 - 1972/73:	Matematika	- 1,033
	Fizika	- 0,916		Történelem	- 0,581
	Történelem	- 0,963		Magyar	- 0,448
	Magyar	- 1,012		Fizika	- 0,227
	Biológia	- 1,012		Biológia	0,169

47. ábra: Tantárgyi osztályzatok /VIII. ill. IV. gimn./korrelációja r^2 az 1-4 és 5-1 osztályozási rendszerben.

Forrás: U. az. mint a 46. ábránál.

48. ábra: Származtatva a 34. tábla adataiból.

33. tábla;

49. ábra: A felsőoktatási felvételek szempontjából legdöntőbb 5 tárgy átlagának és trendjének alakulása a IV. gimn. osztályokban 1958/59 - 1972/73.

Tanév	Történelem		Magyar		Fizika		Matematika		Biológia	
	átlag	trend	átlag	trend	átlag	trend	átlag	trend	átlag	trend
1958/59.	3,44		3,42		3,12		3,15		3,58	
1959/60.	3,77		3,61		3,48		3,31		4,13	
1960/61.	3,77	3,62	3,31	3,43	3,15	3,17	3,18	3,10	3,99	3,86
1961/62.	3,46	3,67	3,35	3,48	3,16	3,25	2,95	3,06	3,67	3,93
1962/63.	3,65	3,64	3,44	3,42	2,92	3,16	2,90	3,80	3,94	3,91
1963/64.	3,71	3,59	3,68	3,44	3,52	3,12	2,98	2,97	3,92	3,86
1964/65.	3,61	3,69	3,34	3,52	3,06	3,16	2,99	3,06	4,05	3,95
1965/66.	3,53	3,66	3,37	3,47	2,94	3,23	3,05	3,15	3,72	3,99
1966/67.	3,97	3,62	3,76	3,41	3,34	3,26	3,40	3,08	4,14	3,95
1967/68.	3,50	3,65	3,21	3,52	3,31	3,37	3,31	3,16	4,11	3,94
1968/69.	3,50	3,59	3,39	3,50	3,63	3,34	2,63	3,13	3,71	3,84
1969/70.	3,77	3,57	3,88	3,54	3,61	3,34	3,41	3,07	4,00	3,88
1970/71.	3,20	3,59	3,26	3,67	2,83	3,41	2,89	2,99	3,26	3,78
1971/72.	3,86		3,97		3,33		3,12		4,33	
1972/73.	3,62		3,88		3,64		2,91		3,62	

Forrás: Iskolai anyakönyvek.

34. tábla;

50. ábra: A felsőoktatási felvételek szempontjából legdöntőbb 5 tárgy jeles-arányszámának %/ és trendjének alakulása a IV. gimnáziumi osztályokban 1958/59 - 1972/73.

Tanév	Történelem		Magyar		Fizika		Matematika		Biológia	
	jeles	trend	jeles	trend	jeles	trend	jeles	trend	jeles	trend
1958/59.	29,2		22,9		12,5		16,7		22,9	
1959/60.	29,5		24,6		16,4		18,0		39,3	
1960/61.	32,3	27,5	22,1	21,1	11,8	11,5	20,6	16,7	35,3	29,0
1961/62.	17,6	27,0	12,9	21,6	7,1	12,8	16,5	15,9	16,5	29,1
1962/63.	28,8	26,2	23,1	21,2	9,6	11,1	11,5	14,6	30,8	27,3
1963/64.	26,9	23,9	25,4	20,4	19,0	10,4	12,7	13,2	23,8	24,5
1964/65.	25,2	28,3	22,3	23,9	7,8	12,0	11,6	14,4	30,1	29,9
1965/66.	21,2	27,2	18,3	23,5	8,7	13,5	13,5	16,8	21,1	33,4
1966/67.	39,6	27,2	30,2	23,8	14,8	14,0	22,9	16,0	43,7	35,0
1967/68.	23,1	28,9	21,2	26,1	17,3	17,4	23,1	18,0	48,1	36,9
1968/69.	26,8	29,5	26,8	25,4	21,4	17,6	8,9	16,7	32,1	36,0
1969/70.	33,9	28,8	33,9	26,5	25,0	19,0	21,4	14,7	39,3	36,3
1970/71.	24,1	30,8	14,8	28,9	9,3	21,3	7,4	11,9	16,7	33,0
1971/72.	35,9		35,9		21,9		12,5		45,3	
1972/73.	33,3		33,3		28,8		9,1		31,8	

Forrás: Iskolai anyakönyvek.

35. tábla:

51 - 54. 82. ábra: Az első osztályosok, a közülük 4 évvel később sikeresen érettek, felsőoktatásra jelentkeztek és felvettek számának alakulása 1958/59 - 1972/73.

Az érettségi évi és isk. tip.	Középisk. tan. kezdett, de 4 év múlva nem érettek		Érett, de továbbtan- ra nem jelentkezett		Jelentkezett, de nem vették fel		Felvették	
	Szám	%	Szám	%	Szám	%	Szám	%
Gimnázium								
1958/59.	24	33,8	18	25,3	9	12,7	20	28,2
1959/60.	34	35,8	20	21,1	11	11,6	30	31,5
1960/61.	20	25,0	14	17,5	15	18,8	31	38,7
1961/62.	18	17,3	39	37,5	14	13,5	33	31,7
1962/63.	34	41,0	17	20,5	5	6,0	27	32,5
1963/64.	30	32,2	19	20,4	22	23,7	22	23,7
1964/65.	56	39,0	31	21,5	27	18,7	30	18,7
1965/66.	43	31,8	40	29,6	26	19,3	26	19,3
1966/67.	54	37,2	42	28,9	12	8,3	37	25,6
1967/68.	25	34,7	20	27,8	10	13,9	17	23,6
1968/69.	28	34,1	29	35,4	10	12,2	15	18,3
1969/70.	18	26,1	21	30,4	6	8,7	24	34,8
1970/71.	21	28,8	31	42,5	9	12,3	12	16,4
1971/72.	24	27,9	22	25,6	10	11,6	30	34,9
1972/73.	30	31,9	21	22,3	19	20,2	24	25,6
Összesen:	459		384		205		378	
Megoszlás:	32,2 %		26,9 %		14,4 %		26,5 %	
Növényvédő gépész szakközépiskola								
1965/66.	14	35,0	3	7,5	9	22,5	14	35,0
1966/67.	12	31,6	6	15,8	11	28,9	9	23,7
1967/68.	10	30,3	3	9,1	3	9,1	17	51,5
1968/69.	16	50,5	3	9,4	7	21,8	6	18,8
1969/70.	13	43,3	5	16,7	4	13,3	8	26,7
1970/71.	9	30,0	10	33,3	5	16,7	6	20,0
1971/72.	5	13,9	7	19,4	11	30,6	13	36,1
Összesen:	79		37		50		73	
Megoszlás:	33,1 %		15,5 %		20,9 %		30,5 %	
Közgazdasági szakközépiskola								
1967/68.	7	19,4	21	58,3	4	11,1	4	11,2
1968/69.	5	13,2	27	71,1	1	2,6	5	13,1
1969/70.	8	21,1	23	60,5	1	2,6	6	15,8
1970/71.	5	12,5	19	47,5	10	25,0	6	15,0
1971/72.	6	15,0	25	62,5	5	12,5	4	10,0
1972/73.	12	17,1	34	48,6	14	20,0	10	14,3
Összesen:	43		149		35		35	
Megoszlás:	16,4 %		56,8 %		13,4 %		13,4 %	

Forrás: Iskolai anyakönyvek, közvetlen felmérés adatai /Lásd. 37. tábla/

36. tábla: -

91. ábra: A felsőoktatási felvételi arányok összesítő táblája 1958/59 - 1972/73 együtt.

A tanulók külön- böző csoportjai	Felvett-végzett arány %/	Jelentkező-végzett arány %/	Felvett-je- lentkező a./p./
<u>Mindössze</u>	33,9	54,1	62,6
<u>Gimnázium</u>	36,6	56,5	64,8
<u>Növ. védő g. sz.</u>	42,2	71,1	59,3
<u>Közg. szakk.</u>	15,3	30,6	50,0
<u>Fiúk</u>	46,1	68,6	67,3
<u>Lányok</u>	26,4	45,3	58,3
Gimm. fiúk	47,5	66,9	71,0
Gimm. lányok	30,6	50,8	60,4
Közg. fiúk	80,0	100,0	80,0
Közg. lányok	13,8	29,0	47,7
<u>Helybeliek</u>	40,0	58,2	68,8
<u>Kollégisták</u>	33,3	55,7	59,8
<u>Bejárók</u>	22,3	36,1	61,7
<u>Albérletben lakók</u>	10,3	51,3	20,0
Helybeli gimn.	40,5	58,3	69,4
Közl. gimn.	41,7	62,2	66,9
Bejáró gimn.	25,1	46,3	54,2
Albérletes gimn.	7,4	59,3	12,5
Helybeli növ. v.	52,5	74,6	70,5
Koll. növ. v.	38,5	70,3	54,5
Bejáró növ. v.	33,3	80,0	41,7
Albérletes növ. v.	25,0	37,5	66,7
Helybeli közg.	22,4	39,6	56,5
Koll. közg. sz.	16,0	34,4	46,5
Bejáró közg. sz.	4,8	7,1	66,7
Albérletes közg.	0,0	25,0	0,0
<u>Fiz. d. g. gyermekei</u>	30,0	48,2	62,2
Nem f. d. gyermek.	43,2	68,2	63,4
Gimm. f. d. gyermek.	32,3	49,8	64,9
Gimm. nem f. d. gy.	45,9	70,9	64,6
Növ. f. d. gyermek.	41,2	68,1	61,1
Növ. nem f. d. gy.	43,9	80,5	54,5
Közg. f. d. gyermek.	11,9	27,3	43,7
Közg. nem f. d. gy.	26,4	41,5	63,6
<u>Egyetemre való felvétel</u>			
Mindössze	13,4	19,5	68,7
Gimnázium	15,6	22,4	69,7
Növ. v. g. szakk.	8,6	14,4	59,7
Közg. szakk.	7,0	10,0	70,0
Fiz. d. gyermek	10,7	15,7	67,9
Nem f. d. gy.	20,0	28,7	69,4
Gimm. f. d. gy.	12,3	17,4	70,7
Gimm. nem f. d. gy.	22,6	33,3	67,9

A tanulók külön- böző csoportjai	Felvett-végzett arány %/	Jelentkező-végzett arány %/	Felvett-je- lentkező a. %/
Növ. f. d. gyermek	6,8	12,9	52,9
Növ. nem f. d. gy.	17,1	19,5	87,5
Közg. f. d. gyermek	6,8	10,8	63,2
Közg. nem f. d. gy.	5,7	7,5	75,0
Fiúk	20,8	28,1	74,0
Lányok	8,9	14,3	62,2
Gimm. fiúk	26,2	34,4	76,1
Gimm. lányok	9,8	15,9	61,6
Helybeliek	15,8	21,8	72,3
Kollégisták	12,6	18,6	67,9
Bejárók	9,6	15,0	64,1
Albérletben lakók	5,1	20,5	25,0
Helybeli gimn.	16,2	22,6	71,6
Koll. gimn.	19,1	26,5	72,2
Bejáró gimn.	11,8	19,7	66,7
Albérleteti gimn.	7,4	29,6	25,0
Helybeli növ.v.	11,9	15,3	77,8
Koll. növ. v.	7,7	13,2	58,3
Bejáró növ. v.	6,7	20,0	33,3
Albérleteti növ. v.	0,0	0,0	0,0
Helybeli közg.	15,5	20,7	75,0
Koll. közg.	5,6	9,6	58,3
Bejáró közg.	0,0	0,0	0,0
Albérletes kg.	0,0	0,0	0,0

Egyéb felsőoktatási intézménybe való felvétel

Mindössze	20,5	34,6	59,2
Gimnázium	21,0	34,1	61,8
Növ. v.	33,6	56,7	59,3
Közg.	8,3	20,6	40,3
Fiz. dolg. gyerm.	19,3	32,5	59,4
Nem fiz. dolg. gy.	23,2	39,3	59,0
Gimm. f. d. gy.	20,0	32,4	61,7
Gimm. nem f. d. gy.	23,3	37,6	62,0
Növ. v. f. d. gy.	34,4	55,2	62,3
Növ. v. nem f. d. gy.	26,8	61,0	43,9
Közg. f. d. gyerm.	5,1	16,5	30,9
Közg. nem f. d. gy.	20,7	34,0	60,9
Fiúk	25,3	40,5	62,5
Lányok	17,5	31,0	56,4
Gimm. fiúk	21,3	32,5	65,5
Gimm. lányok	20,8	34,9	59,6
Helybeliek	24,2	36,4	66,4
Kollégisták	20,7	37,1	55,7
Bejárók	12,7	21,1	60,2
Albérletben lakók	5,2	30,8	16,8
Helybeli gimn.	24,3	35,7	68,1
Koll. gimn.	22,6	35,7	63,3
Bejáró gimn.	13,3	26,6	50,0
Albérleteti gimn.	0,0	29,7	0,0

A tanulók külön- böző csoportjai	Felvett-végzett arány %/	Jelentkezett-végzett arány %/	Felvett-jelentke- zett arány %/
Helybeli növ. v.	40,6	59,3	60,0
Koll. növ. v.	30,8	57,1	53,9
Bejáró növ. v.	26,7	60,0	44,5
Albérleti növ. v.	25,0	37,5	66,7
Helybeli kg.	6,9	18,9	36,5
Koll. kg.	10,4	24,8	41,9
Bejáró kg.	4,8	7,1	67,6
Albérleti kg.	0,0	25,0	0,0

Forrás: Származtatva a 37 - 43. táblák adataiból.

37. tábla:

51 - 54. 78. ábra: Felsőoktatási intézménybe jelentkezett és felvett tanulók szá-
mának alakulása 1958/59 - 1972/73.

	Jelentkezők száma			Felvettek száma /egyetenre/		
	Gimm.	Növ.v.	Közs.	Együtt	Gimm.	Növ. v. Közs. Együtt
1958/59.	29	-	-	29	20 /13/	- - 20 /13/
1959/60.	41	-	-	41	30 /17/	- - 30 /17/
1960/61.	46	-	-	46	31 /16/	- - 31 /16/
1961/62.	47	-	-	47	33 /15/	- - 33 /15/
1962/63.	32	-	-	32	27 /10/	- - 27 /10/
1963/64.	44	-	-	44	22 / 7/	- - 22 / 7/
1964/65.	57	-	-	57	30 /12/	- - 30 /12/
1965/66.	52	23	-	75	26 / 6/ 14 / 3/ -	40 / 9/
1966/67.	49	20	-	69	37 /16/ 9 / 3/ -	46 /19/
1967/68.	27	20	8	55	17 / 4/ 17 / 3/ 4 / 2/	38 / 9/
1968/69.	25	13	6	44	15 / 7/ 6 / 1/ 5 / 2/	26 /10/
1969/70.	30	12	7	49	24 /10/ 8 / 2/ 6 / 4/	38 /16/
1970/71.	21	11	16	48	12 / 5/ 6 / 0/ 6 / 3/	24 / 8/
1971/72.	40	24	9	73	30 /12/ 13 / 3/ 4 / 2/	47 /17/
1972/73.	43	-	24	67	24 /11/ - 10 / 3/	34 /14/
Összesen:	583	123	70	776	378 /161/ 73 /15/35 /16/	486 /192/
Első osztá- lyosok össze- sen 1955/56-						
1969/70:	1426	239	262	1927		
Sikeresen érettek összesen 1958/59-						
1972/73:	967	160	219	1346		

Forrás: Közvetlen adatgyűjtés 1958/59 - 1968/69 /a felvételek tekintetében/.

Iskolai irattár felsőoktatási jelentkezésekkel kapcsolatos kísérőlevelei
1958/59 - 1968/69.

Iskolai irattár vonatkozó táblázatai 1969/70 - 1972/73 /jelentkezési és
felvételi adatok/.

38 tábla:

80. Ábra: Továbbtanulásra jelentkezők, felvételek /zárójelben: egyetemen felvettek száma/ adatai nemenkénti, iskolatípusonkénti bontásban 1958/59 - 1972/73.

Tanév	Továbbtanulásra jelentkezett							Felsőoktatási felvételek										
	Fiúk			Lányok				Fiúk				Lányok						
	G-ből	N-ből	K-ból	Ö.	G-ből	K-ből	Ö.	G-ből	N-ből	K-ból	Ö.	G-ből	K-ből	Ö.				
1958/59.	16	12/	-	-	16	13	8/	-	13	12	10/	-	-	12	8	7/	-	8
1959/60.	25	19/	-	-	25	16	5/	-	16	20	14/	-	-	20	10	3/	-	10
1960/61.	25	17/	-	-	25	21	7/	-	21	18	11/	-	-	18	13	5/	-	13
1961/62.	25	11/	-	-	25	22	8/	-	22	20	10/	-	-	20	13	5/	-	13
1962/63.	16	6/	-	-	16	16	6/	-	16	16	5/	-	-	16	11	5/	-	11
1963/64.	15	5/	-	-	15	29	8/	-	29	9	7/	-	-	9	13	4/	-	13
1964/65.	25	9/	-	-	25	32	11/-	-	32	16	6/	-	-	16	14	6/	-	14
1965/66.	10	4/	23	5/	-	33	42	7/	-	42	6	3/	14/3/-	20	20	3/	-	20
1966/67.	17	9/	20	3/	-	37	32	10/-	-	32	14	9/	9/3/-	23	23	7/	-	23
1967/68.	7	2/	20	4/	-	27	20	4/	8/2/28	5	1/	12/3/-	-	17	12	3/	4/1/16	-
1968/69.	10	4/	13	2/	-	23	15	8/	6/2/21	5	2/	6/1/-	-	11	10	5/	5/2/15	-
1969/70.	9	5/	12	4/	-	21	21	6/	7/3/28	8	5/	8/2/-	-	16	16	5/	6/2/22	-
1970/71.	11	7/	11	1/	-	22	10	3/16/8/26	-	26	7	5/	6/0/-	13	5	0/	6/4/11	-
1971/72.	12	7/	24	6/	-	36	28	9/	9/2/37	8	5/	13/4/-	-	21	22	3/	4/3/26	-
1972/73.	22	9/		5	2/	27	21	6/19/4/40	-	40	10	7/		4/2/	14	19	7/	6/1/20
Összesen:	245	126/	123	25/	5/2/	373	338		65	403	174		73	4	251	204	31	235
								/106/	/21/		/96/		/16/	/2/		/65/	/13/	

Forrás: U. az mint a 37. táblánál.

39. tábla:

Felsőoktatási intézménybe jelentkezők /zárójel: egyetemen/.

Tanév után	Szülei fizikai dolgozók				Szülei nem fizikai dolgozók			
	Gimm.	Növ.	Közg.	Össz.	Gimm.	Növ.	Közg.	Össz.
1958/59.	23 /15/	-	-	23 /15/	6 / 5/	-	-	6 / 5/
1959/60.	22 /15/	-	-	22 /15/	19 / 9/	-	-	19 / 9/
1960/61.	29 /13/	-	-	29 /13/	17 /11/	-	-	17 /11/
1961/62.	28 / 9/	-	-	28 / 9/	19 /10/	-	-	19 /10/
1962/63.	19 / 4/	-	-	19 / 4/	13 / 8/	-	-	13 / 8/
1963/64.	24 / 6/	-	-	24 / 6/	20 / 7/	-	-	20 / 7/
1964/65.	33 / 8/	-	-	33 / 8/	24 /12/	-	-	24 /12/
1965/66.	34 / 7/	13 / 2/	-	47 / 9/	18 / 4/ 10 / 3/	-	-	28 / 7/
1966/67.	31 /11/	15 / 1/	-	46 /12/	18 / 8/ 5 / 2/	-	-	23 /10/
1967/68.	17 / 3/	15 / 3/	2 / 2/	34 / 8/	10 / 3/ 5 / 1/	6 / 0/	21 / 4/	
1968/69.	17 / 6/	11 / 2/	2 / 0/	30 / 8/	8 / 6/ 2 / 0/	4 / 2/	14 / 8/	
1969/70.	16 / 4/	9 / 3/	3 / 3/	28 /10/	14 / 7/ 3 / 1/	4 / 0/	21 / 8/	
1970/71.	13 / 5/	8 / 1/	12 / 6/	33 /12/	8 / 5/ 3 / 0/	4 / 2/	15 / 7/	
1971/72.	20 / 8/	19 / 5/	8 / 2/	47 /15/	20 / 8/ 5 / 1/	1 / 0/	26 / 9/	
1972/73.	25 / 9/	-	21 / 6/	46 /15/	18 / 6/	-	3 / 0/	21 / 6/
Összesen:	351 /123/	90 /17/	48 /19/	489 /159/	232 /109/	33 / 8/	22 / 4/	287 /121/

Forrás: Ua. mint a 37. táblánál.

40. tábla:

79. ábra: A felvett - nem vett / de középiskolát végzett/ tanulók számának megoszlása a szerint, hogy szülei fizikai dolgozók vagy nem /zárójelben: egyetemen/.

A felsőoktatási intézménybe felvett tanulók

	Szülei fizikai dolgozók			Össz.	Szülei nem fizikai dolgozók			
	Gimm.	Növ.	Közg.		Gimm.	Növ.	Közg.	Össz.
1958/59.	17 /11/	-	-	17 /11/	3 / 2/	-	-	3 / 2/
1959/60.	16 /11/	-	-	16 /11/	14 / 6/	-	-	14 / 6/
1960/61.	20 / 9/	-	-	20 / 9/	11 / 7/	-	-	11 / 7/
1961/62.	18 / 7/	-	-	18 / 7/	15 / 8/	-	-	15 / 8/
1962/63.	16 / 4/	-	-	16 / 4/	11 / 6/	-	-	11 / 6/
1963/64.	11 / 2/	-	-	11 / 2/	11 / 5/	-	-	11 / 5/
1964/65.	21 / 5/	-	-	21 / 5/	9 / 7/	-	-	9 / 7/
1965/66.	17 / 4/	9 / 1/	-	26 / 5/	9 / 2/	5 / 2/	-	14 / 5/
1966/67.	23 /10/	7 / 1/	-	30 /11/	14 / 6/	2 / 2/	-	16 / 8/
1967/68.	9 / 2/	13 / 2/	1 / 1/	23 / 5/	8 / 2/	4 / 1/	3 / 0/	15 / 3/
1968/69.	10 / 5/	6 / 1/	1 / 0/	17 / 6/	5 / 2/	0 / 0/	4 / 2/	9 / 4/
1969/70.	13 / 3/	5 / 1/	2 / 2/	20 / 6/	11 / 7/	3 / 1/	4 / 0/	18 / 8/
1970/71.	9 / 2/	5 / 0/	5 / 3/	19 / 5/	3 / 3/	1 / 0/	1 / 1/	5 / 4/
1971/72.	14 / 6/	10 / 3/	3 / 3/	27 /12/	16 / 6/	3 / 1/	1 / 0/	20 / 7/
1972/73.	14 / 6/	-	9 / 3/	23 / 9/	10 / 5/	-	1 / 0/	11 / 4/
Összesen:	228 /87/	55 / 9/	21 /12/	304 /108/	150 /74/	18/ 7/	14 / 3/	182 /84/

Felsőoktatási intézményben tovább nem tanulók

	Szülei fizikai dolgozók			Össz.	Szülei nem fizikai dolgozók			
	Gimm.	Növ.	Közg.		Gimm.	Növ.	Közg.	Össz.
1958/59.	26	-	-	26	4	-	-	4
1959/60.	19	-	-	19	12	-	-	12
1960/61.	21	-	-	21	15	-	-	15
1961/62.	42	-	-	42	11	-	-	11
1962/63.	21	-	-	21	5	-	-	5
1963/64.	29	-	-	29	12	-	-	12
1964/65.	47	-	-	47	26	-	-	26
1965/66.	60	8	-	68	19	6	-	25
1966/67.	47	19	-	66	12	3	-	15
1967/68.	29	4	18	51	6	4	7	17
1968/69.	32	11	23	66	9	2	7	18
1969/70.	22	10	20	52	10	0	7	17
1970/71.	31	10	25	66	11	5	7	23
1971/72.	23	15	26	64	11	3	5	19
1972/73.	28	-	43	71	14	-	6	20
Összesen:	477	77	155	709	177	23	39	239

Forrás: U. az mint a 37. táblánál.

Felsőoktatási intézményben tovább nem tanulók

Tanév G.	Helybellek				Bejárók				Albérlet				Kollégisták			
	N.	K.	Ö.	G.	N.	K.	Ö.	G.	N.	K.	Ö.	G.	N.	K.	Ö.	
1958/59. 14	-	-	14	3	-	-	3	2	-	-	2	11	-	-	11	
1959/60. 13	-	-	13	13	-	-	13	1	-	-	1	4	-	-	4	
1960/61. 16	-	-	16	5	-	-	5	2	-	-	2	13	-	-	13	
1961/62. 25	-	-	25	14	-	-	14	4	-	-	4	10	-	-	10	
1962/63. 13	-	-	13	8	-	-	8	2	-	-	2	3	-	-	3	
1963/64. 20	-	-	20	10	-	-	10	2	-	-	2	9	-	-	9	
1964/65. 40	-	-	40	17	-	-	17	3	-	-	3	13	-	-	13	
1965/66. 34	5	-	39	17	1	-	18	3	1	-	4	25	7	-	32	
1966/67. 21	10	-	31	10	1	-	11	1	1	-	2	27	10	-	37	
1967/68. 21	1	11	33	11	2	5	18	3	2	1	6	0	3	8	11	
1968/69. 32	6	8	46	7	0	7	14	1	1	-	2	1	6	15	22	
1969/70. 19	1	3	23	10	0	3	13	2	1	1	4	1	8	20	29	
1970/71. 25	3	8	36	15	2	2	19	1	0	1	2	1	10	21	32	
1971/72. 27	2	9	38	3	4	4	11	3	0	0	3	1	12	18	31	
1972/73. 33	-	6	39	9	-	19	28	0	-	1	1	0	-	23	23	
Össz:	353	28	45	426	152	40	10	202	30	6	4	40	119	56	105	280

Forrás: U. az, mint a 37. táblánál.

43. tábla:

80. ábra: A IV. osztályt végzett tanulók számának alakulása nemek szerinti bontásban
1958/59 - 1972/73.

	Gimn.	Fluk		Össz.	Gimn.	Lányok		Össz.	Mindössé.
		Növ.	Közg.			Növ.	Közg.		
1958/59.	27	-	-	27	23	-	-	23	50
1959/60.	36	-	-	36	25	-	-	25	61
1960/61.	37	-	-	37	30	-	-	30	67
1961/62.	42	-	-	42	44	-	-	44	86
1962/63.	21	-	-	21	32	-	-	32	53
1963/64.	17	-	-	17	46	-	-	46	63
1964/65.	41	-	-	41	62	-	-	62	103
1965/66.	16	28	-	44	89	-	-	89	133
1966/67.	27	31	-	58	69	-	-	69	127
1967/68.	13	25	-	38	39	29	-	68	106
1968/69.	17	19	-	36	39	35	-	74	110
1969/70.	14	18	-	32	42	33	-	75	107
1970/71.	14	21	-	35	40	38	-	78	113
1971/72.	14	31	-	45	50	35	-	85	130
1972/73.	30	-	5	35	36	54	-	90	125
Összesen:	366	173	5	544	666	224	-	890	1434

Forrás: Iskolai anyakönyvek.

44. tábla:

72. ábra: Egyetemre felvett-végzett arány alakulása /gimm./

Tanév	Arány	Gimm. összes Trend	Fü /gimm./ Arány Trend	Lány /gimm./ Arány Trend
1958/59.	26,0		37,0	13,0
1959/60.	27,8		38,9	12,0
1960/61.	23,9	22,8	29,7	30,6
1961/62.	17,4	19,8	23,8	26,8
1962/63.	18,9	16,6	23,8	21,9
1963/64.	11,1	12,9	17,6	19,7
1964/65.	11,6	12,8	14,6	21,6
1965/66.	5,7	10,6	18,7	18,4
1966/67.	16,9	10,9	33,3	17,2
1967/68.	7,7	12,1	7,7	21,4
1968/69.	12,5	12,8	11,8	24,8
1969/70.	17,9	13,2	35,7	25,3
1970/71.	9,2	15,0	35,7	28,4
1971/72.	18,7		35,7	
1972/73.	16,7		23,3	

Forrás: 44-76 tábla: Valamennyi származtatva a 37-43 táblák adataiból.

45. tábla:

72. ábra: Egyetemre felvett-végzett arány alakulása /Gimm. fiz. d. - nem f. d. gy./

Tanév	Arány	Fizikai dolgozó gyermeke Trend	Nem fizikai dolgozó gyermeke Arány Trend
1958/59.	25,6		28,6
1959/60.	31,4		23,1
1960/61.	22,0	20,3	26,9
1961/62.	11,7	16,2	30,8
1962/63.	10,8	11,4	37,5
1963/64.	5,0	8,0	21,7
1964/65.	7,4	8,5	20,0
1965/66.	5,2	7,4	10,7
1966/67.	14,3	8,8	23,1
1967/68.	5,3	9,1	14,3
1968/69.	11,9	9,0	14,3
1969/70.	8,6	9,4	33,3
1970/71.	5,0	11,2	21,4
1971/72.	16,2		22,2
1972/73.	14,3		16,7

Származtatva a 40. tábla adataiból.

46. tábla:

71. ábra: Egyéb felsőoktatási intézményekbe felvett - végzett arány alakulása.

Tanév	Gimm. összes trend	Fiu /gimm./ trend	Lány /gimm./ trend	Fiz. d. g. trend	Nem f. d. gimm. trend
1958/59.					
1959/60.					
1960/61.	22,2	22,2	22,0	21,2	23,7
1961/62.	24,1	27,4	21,0	22,9	26,1
1962/63.	23,3	28,1	17,5	24,7	21,1
1963/64.	22,7	29,2	16,2	22,7	22,3
1964/65.	22,8	28,4	17,7	22,8	23,1
1965/66.	21,4	25,5	19,0	20,0	25,3
1966/67.	19,5	23,2	17,8	17,9	24,4
1967/68.	21,0	22,3	19,9	18,8	27,1
1968/69.	19,8	21,1	19,6	19,0	22,8
1969/70.	21,1	20,5	21,7	19,6	24,1
1970/71.	20,0	14,3	21,9	19,7	20,5
1971/72.					
1972/73.					

Forrás: Származtatva a 40. tábla adataiból.

47 tábla:

69-70. ábra: A felvett-végzett arány alakulása /5 tagú mozgóátlagolással számított trendadatokkal %/

Tanév	Felvett-végzett arány				Trendadatok				
	G.	N.	K.	E.	G. fiu	G. lány	G. össz.	Mind, Növ.	Közg.
1958/59.	40,0	-	-	40,0					
1959/60.	49,2	-	-	49,2					
1960/61.	46,3	-	-	46,3	52,8	35,7	45,0	44,5	
1961/62.	38,4	-	-	38,4	54,2	33,9	43,9	43,3	
1962/63.	50,9	-	-	50,9	50,0	29,9	39,9	38,4	
1963/64.	34,9	-	-	34,9	48,9	26,0	35,6	34,7	
1964/65.	29,1	-	-	29,1	50,0	27,2	35,6	34,4	
1965/66.	24,8	50,0	-	30,1	43,9	26,9	32,0	33,1	
1966/67.	38,5	29,0	-	36,2	40,4	26,5	30,4	31,1	
1967/68.	32,7	68,0	13,8	35,8	43,7	29,1	33,1	32,2	44,6
1968/69.	26,8	31,6	14,3	23,6	45,9	28,1	32,6	30,6	40,3
1969/70.	42,9	44,4	18,2	35,5	45,8	31,0	34,3	30,6	42,9 14,7
1970/71.	22,2	28,6	15,8	21,2	42,7	31,9	35,0	28,9	15,3
1971/72.	46,9	41,9	11,4	36,2					
1972/73.	36,4	-	16,9	27,2					

Forrás: Származtatva a kapcsolódó táblázatokból.

48. tábla:

70. ábra: A felvett-végzett arány alakulása

Tanév	Fizikai dolgozók gyermekei		Nem fizikai dolgozók gyermekei	
	Arány	Trend	Arány	Trend
1958/59.	39,5		42,9	
1959/60.	45,7		53,8	
1960/61.	48,8	41,5	42,3	53,1
1961/62.	30,0	39,1	57,7	54,1
1962/63.	43,2	36,1	68,8	48,5
1963/64.	27,5	30,7	47,9	46,4
1964/65.	30,9	31,3	25,7	45,7
1965/66.	22,1	27,4	32,1	43,3
1966/67.	32,9	26,7	53,8	40,9
1967/68.	23,7	27,9	57,1	46,2
1968/69.	23,8	28,0	35,7	44,1
1969/70.	37,1	29,0	52,4	45,2
1970/71.	22,5	30,9	21,4	42,1
1971/72.	37,8		59,3	
1972/73.	33,3		41,7	

Forrás: Származtatva a 40. tábla adataiból.

49. tábla:

73. ábra: Egyetemre felvett-végzett arány alakulása /gimnázium/

Tanév	Helybeliek		Kollégisták		Bejárók	
	Arány	Trend	Arány	Trend	Arány	Trend
1958/59.	28,5		26,7		20,0	
1959/60.	28,5		42,8		16,7	
1960/61.	17,2	22,5	32,0	35,1	30,0	14,4
1961/62.	21,4	19,2	23,8	32,2	5,3	12,1
1962/63.	16,7	17,1	50,0	24,7	0,0	8,7
1963/64.	12,1	14,5	12,5	20,6	8,3	3,7
1964/65.	18,0	15,3	5,0	17,3	0,0	6,0
1965/66.	4,3	13,1	11,7	7,3	4,8	8,8
1966/67.	25,6	13,4	7,5	4,8	16,7	9,7
1967/68.	5,7	12,6	0,0	3,8	14,3	15,0
1968/69.	13,3	13,6	0,0	1,5	12,5	16,1
1969/70.	13,9	11,7	0,0	6,7	26,6	20,3
1970/71.	9,4	13,9	0,0	6,7	10,5	17,4
1971/72.	16,0		33,3		37,5	
1972/73.	16,7		0,0		0,0	

Forrás: Származtatva a 42. tábla adataiból.

50. tábla:

74. ábra: Egyéb felsőoktatási intézménybe felvett - végzett arány trendjének alakulása /gimnázium/

Tanév	Helybeliek	Kollégisták	Bejárók
1960/61.	26,6	18,6	19,9
1962/63.	27,8	24,9	17,5
1963/64.	26,1	25,1	12,0
1964/65.	25,2	24,9	16,3
1965/66.	26,6	24,3	12,0
1966/67.	25,4	26,8	8,1
1967/68.	23,0	24,0	6,7
1968/69.	26,4	28,0	5,9
1969/70.	24,2	34,0	5,3
1970/71.	25,1	36,6	10,2
1971/72.	22,7	36,6	13,8

Forrás: Származtatva a 42. tábla adataiból.

51. tábla:

75. ábra: A felvett-végzett arány alakulása /gimnázium/.

Tanév	Helybeli		Kollégista		Bejáró	
	Arány	Trend	Arány	Trend	Arány	Trend
1958/59.	50,0		26,7		40,0	
1959/60.	53,6		71,4		27,8	
1960/61.	44,8	49,1	48,0	53,7	50,0	34,3
1961/62.	40,5	47,0	52,4	57,1	26,3	29,6
1962/63.	56,7	43,2	70,0	49,8	27,3	20,7
1963/64.	39,4	39,7	43,8	45,5	16,7	20,0
1964/65.	34,4	41,9	35,0	41,6	10,5	18,0
1965/66.	27,7	38,5	26,5	34,1	19,0	16,9
1966/67.	51,2	36,4	32,5	28,8	16,7	16,4
1967/68.	40,0	39,0	0,0	31,8	21,4	20,9
1968/69.	28,9	37,8	50,0	36,5	14,3	21,4
1969/70.	47,2	36,8	50,0	43,3	33,3	30,5
1970/71.	21,9	36,6	50,0	43,3	21,1	31,2
1971/72.	46,0		66,7		62,5	
1972/73.	38,9		00,0		25,0	
Összesen:	40,4		41,7		25,1	

Forrás: Származtatva a 42. tábla adataiból.

52. tábla :

56. ábra: Egyetemre jelentkezett-végzett arány alakulása /gimnázium/

Tanév	Gimm. Arány	Összes Trend	Fiúk Arány	/gimm./ Trend	Lányok Arány	/gimm./ Trend
1958/59.	40,0		44,4		34,7	
1959/60.	39,3		52,8		20,0	
1960/61.	35,8	32,0	45,9	39,6	23,3	23,0
1961/62.	22,1	28,1	26,2	36,6	18,2	19,5
1962/63.	22,6	24,1	28,6	30,4	18,7	19,1
1963/64.	20,6	19,0	29,4	26,2	17,4	16,0
1964/65.	19,4	18,6	21,9	27,7	17,7	15,2
1965/66.	10,5	16,4	25,0	25,0	7,8	13,5
1966/67.	19,8	16,5	33,3	23,8	14,5	14,2
1967/68.	11,5	16,6	15,4	26,6	10,3	13,5
1968/69.	21,4	18,2	23,5	31,6	20,5	13,4
1969/70.	19,6	19,2	35,7	34,9	14,3	14,1
1970/71.	18,5	21,4	50,0	37,8	7,5	15,4
1971/72.	25,0		50,0		18,0	
1972/73.	22,7		30,0		16,7	

Forrás: Származtatva a 38. tábla adataiból.

53. tábla :

58. ábra: Egyetemre jelentkezett -végzett arány alakulása /gimnázium/

Tanév	Gimm. fizikai Arány	dolgozó gyermeke Trend	Gimm. nem fiz. Arány	dolg. gyermeke Trend
1958/59.	34,9		71,4	
1959/60.	42,9		34,6	
1960/61.	31,7	27,1	42,3	47,4
1961/62.	15,0	23,1	38,5	39,2
1962/63.	10,8	16,9	50,0	39,1
1963/64.	15,0	12,3	30,4	33,5
1964/65.	11,8	12,5	34,3	31,9
1965/66.	9,1	11,7	14,3	26,2
1966/67.	15,7	11,6	30,7	28,7
1967/68.	7,1	11,5	21,5	28,5
1968/69.	14,3	12,2	42,8	32,8
1969/70.	11,4	13,4	33,3	32,6
1970/71.	12,5	16,1	35,7	33,3
1971/72.	21,6		29,6	
1972/73.	20,9		25,0	

Forrás: Származtatva a 39, 40. tábla adataiból.

54. tábla:

57. ábra: Egyéb felsőoktatási intézménybe jelentkezeti-végzett arány alakulása /gimnázium/-Trendadatok.

Tanév	Gimnázium összes	Fülek	Lányok	Fiz. d. gy.	Nem f. d. gy.
1960/61.	29,9	26,0	34,1	30,0	28,3
1961/62.	36,1	32,7	39,3	35,2	36,8
1962/63.	37,7	36,7	37,8	38,6	35,9
1963/64.	38,9	40,2	35,6	37,8	41,3
1964/65.	38,6	40,3	35,5	37,2	42,1
1965/66.	39,1	39,9	37,3	36,5	45,9
1966/67.	34,0	36,7	33,1	33,7	37,4
1967/68.	33,5	34,3	33,3	32,3	37,2
1968/69.	29,8	32,1	29,4	29,2	31,5
1969/70.	31,1	33,2	30,7	29,9	32,7
1970/71.	31,6	34,1	30,5	30,2	32,7

Forrás: Származtatva a 38. és 39. tábla adataiból.

55. tábla:

55 - 56. A jelentkező-végzett arány alakulása /5 tagú mozgóátlagolással szá-
 ábra: mitott trendadatokkal is %/ 1958/59 - 1972-73.

Tanév	Jelentkező végzett arány				Trendadatok					
	G.	Növ.	Kg.	Együtt	Gimm.fiu	G.lány	Gimm.ö.	Növ.	Kg.	Mind
1958/59.	58,0	-	-	58,0						
1959/60.	67,2	-	-	67,2						
1960/61.	68,7	-	-	68,7	65,6	57,1	61,8			61,8
1961/62.	54,7	-	-	54,7	69,3	58,8	64,2,			64,2
1962/63.	60,4	-	-	60,4	67,1	56,9	61,8			61,8
1963/64.	69,8	-	-	69,8	66,4	51,6	57,9			57,9
1964/65.	55,3	-	-	55,3	68,0	50,7	57,2			57,2
1965/66.	49,5	82,1	-	56,4	64,9	50,8	55,5			57,5
1966/67.	51,0	64,5	-	54,3	60,5	47,3	50,5			51,6
1967/68.	51,9	80,0	27,6	51,9	60,9	46,8	50,1	72,3		49,7
1968/69.	44,6	68,4	17,1	40,0	63,5	42,8	48,0	66,4		46,9
1969/70.	53,6	66,7	21,2	45,8	68,1	44,8	50,3	69,0	26,7	47,3
1970/71.	38,9	52,4	42,1	42,5	71,9	45,9	53,0	28,3		47,6
1971/72.	62,5	77,4	25,7	56,1						
1972/73.	65,2	-	40,7	53,6						
Mind.	56,5	71,1	30,6	54,1						

Forrás: Származtatva a kapcsolódó táblázatokból.

56. tábla:

56. ábra: A jelentkező-végzett arány alakulása /gimnázium/

Tanév	Fizikai dolgozók gyermekei		Nem fizikai dolgozók gyermekei	
	Arány	Trend	Arány	Trend
1958/59.	53,5		85,7	
1959/60.	62,9		73,1	
1960/61.	70,7	57,1	58,6	75,7
1961/62.	46,7	58,3	73,1	76,0
1962/63.	51,4	55,5	81,3	75,0
1963/64.	60,0	50,1	87,0	74,8
1964/65.	48,5	49,7	66,7	74,0
1965/66.	50,7	48,2	66,7	72,1
1966/67.	44,3	45,3	69,2	66,1
1967/68.	44,7	43,7	31,3	65,7
1968/69.	40,5	41,4	57,1	64,3
1969/70.	45,7	43,3	40,0	65,3
1970/71.	32,5	46,3	57,1	66,0
1971/72.	54,1		74,1	
1972/73.	58,1		75,0	

Forrás: Származtatva a 39. és 40. táblából.

57. tábla:

59. ábra: Egyetemre jelentkezett-végzett arány alakulása /gimnázium/

Tanév	Helybeliek		Kollégisták		Bejárók	
	Arány	Trend	Arány	Trend	Arány	Trend
1958/59.	42,8		40,0		20,0	
1959/60.	32,1		64,3		33,3	
1960/61.	20,7	28,4	52,0	46,0	40,0	20,8
1961/62.	26,2	23,4	23,8	44,3	10,5	20,1
1962/63.	20,0	22,9	50,0	32,4	0,0	14,5
1963/64.	18,2	20,5	31,2	24,9	18,7	8,4
1964/65.	29,5	21,3	5,0	22,2	5,3	9,6
1965/66.	8,5	16,6	14,7	12,2	9,5	12,5
1966/67.	30,2	20,4	10,0	5,9	16,7	11,7
1967/68.	11,4	17,8	0,0	4,9	14,3	15,9
1968/69.	22,2	19,2	0,0	2,0	12,5	19,3
1969/70.	16,7	17,6	0,0	6,7	26,7	23,5
1970/71.	15,6	20,1	0,0	6,7	26,3	22,3
1971/72.	22,0		33,3		37,5	
1972/73.	24,1		0,0		8,3	

Forrás: Származtatva a 41, 42. tábla adataiból.

58. tábla:

60. ábra: Egyéb felsőoktatási intézménybe jelentkezett-végzett arány alakulása /gimnázium/. Trendadatok.

Tanév	Helybeliek	Kollégisták	Bejárók
1960/61.	34,7	24,0	26,0
1961/62.	40,2	31,3	30,4
1962/63.	41,0	36,6	30,1
1963/64.	39,4	39,7	35,6
1964/65.	40,2	40,0	29,4
1965/66.	38,9	36,1	32,1
1966/67.	33,6	36,1	28,7
1967/68.	34,8	45,1	28,5
1968/69.	31,1	48,0	21,1
1969/70.	33,0	46,6	26,1
1970/71.	33,5	46,6	26,1

Forrás: Származtatva a 41-42. sz. tábla adataiból.

59. tábla:

61. ábra: A jelentkezők-végzők arányának alakulása /gimnázium/

Tanév	Helybeliek		Kollégisták		Bejárók	
	Arány	Trend	Arány	Trend	Arány	Trend
1958/59.	64,3		53,3		40,0	
1959/60.	60,7		92,8		55,5	
1960/61.	68,9	63,1	72,0	70,0	60,0	46,8
1961/62.	54,8	63,6	61,9	75,6	42,1	50,5
1962/63.	66,7	63,9	70,0	69,0	36,4	44,6
1963/64.	66,7	59,9	81,2	64,6	58,3	44,0
1964/65.	62,3	61,5	60,0	62,2	26,3	39,0
1965/66.	48,9	58,4	50,0	48,2	57,1	44,5
1966/67.	62,8	54,0	50,0	42,0	16,7	40,4
1967/68.	51,4	52,6	0,0	50,0	64,3	44,4
1968/69.	44,4	50,3	50,0	50,0	37,5	40,4
1969/70.	55,5	50,6	100,0	53,3	46,7	49,6
1970/71.	37,5	53,6	50,0	53,3	36,8	48,4
1971/72.	64,0		66,7		62,5	
1972/73.	66,7		0,0		58,3	

Forrás: Származtatva a 41-42. tábla adataiból.

60. tábla:

63. ábra: Az egyetemre felvett-jelentkező arány alakulása /gimnázium/

Tanév	Gimnázium összes		Fiúk /gimn./		Lányok /gimn./	
	Arány	Trend	Arány	Trend	Arány	Trend
1958/59.	65,0		83,3		37,5	
1959/60.	70,8		73,7		60,0	
1960/61.	66,7	72,9	64,7	79,2	71,4	62,9
1961/62.	78,9	70,7	90,9	74,5	62,5	65,4
1962/63.	83,3	68,5	83,3	73,1	83,3	64,3
1963/64.	53,8	66,1	60,0	75,2	50,0	58,6
1964/65.	60,0	67,2	66,7	77,0	54,5	60,1
1965/66.	54,5	63,8	75,0	70,3	42,8	58,5
1966/67.	84,2	64,7	100,0	68,3	70,0	61,0
1967/68.	66,7	70,9	50,0	75,0	75,0	66,7
1968/69.	58,3	70,0	50,0	74,3	62,5	58,2
1969/70.	90,9	68,2	100,0	68,6	83,3	59,9
1970/71.	50,0	69,5	71,4	75,1	0,0	58,1
1971/72.	75,0		71,4		77,8	
1972/73.	73,3		77,8		66,7	

Forrás: Származtatva a 38, 43. tábla adataiból.

61. tábla:

63. ábra: Egyetemre felvett - jelentkező arány alakulása /gimn./

Tanév	Fizikai dolgozó gyermekei		Nem fizikai dolgozó gy.	
	Arány	Trend	Arány	Trend
1958/59.	73,3		40,0	
1959/60.	73,3		66,7	
1960/61.	69,2	78,7	63,6	65,1
1961/62.	77,8	70,7	80,0	71,3
1962/63.	100,0	68,6	75,0	69,7
1963/64.	33,3	66,1	71,4	66,9
1964/65.	62,5	68,8	58,3	65,9
1965/66.	57,1	62,1	50,0	64,3
1966/67.	90,9	72,1	75,0	56,7
1967/68.	66,7	74,6	66,7	65,0
1968/69.	83,3	71,2	33,3	67,0
1969/70.	75,0	68,0	100,0	67,0
1970/71.	40,0	68,0	60,0	70,3
1971/72.	75,0		75,0	
1972/73.	66,7		83,3	

Forrás: Származtatva a 39, 40. tábla adataiból.

62. tábla:

64. ábra: Az egyéb felsőoktatási intézménybe felvett-jelentkező arány alakulása /gimnázium/

Tanév	Gimnázium összes		Fiúk		Lányok		Fiz. d.		Nem f. d.	
	Arány	Trend	Arány	Trend	Arány	Trend	Arány	Trend	Arány	Trend
1958/59.	77,8		50,0		100,0		75,0		100,0	
1959/60.	76,5		100,0		63,6		71,4		80,0	
1960/61.	68,2	74,4	87,5	83,8	57,1	67,6	68,7	70,6	66,7	84,9
1961/62.	64,3	68,5	71,4	85,8	57,1	56,1	57,9	65,6	77,8	70,1
1962/63.	85,0	62,9	110,0	78,3	60,0	51,0	80,0	64,1	100,0	61,5
1963/64.	48,4	59,0	60,0	70,8	42,8	49,3	30,0	60,0	46,2	58,1
1964/65.	48,6	60,2	62,5	69,0	38,1	52,4	64,0	61,4	16,7	58,6
1965/66.	48,8	55,5	50,0	63,0	48,6	51,7	48,1	55,4	50,0	55,7
1966/67.	70,0	58,2	62,5	61,0	72,7	57,4	65,0	54,5	80,0	76,5
1967/68.	61,9	63,2	80,0	63,5	56,3	64,5	50,0	58,4	85,7	84,6
1968/69.	61,5	66,1	50,0	63,5	71,4	69,0	45,4	66,2	150,0	74,6
1969/70.	73,7	67,1	75,0	63,0	73,3	70,3	83,3	66,6	57,1	75,2
1970/71.	63,6	64,0	50,0	51,6	71,4	72,3	87,5	66,6	0,0	66,4
1971/72.	75,0		60,0		78,9		66,7		83,3	
1972/73.	46,4		23,1		66,7		50,0		41,7	

Forrás: Származtatva a 38., 39., 40., 43. tábla adataiból.

63. tábla:

62., 65. ábra: A felvett-jelentkező arány alakulása /5 tagú mozgóátlagolással számított trendadatokkal is/ %/

Tanév	Felvett-jelentkező arány				Trendadatok					
	G.	N.	K.	E.	G.fiu	G.lány	Gimm.8.	Növ.	Közg.	Mind
1958/59.	69,0	-	-	69,0						
1959/60.	73,2	-	-	73,2						
1960/61.	67,4	-	-	67,4	80,4	62,8	72,8			72,3
1961/62.	70,2	-	-	70,2	78,3	59,4	69,0			68,1
1962/63.	84,4	-	-	84,4	74,5	55,7	64,9			63,3
1963/64.	50,0	-	-	50,0	73,6	52,8	61,4			59,5
1964/65.	52,6	-	-	52,6	73,5	55,4	62,5			60,7
1965/66.	50,0	60,9	-	53,3	67,6	53,6	58,2			57,6
1966/67.	75,5	45,0	-	66,7	66,7	58,0	60,2			59,5
1967/68.	63,0	85,0	50,0	69,1	71,7	64,5	65,7	60,8		64,4
1968/69.	60,0	46,2	83,3	59,1	72,2	65,0	67,1	59,5		64,9
1969/70.	80,0	66,7	85,7	77,6	67,3	66,3	67,0	61,3	60,2	64,3
1970/71.	57,1	54,5	37,5	50,0	59,4	67,6	65,6		58,5	60,1
1971/72.	75,0	54,2	44,4	64,4						
1972/73.	55,8	-	41,7	50,7						
Mind	64,8	59,3	50,0	62,6						

Forrás: Származtatva a kapcsolódó táblázatokból.

64. tábla:

65. ábra : A felvett-jelentkező arány alakulása /gimnázium/

Éves	Fizikai dolgozók gyermeke		Nem fizikai dolgozók gyermeke	
	Arány	Trend	Arány	Trend
1958/59.	73,9		50,0	
1959/60.	72,7		73,7	
1960/61.	69,0	72,8	64,7	70,4
1961/62.	64,3	67,2	78,9	71,4
1962/63.	84,2	65,4	84,6	64,1
1963/64.	45,8	61,6	55,0	61,2
1964/65.	63,6	63,6	37,5	61,0
1965/66.	50,0	57,3	50,0	60,1
1966/67.	74,2	59,9	77,8	61,6
1967/68.	52,9	63,4	80,0	69,8
1968/69.	58,8	67,3	62,5	67,3
1969/70.	81,3	66,4	78,6	67,7
1970/71.	69,2	67,1	37,5	62,8
1971/72.	70,0		80,0	
1972/73.	56,0		55,6	

Forrás: Származtatva a 39-40. tábla adataiból.

65. tábla:

66. ábra: Az egyetemre felvett-jelentkező arány alakulása /gimnázium/

Éves	Helybeliek		Kollégisták		Bejárók	
	Arány	Trend	Arány	Trend	Arány	Trend
1958/59.	66,7		66,7		100,0	
1959/60.	88,9		66,7		50,0	
1960/61.	83,3	80,8	61,5	79,0	75,0	55,0
1961/62.	81,8	80,8	100,0	73,7	50,0	45,0
1962/63.	83,3	75,2	100,0	80,3	0,0	35,0
1963/64.	66,7	68,6	40,0	84,0	50,0	20,0
1964/65.	61,1	69,1	100,0	79,0	0,0	30,0
1965/66.	50,0	62,5	80,0	59,0	0,0	50,0
1966/67.	84,6	61,1	75,0	51,0	100,0	60,0
1967/68.	50,0	65,6	0,0	31,0	100,0	80,0
1968/69.	60,0	67,6	0,0	15,0	100,0	88,0
1969/70.	83,3	65,2	0,0	35,0	100,0	88,0
1970/71.	60,0	69,0	0,0	35,0	40,0	88,0
1971/72.	72,7		100,0		100,0	
1972/73.	69,2		0,0		100,0	

Forrás: Származtatva a 41-42. tábla adataiból.

66. tábla:

67. ábra: Az egyéb felsőoktatási intézménybe felvett- jelentkező arány alakulása /gimnázium/

Év	Helybéli				Kollégista				Bejáró			
	Felv.	Jel.	Arány	Trend	Felv.	Jel.	Arány	Trend	Felv.	Jel.	Arány	Trend
1958/59.	6	6	100,0		0	2	0,0		1	1	100,0	
1959/60.	7	8	87,5		4	4	100,0		2	4	50,0	
1960/61.	8	14	57,1	79,4	4	5	80,0	78,0	2	2	100,0	78,3
1961/62.	8	12	66,7	70,7	6	8	75,0	88,5	4	6	66,7	66,3
1962/63.	12	14	85,7	62,2	2	2	100,0	73,4	3	4	75,0	66,3
1963/64.	9	16	56,3	63,3	5	8	62,5	66,7	2	5	40,0	54,3
1964/65.	10	20	50,0	65,7	6	11	54,5	64,2	2	4	50,0	41,0
1965/66.	11	19	57,9	65,7	5	12	41,7	44,2	4	10	40,0	28,9
1966/67.	11	14	78,6	68,4	10	16	62,5	51,7	0	0	0,0	20,9
1967/68.	12	14	85,7	75,6	0	0	0,0	50,8	1	7	14,3	17,5
1968/69.	7	10	70,0	75,4	1	1	100,0	62,5	0	2	0,0	29,5
1969/70.	12	14	85,7	74,0	1	2	50,0	70,0	1	3	33,3	49,5
1970/71.	4	7	57,1	67,3	1	1	100,0	70,0	2	2	100,0	53,7
1971/72.	15	21	71,4		1	1	100,0		2	2	100,0	
1972/73.	12	23	52,2		0	0	0,0		2	6	33,3	

Forrás: Származtatva a 41-42. tábla adataiból.

67. tábla:

68. ábra: A felvett-jelentkező arány alakulása /gimnázium/

Év	Helybéli		Kollégisták		Bejárók	
	Arány	Trend	Arány	Trend	Arány	Trend
1958/59.	77,7		50,0		100,0	
1959/60.	88,2		76,9		50,0	
1960/61.	65,0	78,0	66,7	75,6	83,3	74,2
1961/62.	73,9	74,2	84,6	76,4	62,5	59,9
1962/63.	85,0	67,7	100,0	72,7	75,0	57,9
1963/64.	59,1	66,0	53,8	69,9	28,6	47,9
1964/65.	55,3	67,5	58,3	66,0	40,0	55,4
1965/66.	56,5	66,0	52,9	46,0	33,3	47,0
1966/67.	81,5	67,2	65,0	55,2	100,0	48,0
1967/68.	77,8	73,2	0,0	53,6	33,3	54,3
1968/69.	65,0	73,5	100,0	63,0	33,3	59,0
1969/70.	85,0	71,6	50,0	70,0	71,4	59,0
1970/71.	58,3	67,5	100,0	70,0	57,1	60,9
1971/72.	71,9		100,0		100,0	
1972/73.	58,3		0,0		42,8	

Forrás: Származtatva a 41-42. tábla adataiból.

68. tábla:

76. ábra: Egyetemre felvett-összes felvett arány alakulása /5 tagú mozó átla-
77. ábra: góllással számított trendadatokkal is / %/ 1958/59 -1972/73 .

Év	E-re felvett-összes felvett				Trendadatok					
	G.	N.	K.	E.	G.fü.	G.lány	G.é.	Név.	Kg.	Mind
1958/59	65,0	-	-	65,0						
1959/60	56,7	-	-	56,7						
1960/61	61,6	-	-	51,6	59,1	38,0	50,4			50,4
1961/62	45,5	-	-	45,5	49,1	36,6	45,5			45,5
1962/63	37,0	-	-	37,0	42,6	39,2	42,0			42,0
1963/64	31,8	-	-	31,8	40,4	34,5	37,0			35,5
1964/65	40,0	-	-	40,0	43,3	32,9	36,6			35,2
1965/66	26,9	21,4	-	25,0	41,0	28,8	34,8			32,4
1966/67	43,2	33,3	-	41,3	42,4	32,7	36,8			33,3
1967/68	23,5	17,6	50,0	23,7	47,4	30,3	37,0	22,8		34,0
1968/69	46,7	16,7	40,0	38,5	51,6	27,3	40,0	18,5		36,0
1969/70	41,7	25,0	66,7	42,1	51,3	27,6	38,8	16,5	51,3	34,7
1970/71	41,7	0,0	50,0	33,3	61,3	28,3	42,9		47,3	38,5
1971/72	40,0	23,1	50,0	36,2						
1972/73	45,8	-	30,0	41,2						
Mind:	42,6	20,5	45,7	39,5						

forrás: származtatva a kapcsolódó táblázatokból.

69. tábla :

83-88 ábra: 1958/59 és 1972/73 között végzett tanulónk megoszlása a szülői lakóhelye szerint

Település	Felvették felsőokt. int-be				Tovább nem tanuló				Összes			
	G.	N.	Kg.	Össz.	G.	N.	K.	Ö.	G.	N.	K.	Ö.
Kisújszállás	240	31	13	284	361	29	44	434	601	60	57	718
Kenderes	45	3	1	49	103	5	16	124	148	8	17	173
Kunhegyes	18	3	2	23	65	4	18	87	83	7	20	110
Abádszalók	15	4	2	21	21	7	7	35	36	11	9	56
Tiszaroff	10	6	1	17	16	6	6	28	26	12	7	45
Karcag	1	-	2	3	1	2	26	29	2	2	28	32
Tiszaabony	8	3	-	11	13	2	1	16	21	5	1	27
Fegyvernek	3	3	1	7	6	3	7	16	9	6	8	23
Ecsegfalva	4	-	-	4	14	2	1	17	18	2	1	21
Kunmadaras	2	2	3	7	4	4	6	14	6	6	9	21
Tosajmonostor	3	-	3	6	5	2	7	14	8	2	10	20
Tiszaagyenda	3	2	0	5	7	1	5	13	10	3	5	18
Tiszaszentimre	1	4	0	5	-	4	9	13	1	8	9	18
Kisköre	5	1	1	7	3	4	1	8	8	5	2	15
Budapest	5	-	-	5	6	-	-	6	11	-	-	11
Tiszaderzs	-	2	-	2	-	1	6	7	-	3	6	9
Tiszaörs	1	-	1	2	-	-	6	6	1	0	7	8
Tiszaabony	2	-	2	4	2	0	0	2	4	-	2	6
Déaványa	2	-	-	2	3	1	0	4	5	1	0	6
Szolnok	-	-	-	-	1	5	-	6	1	5	-	6
Tiszaigaz	1	-	1	2	-	-	2	2	1	-	3	4
Tiszapüspöki	1	-	-	1	1	-	2	3	2	-	2	4
Tiszaszőlős	-	1	1	2	-	-	2	2	-	1	3	4

Forrás: Iskolai anyakönyvek adatai /1958/59 - 1972/73/

	Felvették felsőokt. int-be				Tovább nem tanuló				Összes			
	G.	N.	Közg.	Össz.	G.	N.	Közg.	Össz.	G.	N.	Közg.	Össz.
Tiszafüred	-	1	-	1	-	2	12	14	-	3	12	15
Sirok	-	3	-	3	-	1	-	1	-	4	-	4
Törökszent.	-	-	-	-	1	1	1	3	1	1	1	3
Szajó	-	-	-	-	1	1	1	3	1	1	1	3
Érd	-	-	-	-	3	-	-	3	3	-	-	3
Komocse	2	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	2
Bosonyzsög	-	2	-	2	-	-	-	-	-	2	-	2
Jászszenta.	-	1	-	1	-	1	-	1	-	2	-	2
Turkeve	-	-	-	-	-	2	-	2	-	2	-	2
Öcsöd	-	-	-	-	-	2	-	2	-	2	-	2
Tiszaésske	-	-	-	-	2	-	-	2	2	-	-	2
Görögország	2	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	2
Jászároksz.	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1
Jásztelek	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1
Kunszentm.	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1
Mezőtárcány	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1
Sárvár	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1
Mezőbék	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1
Jászaladány	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1
Nagyiván	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1
Jászberény	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1
Zagyvarékas	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1
Szandaszőlőss	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1
Cibakháza	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1
Hidasnémeti	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1
Tápiószéle	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1
Tiszatenyő	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1
Miskolc	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1
Tiszaöldvár	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1
Jászfákóhalma	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1
Szászberék3	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1
Alattyán	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1
Tibolddaróc	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1
Gyöngyöshalász	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1
Üllő	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1
Esztergom	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1
Cegléd	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1
Soltvadkert	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1
Füzesabony	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1
Solt	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1
Jászapáti	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1
Berettyóuf.	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1
Apavára	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1
Berhida	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1
Kengyel	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1
Cserkeszőllő	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1
Balatonfüred	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1
Majs	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1
Kőröstarcsa	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1
Össz:	378	73	35	486	654	100	194	948	1032	173	229	1434

70. tábla:

A felvett-végzett arány alakulása a legjelentősebb tanuló bázist jelentő településeinken /1958/69 - 1972/73 együtt/

Település	Felvett - végzett arány			
	Gimn.	Növ.	Közg.	Együtt
Kisújszállás	39,9	51,7	22,8	39,6
Kenderes	30,4	37,5	5,9	28,3
Kunhegyes	21,7	42,9	10,0	20,9
Abádszalók	41,7	36,4	22,2	37,5
Tiszaroff	38,5	50,0	14,3	37,8
Karcag	50,0	0,0	7,1	9,4
Tiszabura	38,1	60,0	0,0	40,7
Fegyvernek	33,3	50,0	12,5	30,4
Ecségfalva	22,2	0,0	0,0	19,0
Kunmadaras	33,3	33,3	33,3	33,3
Toma jmonostora	37,5	0,0	30,0	30,0
Tiszagyenda	30,0	66,7	0,0	27,8
Tiszaszentimre	100,0	50,0	0,0	27,8
Kisköre	62,5	20,0	50,0	46,7
Tiszafüred	-	33,3	0,0	6,7

Forrás: Származtatva az előző táblázatból.

/Az adatok kissé azért térnek el a 36. sz. táblázat adataitól, mert itt néhány külterületi kollégista is kisújszállásiként szerepel/

71. tábla:

89-90. ébra: Egyes tanulókategóriák létszáma - továbbtanulási adatok asszociáció-mátrixa.

Egymást vonzó ismérvek	Tovább. tan. jel. száma	Felsőokt. felvett. száma	Egyetemre fel. jel. száma	Egyéb felső. okt. int.-be felvett. jel. száma	Egyet. felvett. száma	Egyéb f. felvett. száma	Alternatív ismerv
Fiúk száma összesen	0,450	0,410	0,403	0,203	0,468	0,222	Lányok száma összesen
Fiúk száma gimnázium	0,325	0,345	0,464	- 0,052	0,534	0,013	Lányok száma gimn.
Nem fd. gy. száma összesen	0,393	0,280	0,368	0,148	0,352	0,117	Fd. gy. sz. összesen
Nem fd. gy. száma gimn.	0,422	0,279	0,406	0,116	0,326	0,107	Fd. gy. sz. gimnázium
Helybeliek és koll. összesen	0,290	0,402	0,173	0,100	0,252	0,507	Nem helybeliek és nem koll. összesen
Helybeliek és koll. összesen	0,373	0,405	0,145	0,175	0,242	0,413	Nem helybeli és nem koll. gimn.
Alternatív ismerv	Tov. tan. ra nem fel. sz. száma	Tovább tan. száma	Egyetemen tovább tan. száma	Tovább nem tan. ill. egyetemen tovább nem	Egyetemen fel nem vettek sz. ill. to- vább nem	Egyetemen felvettek sz. ill. to- vább nem	tanulók száma

71-76. tábla: Forrás: Származtatva az előző táblázatokból.

72. tábla:

Egyes tanulókatóriák kapcsolatának szorossága a felsőoktatási felvételekkel.

Egyúttal vett ismertek	Felsőoktatásra fel- vettek száma	Alternatív ismérvek
Növ. v. g. szakközépiskolások	0,604	Közgazdasági szakközépisko- lások
Gimnazisták	0,524	"
Növ.v. g. szakközépiskolások	0,116	Gimnazisták
Helybeliek összesen	0,398	Bejárók összesen
Kollégisták összesen	0,270	"
Helybeliek összesen	0,143	Kollégisták összesen
Kollégisták /gimnazisták/	0,361	Bejárók /gimnazisták/
Helybeliek /gimnazisták/	0,339	"
Kollégisták /gimnazisták/	0,143	Helybeliek /gimnazisták/
Alternatív ismért	Felsőoktatásban tovább nem tanulók száma	

73. tábla:

72. tábla: A IV. gimnáziumi osztályt végzett nem f. d. származású tanulók-tovább-
tanulók asszociáció Yule-féle együttthatójának és trendjének alakulása
1958/59 - 1972/73.

Tanév	Yule-féle együtttható értéke	Trendadat
1958/59.	0.068	
1959/60.	0.162	
1960/61.	-0.130	0.222
1961/62.	0.522	0.291
1962/63.	0.486	0.233
1963/64.	0.415	0.309
1964/65.	-0.127	0.287
1965/66.	0.251	0.314
1966/67.	0.409	0.287
1967/68.	0.622	0.373
1968/69.	0.280	0.316
1969/70.	0.301	0.316
1970/71.	-0.031	0.238
1971/72.	0.410	
1972/73.	0.176	

74. tábla:

93. ábra: A IV. osztályt végzett nem f. d származású szakközépiskolás tanulók - továbbtanulók asszociáció Yule-féle együtthatójának és trendjének alakulása 1958/59 - 1972/73.

Év	Yule-féle együttható értéke	Trendadat
1965/66.	-0.149	
1966/67.	0.288	
1967/68.	0,0	0.225
1968/69.	0,367	0.203
1969/70.	0.621	0.190
1970/71.	- 0.263	0.167
1971/72.	0.224	
1972/73.	-0.113	

75. tábla:

94. ábra: A IV. gimnáziumi osztályt végzett fiúk-továbbtanulók asszociáció Yule-féle együtthatójának és trendjének alakulása 1958/59 - 1972/73.

Év	Yule-féle együttható értéke	Trendadat
1958/59 .	0.200	
1959/60 .	0.304	
1960/61 .	0.062	0.331
1961/62 .	0.369	0.387
1962/63 .	0.719	0.401
1963/64 .	0.481	0.458
1964/65 .	0.374	0.458
1965/66 .	0.348	0.347
1966/67 .	0.366	0.270
1967/68 .	0.169	0.269
1968/69 .	0.094	0.355
1969/70 .	0.368	0.333
1970/71 .	0.778	0.290
1971/72 .	0.258	
1972/73 .	-0.120	

76. tábla:

95-96. ábra: A IV. osztályt végzett helybeliek és kollégisták együttes száma-továbbtanulók száma asszociáció Yule-féle együtthatójának és trendjének alakulása 1958/59 - 1972/73.

Év	Gimnázium Yule-féle egyh.	Trendadat	Szakközépiskola Yule-féle együtth.	Trendadat
1958/59.	0.285			
1959/60.	0.609			

Év	Gimnázium		Szakközépiskola	
	Yule-féle egyh.	Trend	Yule-féle együttható	Trendadat
1960/61.	0.003	0.409		
1961/62.	0.484	0.475		
1962/63.	0.667	0.489		
1963/64.	0.611	0.549		
1964/65.	0.682	0.573		
1965/66.	0.302	0.542	0.368	
1966/67.	0.601	0.529	-0.667	
1967/68.	0.513	0.449	1.000	0.540
1968/69.	0.545	0.409	1.000	0.416
1969/70.	0.285	0.296	1.000	0.540
1970/71.	0.103	0.256	-0.254	0.540
1971/72.	0.034		-0.047	
1972/73.	0.312		1.000	

77. tábla:

97. ábra: A továbbtanulásra jelentkezők száának megoszlása felvételi vizagatártyak /fontosabb tárgypárok/ szerint 1969/70 - 1972/73.

Szaktárgy megnevezése	Növényvédő szk.	Közg. szk.	Gimnázium	Össz.
Matematika-fizika	13	4	31	48
Magyar-történelem	-	17	48	65
Biológia-fizika	-	-	17	17
Matematika	35	32	56	123
Biológia	35	3	44	82
Kémia	33	3	24	60
Fizika	14	6	57	77
Magyar	-	19	59	78
Történelem vagy pol. é.	-	44	57	101

Forrás: Továbbtanulási gyűjtőívek adatai és Melléklet az MM 570/1973. I. sz. utasításához /Felőoktatási intézmények és szakok/

78. tábla:

99. ábra: Az 1969/70 - 1972/73 között végzett továbbtanulásra jelentkezőink részesedése egy év /1972/ felvételi keretéből szaktárgyaként, iskolatípusonként /%/

Szaktárgyak megnevezése	Növényvédő szk.	Közg. szk.	Gimnázium	Össz.
Matematika-fizika	0,302	0,093	0,720	1,114
Magyar-történelem	-	0,947	2,674	3,621
Biológia-fizika	-	-	2,141	2,141
Matematika	0,436	0,400	0,699	1,535
Biológia	1,420	0,122	1,785	3,327
Kémia	1,736	0,158	1,262	3,156
Fizika	0,217	0,092	0,882	1,191
Magyar	-	0,858	2,664	3,251
Történelem vagy p. é.	-	1,590	2,060	3,650

Forrás: A fenti táblázatok adatai és "Szándék és valóság" 1972. adatai.

79. tábla:

98. ábra: A felsőoktatási intézménybe felvettiek számának megoszlása felvételi vizsgatárgyak /fontosabb tárgypárok/ szerint 1969/70 - 1972/73.

Szaktárgy megnev.	Növényvédő szk.	Közgazd. szak.	Gimnázium	Összes
Matematika-fizika	8	1	25	34
Magyar-történelem	-	6	29	35
Biológia-fizika	-	-	10	10
Matematika	16	16	36	68
Biológia	13	2	23	38
Kémia	12	2	11	25
Fizika	9	1	38	48
Magyar	-	6	35	41
Történelem vagy p. g.	-	21	33	54

Forrás: U. ez mint az előző táblázatnál.

80. tábla:

100. ábra: Az 1969/70 - 1972/73 között végzett felsőoktatási intézménybe felvett tanulók részeseisége egy év /1972/ felvételi keretéből szaktárgyanként, iskolatípusonként /%/

Szaktárgy megnev.	Növényvédő szk.	Közgazd. sz.	Gimnázium	Összes
Matematika-fizika	0.186	0.023	0.580	0.789
Magyar-történelem	-	0.334	1.615	1.948
Biológia-fizika	-	-	1.259	1.259
Matematika	0.200	0.200	0.450	0.850
Biológia	0.527	0.081	0.608	1.542
Kémia	0.632	0.105	0.578	1.315
Fizika	0.140	0.015	0.588	0.743
Magyar	-	0.271	1.580	1.851
Történelem vagy p. g.	-	0.758	1.193	1.951

Forrás: Továbbtanulási gyűjtőívek adatai és "Szándék és valóság. 1972."

81. tábla:

101. ábra: Felvételi eredményesség /%/ a felvételi vizsgákon szaktárgyanként /szaktárgycsoportonként/ 1969/70-1972/73. /felvett-jelentkező arány/.

Szaktárgy megnev.	Növ. v.	Közg.	Gimn.	Össz
Matematika-fizika	61,5	25,0	80,6	70,8
Magyar-történelem	-	35,3	60,4	53,8
Biológia-fizika	-	-	58,8	58,8
Matematika	45,7	50,0	64,3	55,3

	Növényvédő szk.	Közg. szk.	Gimnázium	Összesen
Biológia	37,1	66,7	52,3	46,3
Kémia	36,4	66,7	45,8	41,7
Fizika	64,3	16,7	66,7	62,3
Magyar	-	31,6	59,3	52,6
Történelem vagy p. g.	-	47,7	57,9	53,5

Forrás: Származtatva az előző táblázatokból.

82. tábla :

102. ábra: felsőoktatási intézménybe jelentkezett tanulók számának valamint %-os megoszlása /1966/67 - 1971/72. együtt/ a felvételi vizsgatárgyak szerint /a hat legdöntőbb tárgyból vizsgázók száma = 100 %/

Iskola	Matematika Sz. %	Fizika Sz. %	Biológia Sz. %	Kémia Sz. %	Történelem Sz. %	Magyar Sz. %	Összesen Sz.
Budapest,							
Fazekas Gimn.	361 33,4	374 34,7	125 11,6	42 3,9	120 11,1	57 5,3	1079
Verségly Gimn.	239 25,4	241 25,6	162 17,2	70 7,4	111 11,8	119 12,6	942
Kunhegyes							
Gimnázium	29 20,8	22 15,8	25 18,0	22 15,8	21 15,2	20 14,4	139
Meg. Szakk.							
Karác	71 22,9	21 6,7	104 33,5	106 34,1	4 1,2	4 1,6	311
Vásárhelyi Pál							
Közgazdasági	91 38,4	24 10,1	10 4,2	15 6,3	53 22,4	53 18,6	237
Kisújszállás							
G. és Szk.	188 23,5	128 16,0	137 17,1	101 12,7	136 17,0	109 13,7	799
Szolnok megye	2742 27,5	2369 23,8	1383 13,9		1312 13,1		9973
				1011 10,1		1156 11,6	
Országos	13913 30,9	11187 24,9	5395 12,0		5986 13,3		44977
				3628 8,7		4868 10,2	
Népgazd. igény	33,6	27,1	10,3	8,1	11,6	9,3	

Forrás: Az Egyetemi Számítóközpont kiadványai a felsőoktatási felvételekről 1966/67 - 1971/72.

"Szándék és valóság 1972."

Megjegyzés: A kisújszállási adat 1966/67 - 1972/73-as időszakra vonatkozik.
/Abszolút számokkal nem dolgoztam/

1. Dr. Schefftsik György: Jász-Nagykun Szolnok vármegye múltja és jelene
Pécs 1935.
2. Ugyanott /továbbiakban: u. o./
3. U. o.
4. A kisujszállási Mórész Zsigmond Gimnázium és Szakközépiskola 250. évi jubileumi évkönyve 1966/67. Szerkesztette: Ari Sándor igazgató.
Vincze Sándor: A középiskolák kollégium története. 57. oldal.
5. U. o.
6. A kisujszállási Református Horthy Reál Gimnázium évkönyve az 1929/30-as tanévre.
7. Köves-Párnóczky: Általános statisztika.
Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1973. 203. oldal.
8. Dr. Henecz Aurél: A művelődési intézmények és a művelődésigazgatás fejlődése 1945-1961.
Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Budapest. 1962. 66-67. oldal.
9. U. o. 67-68. oldal.
10. Magyarország művelődési viszonyai 1945-1958.
Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó 1960. 65. oldal.
11. Az MSZMP művelődési politikájának irányelvei
Kossuth Könyvkiadó 1958. 38-39. oldal
12. Iskolai Irattár /a továbbiakban I. i./ 29/1959. sz. irata.
MTVB Művelődésügyi Osztályi iktató száma: 31.011-6/1959. Kelte: január 29.
13. 4. alatt idézett munka /a továbbiakban i. m./ 65. oldal.
14. I. i. 51/1959. sz. irata.
15. 27/1959. VB. sz. határozat.
16. 38/1959. VB. sz. határozat.
17. I. i. 51-4/1959. sz. irata. Kelte: május 13.
18. I. i. 39/1959. sz. irata.
MTVB. Művelődésügyi Osztályi iktató száma: 31.212/1959. Kelte: február 4.
19. Szolnok megyei Tanács Irattára/a továbbiakban SZm. T. i./.
A megyei középiskolai általános felügyelő jelentése a Szolnok megyei középiskolák 1958/59. évi munkájáról.
20. Az MSZMP VII. kongresszusa.
Kossuth Könyvkiadó 1959. 48. oldal.
21. I. i. 120/1959. sz. irata.
22. SZm. T. i.
A megyei középiskolai ált. felügyelő jelentése a Szolnok megyei középiskolák 1959/60. tanévi munkájáról.
23. Irányelvek oktatási rendszerünk továbbfejlesztésére.
Tankönyvkiadó 1960. szeptember. 3-5. oldal.
24. SZm. T. i.
A középiskolai igazgatói munkaközösség terve az 1960/61-es tanévre.
25. SZm. T. i.
A kisujszállási Mórész Zsigmond Gimnázium 1960/61. tanévi tantestületi nyitó-értekezletének jegyzőkönyve /a továbbiakban Tny.É. jkv./.
Ari Sándor igazgató beszámolója.
26. I. i. 139/1960 sz. irata.
27. SZm. T. i.
Tny.É. jkv. 1960/61.
Ari Sándor igazgató beszámolója.
28. I. i. 3-3/1961. sz. irata.
29. U. o.

30. I. i. 470/1961. sz. irata .
31. I. i. 115/1962. sz. irata.
Kivonat a Kunhegyesi Járási Tanács VB. 48/1962. sz. VB. határozatából .
32. 4. alatt i. m. 69. oldal .
33. I. i. 24/1962. sz. irata .
MTVB Művelődésügyi Osztályi iktató száma: 31.147/1962.
34. U. o. leíratra válaszként készített jelentésben .
35. I. i. 61/1962. sz. irata .
36. I. i. 68/1962. sz. irata .
37. Szem. I. i.
Szakfelügyeleti feljegyzések 1962.
38. I. i. 130-1/1962. sz. irata .
39. I. i. 130/1962. sz. irata .
40. Köznevelés 1962. okt. 16. "Mindenki épít" 615. oldal .
41. Szolnok Megyei Népújság 1963. június 6.
"Egy ötlet + sok akarás = sikeres oktatás. Növényvédő szakközépiskola
Kisújszálláson"
42. U. o.
43. U. o.
44. Köznevelés 1962. febr. 20. "Tájékoztatás a tantervi bizottság üléséről" 105. o.
45. U. o. 106. oldal .
46. I. i. 150/1962. sz. alatt iktatott jegyzőkönyv .
47. U. o.
48. Köznevelés 1962. nov. 6. "A gimnáziumi tantervek országos vitája" 633. oldal.
49. 46. alatt i. m.
50. Köznevelés 1963. június 21. "A gimnáziumi tantervek országos vitája" 357. old.
51. U. o. 359. oldal.
52. Köznevelés 1965. július 9. Benődi József: A gimnázium új tanterve .
53. Az MSZMP VIII. kongresszusa.
Kossuth Könyvkiadó 1962. 126. oldal.
54. U. o. 127-128. oldal.
55. I. i. 142/1963. sz. irata.
"A közoktatás kérdései" OPI segédanyag.
56. I. i. 199/1962. sz. irata.
57. I. i. 205/1962. sz. irata.
58. U. o.
59. I. i. 113/1964. sz. irata.
60. I. i. 137/1963. sz. irata .
MTVB Művelődésügyi Osztályi iktató száma: 31.050-7/1963. Kelte: aug. 12.
61. I. i. Tny.É. jkv. 1963/64. Ari Sándor igazgató beszámolója .
62. U. o. mint 53.
63. 4. alatt i. m. 70. oldal.
64. U. o. mint 61.
65. I. i. Tny.É. jkv. 1964/65 Ari Sándor igazgató beszámolója .
66. I. i. 26/1964. sz. irata. MTVB Műv. Osztályi iktató száma: 36.104/1964.
67. 4. alatt i. m. 71. oldal.
68. I. i. 159/1964. sz. irata.
69. I. i. 159-1/1964. sz. irata .
70. I. i. 247/1964. sz. irata .
MM iktató száma: 13.480/1964. III. Kelte: 1964. november 17.
71. U. o. Idézett a felvett jkv-ből .
72. U. o.

73. U. o.
74. I. i. 100/1965. sz. irata. Kelte: 1965. március 2.
75. U. o.
76. I. i. Tz. É. jkv. 1964/65. Ari Sándor igazgató beszámolója.
77. U. o.
78. U. o.
79. I. i. 152/1965. sz. irata.
80. I. i. Tny. É. jkv. 1965/66. Ari Sándor igazgató beszámolója.
81. I. i. 68/1965. sz. irata.
82. U. o. mint 80.
83. U. o. mint 80.
84. I. i. 205/1965. sz. irata. Kelte: 1965. szeptember 9.
85. I. i. 205-1/1965. sz. irata.
M4 iktató száma: 31.146/1965. II. /nov. 6./
86. 4. alatt i. m. 73. oldal.
87. Köznevelés 1965. 23. sz. Ilku Pál művelődéstudományi miniszter előadói beszéde az Országgyűlésen 1965. nov. 11-13-án.
88. 4. alatt i. m.
A kisujszállási Móricz Zsigmond Gimnázium és Szakközépiskola története
43-44. oldal. Összeállították: Ari Sándor, Dr. Borók Imre, Kiss Kálmánné,
Szabó Lajos.
89. 4. alatt i. m. 71. oldal.
90. Vendég Sándor: A szakközépiskolai hálózat fejlődése és néhány időszerű feladata.
/Előadás a megyei iskolai csoportvezetők és szakoktatási főelőadók, valamint a szakminisztériumok oktatási osztályvezetőinek értekezletén 1969. június 13./
Budapest. 1969/70. 8. oldal.
91. I. i. Általános felügyeleti látogatás jkv-e. 1965. december 22.
Kiss Kálmán hozzászólásából.
92. U. o. K. Balogh Sándor hozzászólásából.
93. U. o.
94. U. o. Porcsalmai Lajos MVB. Műv. Osztály főelőadó beszámolója.
95. U. o.
96. I. i. Tz. É. jkv. 1965/66. Ari Sándor igazgató beszámolója.
97. U. o.
98. Zsoldos István hozzászólása. U. o.
99. U. o. Tóth Albert hozzászólásából.
100. U. o. Ari Sándor igazgató összefoglalója.
101. I. i. Tny. É. jkv. 1966/67. Ari Sándor igazgató beszámolója.
102. U. o.
103. U. o.
104. I. i. 39/1966. sz. irata.
MTVB Műv. Osztályi iktató száma: 19.199/1966. Kelte: január 17.
105. U. o.
106. I. i. 214/1966. sz. irata.
107. U. o. mint 94.
108. I. i. 139/1966. sz. irata.
MTVB Művelődéstudományi Osztályi iktató száma: 20.371/1966. Kelte: június 9.
109. U. o. /a jelentésben/.
110. I. i. Tz. É. jkv. 1966/67. Ari Sándor igazgató beszámolója.
111. U. o.
112. Az MSZMP IX. kongresszusa.
Kossuth Könyvkiadó 1966. 127. oldal.

113. U. o. mint 110.
114. I. i. Tz. É. jkv. 1967/68. Ari Sándor igazgató beszámolója.
115. U. o.
116. U. o.
117. I. i. 85/1968. sz. irata.
118. I. i. Félévi É. jkv. 1967/68. Szabó Lajos hozzászólása.
119. U. o. Csobay Zoltán és Demeter Kálmán hozzászólása.
120. U. o. mint 114.
121. U. o. mint 117.
122. U. o. mint 117.
123. U. o. mint 117.
124. U. o. mint 117.
125. U. o. mint 117. 8/1968. /III. 8./ vb. sz. határozat.
126. U. o. mint 114.
127. U. o. mint 114. Dr. Szabó Lajos hozzászólása.
128. I. i. 211/1968. sz. irata.
129. I. i. Tny. É. jkv. 1968/69. Ari Sándor igazgató beszámolója.
130. U. o.
131. I. i. 240/1968. sz. irata.
MTVB Művelődésügyi Osztályi iktató száma: 19870-2/1968. Kelt: október 25.
132. I. i. 39/1969. sz. irata. Városi NEB száma: 64-19/1968. Kelt: 1968. nov. 4.
133. U. o.
134. U. o.
135. U. o.
136. U. o.
137. U. o.
138. I. i. Tny. É. jkv. 1969/70. Vincze Sándor igazgató beszámolója.
139. I. i. Tny. É. jkv. 1967/68. Porcsalmi Lajos főlőadó hozzászólása.
140. U. o. mint 132.
141. I. i. 99/1969. sz. irata. MTVB Műv. Osztályi ikt. sz: 18.542/1969. márc. 19.
142. Szolnok Megyei Néplap 1969. március 28.
Ötletpályázat. "Lenni vagy nem lenni ....?"
143. U. o.
144. U. o.
145. U. o.
146. U. o.
147. U. o.
148. U. o.
149. I. i. Nevelési É. jkv. 1972. nov. 21. Vincze Sándor igazgató beszámolója.
150. Szem. T. i.
Megyei gazdasági revízióról készült feljegyzés 1969.
Készítette: Veresegyházi Béla főlőadó.
151. Szolnok Megyei Néplap 1969. augusztus 30.
"Új középiskolai igazgatók Szolnokon és Kisújszálláson"
152. A szakközépiskolák tantervi irányelvei és a tartalmi munkálatok ütemterve
/tervezet/ 1974. 4-5. oldal.
153. Javaslat a szakközépiskolák szakosítására /tervezet/ 1974. 1. III. 6. oldal.
154. Szolnok megye fontosabb közoktatási adatainak összehasonlító elemzése
1973/74-es tanév. 24. oldal.
155. U. o. mint 90. 24. oldal.
156. U. o. mint 149. 5. oldal.
157. U. o. mint 154. 25. oldal.

158. U. o. mint 149. oldal.
159. Nagy József: Iskolastruktúrák távlati fejlesztési koncepciójáról.
MTA Pedagógiai Kutatócsoport közleményei 2. sz. 1974. január, 47. oldal.
160. MSZMP X. kongresszusa, Kossuth Könyvkiadó 1970. 188-189. oldal.
161. I. 1. 116/1971. sz. irata /Gyűjtőszáma az oktatáspolitikai párthatározathoz kapcsolódó összes iratnak/.
Jelentés az MM Gimnáziumi Osztályának. A jelentés kelte: 1971. okt. 18.
162. Ferge Zsuzsa: Az iskolarendszer továbbfejlesztésének egy variánsa.
U. o. mint 159. 17-18. oldal.
163. U. o. mint 161.
Jelentés a reform három alapelve érvényesüléséről az MM Gimnáziumi Osztályának. A jelentés kelte: 1972. március 15.
164. U. o. mint 161.
165. U. o. mint 163.
166. U. o. mint 161.
167. U. o. mint 163.
168. U. o. mint 161.
169. U. o. mint 163.
170. Ligetiné, Verebély Anna: Iskolarendszerünk egyik lehetséges modellje.
U. o. mint 159. 36. oldal.
171. U. o. mint 161.
172. U. o. mint 161.
173. Jelentés a gimnáziumi alapidokumentumok és megvalósulásuk vizsgálatáról.
/1972./ 6. oldal.
174. U. o.
175. U. o.
176. Az állami oktatás helyzete és fejlesztésének feladatai.
Kossuth Könyvkiadó, 1972. 72-73. oldal.
177. Országos közoktatáspolitikai aktíva 1972. szeptember 20.
Kossuth Könyvkiadó 1972. 13. oldal.
178. U. o. mint 176. 77. és 95. oldal.
179. U. o. mint 176. 91-92. oldal.
180. U. o. mint 176. 95. oldal.
181. Dr. Szakasits D. György: Magyarország és a tudományos-technikai forradalom.
Kossuth Könyvkiadó 1973. 194-195. oldal.
182. U. o. mint 159. 47-48. oldal.
182. e. Edgar Faure: Tanuljunk meg élni /Apprendre a etre/.
UNESCO 1972. 113-114. oldal.
183. U. o. mint 161.
Jelentés az MSZMP Városi Bizottságának az MSZMP X. kongresszusa határozatainak megvalósulásáról.
A jelentés kelte: 1973. dec. 10.
184. A középfokú iskoláztatás helyzete és jövőbeni feladatai Szolnok megyében.
A középiskolai munkacsoport jelentése 1971.
Összeállította: Páldi János igazgató.
184. a. U. o. mint 182. a.
185. U. o. mint 177. 14. oldal.
186. U. o. mint 149.
187. U. o. mint 149.
188. I. 1. Nevelési É. jkv. 1973. nov. 28. Vincze Sándor igazgató beszámolója.
189. U. o. mint 188.

190. I. 1. Tz. É. jkv. 1962/63.
Ari Sándor igazgató beszámolója.
191. I. 1. Tz. É. jkv. 1963/64.
Ari Sándor igazgató beszámolója.
192. Nagy József: Iskolaelőkészítés és beiskolázás.
Akadémiai Kiadó, Budapest 1974. 37-40. oldal.
193. U. o. mint 7. 294. oldal.
194. U. o. mint 173. 31. oldal.
195. 4. alatt i. m. 71. oldal.
196. I. 1. Tz. É. jkv. 1969/70.
Vincze Sándor igazgató beszámolója 15. oldal.
197. U. o. mint 196.
Dr. Szabó Lajosné, Dr. Kiss Kálmánné hozzászólása.
198. I. 1. Tz. É. jkv. 1970/71.
Vincze Sándor igazgató beszámolója 31. oldal.
199. 154. alatt i. m. 38. oldal.
200. 196. alatt i. m. 29. oldal.
201. 7. alatt i. m. 301. oldal.
202. Dr. Sváb János: Biometria: módszerek a kutatásban.
Mezőgazdasági Kiadó, Budapest 1973. 319. oldal.
203. 202. alatt i. m. 325-326. oldal.
204. M. Ezekiel - K. A. Fox: Korreláció és regresszióanalízis.
Lineáris és nem lineáris módszerek.
Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1970. 228. oldal.
205. 202. alatt i. m. 324. oldal.
206. Ágoston-Nagy-Orosz: Méréses módszerek a pedagógiában.
Tankönyvkiadó Budapest, 1971. 296. oldal.
207. Neveléstudomány és folyamatos korszerűsítés.
Tanulmányok az OPI vizsgálatairól nyomán
Szerkesztő: Kiss Árpád
Akadémiai Kiadó, Budapest, 1973.
Kozma Tamás: Hátrányos helyzetű iskolai körzetek. 143. oldal.

Tartalom

<u>Bevezetés</u>	1
<u>1. Az iskolareform időszak a korábbi dokumentumok tükrében /1958 - 1973./</u>	3
1.1. Az iskolareform előkészítése	3
1.2. Kísérlet a lánylíkóthoz kialakítására iskolákban.	4
1.3. Az iskolareform tézise. A politéchnikai oktatás kezdetei megérkezés, iskolákban. Az 1961. évi III. sz. törvény.	5
1.4. Az extenzív tanulói létszámnövekedés felgyorsulásának és az iskolaszervezet átalakulásának kezdete. Növényvédő-gépész szakközépiskola és leánykollégium Kisújszálláson.	9
1.5. A gimnázium a korszerűsítés útján. A tantervi vita.	11
1.6. Az MSZMP VIII. kongresszusának művelődéspolitikai állásfoglalásai, új szakközépiskolai tagozatok létrehozásának tervei, további tanulói létszámnövekedés, kollégiumi építetbővítés az iskolában.	14
1.7. A középfoke oktatási intézményekről szóló 1965. évi 24. sz. tvr.	23
1.8. A növényvédő-gépész szakközépiskola megszűnése, az iskolaprofil egyszerűsödése, a gimnáziumi oktatás újbóli előtérbe kerülése az iskolában	26
1.9. Az MSZMP X. kongresszusa és oktatáspolitikai konzekvenciái. Iskolánk mai szerkezetének kialakulása.	36
<u>2. Az iskolai nevelő-oktató tevékenység feltételeinek változása 1958-1973</u>	46
2.1. A tanulói létszám növekedése.	46
2.2. Az iskola szerkezetének változása	46
2.3. A tanulói jogszociális összetételének változása	47
2.4. A lányok számának és arányának növekedése.	47
2.5. A tanulási körülmények szerinti összetétel változásai.	48
2.6. A tanulói bázisterület változásai.	50
2.7. A nevelő-oktató munka személyi feltételeinek alakulása	52
2.8. A nevelő-oktató munka tárgyi feltételeinek alakulása.	53
2.9. A továbbtanulás szempontjából fontosabb tárgyak osztályzatainak alakulása.	54
<u>3. Az iskola eredményes funkcionálása néhány mutatójára változása /1958 - 1973./</u>	57
3.1. A lemorzsolódás, a végzett tanulók orientációjának alakulása	57
3.2. A felsőoktatási felvételekkel kapcsolatos aránymutatók alakulása.	59
3.2.1. A továbbtanulásra jelentkezők száma-végzetek száma arány időbeli alakulása	65
3.2.2. A felsőoktatásba felvett-jelontkező arány időbeli alakulása	67
3.2.3. A továbbtanulásra felvettek száma-végzetek száma arány időbeli alakulása	68
3.2.4. Az iskola szerepe bázisterülete társadalmi mobilitása alakításában.	69

4. A továbbtanulási eredményesség összefüggése a nevelő-oktató tevékenység feltételeinek változásával	72
4.1. Az egyes tanulói rétegek kapcsolata a továbbtanulással, a felvételekkel	72
4.1.1. A továbbtanulási asszociációs együtthatók időbeli alakulása	74
4.2. Korrelációs összefüggésvizsgálatok a továbbtanulási eredményesség különböző mutatóis determináló paraméterei között /gimnázium/	74
4.2.1. A legfontosabb tantárgyi eredményességi mutatók hatása a felvettek számára	75
4.2.1.1. A tantárgyi jelesek számának hatása a továbbtanulók számára /egy független változós lineáris regresszióanalízis/	75
4.2.1.2. Több tantárgy jelesei számának együttes hatása a továbbtanulók számára	75
4.2.1.2.1. A biológia, történelem, matematika jelesek számának együttes hatása a továbbtanulók számára	77
4.2.1.2.2. A történelem, magyar, fizika, matematika jelesek száma együttes hatása a továbbtanulók számára	79
4.2.1.3. A tantárgyi átlagok hatása a felvettek számára /egy független változós regresszióanalízis/	82
4.2.1.4. A biológia, történelem, matematika átlagok együttes hatása a továbbtanulók számára	83
4.2.2. Az iskolai nevelő-oktató tevékenység feltételei változásának hatása a felvettek számára	84
4.2.2.1. A feltételek hatása egyenként a felvettek számára	84
4.2.2.2. Komplementer tényezők együttes hatása a felvettek számára	85
4.2.2.2.1. Egyetemes, egyéb felsőoktatási intézménybe jelentkezők együttes determináló hatása a felvettek számára	85
4.2.2.2.2. A végzett nem fizikai dolgozó és fizikai dolgozó gyermekek számának hatása a felvettek számára	86
4.2.2.2.3. A végzett fiúk és lányok számának hatása a felvettek számára	87
4.2.2.2.4. A végzett helybeliek és kollégisták, bejárók és alberletesek számának hatása a felvettek számára	89
4.2.3. Ugyanazon tantárgy különböző eredményességi mutatóinak hatása a továbbtanulási arányok alakulására	91
4.2.4. Az iskolai nevelő-oktató tevékenység feltételei változásának hatása a továbbtanulási arányok alakulására	92
4.2.4.1. A feltételek hatása egyenként a továbbtanulási arányok alakulására	92
4.2.4.2. A tanárellátottság, a tanári fluktuáció, az adott évben végzettek összes számának hatása a továbbtanulási aránymutatókra	94
4.2.4.3. A helyteli és kollégista arányszám, a tanárellátottság és a matematika jeles-arányszám hatása a továbbtanulási aránymutatókra	98
4.2.4.4. A fiúk, a helybeliek és kollégisták, a nem fizikai dolgozó gyermekek arányszámának hatása a továbbtanulási aránymutatókra	99
5. A továbbtanulási eredményesség összefüggése a felvételi vizsgatárgyak megfelelő választásával	102
6. Összegezés	104
Ábrák 1-110.	106
Statisztikai táblázatok, az ábrázolt adatok forrásai	169
Források	217
Tartalom	224

15-65/1975.

Tárgy: Vincze Sándor
doktori szigorlata.
Melléklet: 1 db disszertáció

Dr. Nagy József elvtársnak
egyetemi docens

H e l y b e n

Professzor Elvtárs!

Mellékelve Vincze Sándor: A kisujezzállási MórícZ Zsigmond Gimnázium és
Közgazdasági Szakközépiskola Szervezetének, Vezetésének, Továbbtanítási
funkciója teljesítésének változása az iskolareform időszakában
1958/59-1972/73/.

cimű doktori értekezését tisztelettel felkérem, hogy azt megbírálni
szíveskedjék. Legyen szabad Professzor Elvtárs szíves figyelmét fel-
hívnom tanácsülésünk ama határozatára, amely a bírálat elkészítésének
és benyújtásának legkésőbbi határidejét a kézhezvételtől számított
harmadik hónap utolsó napjában állapította meg.

A mellékelte értekezést a bírálat elkészítése után szíveskedjék átadni
zése céljából.

Szeged, 1975. ápr. 15. ....

Cs. Sándor

dékan

A kiadmány hiteles:

Dr. Nagy József

Kapták: Dr. Agoston György prof.,...

Dr. Nagy József docens

társbíró

tanszéki könyvtáros

tanszéki könyvtáros

B i r á l a t

VINCZE SÁNDOR: A Kisujszállási Móricz Zsigmond Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola szerkezetének, vonzáskörének, továbbtanulási funkciója teljesítésének változása az iskolareform időszakában / 1958/59 - 1972/73 /
c. bölcsészdoktori értekezéséről.

A magyar pedagógiai irodalomban csaknem teljesen hiányoznak az esettanulmányok. Az ilyen tanulmányok pedig a további kutatás nélkülözhetetlen alapjai. Ismeretlenek az ilyen kutatások korszerű módszerei is.

A szerző az iskola pedagógiai esettanulmányát adja kandidátusi értekezés színvonalát megütő kutatásmethodikai színvonalon. Tülpéve ezáltal a szokványos eseménytörténeti leíráson.

A munka önmagában, tartalmánál fogva is magas színvonalu disszertációként értékelendő. Ezen túlmenően azonban az ilyen jellegű esettanulmányok számára egy korszerű kutatásmethodikai modellt is reprezentál.

~~A tanulmány a legnehezebb változata az esettanulmányoknak: vagyis a többi rendszerhez viszonyított hatékonyságát elemzi.~~

Az intézményi külső hatékonyság vizsgálatának módszerei még nemzetközileg sem teljesen kialakultak. Különösen nem az iskolarendszer intézményeire vonatkozóan.

E körülmények ismeretében válik érthetővé az a megállapítás, hogy a szerző értekezése olyan teljesítmény, amely messze meghaladja a szokásos bölcsészdoktori disszertációk követelményeit és színvonalát.

Ennek értelmében javaslom a disszertáció elfogadását

summa cum laude

minősítéssel.

Szeged, 1975. április 28.

/Dr. Nagy József/
egyetemi docens